

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

TÜRK CEZA HUKUKUNDA SERİ MUHAKEME USULÜ

TEZİ YAZAN
Mesut GÖKKAYA

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Özge APİŞ (Çukurova Üniversitesi)
Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Zahit YILMAZ (Marmara Üniversitesi)
Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Vedat DİLBEROĞLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERSİN / EYLÜL 2022

ONAY SAYFASI

Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne;

2020003004 numaralı öğrencimiz olan **Mesut Gökkaya** tarafından hazırlanan “**Türk Ceza Hukukunda Seri Muhakeme Usulü**” başlıklı bu tez çalışması jürilerimiz tarafından **oy çokluğu** ile **Kamu Hukuku** Anabilim Dalında **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

“Enstitü Müdürlüğünde kalan asıl sureti imzalıdır.”

Üniv. Dışı – Tez Danışmanı – Jüri Başkanı : Dr. Öğr. Üyesi Özge APİŞ
(Çukurova Üniversitesi)

“Enstitü Müdürlüğünde kalan asıl sureti imzalıdır.”

Üniv. Dışı – Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Zahit YILMAZ
(Marmara Üniversitesi)

“Enstitü Müdürlüğünde kalan asıl sureti imzalıdır.”

Üniv. İçi- – Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Vedat DİLBEROĞLU
(OLUMSUZ OYU İLE)

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylıyorum.

30/09/2022

Prof. Dr. Murat KOÇ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, şekil, çizelge ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’ndaki hükümlere tabidir.

İTHAF

*Durmuş dedem ile Çınar dedemin
aziz hatıralarına saygı ve özlemle...*

ETİK BEYANI

Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, dokümanları ve bilgileri, akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm belge, bilgi, değerlendirme ve sonuçlarını bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlanmış olduğum eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde, faydalanılan kaynaklarda ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

30/09/2022

Mesut GÖKKAYA

TEŞEKKÜR

Çalışmam boyunca benden desteğini bir an olsun esirgemeyen, hep daha iyisi için yol gösteren tez danışmanım ve kıymetli hocam Dr. Öğr. Üyesi Sayın Özge APIŞ ve juri üyesi kıymetli hocalarım Dr. Öğr. Üyesi Sayın Zahit YILMAZ ile Dr. Öğr. Üyesi Sayın Ahmet Vedat DİLBEROĞLU'na, yüksek lisans evresinin ilk yılında derslerimize giren ve bizleri her anlamda yetiştiren kıymetli hocam Sayın Prof. Dr. Murat KOÇ'a, avukatlık stajı ve hakim-savcı adaylığı sırasında beni akademik yönde sürekli teşvik eden kıymetli ağabeylerim Cumhuriyet Savcısı Sayın Celal Hakan KAN ile Dr. Öğr. Üyesi Sayın Uğur AŞIK'a,

Savcı adaylığı döneminde tanıdığım, hukuki bir çok konuda verimli tartışmalar yaparak birbirimize katkılarda bulunduğumuz kıymetli kardeşim Cumhuriyet Savcısı Sayın Muhammed Fatih AKYOL'a, mesleğe ilk adımımı attığım Muğla Adliyesinde gerek mesleki gerek akademik anlamda bana çokça yardımcı olan kıymetli ağabeyim Cumhuriyet Savcısı Sayın Beşir ASLAN'a, çalışmam boyunca yanımda bulunan ve her anlamda beni destekleyen kıymetli hocam Sayın Hayrullah Burak YILDIRIM'a ve son olarak beni yetiştirerek bugünlere gelmemi sağlayan canım aileme en içten dileklerle sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

TÜRK CEZA HUKUKUNDA SERİ MUHAKEME USULÜ

Mesut GÖKKAYA

Yüksek Lisans Tezi, Kamu Hukuku Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Özge APIŞ

Eylül 2022, 193 Sayfa

Ülkemizde son zamanlarda nüfusun artması ya da diğer başkaca sebeplerle suç oranlarında ciddi bir yükselme meydana gelmiş olup Türk yargı sistemizde artan iş yükünün azaltılabilmesi amacıyla Ceza Muhakemesi Hukukumuzda alternatif uyuşmazlık çözüm yollarında bir çok arayışa gidilmiştir.

Bu amaçla Uzlaştırma müessesesinin uygulama alanı her geçen gün daha da genişletilmiş, bunun yanı sıra ceza mahkemelerinde olağan dışı artan iş yükünün azaltılabilmesi amacıyla Önödeme ve Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi gibi alternatif uyuşmazlık çözüm müesseseleri de hukukumuzda uygulama alanı bulmuşlardır.

Bu alternatif uyuşmazlık çözüm yollarına en son olarak 24.10.2019 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 7188 Sayılı Kanun ile Ceza Muhakemesi Sistemimize “*Seri Muhakeme Usulü*” kazandırılmıştır. Bu yeni müessese ile bir takım katalog suçlar açısından Cumhuriyet Savcısının teklifi, bunun şüpheli tarafından müdafî huzurunda kabul edilmesi ve mahkeme tarafından uygun bulunarak hüküm verilmesi ile uzunca süren ve adeta çığ gibi artan yargılama faaliyetlerinin bir nebze olsun hızlandırılması amaçlanmaktadır.

Bu yeni müessese ile şüpheli bir takım haklarından feragat etmekte ancak bu sayede alacağı cezası da yarı oranında indirilmektedir. Şüphelinin anayasa ile teminat altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında herhangi bir hak kaybı yaşamaması da oldukça önemlidir. Çalışmamızda, bu yeni müessese olan Seri Muhakeme Usulünün, hukukumuzdaki yeri, amacı, hukuki niteliği, seri muhakeme usulünün uygulanma koşulları ve uygulanamayacağı durumlar ile sonuçları açıklanacaktır.

Türk Ceza Hukukumuzda yer alan diğer alternatif uyuşmazlık çözüm yolları ile karşılaştırması yapılarak farklılıklarına değinilecek olup en son olarak müessesenin

daha da iyileştirilebilmesi ve geliştirilebilmesi için önerilerde bulunularak Türk Ceza Hukukumuza fayda sağlanması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler : Türk Ceza Hukuku, Ceza Muhakemesi Hukuku, Seri Muhakeme Usulü, Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları, 7188 Sayılı Kanun.

ABSTRACT

THE SERIAL JUDGEMENT PROCEDURE IN TURKISH CRIMINAL LAW

Mesut GOKKAYA

Master Thesis, Department of PublicLaw:

Thesis Supervisor: Dr. Özge APİŞ

September 2022, 193 Pages

Recently, there has been a serious increase in crime rates in our country due to the increase in population or other reasons, and many searches have been made in alternative resolution dispute ways in our Criminal Procedure Law in order to reduce the increasing workload in Turkish judicial system.

For this purpose, the application area of the institution of conciliation has been expanded day by day, as well as alternative settlement dispute institutions such as Prepayment and Postponement of initiation of Public Prosecution in order to reduce the unusually increasing workload in criminal courts, have also found application in Turkish law system.

The “*Serial Judgement Procedure*” was introduced into Turkish Criminal Procedure System with the Law No. 7188, which was published in the Official Gazette on 24.10.2019, to these alternative dispute resolution methods. With this new institution, it is aimed to accelerate the lengthy and almost avalanche-increasing trial activities, to a certain extent, by the proposal of the Public Prosecutor in terms of a number of catalog crimes, the acceptance of this by the suspect in the presence of his defense counsel, and the adjudication after being approved by the court.

With this new institution, a suspect renounces some of his rights, but in this way, the penalty he will receive is reduced by half. It is also very important that the suspect does not experience any loss of rights within the scope of the right to a fair trial, which is guaranteed by the constitution.

In this study, the place, purpose, legal nature of this new institution that is called The Serial Judgement Procedure the conditions of application of the accelared trial procedure and the situations in which it cannot be applied, and its results will be

explained in Turkish law. The differences will be mentioned by making comparisons with other alternative resolution dispute methods in Turkish Criminal Law, finally, it is aimed to benefit Turkish Criminal Law by making suggestions for further improvement and development of the institution.

Keywords: The Turkish Criminal Law, Criminal Procedure Law, Serial Judgement Procedure, Alternative Dispute Resolutions, Law No. 7188.

İÇİNDEKİLER

KAPAK	i
ONAY SAYFASI	ii
İTHAF	iii
ETİK BEYANI	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER	x
KISALTMALAR	xiv
EKLER LİSTESİ	xv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. SERİ MUHAKEME USULÜ TARİHİ GELİŞİMİ, KAVRAMI, TANIMI, HUKUKİ NİTELİĞİ, AMACI VE BENZER KURUMLAR

1.1. Tarihi Gelişimi.....	3
1.2. Kavram	5
1.3. Hukuki Niteliği	8
1.4. Amacı.....	13
1.5. Beklenen Çözüm.....	17
1.6. Benzer Kurumlar	18
1.6.1. Uzlaştırma	18
1.6.1.1. Uzlaştırma ile Seri Muhakeme Usulünün Benzer Yönleri.....	27
1.6.1.2. Uzlaştırma ile Seri Muhakeme Usulünün Farklı Yönleri	30
1.6.2. Önödeme	32
1.6.2.1. Önödeme ile Seri Muhakeme Usulünün Benzer Yönleri.....	36
1.6.2.2. Önödeme ile Seri Muhakeme Usulünün Farklı Yönleri	36
1.6.3. Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi	37
1.6.3.1. Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi ile Seri Muhakeme Usulünün Benzer Yönleri.....	40

1.6.3.2. Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi ile Seri Muhakeme Usulünün Farklı Yönleri	41
1.6.4. Basit Yargılama.....	42
1.6.4.1. Basit Yargılama ile Seri Muhakeme Usulünün Benzer Yönleri	48
1.6.4.2. Basit Yargılama ile Seri Muhakeme Usulünün Farklı Yönleri	49
1.6.5. 1412 Sayılı Kanunda Yer Alan “ <i>Sulh Hakiminin Ceza Kararnamesi</i> ”	50
1.6.5.1. “ <i>Sulh Hakiminin Ceza Kararnamesi</i> ” ile Seri Muhakeme Usulünün Benzer Yönleri	52
1.6.5.2. “ <i>Sulh Hakiminin Ceza Kararnamesi</i> ” ile Seri Muhakeme Usulünün Farklı Yönleri.....	53

İKİNCİ BÖLÜM

2. SERİ MUHAKEME USULÜ

2.1. Seri Muhakeme Usulünün Uygulanması İçin Gerekli Koşullar	55
2.1.1. Bir Soruşturmanın Olması.....	55
2.1.2. Suçun Katalog Olarak Belirtilen Suçlardan Olması.....	57
2.1.2.1. Genel Olarak	57
2.1.2.2. 5237 sayılı TCK’da Belirtilen Suçlar.....	61
2.1.2.2.1. Hakkı Olmayan Yere Tecavüz (TCK m. 154/2-3).....	61
2.1.2.2.2. Genel Güvenliğin Kasten Tehlikeye Sokulması (TCK m. 170).....	63
2.1.2.2.3. Trafik Güvenliğini Tehlikeye Sokma (TCK m. 179/2-3).....	64
2.1.2.2.4. Gürültüye Neden Olma (TCK m. 183).....	66
2.1.2.2.5. Parada Sahtecilik (TCK m. 197/2-3).....	67
2.1.2.2.6. Mühür Bozma (TCK m. 203).....	68
2.1.2.2.7. Resmi Belgenin Düzenlenmesinde Yalan Beyan (TCK m. 206).....	69
2.1.2.2.8. Kumar Oynanması İçin Yer ve İmkan Sağlama (TCK m. 228/1).....	70

2.1.2.2.9. Başkasına Ait Kimlik ve Kimlik Bilgilerinin Kullanılması (TCK m. 268).....	71
2.1.2.3. 6136 Sayılı Kanun.....	72
2.1.2.4. 6831 Sayılı Kanun.....	73
2.1.2.5. 1072 Sayılı Kanun.....	74
2.1.2.6. 1163 Sayılı Kanun.....	74
2.1.2.7. Suç Vasfının Değişmesi İhtimali	75
2.1.3. Yeterli Şüphenin Bulunması	76
2.1.4. Katalog Suçlarla İlgili Değerlendirme	78
2.1.5. Şüphelinin Bilgilendirilmesi ve Teklifi Müdafî Huzurunda Kabul Etmesi	81
2.1.6. Diğer Müesseselerle Uygulanabilirliği ve Öncelik İlişkisi	84
2.2. Seri Muhakeme Usulünün Uygulanamayacağı Durumlar.....	86
2.2.1. Akıl Hastalığı, Yaş Küçüklüğü ile Sağır ve Dilsizlik Hali	86
2.2.1.1. Akıl Hastalığı Hali	87
2.2.1.2. Yaş Küçüklüğü Hali.....	88
2.2.1.3. Sağır ve Dilsizlik Hali.....	90
2.2.2. İştirak Halinde Suç İşleyen Şüphelilerin Durumu.....	91
2.2.3. Şüphelinin Reddetmesi veya Vazgeçmesi Hali.....	94
2.2.4. Şüpheliye Ulaşılabilmesi Hali	95
2.2.5. Kamu Davasının Açılmasını Ertelenmesi Kararı Verilmesi	96
2.3. Seri Muhakeme Usulünde Sujeler	97
2.3.1. Cumhuriyet Savcısı	97
2.3.2. Şüpheli.....	99
2.3.3. Müdafî	101
2.3.4. Hakim	103
2.3.5. Mağdur	105
2.4. Anayasa Mahkemesi'nin Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Yönünden İptal Kararları.....	106

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. SERİ MUHAKEME USULÜ SÜRECİ VE SONUÇLARI

3.1. Teklif Aşaması.....	111
--------------------------	-----

3.1.1. Genel Olarak	111
3.1.2. Soruşturmanın Başlaması ve Delillerin Toplanması	111
3.1.3. Şüphelinin Seri Muhakeme Usulü İçin Davet Edilmesi.....	112
3.1.4. Şüphelinin Seri Muhakeme Usulü Hakkında Bilgilendirilmesi.....	115
3.1.5. Yaptırımın Belirlenmesi	116
3.1.6. Şüpheliye Seri Muhakeme Usulünün Teklif Edilmesi.....	121
3.2. Talepname Düzenlenmesi ve Görevli Mahkemeye Gönderilmesi	124
3.3. Talepnamenin Değerlendirilmesi.....	126
3.4. Hüküm Verilmesi.....	129
3.5. Kanun Yolları	132
3.5.1. Genel Olarak	132
3.5.2. Olağan Kanun Yolu: İtiraz	133
3.5.3. Olağanüstü Kanun Yolları.....	136
3.5.3.1. Kanun Yararına Bozma.....	136
3.5.3.2. Yargılamanın Yenilenmesi	137
3.6. Seri Muhakeme Usulünün Sonuçları	139
3.6.1. Seri Muhakeme Usulünün Olumlu Sonuçlanması Hali	140
3.6.2. Seri Muhakeme Usulünün Olumsuz Sonuçlanması Hali	141
3.7. Seri Muhakeme Usulünün Değerlendirilmesi ve Öneriler	142
SONUÇ	151
KAYNAKÇA	154
EKLER	175

KISALTMALAR

AD	: Adalet Dergisi
AY	: Anayasa
a.g.e.	: Adı Geçen Eser
a.g.m.	: Adı Geçen Makale
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
Bknz.	: Bakınız
C.	: Cilt
C.D.	: Ceza Dairesi
CGK	: Ceza Genel Kurulu
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
CMUK	: Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu
Çev.	: Çeviren
e.t.	: Erişim tarihi
Edit.	: Editör
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
in.	: İçinde
md.	: Madde
No	: Numara
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
SEGBİS	: Sesli ve Görüntülü Bilişim Sistemi
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
T.	: Tarih
TCK	: Türk Ceza Kanunu
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve diğerleri
vs.	: Ve saire
Y.	: Yayın
YCGK	: Yargıtay Ceza Genel Kurulu

EKLER LİSTESİ

EK 1. Tez Etik İzin İstek Formu	175
EK 2. Tez Etik İzin İstek Yazısı	177
EK 3. Tez Etik İzin Yazısı	178

GİRİŞ

Suç kavramı belki de tüm insanlık tarihi kadar eski olup gelecekte de insanoğlunun ortadan kaldıramayacağı bir gerçeklik olarak var olmaya devam edecektir. İnsanoğlu tarihin akış serüveni içerisinde zamanla bir arada yaşamayı öğrenmiş ve büyük topluluklar oluşturmuştur. Bu topluluklar zamanla daha da gelişerek ileride devlet adını alacak olan mekanizmalara evrilmiştir. Bunun sonucunda da insanoğlu kendi adına ölç alma hakkını kendinden daha üst bir Erk, Monark ya da Kral'a devretme ihtiyacı hissetmiştir. Bu devir olgusu Jean Jacques Rousseau tarafından toplum sözleşmesi olarak ifade edilmiş olup sözleşmenin amacı olarak ise, sözleşmeyi yapanların korunması şeklinde açıklanmıştır.¹

Günümüz dünyasında insan nüfusundaki ciddi artış, toplumsal ya da iktisadi alanda yaşanan gelişmelerin yanı sıra dijitalleşmenin de artması neticesinde yeni yeni suçlar ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla bireyler tarafından işlenen suç sayısında da ciddi manada artışlar meydana gelmiştir. Bu durum mahkemelerdeki iş yükünü epeyce arttırmış ve makul sürede yargılanma hakkına zarar vererek zaman zaman hak ihlallerine de sebebiyet vermiştir.

Ceza adalet sisteminin hemen hemen tüm organları, bir yandan epeyce artan iş yükü ile mücadele edip öte yandan da makul sürede yargılanma hakkını gözetebilmek ve bu konuda hak ihlallerinin önüne geçebilmek amacıyla kaçınılmaz olarak, ağır suçların etkili bir şekilde soruşturulması, kovuşturulması ve buna bağlı olarak yaptırımının belirlenmesi düşüncesiyle hareket ederek, hafif nitelikteki suçların muhakemesi açısından olağan kurallardan bir nebze olsun uzaklaşarak, bunun dışında bazı özel usulleri benimseyip uygulamak durumunda kalmıştır.²

Yargılama faaliyetlerinin daha da uzamaması için bir takım alternatif uyumsuzluk çözüm yolları geliştirilmiş olup, bunlar Önödeme, Uzlaştırma ve Kamu Davasının Açılmasının Erteleme müesseseleridir. Zamanla bunların da yetersiz kaldığını gören kanun koyucu son olarak 24.10.2019 tarihinde yayımlanan 7188 Sayılı Kanun ile "*Seri Muhakeme Usulünü*" Türk Ceza Hukukuna kazandırmıştır.

¹ Jean Jacques Rousseau, **Toplum Sözleşmesi**, 23. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2018, s. 32.

² Ayşe Özge Atalay, "Türk Ceza Muhakemesinde Seri Muhakeme Usulü ve Mukayeseli Hukuktaki Benzer Usuller", **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2020/2, Yayın No: 96, İstanbul 2020, s. 655.

Bu yeni müessese ile bir takım katalog suçlarda şüpheli hakkında iddianame tanzim edilmesi için yeterli şüpheyeye ulaşan Cumhuriyet Savcısı, şüpheliyi müessese hakkında bilgilendirecek ve cezasından yarı oranda indirim yaparak teklifte bulunacaktır. Bu teklifi müdafî eşliğinde kabul eden şüpheli hakkında tanzim edilen talepname mahkemeye gönderilecek ve sanık burada da müdafî eşliğinde usulün uygulanmasını kabul ettiğini beyan etmesi halinde hakim, talepnamede belirtilen yaptırımdan ağır olmamak üzere hükmünü açıklayacak ve Seri Muhakeme Usulü tamamlanmış olacaktır. Bu müessese ile günden güne büyüyerek artan iş yükünün bir nebze olsun azaltılması ve hızlandırılması amaçlanmaktadır.

Çalışma üç ana bölümden oluşmakta olup, ilk bölümde Seri Muhakeme Usulü kavramı, tanımı, hukuki niteliği ile benzer kurumlardan farkı anlatılacaktır. İkinci bölümde Seri Muhakeme Usulünün uygulanabilmesi için gerekli koşullar, müessesenin uygulanamayacağı haller ve müessesede rol alan suçlular ile ilişkisine yer verilecektir. Çalışmanın son kısmı olan üçüncü bölümde ise, Seri Muhakeme Usulü süreci, sonuçları, müessesenin genel olarak değerlendirilmesi ve daha da iyiye hizmet edebilmesi için önerilere yer verilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. SERİ MUHAKEME USULÜ TARİHİ GELİŞİMİ, KAVRAMI, TANIMI, HUKUKİ NİTELİĞİ, AMACI VE BENZER KURUMLAR

1.1. Tarihi Gelişimi

Günümüz dünyasında insan nüfusundaki ciddi artış, toplumsal ya da iktisadi alanda yaşanan gelişmelerin yanı sıra dijitalleşmenin de artması neticesinde birçok yeni suçlar ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla işlenen suç sayısında da ciddi manada artışlar meydana gelmiştir.³ Bu durum mahkemelerdeki iş yükünü epeyce arttırmış ve nihayetinde makul sürede yargılanma hakkına zarar vererek zaman zaman hak ihlallerine de sebebiyet vermiştir.⁴ Buna bağlı olarak kanun koyucu tarafından her zaman daha iyiye yönelik olarak bir takım uygulamalar yapılmıştır.⁵

Yargılamada hedeflenen ve esas olan “*yargılamanın tek celsede bitmesi*” ilkesi olup birden fazla celseye uzaması hali ise istisnadır.⁶ Aksinin kabulü halinde, ceza adalet sistemi, etkili bir şekilde çalışmayarak hak kayıplarına ve gecikmelere sebebiyet verebilecektir.⁷ Nitekim 5271 sayılı CMK’da da, başta iddianamenin iadesi kurumu olmak üzere yapılan pek çok yenilik ile duruşmaların kural olarak tek celsede bitirilebilmesinin yolu açılmıştır.⁸ Ayrıca ifade etmek gerekirse, makul sürede yargılanma hakkı, hukuk devleti ilkesinin bir uzantısı olup sanığa yöneltilen suçlamaların belli bir süre içerisinde açıklığa kavuşturulması gerekmektedir.⁹

³ Elif Ildırar, “Seri Muhakeme Usulü”, **Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**, KTO Karatay Üniversitesi SBE, Konya 2020, s. 3.

⁴ Olgun Değirmenci, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme Usulü” **Ankara Batı Adliyesi Dergisi**, S. 3, Ankara 2020, s. 16.

⁵ Celal Hakan Kan, **Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Koşullu Salıverme**, 2. Baskı, Karahan Kitabevi, Adana 2020, s. 1.

⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. Coşkun Koç, “Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Ceza Muhakemesinde Makul Sürede Yargılanma Hakkı”, **İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 7, S. 1, İstanbul 2020.

⁷ Feridun Yenisey ve Ayşe Nuhoglu, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 9. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2021, s. 87.

⁸ Bahri Öztürk ve diğerleri, **Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku**, 14. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2020, s. 129.

⁹ Veli Özer Özbek ve diğerleri, **Ceza Muhakemesi Hukuku Temel Bilgiler**, 11. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2020, s. 60.

Ancak günümüzde yukarıda açıklanan nedenlerle, birçok birbirinden farkı sebeplerin de bir araya gelmesi neticesinde yargılamalar yeterince hızlı bitirilememekte ve ne yazık ki makul sürede de sonuçlandırılmamaktadır.¹⁰

Dolayısıyla Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinde belirtilen ve teminat altına alınan “*adil yargılanma hakkı*” ile ilgili olarak zaman zaman hak ihlalleri meydana gelebilmektedir.¹¹ Ayrıca makul sürede yargılanma hakkı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 141/son maddesinde de düzenlenmiş olup, “*Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.*” hükmü ile ifade edilmiştir.

Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü'nün 2020 yılına ait istatistiklerine göre, ceza mahkemelerine 2017 yılında toplam (Savcılık tarafından açılan, bozularak gelen ve devreden olmak üzere) 2.636.851, 2018 yılında 2.931.573 ve 2019 yılında 3.110.371 adet derdest dava dosyası bulunmaktadır. Yapılan yargılamalarda söz konusu davaların ortalama görülme süresi ise 354 gündür¹². Bu istatistiklere ait sonuçlar yorumlandığında ise ceza yargılamalarının adil yargılanma hakkı kapsamında yer alan makul sürelerde ve tek celsede bitirilemiyor olduğunu göstermektedir.

Nitekim mahkemelerde giderek artan iş yükü neticesinde zaman zaman bir takım hafif suçlar açısından klasik muhakeme standartlarından da vazgeçilmeye başlanmıştır.¹³ Türkiye'nin de tarafı olduğu Avrupa Konseyi'nin Bakanlar Komitesi de R (87)18 ve R (99)19 Sayılı Kararları ile ceza adalet sisteminin hızlandırılması ve basitleştirilmesine yönelik bir takım önerilerde bulunmuştur. AİHS'in 5 ve 6. maddelerine uygun olarak bir takım eylem planları oluşturma niyetini açıklığa kavuşturmuştur.¹⁴ Konseyin tavsiye kararlarında, takdiri kovuşturma sistemi, özet muhakeme, basitleştirilmiş muhakeme ve kovuşturmayla alternatif olarak mahkeme dışı uzlaşma gibi kurumlardan bahsedilmiştir.

¹⁰ Türk hukukunda, ceza yargılamalarının makul süreler içerisinde tamamlanamama sebepleri hakkında detaylı bilgi için bkz. İlhan Akbulut, “Ceza Davalarının Uzamasının Sebepleri”, **Yargıtay Dergisi**, C. 20, S. 4, Ankara 1994. s. 444-446.

¹¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Durmuş Tezcan ve diğerleri, **İnsan Hakları El Kitabı**, 9. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2021, s. 313 vd.

¹² Ceza İşleri Daire Başkanlığı, Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, Adli İstatistikler, 2020, <https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/501202216013122420211449082020H%C4%B0ZMETE%C3%96ZELK%C4%B0TAP.pdf> e.t.: 25.04.2022

¹³ Gülsüm Soylu Ünver/Seçil Nergiz Karaman Engür, **Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme Usulü**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2020, s. 25.

¹⁴ Ceza Adaletinin Sadeleştirilmesi Hakkında Üye Devletlere Yönelik R (87) 18 Sayılı Tavsiye Kararı [https://www.barobirlik.org.tr/dosyalar/duyurular/hsykanunteklifi/Rec\(87\)18e%20T%C3%BCrk%C3%A7e.pdf](https://www.barobirlik.org.tr/dosyalar/duyurular/hsykanunteklifi/Rec(87)18e%20T%C3%BCrk%C3%A7e.pdf) s. 1-2. e.t.: 25.04.2022

Ülkemiz ceza hukukunda da yargılama faaliyetlerinin daha da uzamaması için bir takım alternatif uyuşmazlık çözüm yolları geliştirilmiş olup, bunlar Önödeme, Uzlaştırma ve Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi gibi müesseselerdir.¹⁵ Zamanla bunların da yetersiz kaldığını gören kanun koyucu, son olarak 17.10.2019 tarihinde kabul edilen ve 24.10.2019 tarihinde yayımlanan 7188 Sayılı Kanun ile “*Seri Muhakeme Usulünü*” Türk Ceza Hukukuna kazandırmıştır. 7188 Sayılı Kanun değişikliği ile 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun Özel Yargılama Usulleri başlıklı 5. Kitabının “*Gaipler ve Kaçakların Yargılanması, Tüzel Kişilerin Soruşturmada ve Kovuşturmada Temsili, Bazı Suçlara İlişkin Muhakeme Usulü*” başlıklı yerde, birinci kısımda “*Bazı Suçlara İlişkin Muhakeme*” başlığı altında düzenlenmiş olan Seri Muhakeme Usulü, 01.01.2020 tarihi itibariyle uygulama alanı bulmuştur.

1.2. Kavram

Hukukumuzda yeni kazandırılan bu müesseseye ait kavramı etimolojik olarak irdelenmek gerekirse, bu sözcükleri ayrı ayrı incelemek gerekmektedir. Seri kelimesi “*hızlı, çabuk*” gibi anlamlara gelmektedir.¹⁶ Bu yeni müesseseden beklenen amaç da bir takım hafif ve katalog olarak tabir edilen suçlar açısından yargılama faaliyetlerinin uzamaması adına süreci hızlandırmaktır. Muhakeme kelimesi ise sözlükte, “*yargılama*” olarak ifade edilmektedir.¹⁷ Muhakeme sözcüğünün anlamı her ne kadar yargılama anlamına geliyor olsa da, söz konusu müessesede muhakeme ile yargılama sözcükleri tam olarak birbirlerini karşılamamaktadır¹⁸.

Ceza muhakemesi hukuku, muhakeme hukukunun bir alt kümesi iken, muhakeme hukuku, muhakemeyi düzenleyen hukuki normların tümüdür. Yani muhakeme hukuku, muhakeme görevinin yapılması sebebiyle meydana gelen ilişkileri düzenleyen bir hukuk dalı olarak karşımıza çıkmaktadır. Muhakeme ise, hukuki bir uyuşmazlığın çözülebilmesi için yargılama organlarının yaptıkları faaliyetler nedeniyle meydana

¹⁵ Enver Kaşlı, “Seri Muhakeme Usulü Teklifini Kabul Etme ve Suç İkrarı İlişkisi”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, S. 50, Ankara 2022, s. 90.

¹⁶ Türk Dil Kurumu Sözlükleri, <https://sozluk.gov.tr/> e.t.: 25.04.2022

¹⁷ Türk Dil Kurumu Sözlükleri, <https://sozluk.gov.tr/> e.t.: 25.04.2022

¹⁸ Nurullah Kunter ve Feridun Yenisey, **Muhakeme Hukuku Dahı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku**, 15. Baskı, Arıkan Yayınevi, İstanbul 2005, s. 1.

gelen hukuki ilişkilerin sujeleri tarafından yapılan işlemler bütünü olarak ifade edilebilir.¹⁹

Burada yapılan faaliyetler ise, tüm muhakeme dallarında iddia, savunma ve yargılama biçimindeki ortak çalışmalar neticesinde gerçekleşebilir.²⁰ Tez, antitez ve sentez kavramlarının ceza yargılaması hukukunda yer alan karşılığı olarak iddia, savunma ve hüküm şeklinde ilişkilendirmek mümkündür.²¹ Muhakeme sözcüğü her ne kadar yargılama anlamına gelse de seri muhakeme usulü müessesesinde tam bir yargılama yapıldığından bahsedilemez.²² Zira burada deliller tam ve özgür bir şekilde tartışılmıyor olup Cumhuriyet Savcısı tarafından yapılan teklifin, şüpheli tarafından onun müdafii huzurunda özgür iradesiyle kabul edilmesi neticesinde mahkeme hakiminin de uygun bulmasıyla onaylanmaktadır.²³ Kovuşturma ve yargılama sürecinde Hakim aktif rol alırken soruşturma ve onun karşılığı olarak ifade edilmeye çalışılan muhakeme sürecinde ise, Cumhuriyet Savcısı daha çok öne çıkmaktadır.²⁴ Dolayısıyla seri muhakeme usulü daha çok soruşturma evresine ilişkin bir enstrüman olarak karşımıza çıkmaktadır.²⁵

Bu itibarla özetlemek gerekirse seri muhakeme usulü, iddianamenin tanzim edilmesi yerine, görevli mahkemeye hitaben seri muhakeme talep yazısının “*talepname*” gönderildiği, Cumhuriyet Savcısının, bu talepten dolayı belirlendiği cezai yaptırıma temel aldığı delil ya da emareleri göstermek zorunda olmadığı, iddianamede olduğu gibi deliller ile mevcut durumun ilişkilendirilerek açıklanmadığı ve kural olarak hakim in yetkisinde olan hapis cezasının ertelenmesi, seçenek yaptırımlara çevrilmesi veya

¹⁹ Veli Özer Özbek ve diğerleri, **Ceza Muhakemesi Hukuku Temel Bilgiler**, 11. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2020, s. 45. Benzer yönde bkz. Ahmet Gökçen, Murat Balcı, M. Emin Alşahin ve Kerim Çakır, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 6. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2022, s. 31.; Feridun Yenisey ve Ayşe Nuhoğlu, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 10. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022, s. 81.; Bahri Öztürk ve diğerleri, **Ana Hatlarıyla Ceza Muhakemesi Hukuku**, 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020, s. 25.; Yener Ünver ve Hakan Hakeri, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 13. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2017, s. 1.

²⁰ Nur Centel/Hamide Zafer, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 13. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul 2016, s. 1.

²¹ Ceza adalet sisteminin Kolluk, Savcı, Avukat ve Hakim olmak üzere dört ana unsuru bulunduğu fikri için, bkz. Veli Özer Özbek, **Yeni Ceza Muhakemesi Kanununun Anlamı**, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2005, s. 51.

²² Aynı yönde, Ildırar, s. 7.

²³ Bknz. 5271 sayılı CMK'nın 250/3 maddesi: “*Cumhuriyet savcısı tarafından seri muhakeme usulünün uygulanması şüpheliye teklif edilir ve şüphelinin müdafii huzurunda teklifi kabul etmesi hâlinde bu usul uygulanır.*”

²⁴ Ildırar, s. 8.

²⁵ Aynı yönde, Ildırar, s. 194; Zahit Yılmaz/Özge Apış, “Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Düzenlemelerinin Değerlendirilmesi”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. 26, S. 1, İstanbul 2020, s. 64.

hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumlarının da Cumhuriyet Savcısı tarafından belirlenebildiği kendine özgü “*sui generis*” bir kurumdur.²⁶

Dolayısıyla Kanun koyucunun seri muhakeme usulü için burada yargılama sözcüğü yerine muhakeme sözcüğünü tercih etmiş olması gayet yerinde ve isabetlidir.²⁷

Son olarak, usul sözcüğü incelendiğinde ise, “*bir amaca erişmek için izlenen düzenli yol, yöntem, tarz*” anlamları karşımıza çıkmaktadır.²⁸ Öğretide Şahin/Göktürk, seri muhakeme usulünü, şüphelinin sorumluluğu kabul etmesi halinde, muhakemenin genel esaslara göre yürütülmesi yerine daha basit bir usul ile sonuçlandırılması olarak ifade etmektedir.²⁹ Özbek’e göre, şüpheli kimse hakkında yeterli şüphe oluşturacak delil elde edilmesi ile yetinilerek, şüphelinin usulü kabul etmesi halinde hakkında mahkûmiyet kararı verilebilecek olması şeklinde ifade etmektedir.³⁰

Yenisey/Nuhoğlu ise, bu yeni müesseseyi, “*Cumhuriyet Savcısının Ceza Kararnamesi*” şeklinde ifade etmektedir.³¹ Yavuz ise, seri muhakeme usulünü “*yargılamasız ceza olmaz*” şeklinde ifade edilen ilkenin bir istisnası olan ceza kararnamesi türlerinin birisi olarak ifade etmektedir.³² Balcı’ya göre, bu süreçte tam olarak herhangi bir yargılama faaliyeti sürdürülmeden şüpheli cezalandırılıyor olup usulün adının “*seri cezalandırma usulü*” şeklinde değiştirilmesinin daha uygun olacağı ifade edilmektedir.³³

Nitekim Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu Tasarısı ile Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu’nun Bir Maddesinde Değişiklik Yapılması ve Bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesi Hakkında Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporunda da belirtildiği üzere muhakeme ve usul kelimelerinin bir arada kullanılmasının doğru olmadığı ve

²⁶ Yılmaz/Apiş, s. 64.

²⁷ Enes Kocakale, “Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme Usulü”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Kırıkkale Üniversitesi SBE, Kırıkkale 2021, s. 44.

²⁸ Türk Dil Kurumu Sözlükleri, <https://sozluk.gov.tr/> e.t.: 25.04.2022

²⁹ Cumhur Şahin ve Neslihan Göktürk, **Ceza Muhakemesi Hukuku –I-**, 12. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2021, s. 76.

³⁰ Veli Özer Özbek ve diğerleri, **Ceza Muhakemesi Hukuku Temel Bilgiler**, 11. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2020, s. 368.

³¹ Feridun Yenisey ve Ayşe Nuhoğlu, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s. 875.

³² Yavuz, **Ceza Muhakemesinde Kovuşturmaya Alternatif Yöntemler**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2020, s. 244.

³³ Murat Balcı, “Ceza Muhakemesi Hukukunun Temel İlkeleri Işığında Seri ve Basit Muhakeme Usulü” **Ord. Prof. Sulhi Dönmezer 102 Yaşında Panel (Tebliğler)**, 10.02.2020 https://www.youtube.com/watch?v=RO1IFCd2WKM&ab_channel=%C4%B0sma1lHakk%C4%B1T%C3%BCrko%C4%9Fullar%C4%B1 e.t.: 25.04.2022

bundan dolayı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu ismi yerine Ceza Muhakemesi Kanunu isminin tercih edildiği ifade edilmiştir.³⁴

Ayrıca seri muhakeme usulü ile ilgili olarak, zaman zaman basit muhakeme ve seri yargılama ibarelerinin kullanıldığı görülmektedir.³⁵ Kanaatimizce soruşturma evresinin bir enstrümanı olan seri muhakeme usulü kurumu ile kovuşturma aşamasını ilgilendiren başka bir kurum olan basit yargılama usullerinin karıştırılmaması ve anlam kargaşasına sebebiyet verilmemesi adına özellikle dikkat edilmesi gerekmektedir.

1.3. Hukuki Niteliği

Ceza muhakemesi hukuku oldukça uzun bir geçmişe sahiptir. Öyle ki bu geçmiş insanların topluluklar halinde yaşamaya başlamasına kadar uzanmaktadır. İlk zamanlarda ilkel toplumlarda ceza muhakemesi kuralları oldukça yetersizdi. Suç olgusu, suçlu kimsenin işlediği bir günah olarak görülüyor ve suçtan zarar gören ile ailesine dahi intikam alma hakkı tanınıyordu. Toplumun gelişmesi ve medeniyetlerin ilerlemesi sonucunda, zamanla ceza muhakemesi kuralları da gelişti ve ceza muhakemesi bir devlet işi olarak görülmeye başlandı.³⁶

Cezai yargılamaların yapıldığı ve buna ilişkin kurallar bütünü olan ceza muhakemesi sisteminde ilk zamanlarda yaygın olarak kabul gören iki farklı muhakeme sistemi bulunmaktaydı. Bunlar Çelişmeli muhakeme sistemi “*itham sistemi*” (adversarial system) ve Soruşturma sistemi “*tahkik sistemi*” (inquisitorial system) olarak ifade edilmekteydi.³⁷

Bunlardan ilki olan çelişmeli muhakeme, yani itham sistemi Eski Yunan’da, Roma’da ve Ortaçağın birinci yarısı ceza muhakemesinde hakimdi.³⁸ Bu sistem daha çok Angolo-Sakson hukuk sistemini benimseyen ülkelerde uygulanmaktadır.³⁹ Bu

³⁴ TBMM Adalet Komisyonu Raporu, <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss698m.htm> e.t.: 25.04.2022

³⁵ Bknz. Hakan Kaşka, “Olan ve Olması Gereken Açısından, Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Basit Muhakeme”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S. 153, Ankara 2021, s. 107; Ahmet Kezer, **30 Soru ve Yanıtta Seri Muhakeme Usulü ile Basit Yargılama Usulü**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2019, s. 41.

³⁶ Bahri Öztürk ve diğerleri, **Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku**, Güncellenmiş 15. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2021, s. 32.

³⁷ Soylu Ünver/Karaman Engür, s. 34.

³⁸ Bahri Öztürk ve diğerleri, **Ana Hatlarıyla Ceza Muhakemesi Hukuku**, 8. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2021, s. 24.

³⁹ Ayrıntılı bilgi için bknz. Burcu Dönmez, “İngiliz Ceza Hukukunun Tarihinin Gelişim Süreci ve Kaynakları”, **Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 8, S. 2, Kayseri 2013.

sistemin özellikleri arasında, herkes ithamda bulunabilir. Hakimin harekete geçebilmesi için ise, ortada bir itham bulunmalıdır.⁴⁰

Bu sistemde hakim, tarafların getirdiği delillerle bağlı olup, re'sen araştırma yapamamaktadır. Ayrıca sistem, aleniyet, sözlülük ve vasıtasızlık ilkeleri üzerine kuruludur⁴¹. Böylece, bu sistemde, savcı ve savunma etrafında kontrol mekanizması oluşmakta olup, karar merci olan hakimin rolü daha da pasiftir. Karar merci olan hakim tam olarak gerçekleri araştırmamakta, sadece sıkı şekil şartlarına bağlı olan usul kurallarının tam olarak uygulanıp uygulanmadığını, yasalara aykırı bir durum bulunup bulunmadığını denetlemektedir.⁴² Hakimin, yalnızca getirilen delillerle bağlı olması zaman zaman gerçeğin ortaya çıkarılmasına engel olur.⁴³

Bunlardan ikincisi olan soruşturma, yani tahkik sistemi ise, Ortaçağın ikinci yarısında kilise hukukunun etkisiyle itham sistemi terk edilerek getirilmiştir.⁴⁴ Bu sistem daha çok Kara Avrupası hukuk sisteminin uygulandığı ülkelerde öne çıkmaktaydı.⁴⁵ Bu sistemde karar merci olan hakim daha aktif rol almakta, gerektiğinde işe re'sen el koyabilmektedir.⁴⁶ Bu sistemde en mükemmel delil itirafıdır. Öyle ki bu delili elde etmek için işkence bile soruşturma aracı olarak sayılmıştır.⁴⁷

İddia makamı olan Savcılık gerçeklere ulaşmak için, bir takım deliller toplamakta ve belirli bir kanaate ulaştığı takdirde bu iddiasını mahkemeye sunmaktadır. Soruşturma sisteminde hakim ya da mahkeme heyeti aynı zamanda gerçeğe ulaşmakla da (re'sen araştırma ilkesi) yükümlü olup delillerin toplanmasından ve sıkı şekil şartlarına bağlı olan yargılamayı da yönetmekten sorumlu bir rolü bulunmaktadır.⁴⁸ Bu sistemde her ne pahasına karşılık olursa olsun maddi gerçeğin bulunması temel prensip olarak karşımıza çıkmaktadır.⁴⁹

Bu iki ceza sisteminin tarih serüveni içerisindeki gelişim süreci sonucunda ise günümüz itibarıyla bir üçüncü sistem olan “işbirliği (karma) sistemine” ulaşılmıştır.

⁴⁰ Veli Özer Özbek ve diğerleri, **Ceza Muhakemesi Hukuku Temel Bilgiler**, s. 50.; Gökçen ve diğerleri, s. 34, 35.

⁴¹ Gökçen ve diğerleri, s. 34.

⁴² Soylu Ünver/Karaman Engür, s. 34.

⁴³ Veli Özer Özbek ve diğerleri, **Ceza Muhakemesi Hukuku Temel Bilgiler**, s. 50.

⁴⁴ Bahri Öztürk ve diğerleri, **Ana Hatlarıyla Ceza Muhakemesi Hukuku**, s. 25.

⁴⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. Yakup Duranoğlu, “Türk Ceza Muhakemesi Hukukundaki Soruşturma Evresinin Tarihi Gelişimi”, **Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 8, S. 1, Eskişehir 2022.

⁴⁶ Veli Özer Özbek ve diğerleri, **Ceza Muhakemesi Hukuku Temel Bilgiler**, s. 50.

⁴⁷ Faruk Erem, “Savunma ve Ceza Yargılamasının Temeldeki Kusurları”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, C.1 S.1, Ankara 1988, s.92.;Gökçen ve diğerleri, s. 35.

⁴⁸ Feridun Yenisey ve Ayşe Nuhoglu, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 10. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022, s. 82. Soylu Ünver/Karaman Engür, s. 34.

⁴⁹ Bahri Öztürk ve diğerleri, **Ana Hatlarıyla Ceza Muhakemesi Hukuku**, s. 25.

Bu sistemde muhakeme, tahkik sisteminden etkilenen soruşturma ve itham sisteminden etkilenen kovuşturma evrelerinden meydana gelir. Tahkik sisteminin izlerini taşıyan soruşturma evresi gizli ve yazılıdır; itham sisteminin izlerini taşıyan kovuşturma evresi ise açık (aleni) ve sözlüdür. Ancak kovuşturma evresinde tahkik sisteminden izlere de rastlanır. Örnek vermek gerekirse, mahkemenin maddi gerçeğe ulaşılması için re'sen hareket etme yetkisi ve yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu sistem ile “*davasız yargılama olmaz*” ilkesi kabul edilmiş durumdadır. Yani iddia makamı tarafından bir dava açılmadığı sürece yargılama makamı olayı ele alarak bir yargılama faaliyeti sürdürememektedir.⁵⁰

Ülkemizde de burada bahsedilen sistemlerden üçüncüsü olan işbirliği veya karma sisteminin uygulandığı ifade edilebilir.⁵¹ Bu sistem 1789 Fransız ihtilalinden sonra özellikle tahkik sistemine bir tepki olarak ortaya çıkmış ve ilkelerini ortaya koymuştur. Bu sistem, birey ve toplum (kamu) arasında bir işbirliği öngörmektedir. Yani taraflar hüküm verilmesinde işbirliği içinde olup silahlar eşittir. Tüm taraflar maddi gerçeği araştırmaya gayret eder. Günümüzde ise Kara Avrupası ülkelerinde hakim olan sistem işbirliği veya karma sistemdir.⁵²

İddia makamı konumunda bulunan Savcılık tarafından bir takım delil ve emareler toplanıp yeterli şüpheye ulaşıldığı takdirde iddianame düzenlenerek kamu davası açılmaktadır.⁵³ İddianamenin görevli ve yetkili mahkemece kabulü ile soruşturma evresi bitmekte, hemen sonrasında ise kovuşturma evresi başlamaktadır. Kovuşturma evresinde iddia makamı tarafından getirilen deliller mahkeme huzurunda serbestçe tartışılmakta ve sanık hakkında bir hüküm tesis edilmektedir.⁵⁴

Mahkemelerde giderek büyüyen ve artan iş yükünün bir nebze olsun hafifletilebilmesi amacıyla getirilen seri muhakeme usulü, Cumhuriyet Savcısı ile şüphelinin kanunda belirtilen şekilde anlaşmaları esasına dayanan, kanunda tahdidi olarak sayılmış bir takım katalog suçlar için söz konusu olan ve bu sayede mahkemelerde iş yükünün azaltılmasını amaçlayan özel bir muhakeme türü olarak karşımıza çıkmaktadır.⁵⁵

⁵⁰ Centel/Zafer, s. 106

⁵¹ Veli Özer Özbek ve diğerleri, **Ceza Muhakemesi Hukuku Temel Bilgiler**, s. 43

⁵² Veli Özer Özbek ve diğerleri, **Ceza Muhakemesi Hukuku Temel Bilgiler**, s. 42

⁵³ Bknz. 5271 sayılı CMK'nın 170/2. Maddesi; “*Soruşturma evresi sonunda toplanan deliller, suçun işlendiği hususunda yeterli şüphe oluşturuyorsa; Cumhuriyet savcısı, bir iddianame düzenler.*”

⁵⁴ Soylu Ünver/Karaman Engür, s. 34.

⁵⁵ Hakan Karakehya/Asuman İnce Tunçer, **Türk Ceza Muhakemesinde Seri Muhakeme ve Basit Yargılama**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2021, s. 18.

Belirtmek gerekir ki oldukça yeni bir müessese olarak ülkemizde uygulama alanı bulan seri muhakeme usulünün mukayeseli hukukta tam bir karşılığı bulunmasa da bu kuruma en yakın sistem Anglo-Amerikan hukuk sisteminde yer alan ve “*itiraf pazarlığı*” olarak da ifade edilen “*plea-bargaining*” sistemidir. Dolayısıyla, bu yeni müessese olan seri muhakeme usulünün köklerini, Kara Avrupası hukuk sistemlerinde değil Anglo-Amerikan hukuk sistemlerinde aramak gerekmektedir.⁵⁶

Bu yeni alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olan seri muhakeme usulünün hukuki niteliği ve konumlandırılması konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Bir kısım yazarlar tarafından bu müessesenin, geleneksel ceza muhakemesine alternatif olarak getirilmesi, soruşturma ve kovuşturma evresinden kimi izler taşıyor olması nedeniyle istisnai (*sui generis*) bir müessese olduğu ileri sürülmektedir.⁵⁷ Diğer bir kısım yazarlar tarafından ise, bu müessesenin sadece ceza muhakemesi kurumu olduğu ileri sürülmektedir.⁵⁸

Ancak kanaatimizce seri muhakeme usulü istisnai bir niteliğe sahiptir. Sadece maddi ceza hukuku ya da ceza muhakemesi hukuku bağlamında değerlendirilmesi bir takım farklı sonuçlar ortaya çıkaracaktır. Nitekim 5237 sayılı TCK’nın 7/2. maddesi uyarınca maddi ceza hukukunda failin lehine bir düzenleme söz konusu olduğu zaman bu kanun maddesi geçmişe etkili olmaktadır.⁵⁹ Ancak ceza muhakemesi hukuku bağlamında ise usul hükümleri açısından derhal uygulanma ilkesi geçerli bulunmaktadır.⁶⁰ Bu itibarla seri muhakeme usulünün, diğer alternatif uyuşmazlık çözüm yollarına tam olarak benzemeyen, istisnai (*sui generis*)⁶¹ bir müessese olduğunu söylemek mümkündür.⁶²

⁵⁶ Yusuf Yaşar, **Ceza Muhakemesi Sisteminde Seri Muhakeme Usulü Üzerine Bir İnceleme**, 1. Baskı, Astana Yayınları, Ankara 2021, s. 15.

⁵⁷ Yeşim Yılmaz, “Ceza Muhakemesinde Pazarlık Yöntemleri ve Kovuşturmaya Alternatif Bir Yöntem Olarak Seri Muhakeme Usulü”, **Yayımlanmamış Doktora Tezi**, Galatasaray Üniversitesi SBE, İstanbul 2022, s. 430. Zahit Yılmaz/Özge Apiş, s. 64.

⁵⁸ Ceza Muhakemesi kurumu olduğu yönünde, Emre Tulay, “Seri Muhakeme Usulü”, **İzmir Barosu Dergisi**, C. 85 S. 2, İzmir 2020, s. 118, Saf bir ceza muhakemesi kurumu olduğu yönündeki fikir için bknz. Ildırar, s. 11.

⁵⁹ Bknz. 5237 sayılı TCK’nın 7/2. Maddesi; “*Suçun işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanun ile sonradan yürürlüğe giren kanunların hükümleri farklı ise, failin lehine olan kanun uygulanır ve infaz olunur.*”

⁶⁰ Ceza Muhakemesi Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun’un 4. Maddesi.

⁶¹ İstisnai (*sui generis*) olduğu fikri için: Yılmaz/Apiş, s. 64.

⁶² Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü, Seri Muhakeme Usulü (C.M.K 250) Sunumu, <https://alternatifcozumler.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/212020145115SER%C4%B0%20MUHAKEME%20SUNUM%2001.01.2020.pdf> s. 6. e.t.: 22.04.2022

Seri muhakeme usulünün, şüphelinin ve onun müdafî huzurunda kabulünden sonra Cumhuriyet Savcısı tarafından belirlenen cezada yarı oranında indirim yapılmaktadır.⁶³ Bu açıdan seri muhakeme usulü şüphelinin lehine bir müessese olup ancak şüphelinin lehine olan bu halin geçmişe etkili olamayacağı da kanunda belirtilmişti. 5271 sayılı CMK'nın geçici 5/1-d maddesinde *“01.01.2020 tarihi itibarıyla kovuşturma evresine geçilmiş, hükme bağlanmış veya kesinleşmiş dosyalarda seri muhakeme usulü ile basit yargılama usulü uygulanmaz.”* hükmü ile ifade edilmişti. Ancak Anayasa Mahkemesi tarafından 21.04.2022 tarihinde verilen, 02.08.2022 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan karar ile, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun geçici 5. maddesinin (d) bendinde yer alan *“..kovuşturma evresine geçilmiş, hükme bağlanmış..”* ibaresinin *“..seri muhakeme usulü..”* yönünden Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline oy çokluğu ile karar verilmiştir.⁶⁴

Bu karardan daha önce aynı gerekçelerle ilgili hükümler basit yargılama yönünden de iptal edilmiştir. Anayasa Mahkemesi tarafından 5271 sayılı CMK'nın Geçici 5. maddesinde yer alan *“kovuşturma evresine geçilmiş”* ifadesi Anayasa'nın 38. maddesine aykırılık oluşturduğu gerekçesiyle iptal edilmiş olup ilk olarak sadece *“basit yargılama”* yönünden iptaline karar verilmiştir.⁶⁵ İptal gerekçesine göz atmak gerekirse;

“Basit yargılama usulünün uygulanması durumunda sonuç cezanın, sanık lehine indirilmesinin zorunlu olması nedeniyle, kural için suçta ve cezada kanunilik ilkesi kapsamında lehe kanununun geçmişe yürütülmesi ilkesinin geçerli olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda, söz konusu kararda belirli bir tarih itibarıyla kovuşturma aşamasında olan dosyalarda lehe hükümler içeren basit yargılama usulünün uygulanmasını önleyen kural Anayasa'nın 38. maddesiyle bağdaşmamaktadır.” ifadelerine rastlanmaktadır.

Anayasa Mahkemesinin vermiş olduğu bir başka kararda ise, 5271 sayılı CMK'nın geçici 5. maddesinde yer alan *“...hükme bağlanmış...”* ibaresinin de iptaline karar vermiş olup itiraz konusu kural, belirli bir tarih itibarıyla hükme bağlanmış kararlarda basit yargılama usulünün uygulanamayacağı belirtilmektedir. İlgili kararda belirtildiği üzere;

⁶³ 5271 sayılı CMK'nın 250/4. Maddesi.

⁶⁴ Anayasa Mahkemesi'nin 21.04.2022 Tarih, 2020/87 Esas ve 2022/44 Karar sayılı ilamı. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/08/20220802-3.pdf> e.t.: 12.08.2022

⁶⁵ Anayasa Mahkemesi'nin 2020/16 Esas, 2020/33 Karar sayılı ve 25.06.2020 tarihli Kararı <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/08/20200819-6.pdf> e.t.: 25.04.2022

“5271 Sayılı Kanun’un 251. maddesinin 3 numaralı fıkrası, basit yargılama usulünün uygulanması sonucunda mahkûmiyet kararı verildiği takdirde verilecek sonuç cezada dörtte bir oranında indirim yapılmasını öngörmektedir. Buna göre itiraz konusu kural yargılama aşamasında olup henüz kesinleşmiş hükümle sonuçlanmamış, dolayısıyla yeni yargılama usulünün uygulanabileceği dosyalarda ceza miktarı üzerinde fail lehine etkisi olan basit yargılama usulünün belirli bir tarih itibarıyla hükme bağlanmış dosyalarda uygulanmamasını öngörmek suretiyle Anayasa’nın 38. maddesini ihlal etmektedir.”⁶⁶

Seri muhakeme usulünün lehe uygulanabilirliği açısından Anayasa’nın 38. maddesine aykırılığı zaman zaman öne çıksa da söz konusu müessese soruşturma evresinde uygulama alanı bulan bir düzenleme olduğu için kovuşturma evresine geçmiş dava dosyalarında seri muhakeme usulü ilk zamanlarda uygulama alanı bulamamaktaydı.

Ancak Anayasa Mahkemesi tarafından 21.04.2022 tarihinde verilen iptal kararı ile seri muhakeme usulünün lehe uygulanabilmesinin önü açılmıştır.⁶⁷ Anayasa mahkemesi tarafından verilen bu iptal kararına katılmamakla birlikte, soruşturma evresi son bulduğu için, seri muhakeme usulünün de uygulama alanı bulamaması gerekmektedir. Bu durumun varlığı ise Anayasa’ya herhangi bir aykırılık teşkil etmeyecektir.⁶⁸

Seri muhakeme usulünün yol haritasını çizen ve kapsamını belirleyen 5271 sayılı CMK’nın 250/1. maddesi “*seri muhakeme usulü uygulanır.*” şeklinde emredici bir ibare ile bitmekte olup bu hüküm ile seri muhakeme usulüne başvurulmasının zorunluluğuna işaret etmektedir. Dolayısıyla burada Cumhuriyet Savcısı 5271 sayılı CMK’nın 171. maddesinde düzenlenen kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumunda olduğu gibi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Eğer şartları oluşuyorsa seri muhakeme usulünün soruşturma evresinde uygulanması bir muhakeme şartıdır. Bu usul uygulanmaksızın iddianame düzenlendiğini gören hakim, 5271 sayılı CMK’nın 174/1-c maddesi uyarınca iddianameyi iade edecektir.

1.4. Amacı

Türk ceza adaleti sisteminde 2004 yılından bu yana bir çok köklü değişiklikler yapılmıştır. Bu değişikliklerden başlıcaları, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ve 5271

⁶⁶ Anayasa Mahkemesi’nin 2020/81 Esas, 2020/4 Karar sayılı ve 14.01.2021 tarihli Kararı <https://www.anayasa.gov.tr/media/7339/2020-81.pdf> e.t.: 25.04.2022

⁶⁷ Anayasa Mahkemesi’nin 21.04.2022 Tarih, 2020/87 Esas ve 2022/44 Karar sayılı ilamı. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/08/20220802-3.pdf> e.t.: 12.08.2022

⁶⁸ Aynı yönde, Çağlar, s. 13.

sayılı Ceza Muhakemesi Kanunlarının yürürlüğe girerek uygulama alanı bulmasıdır.⁶⁹ Ayrıca toplumun ve hayatın da durağan ya da statik olmaması sebebiyle bahsi geçen kanunlarda da zaman zaman değişiklikler yapılarak günümüz şartlarına uygun hale getirilmeye gayret edilmiştir.

Değişen şartlar ve koşullar karşısında yapılan bu yenilikler sayesinde hukuk devleti ilkesine her zaman bağlı kalınması, bireylerin temel hak ve özgürlüklerinin en iyi şekilde korunması ve anayasa ile de teminat altına alınan adil yargılanma hakkının bir görünümü olan makul sürelerde yargılama gayesine uygun bir adalet sisteminin oluşturulması amaçlanmaktadır.⁷⁰

Temeli Anglo-Amerikan hukuk sistemine dayanan ve Kara-Avrupası hukuk sistemlerinde de zaman zaman yer bulan taraflar arasındaki uyuşmazlıkların soruşturma aşamasında çözülebilmesi hedeflerine yönelik bir takım müessese ve kurumlar Türk ceza adalet sistemine de entegre edilmeye çalışılmaktadır.⁷¹

Nitekim tarafı olduğumuz Avrupa Konseyi'nin Bakanlar Komitesi de R (87)18 ve R (99)19 Sayılı Kararları ile ceza yargılamalarında adalet sisteminin daha da hızlandırılması ve basitleştirilmesi amacıyla bir takım önerilerde bulunmuştur. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 5 ve 6. maddelerine uygun olarak bir takım öneriler ile eylem planları oluşturma niyetini açıklığa kavuşturmuştur.⁷² Konsey'in bahsi geçen tavsiye kararlarında, takdiri kovuşturma sistemi, özet muhakeme, basitleştirilmiş muhakeme ve kovuşturmaya alternatif olarak mahkeme dışı uzlaşma gibi kurumlardan bahsedilmiştir.

Gerek yargı reformu strateji belgesinde bahsedildiği üzere gerek tarafı olduğumuz Avrupa Konseyi'nin tavsiye kararlarında değinildiği üzere zaten ceza hukukumuzda uygulama alanı bulan alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından uzlaştırma, önödeme ve kamu davasının açılmasının ertelenmesi gibi kurumlara ek olarak soruşturma aşaması için seri muhakeme usulü, kovuşturma aşaması için ise basit yargılama usulü Türk ceza hukukuna kazandırılmıştır.

Üzerinde büyük beklentiler olan bu yeni müesseselerin Türk hukuk sistemine dahil edilme amacı, uzun süren ceza yargılamalarının makul sürelerde bitirilmesi ve hak

⁶⁹ Ildırar, s. 12.

⁷⁰ Adalet Bakanlığı, Yargı Reformu Strateji Belgesi, Mayıs 2019, https://sgb.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/23122019162931YRS_TR.pdf s. 5. e.t.: 25.04.2022

⁷¹ Ildırar, s. 12.

⁷² Ceza Adaletinin Sadeleştirilmesi Hakkında Üye Devletlere Yönelik R(87) 18 Sayılı Tavsiye Kararı [https://www.barobirlik.org.tr/dosyalar/duyurular/hsykkanunteklifi/Rec\(87\)18e%20T%C3%BCrk%C3%A7e.pdf](https://www.barobirlik.org.tr/dosyalar/duyurular/hsykkanunteklifi/Rec(87)18e%20T%C3%BCrk%C3%A7e.pdf) s. 1-2. e.t.: 25.04.2022

ihlallerinin önüne geçilmesidir. Bu sayede, seri muhakeme usulü ile hafif olarak nitelendirilen bir takım katalog suçlar açısından kısa bir sürede sonuca varılarak hedefe ulaşılması amaçlanmaktadır.⁷³ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından Türkiye hakkında verilen hak ihlali kararlarının büyük çoğunluğunu “*makul sürede yargılanma hakkı*” oluşturduğundan⁷⁴ seri muhakeme usulü ile katalog suçlar açısından çok kısa sürelerde hüküm tesis edilebilecek ve bu sayede bu müessesenin uygulama alanına girmeyen diğer suçlar açısından da yargılama faaliyetleri bir nebze olsun hız kazanabilecektir.⁷⁵

Ülkemiz ceza hukukunda kural olan kovuşturmanın mecburiyeti ilkesi olup Cumhuriyet Savcısı tarafından suç işlendiği yönünde haber alınması üzerine toplanan deliller ışığında yeterli şüphe bulunuyorsa kamu davasının açılması gerekmektedir.⁷⁶ Bunun yanı sıra Savcılık makamı, açılmış davadan vazgeçememekte ve davayı sonuna kadar da takip etmek mecburiyetindedir.⁷⁷

Bu ilkenin istisnası konumunda “*maslahata uygunluk*” veya “*takdirilik*” ilkeri yer almaktadır.⁷⁸ Maslahata uygunluk ya da takdirilik ilkesi, yürütülen soruşturmada yeterli şüphenin bulunması halinde Cumhuriyet Savcısı’nın, kamu davası açıp açmamakta, ve nihayet kamu davasını muhakeme sonuçlanıncaya kadar yürütüp yürütmemekte takdir yetkisinin bulunması hali olarak ifade edilebilir.⁷⁹ Bu ilke daha çok Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Hollanda ve Japonya gibi ülkelerde yaygın şekilde uygulama alanı bulmaktadır.⁸⁰

Maslahata uygunluk ilkesinin uygulanabileceği yerlerde Cumhuriyet Savcısı yeterli şüpheye ulaştığı takdirde iddianame tanzim etmek yerine kamu davası açıp açmama noktasında takdir yetkisi bulunmaktadır.⁸¹ Böylelikle hukukumuzda temel ilke olan “*kovuşturma mecburiyeti*” ilkesi, şartları sağlanıyorsa bazı koşullar altında esnetilebilmektedir. Diğer bir deyişle, kanun koyucu tarafından, kamu davasının

⁷³ TBMM Başkanlığı, Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi (2/2215) ve Adalet Komisyonu Raporu, Yasama Dönemi 27, Yasama Yılı 3, Sıra Sayısı 105, s. 16, <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem27/yil01/ss105.pdf> e.t.: 25.04.2022

⁷⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. Abdullah Çelik, “Adil Yargılanma Hakkı Rehberi”, **Anayasa Mahkemesi Yayınları**, Ankara 2014.

⁷⁵ Ildırar, s. 13.

⁷⁶ Ildırar, s. 91. Ayrıntılı bilgi için bkz. Hüsamettin Uğur, “Ceza Muhakemesinde Kovuşturma Mecburiyeti İlkesinden Maslahata Uygunluk İlkesine”, **TBB Dergisi**, S. 73, Ankara 2007.

⁷⁷ Centel/Zafer, s. 492.

⁷⁸ Ildırar, s. 30.

⁷⁹ Veli Özer Özbek ve diğerleri, **Ceza Muhakemesi Hukuku Temel Bilgiler**, s. 65.

⁸⁰ Albin Eser, “Ceza Muhakemesi Hukuku İlkelerindeki Değişme: Ceza Muhakemesi Tekrar Özelleşiyor Mu?” Sonderdrucke aus der Albert-Ludwigs-Universität Freiburg, **Marmara Üniversitesi**, Y. 536. s. 37.

⁸¹ Ozancan Belci, “Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme Usulü”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Dokuz Eylül Üniversitesi SBE, İzmir 2021, s. 7.

açılması mecburiyeti belli ölçüde yumuşatılmak istenmiştir.⁸² Öte yandan mahkemelerde iş yükünün hayli fazla olması sebebiyle ceza uyuşmazlıklarında mahkeme dışında çözülebilmesi için alternatif kurumlar yaratılmaktadır. Bunlardan önödeme ve uzlaştırma 5271 sayılı CMK'da yer almaktadır.⁸³

Burada bahsedilen kovuşturma mecburiyetinin esnetilebildiği hallerde Cumhuriyet Savcısına kamu davasını açıp açmama noktasında belli hallerde kanun koyucu tarafından sınırlı bir takdir yetkisi verilmiştir.⁸⁴ Buna örnek vermek gerekirse 5271 Sayılı Kanun'un 171. maddesinde düzenlenen Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi kurumu gösterilebilir.

Ayrıca yine 5271 Sayılı Kanun'un 171. maddesinde düzenlenen etkin pişmanlık ve şahsi cezasızlık sebeplerinin varlığı halinde de Cumhuriyet Savcısı tarafından kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilebilmektedir.⁸⁵ Adalet Bakanlığı Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün açıklamasına göre, yılda yaklaşık olarak 180.000 soruşturma dosyasının seri muhakeme usulü kapsamında kalacağı bu yeni usul ile çözüme kavuşturulması hedeflenmektedir.⁸⁶

Seri muhakeme usulünün uygulama alanı bulduğu tarihten itibaren yaklaşık olarak 2 yıldan fazla süre geçmiş olup bu zaman zarfında 130 binden fazla soruşturma dosyası karara bağlanmıştır.⁸⁷

Zaman zaman, gerek uygulayıcılar tarafından gerekse doktrin tarafından bu yeni müessese uygulanırken delillerin serbestçe ve rahatça tartışılabildiği, savunma dokunulmazlığının bulunduğu kovuşturma aşamasının tam olarak uygulanmıyor olduğu gerekçesiyle masum insanların da cezalandırılabilmesine yönelik endişeler belirtilerek eleştiriler⁸⁸ yapılırsa da şüpheli her zaman kendi özgür iradesi ile ve müdafî eşliğinde

⁸² Cumhur Şahin ve Neslihan Göktürk, **Ceza Muhakemesi Hukuku –I-**, 12. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2021, s. 35.

⁸³ Centel/Zafer, s. 493.

⁸⁴ Feridun Yenisey ve Ayşe Nuhoglu, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 9. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2021, s. 716.

⁸⁵ Mustafa Özen, "Cumhuriyet Savcısının Takdir Yetkisi", **Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 13. S. 3-4. Erzincan 2009, s. 47.

⁸⁶ Adalet Bakanlığı Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, "Yargıda Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Dönemi Başladı", 2020, <https://hhgm.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/yargida-seri-muhakeme-ve-basit-yargilama-donemi-basladi>, e.t.: 25.04.2022

⁸⁷ Seri Muhakeme ve Basit Yargılama ile 275 bine yakın karar verildi, 2021, <https://www.trthaber.com/haber/gundem/seri-muhakeme-ve-basit-yargilama-ile-275-bine-yakin-karar-verildi-642824.html> e.t.: 25.04.2022

⁸⁸ Ayrıntılı bilgi için; Muammer Ketizmen, "Yargı Yetkisinin Kullanılması Açısından Seri Muhakeme Usulü – Anayasanın 138. Maddesine Aykırılık Sorunu", **Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 11, S. 1, Ankara 2021, s 248, 252.; Seri muhakeme usulünün silâhların eşitliği ilkesi ile bağdaşır bir yanı bulunmadığı görüşü için; Gülsün Ayhan Aygörmez Uğurlubay/Mehmet Korkmaz/Nuran Haydar, "Seri

Cumhuriyet Savcısı tarafından kendisine teklif edilen cezayı kabul etmekte ve bu sayede alacağı cezadan yarı oranında indirimine gidilmektedir.

Yine son tahlilde Cumhuriyet Savcısı ile şüpheli arasında yapılan görüşmeden sonra hazırlanan talepname mahkemeye gönderilmektedir. Şüphelinin mahkeme huzurunda ve müdafî eşliğinde serbest iradesi ile usulü kabul ettiğini beyan etmesi halinde hakkında hüküm tesis edilmektedir. Diğer bir deyişle sadece Cumhuriyet Savcısı tarafından tesis edilen bir karar ile şüpheliye mahkûmiyet kararı verilmemekte olup hakim tarafından hüküm tesis edilmektedir.

1.5. Beklenen Çözüm

Türk hukuk sistemimizdeki çokça karşılaşılan ve en büyük sorunlardan birisi de yargı mercilerindeki iş yükü olup Türk yargı sisteminin verimliliğini de büyük oranda etkilemekte ve yıllardır adeta kronik bir vaziyette devam etmektedir.⁸⁹ Hakimler ve Savcılar Kurulu 2020 yılı faaliyet raporlarına göre, ülkemizde 2020 yılı itibariyle tüm kademelerde toplam 21.772 tane Hakim ve Cumhuriyet Savcısı bulunmaktadır.⁹⁰ Bu sayı hemen hemen aynı nüfusa sahip olduğumuz diğer Avrupa ülkeleri ile karşılaştırıldığında düşük ve yetersiz kalmaktadır. Dosya ve iş yükündeki fazlalık da göz önüne alındığında içinden çıkılmaz bir hale sebebiyet vermektedir.⁹¹

Ülkemiz hakkında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından verilen hak ihlalleri incelendiği vakit bunların büyük bir kısmının adil yargılanma hakkının bir görünümü olan, makul sürede yargılanma hakkının ihlali şeklinde karşımıza çıktığı görülmektedir. Nitekim 2021 yılında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından Türkiye aleyhine yapılan başvurulardan 76 tanesinde hak ihlali kararı verilmiştir. Verilen bu kararların 23 tanesinin konusunu ise, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı oluşturmaktadır.⁹² Makul sürelerde yargılanma hakkı AİHS'in 6/1, Anayasa'nın 19/6 ve 141/4, ile 5271 Sayılı CMK'nın 190. maddelerinde düzenlenmiş olup herkesin makul bir süre içerisinde yargılanması gerektiğini ifade

Muhakeme Usulüne İlişkin Sorunlar", Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 1, S. 2, Ankara 2019, s. 280.

⁸⁹ Ildırar, s. 14.

⁹⁰ Hakimler ve Savcılar Kurulu 2020 Yılı Faaliyet Raporu, 2020, s. 80. <https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/Dosyalar/85cd220e-566e-4b4f-8350-ced2d6709053.pdf> e.t.: 25.04.2022

⁹¹ Ildırar, s. 14.

⁹² Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 2021 Yılı İstatistikleri ve Değerlendirme Notu [https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/8022022155326Avrupa%20%C4%B0nsan%20Haklar%C4%B1%20Mahkemesi%20\(A%C4%B0HM\)%202021%20Y%C4%B1%20%C4%B0statistik%20De%C4%9Ferlendirme%20Notu.pdf](https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/8022022155326Avrupa%20%C4%B0nsan%20Haklar%C4%B1%20Mahkemesi%20(A%C4%B0HM)%202021%20Y%C4%B1%20%C4%B0statistik%20De%C4%9Ferlendirme%20Notu.pdf) e.t.: 25.04.2022

edilmektedir. Makul sürede yargılanma hakkı için, “*yargıda hedef süre*” uygulaması da 01.01.2019 tarihinden itibaren uygulamaya girmiştir.

Bu amaçla “*1. Yargı Paketi*” olarak bilinen 7188 Sayılı Kanun ile 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nda bir takım değişiklikler yapılmış olup soruşturma evresi için, “*Seri Muhakeme Usulü*” ile kovuşturma evresi için, “*Basit Yargılama Usulü*” hukukumuzda kazandırılmıştır. Alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından birisi olan seri muhakeme usulünün yürürlüğe girmesiyle beraber bir takım katalog suçlar açısından müdafî eşliğinde, fail ile Cumhuriyet Savcısının anlaşması neticesinde sonuç cezadan yarı oranında indirimle gidilerek kovuşturma evresine geçilmeksizin, hızlı ve pratik bir şekilde hedefe ulaştırılması amaçlanmaktadır.⁹³

Bu sayede ceza mahkemelerinde günden güne giderek büyüyen ve artan iş yükü karşısında, toplum arasında hafif olarak bilinen bir takım katalog suçlar açısından seri muhakeme usulünün uygulanması ile yargılama sürecinde hızlı bir şekilde sonuca varılacaktır. Böylelikle, diğer nitelikli suçlar açısından mahkemeler daha verimli bir şekilde yargılama yapabilecek ve bu sayede makul sürede yargılanma ihlali şeklinde karşımıza çıkan hak ihlallerinin önüne geçilebilecektir.

1.6. Benzer Kurumlar

1.6.1. Uzlaştırma

Bilindiği üzere ceza muhakemesi hukuku, kamu hukukunun bir dalı olup ayrıca kamusal yönü de bulunmaktadır. Bunun sonucu olarak işlenmiş bir suçun muhakemesi yapılırken fail ya da mağdurun, yönlendirici irade açıklamaları prensip olarak hukuki sonuçlar doğurmamaktadır. Ancak zamanla klasik ceza muhakemesi sisteminde, bazı hallerde tarafların iradelerine de değer verilmeye başlanmıştır. İlerleyen zamanlarda da bunun bir görünümü olan uzlaşma “*mediation*” ve dava pazarlığı “*plea bargaining*” yöntemleri Amerika’dan Avrupa’ya geçerek uygulama alanı bulmuştur.⁹⁴

Esasen temelini Anglo-Amerikan hukuk sisteminden alan uzlaştırma müessesesi Türk Ceza Hukukuna ilk kez 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu dönemlerinde girmiştir.⁹⁵ Bu alternatif uyuşmazlık çözüm yolu

⁹³ Kocakale, s. 82.

⁹⁴ Feridun Yenisey, “Ceza Muhakemesi Süjelerinin İradelerinin Ceza Muhakemesinin Yürüyüşüne Etkisi Sorunu”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C. 19, S. 2, İstanbul 2013, s. 454

⁹⁵ İldırar, s. 45.

olan müessesenin tanımına bakmak gerekirse Ceza Muhakemesi Uzlaştırma Yönetmeliğine göz atmak yeterli olacaktır.⁹⁶

Bahsi geçen yönetmeliğin 4/1-k maddesinde, “*Uzlaştırma kapsamına giren bir suç nedeniyle, şüpheli veya sanık ile mağdur, suçtan zarar gören veya kanuni temsilcisinin, Kanun ve bu Yönetmelikteki usul ve esaslara uygun olarak uzlaştırmacı tarafından anlaşdırılmaları suretiyle uyuşmazlığın giderilmesi süreci..*” hükmü ile ifade edilmiştir. Bunun yanı sıra uzlaştırma müessesesinin, ceza adalet sistemindeki iş yükünü azaltmak, uyuşmazlığın çözüm sürecini hızlandırmak ve yargılama masraflarını mümkün olan en düşük seviyede tutarak ceza yargılamasını rahatlatmak gibi amaçları da bulunmaktadır.⁹⁷

Uzlaştırma müessesesi ile ilgili olarak doktrinde bir çok tanım yapılmaktadır.⁹⁸ Akbulut/Aksan’a göre uzlaştırma, mevzuatta işaret edilen usul ve esaslar içerisinde, adli makamların denetiminde olan tarafsız bir üçüncü kişinin yönetiminde, bir takım suçlarda şüpheli veya sanık ile mağdur ya da suçtan zarar gören kimselerin özgür iradeleriyle, bir edim karşılığında veyahut edim olmaksızın anlaşılması suretiyle taraflar arasındaki uyuşmazlığı ve muhakemeyi sona erdiren bir kurum olarak tanımlanmaktadır.⁹⁹

Öztürk ve diğerlerine göre ise uzlaştırma, bu büroda görevli Cumhuriyet Savcısı tarafından görevlendirilen uzlaştırmacı ile, şüpheli veya sanık ile mağdur ya da suçtan zarar gören kimsenin anlaşdırma için bir araya getirilmesi suretiyle taraflar arasındaki uyuşmazlığın yargı dışı bir yolla çözümünü amaçlayan bir kurumdur.¹⁰⁰

Bu tanımlamalardan hareketle uzlaştırma kurumu özetle, kanunda belirtilen koşulların varlığı halinde, şüpheli veya sanık ile onun karşısında konumlanan mağdur

⁹⁶ Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliği, Resmi Gazete, Sayı : 30145 Tarih : 05.09.2017, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/08/20170805-4.htm> e.t.: 25.04.2022 (Çalışmanın devamında kısaca Uzlaştırma Yönetmeliği olarak anılacaktır.)

⁹⁷ Mustafa Ruhan Erdem ve diğerleri, **100 Soruda Uzlaştırma – Uzlaştırmacının El Kitabı**, 3. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2017, s. 24.

⁹⁸ Uzlaştırmacının tanımı ile alakalı bkz. Nur Centel/Hamide Zafer, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 13. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul 2016, s. 524; Ümit Çelebi, “Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları Işığında Uzlaştırma”, **Bursa Barosu Dergisi**, C. 42, S. 103, Bursa 2018, s. 64; Uğur Eriş, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma ve Uzlaştırma Eğitimi”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S.137, Ankara 2018, s. 243; Veli Özer Özbek, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Kurumunun 6763 Sayılı Kanun Hükümleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi”, **Ceza Hukuku Dergisi**, C. 11, S. 32, Ankara 2016, s. 8; Özge Tuçe Gökalp, “Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma”, **Hukuku ve İktisat Araştırmaları Dergisi**, C. 5, S. 1, 2013, s. 22.

⁹⁹ Berrin Akbulut/Murat Aksan, **Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma**, 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2019, s. 29.

¹⁰⁰ Bahri Öztürk ve diğerleri, **Ana Hatlarıyla Ceza Muhakemesi Hukuku**, s. 46.

veya suçtan zarar gören kimselerin, hukuka uygun bir edim karşılığında anlaşmaları neticesinde muhakeme evresini sona erdiren bir müessesese olarak tanımlanabilir.¹⁰¹

Ayrıca uzlaştırma müessesesi konumlandırılırken maddi ceza hukukunun mu, yoksa ceza muhakemesi hukukunun mu bir parçası olduğuna yönelik doktrinde bir çok düşünce ileri sürülmektedir. Bir görüşe göre, uzlaştırma müessesesi, şüpheli, sanık ya da mağdur, suçtan zarar gören ile devlet arasında “muhakeme” ve “ceza ilişkisini” sona erdiriyor olması nedeniyle maddi ceza hukuku, yani suç hukuku kurumu olarak ifade edilmektedir.¹⁰² Başka bir görüşe göre, uzlaştırma kurumunun bir yönüyle muhakemeyi engellemesi sebebiyle muhakeme hukuku kurumu; diğer yandan yandan ise fail ile devlet arasındaki ceza ilişkisine son verdiği için, ceza hukuku kurumudur.¹⁰³ Bunların yanı sıra, uzlaştırma kurumunda tam anlamıyla klasik muhakeme usullerinin uygulanmaması nedeniyle özel bir yöntem olduğu görüşü de bulunmaktadır.¹⁰⁴

Kanaatimizce uzlaştırma kurumu, hem maddi ceza hukuku hem de muhakeme hukuku bağlamında izler taşıyor olması nedeniyle karma bir kurum olarak kabul edilmelidir. Nitekim Yargıtay Ceza Genel Kurulu’nun 13.12.2018 tarih, 2018/112 Esas ve 2018/635 Karar sayılı ilamında da,

“19.12.2006 tarihinde yürürlüğe giren 5560 sayılı Kanun’un 2. maddesiyle, 5237 sayılı TCK’nın 73. maddesinin başlığında yer alan ‘uzlaşma’ ibaresi metinden çıkarılmış, 45. maddesiyle de aynı maddenin 8. fıkrası yürürlükten kaldırılmış, yine 24 ve 25. maddeleri ile 5271 sayılı CMK’nın 253 ve 254. maddeleri değiştirilmiştir. Yapılan bu düzenlemeye göre, uzlaştırmanın bir ceza muhakemesi kurumu olduğu açık ise de birey ile devlet arasındaki ceza ilişkisini sona erdirmesi nedeniyle maddi ceza hukukunu da ilgilendirdiği tartışmasızdır.” olarak ifade edilmiştir.¹⁰⁵

Ayrıca uzlaştırma kapsamında kalan suçlarda, uzlaştırma girişimi yapılarak olumsuz bir sonuç alınmadıkça, mahkeme tarafından iddianame kabul edilmemekte ve bir sonraki evre olan kovuşturma aşamasına geçilememektedir.¹⁰⁶

Suçluların cezalandırıldığı ceza hukukunda, bu cezalandırma yöntemlerinin benimsendiği sistemlere bakıldığında karşımıza “onarıcı adalet” kavramı

¹⁰¹ Ildırar, s. 45-46.

¹⁰² Seydi Kaymaz/Hasan Tahsin Gökçan , **Uzlaşma ve Önödeme**, 2. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2007, s. 52.

¹⁰³ Centel/Zafer, s. 525; Ayrıntılı bilgi için bkz. Mustafa Özbek, “Ceza Muhakemesi Kanununda Uzlaştırma”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 54, S. 3. Ankara 2005, s. 295-297.

¹⁰⁴ Berrin Akbulut/Murat Aksan, s. 30.

¹⁰⁵ <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> e.t.: 09.05.2018

¹⁰⁶ Şahin/Göktürk, **Ceza Muhakemesi Hukuku –I-**, s. 75.

çıkılmaktadır.¹⁰⁷ Günümüz dünyasında onarıcı adalet ihtiyacının en önemli gerekçelerinden birisi cezaevlerindeki doluluk oranıdır.¹⁰⁸

Onarıcı adalet kavramı daha çok suçu işleyen fail ile onun karşısında yer alan ve suçtan doğrudan doğruya zarar gören ya da mağdur arasında bir uyuşmazlık olarak kabul gören bir yaklaşımdır.¹⁰⁹

Mağdur ve fail arasında olumlu ilişkiler kurulmasına gayret etmekte ve temelleri cezalandırmanın son çare olması düşüncesine dayanmaktadır.¹¹⁰ Dolayısıyla, cezalandırıcı adalet anlayışı ile tazmin edici adalet anlayışlarının olumsuz yönlerinin ortadan kaldırılması amaçlanmaktadır.¹¹¹ Günümüzde suçluların ve suç çeşitlerinin sürekli artmasına bağlı olarak giderek büyüyen iş yükü karşısında onarıcı adalet anlayışı ülkemizde ve tüm dünyada hakim bir duruma gelmiştir.¹¹²

Onarıcı adalet anlayışının ceza hukukuna bir yansıması olan¹¹³ ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 253. maddesinde düzenlenen uzlaştırma müessesinin tanımını yapmak gerekirse; kanaatimizce, mağdur ile onun karşısında yer alan fail arasında, Cumhuriyet Savcısı tarafından görevlendirilen bağımsız ve tarafsız bir uzlaştırmacı eşliğinde, hukuka uygun bir edim karşılığında tarafların sulh olma ya da barışma yöntemi olarak da tanımlanabilir.¹¹⁴ Nitekim Yargıtay da uzlaştırma kurumunu tanımlarken;

“Uzlaşmanın hedefi, suçun işlenmesinden sonra fail ve mağdur arasında meydana gelen çekişmeyi, bir arabulucunun girişimini sağlayarak çözmek ve adaleti sağlamaktır. Failin neden olduğu zararın giderilmesi, fail-mağdur arasındaki barış,

¹⁰⁷ Ekrem Çetintürk, **Onarıcı Adalet ve Ceza Adalet Sisteminde Uzlaştırma**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2017, s. 3.

¹⁰⁸ Yağmur Temiz Gül, **Ceza Hukukunda Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları**, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2021, s. 52.

¹⁰⁹ Belci, s. 33.

¹¹⁰ Esra Alan Akcan, “Ceza Hukukunda Mağdurun Korunmasına Yönelik Düzenlemeler”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 18, S. 2014, İzmir 2015, s. 3955.

¹¹¹ Hazal Ertemür, **Ceza Muhakemesi Hukukunda Alternatif Bir Çözüm Yolu Olarak Uzlaştırma**, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2021, s. 19.

¹¹² Mümin Güngör, “Mağduriyetin Giderilmesi Açısından Uzlaştırma Kurumu İle Mağdur Hakları Tasarısının İncelenmesi”, **Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi**, S. 2019/2, Ankara 2019, s. 193.

Onarıcı Adalet kavramı için ayrıca bkz; Boran Ali Mercan, “Onarıcı Adalet Pratiklerinde Mağdur-Fail Karşılılaşması: Duygusal Temsiller karşısında Hakiki Duygulanımlar”, **Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi**, C. 18, S. 1, İstanbul 2019, s. 106.; Lawrence W. Sherman ve Heather Strang, Çev. Elif Bekar Canpolat, “Delil Temelli Hüküm Olarak Onarıcı Adalet”, **Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi**, C. 2, S. 1-2, İstanbul 2014, s. 282.; Harun Işık, “Victim-Centred Approach To Imprisonment: Restorative Justice”, **Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 23, S. 39, Diyarbakır 2018, s. 324.

¹¹³ Uzlaştırma kurumunun onarıcı adalet sisteminin izlerini taşıdığı fikri için, Ebubekir Yıldırım, **Türk Hukuk Sisteminde Uzlaştırma Kurumu**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2020, s. 35.

¹¹⁴ Aynı yönde, Kerim Çakır, “Uzlaşmanın Kapsamı ve Şartları”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. 24, S. 1, İstanbul 2018, s. 446.

uzlaşmanın asıl unsurunu oluşturur. Fail-mağdur arasında uzlaşma dışında da, tazminatın sağlanması olanaklıdır. Ancak uzlaşma kurumunda, zararın giderilmesi ve onarım yanında ayrıca bir moral unsur da vardır. Bu nedenle fail-mağdur arasındaki uzlaşma, suçun faili bakımından cezanın “özel önleme” fonksiyonuna yardım ettiği gibi mağdurun ve genel olarak kamunun da yararlarının korunmasını sağlar. Fail, uzlaşma ile işlediği suçun sorumluluğunu kabul edip üstlenerek ve sonuçlarını da gidererek toplumla yeniden bütünleşme olanağını elde etmiş olur. Böylece failin ceza sorumluluğunu tespit ve zararın giderilmesi için gereken yapılmış bulunacağından, mağdur bakımından da adalet yerine getirilmiş olur. Fail-mağdur arasındaki uzlaşma, bundan başka kamuda da, fiille ihlâl edilmiş olan hukuk kurallarının geçerliliğini vurgulamış ve dolayısıyla kamusal barışın yeniden kurulmasına hizmet etmiş olur.” olarak ifade etmektedir.¹¹⁵

Uzlaştırma kurumu, kanunda da bir muhakeme engeli olarak tanımlanmış olup bu kapsama giren suçlarda uzlaştırma müessesesine başvurulmayıp olumsuz bir sonuç alınmadan muhakemeye devam edilemeyecektir.¹¹⁶ Eğer bu şekilde Cumhuriyet Savcısı tarafından iddianame tanzim edilirse bu durum iddianamenin iadesi sebeplerinden birini oluşturacaktır.¹¹⁷ Bu husus gözden kaçırılarak iddianamenin kabul edildiği durumlarda ya da yapılan yargılamada suçun vasıf değiştirilerek uzlaştırmaya tabi suçlar kapsamına girmesi halinde dahi mahkeme dava dosyasını tekrardan uzlaştırma bürosuna gönderip tarafların uzlaşıp uzlaşmadıklarını bekleyecektir.¹¹⁸ Uzlaştırma kapsamına giren suçlar 5271 sayılı CMK'nın 253. maddesinde tahdidi olarak sayılmış olup bunun yanı sıra kovuşturulması şikayete tabii olan suçlar da bu kapsama dahil edilmiştir.

Ancak burada bir noktaya dikkat çekmek gerekirse ilgili yasanın 253/3. maddesinde, “Soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı olsa bile, cinsel dokunulmazlığa karşı suçlarda ve ısrarlı takip suçunda (madde 123/A), uzlaştırma yoluna gidilemez.” emredici hükmü yer almaktadır. Ayrıca dikkat edilmesi gereken başka bir nokta ise, uzlaştırma kapsamına giren bir suç ile bu kapsama girmeyen başka bir suçun aynı mağdura karşı işlenmesi halinde uzlaştırma yoluna gidilemeyecektir.¹¹⁹ Nitekim kurumdan beklenen amaç ve usul ekonomisi de bunu gerektirmektedir. Bunun yanı sıra

¹¹⁵ Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 05.07.2005 tarih 2005/10-84 Esas ve 2005/90 K. Sayılı İlamı <https://www.bursabarasu.org.tr/tr/servisler-uzlasma-yargitay-gk-karari.html> e.t.: 25.04.2022

¹¹⁶ Nazım Tunç, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi SBE, Bilecik 2010, s. 17.

¹¹⁷ 5271 sayılı CMK'nın 174/1-c Maddesi.

¹¹⁸ Centel/Zafer, s. 535.

¹¹⁹ 5271 sayılı CMK'nın 253/3. Maddesi; “Uzlaştırma kapsamına giren bir suçun, bu kapsama girmeyen bir başka suçla birlikte aynı mağdura karşı işlenmiş olması hâlinde de uzlaşma hükümleri uygulanmaz.”

uzlaştırma kapsamında kalan suçlarda diğer alternatif uyuşmazlık çözüm yolları olan önödeme¹²⁰ ve seri muhakeme usulüne de başvurulamayacaktır.¹²¹

Dikkat edilirse alternatif uyuşmazlık çözüm yolları kapsamında kalan suçlar kanun koyucu tarafından düzenlenirken, alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından en fazla bir kere faydalanılması amacıyla, her suç farklı bir müessese içerisinde, diğer müessese kullanılmaksızın uygulama alanı bulabilmektedir.

Soruşturmaya konu olan suç kanunda belirtilen şartları taşıyorsa ve uzlaştırmaya tabii ise, kamu davası açılması için yeterli şüpheye ulaşan Cumhuriyet Savcısı iddianame tanzim etmeden önce taraflar için, son bir çıkış kapısı olan uzlaştırma müessesesini uygulayarak uzlaştırma bürosu tarafından bir uzlaştırmacı görevlendirilir. Tarafların uzlaştırma işlemlerinin yapılabilmesi için, uzlaştırmacıya en az 30 günlük bir süre verilir. 30 günlük sürenin başlangıcı uzlaştırmacıya dosyada bulunan belge örneklerinin verilmesiyle başlar.

Burada belirtilen süre 5271 sayılı CMK'nın 253/12. maddesi uyarınca emredici hükmü olup Cumhuriyet Savcısının onayının alınması koşuluyla uzlaştırma bürosunun bu süreyi her defasında 20 günü geçmemek üzere iki kere de uzatabilme imkanı bulunmaktadır.

5271 sayılı CMK'nın 253/12. maddesi uyarınca uzlaştırma görüşmeleri gizli olarak yürütülmektedir. Bu görüşmelere ancak şüpheli, mağdur, yasal temsilci, suçtan zarar gören, tarafların müdafileri ve vekilleri katılabilir. Taraflardan birisinin bu görüşmelere katılmaması halinde örtülü (zımni) olarak uzlaşma teklifini kabul etmediği varsayılır. Yine taraflar uzlaşma teklifinin kendisine ulaşmasından itibaren bu teklifi kabul edip etmediklerini 3 gün içerisinde bildirmediği takdirde de örtülü (zımni) olarak teklifi reddetmiş sayılıcağıdır.¹²²

Burada dikkat edilmesi gereken bir diğer önemli husus ise, şüphelinin karşısında birden fazla mağdur veya suçtan zarar gören bulunması halinde bunların hepsinin uzlaşma teklifini kabul etmesi gerekmektedir. 5271 sayılı CMK'nın 253/7. maddesinde bu husus, *“Birden fazla kişinin mağduriyetine veya zarar görmesine sebebiyet veren bir suçtan dolayı uzlaştırma yoluna gidilebilmesi için, mağdur veya suçtan zarar görenlerin hepsinin uzlaşmayı kabul etmesi gerekir.”* hükmü ile ifade edilmiştir.

¹²⁰ Centel/Zafer, s. 528.

¹²¹ Ildırar, s. 48.

¹²² 5271 sayılı CMK'nın 253/13. Maddesi.

Nitekim kurumdan beklenen amaç da dava açılmaması ve sürecin hızlı bir şekilde sonuçlanmasıdır.

Ancak bunun tersini örnek vermek gerekirse yürütülen soruşturmada aynı suça ilişkin olarak bir mağdurun karşısında birden fazla şüpheli bulunuyorsa, mağdur ile şüphelilerden birisinin bile uzlaşması halinde, uzlaşan şüpheli tarafından müessese uygulama alanı bulabilecektir. Dikkat edilirse bu durumda mağdur, şüphelilerin bir kısmıyla uzlaşmak istediğini, diğer kısmı ile uzlaşmak istemediğini beyan edebilecektir.¹²³

Dikkat çekmek gerekirse şikayet kurumunun düzenlendiği 5237 sayılı TCK'nın 73/5. maddesinde, “İştirak halinde suç işlemiş sanıklardan biri hakkındaki şikayetten vazgeçme, diğerlerini de kapsar.” hükmü yer almaktadır. Buna göre, şikayetten vazgeçme suç işleyen tüm sanıklara sirayet etmektedir.

Ancak uzlaştırma kurumunda ise, şikayetin geri alınmasının sirayetinden farklı olarak mağdurun bir takım şüpheliler yönünden uzlaşmak istememesi hali, diğer diğer şüphelilere sirayet etmemektedir.¹²⁴ Diğer bir deyişle uzlaştırma kurumunda her şüpheli açısından farklı olarak hareket edilmektedir. Uzlaştırma müessesesinden beklenen amaç bir an evvel kovuşturma evresine geçilmeksizin “onarıcı adalet” düşüncesinden hareketle tarafları uzlaştırarak süreci sona erdirmek olup taraflara ulaşılması da büyük önem arz etmektedir.¹²⁵ Bu yüzden taraflardan birisinin bile yurt dışında bulunması veyahut yurt içinde resmi mercilere beyan edilmiş bir adresinin soruşturma dosyası içerisinde bulunmaması halinde ya da taraflara başkaca bir sebeple ulaşılamaması durumlarında uzlaştırma yoluna gidilmeksizin soruşturma işlemlerine devam edilir.¹²⁶

Görevlendirilen uzlaştırmacının tarafların ne şekilde anlaşıklarını uzlaştırma raporunda detaylı bir şekilde belirtmesi gerekmektedir. Şüpheli ile mağdurun anlaşığı edimin hukuka ve ahlaka uygun şekilde belirlenmiş bir edim olması da gerekmektedir.¹²⁷

Tarafların aralarında edim olarak maddi ya da manevi konuları belirleyebilmeleri pekala mümkündür. Nitekim günümüzde de taraflar çokça kamu yararına çalışan sivil

¹²³ 5271 sayılı CMK'nın 255. Maddesi; “Aralarında iştirak ilişkisi olsun veya olmasın birden çok kişi tarafından işlenen suçlarda, ancak uzlaşan kişi uzlaşmadan yararlanır.”

¹²⁴ Muammer Ketizmen, “Uzlaşmanın Sirayet Etmezliği İlkesinin Sonucu Olarak Mağdurun Yargılanacak Kişiyi Seçebilme Yetkisi”, **Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.2, S.1, Ankara 2010, s. 7.

¹²⁵ Gökalp, s. 28.

¹²⁶ 5271 sayılı CMK'nın 253/6. Maddesi.

¹²⁷ İldırar, s. 50.

toplum örgütlerine bağış yapılması şartını ileri sürmektedir.¹²⁸ Ayrıca Ceza İşleri Genel Müdürlüğü Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı'nın uzlaştırma ve uzlaşma edimleri isimli sunumunda da tarafların genellikle uzlaştığı birbirinden farklı edim konuları belirtilmiştir.

Belirlenen bu edim konularının başlıcaları, “İhtiyaç sahiplerine bağış, ramazan aylarında ramazan paketi ve gıda yardımı, engelli vatandaşlarımıza akülü araba, öğrencilerimize kırtasiye yardımı, kadın sığınma evlerine, kız yetiştirme yurtlarına ve çocuk yuvalarına bağış, Mehmetçik Vakfı, Lösemili Çocuklar Vakfı (LÖSEV) gibi kurumlara bağış ile fidan ve ağaç dikme” gibi sosyal sorumluluk projeleridir.¹²⁹

Burada dikkat edilmesi gereken başka bir konu ise, tarafların, kendi arasında uzlaşmayı kabul ettikten sonra uzlaşma raporu hazırlanıp yetkili makama teslim edilene kadar uzlaşmadan tekrardan vazgeçmeleri mümkündür.¹³⁰ Bunun karşısındaysa taraflar uzlaşma teklifini reddetse dahi iddianamenin düzenlendiği tarihe kadar Cumhuriyet Savcısına başvurarak uzlaştıklarını beyan edebilecek ve tekrardan uzlaştırma müessesesi uygulama alanı bulabilecektir.¹³¹ Uzlaştırma müessesesinin sonucu ve etkisi ise 5271 sayılı CMK'nın 253/19. maddesinde düzenlenmiş olup, burada;

“Uzlaşma sonucunda, şüphelinin edimini def'aten yerine getirmesi halinde, hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilir. Edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, takside bağlanması veya süreklilik arzemesi halinde, 171. maddedeki şartlar aranmaksızın, şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilir. Erteleme süresince zamanaşımı işlemez. Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararından sonra, uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmemesi halinde, 171. maddenin dördüncü fıkrasındaki şart aranmaksızın, kamu davası açılır. Uzlaşmanın sağlanması halinde, soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılmaz, açılmış olan davadan feragat edilmiş sayılır. Şüphelinin, edimini yerine getirmemesi halinde uzlaşma raporu veya belgesi, 09.06.1932 tarih ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 38. maddesinde yazılı ilam mahiyetini haiz belgelerden sayılır.” hükmü ile ifade edilmiştir.

¹²⁸ Anadolu Ajansı, “Lösev’e bağış yaparak yargılanmaktan kurtuldu”, 2017, <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/loseve-bagis-yaparak-yargilanmaktan-kurtuldu/728811> e.t.: 25.04.2022

¹²⁹ Ceza İşleri Genel Müdürlüğü Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı, Uzlaştırma ve Uzlaşma Edimleri <https://alternatifcozumler.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/7122018114706uzlastirma-ve-uzlasma-edimleri.pdf> e.t.: 25.04.2022

¹³⁰ Ildırar, s. 50.

¹³¹ Ildırar, s. 50.

Burada ayrıca dikkat edilmesi gereken bir başka husus ise, tarafların aksini belirtmedikçe aralarında gerçekleşen uzlaşma nedeniyle hukuk mahkemelerinde de tazminat davası açamıyor oluşu ve ayrıca açılmış tazminat davasından da feragat etmiş sayıldığı noktasıdır.¹³²

Uzlaştırmacının, uzlaştırma görevini ifade ederken bu hususa dikkat çekmesi ve taraflara aktarması önem arz etmektedir. Ceza hukukunun konusu olan uzlaştırma kurumun etkilerini özel hukuk alanında hukuk mahkemelerinde de gösteriyor olması önemli bir husustur. Yine uzlaştırma raporu veya belgesi de aynı mahkeme kararları gibi ilamlı takipe konu olabilecektir.¹³³

Eğer uzlaştırma işlemleri yapılmaksızın iddianame tanzim edilmesi ve bu husus atlanarak mahkeme tarafından iddianamenin kabul edilmesi halinde veyahut kovuşturma aşamasında suçun vasfının değişerek uzlaşmaya tabii bir suça dönüşmesi halinde de kovuşturma evresinde de mahkeme tarafından dava dosyası uzlaştırma bürosuna gönderilecektir.¹³⁴ Daha sonrasında uzlaştırma işlemleri sonucuna göre hareket edilecektir. Nitekim uzlaştırma müessesesinin uygulama alanı bulabilmesi şüpheli ya da sanığın her zaman daha lehine bir durumdur.¹³⁵

5271 sayılı CMK'nın 254/2. maddesi uyarınca taraflar uzlaşamazlarsa kovuşturma aşamasına kaldığı yerden devam edilecek, taraflar uzlaşırlarsa yapılan yargılamada düşme kararı verilecektir.

Taraflar arasında belirlenen edim, ertelenir, takside bağlanır ve yahut süreklilik arz ederse, 5271 sayılı CMK'nın 231. maddesinde belirtilen şartlar aranmaksızın sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilecektir. Askıda bulunan

¹³² 5271 sayılı CMK'nın 253/19. Maddesi.

¹³³ Hakan Pekcanitez ve diğerleri, **İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı**, 4. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2017, s. 267.

¹³⁴ 5271 sayılı CMK'nın 254/1. Maddesi.

¹³⁵ Yargıtay 13. Ceza Dairesi'nin 19.12.2016 Tarih, 2015/11926 Esas ve 2016/16661 Karar sayılı içtihadında; "Sanık ... hakkında hırsızlık suçundan kurulan hükmün incelenmesinde, hükümden sonra 02.12.2016 tarihinde 29906 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 6763 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 34. maddesi ile değişik 5271 sayılı CMK'nın 253. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendine eklenen alt bendler arasında yer alan ve 5237 sayılı TCK'nın 141. maddesinde tanımlanan hırsızlık suçunun da uzlaşma kapsamına alındığının anlaşılması karşısında, 5237 sayılı TCK'nın 7/2. maddesi uyarınca; "Suçun işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanun ile sonradan yürürlüğe giren kanunların hükümleri farklı ise, failin lehine olan kanun uygulanır ve infaz olunur." hükmü de gözetilerek 6763 sayılı Kanun'un 35. maddesi ile değişik CMK'nın 254. maddesi uyarınca aynı kanunun 253. maddesinde belirtilen esas ve usüle göre uzlaştırma işlemleri yerine getirildikten sonra sonucuna göre sanığın hukuki durumunun yeniden değerlendirilmesinde zorunluluk bulunması" <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> e.t.: 25.04.2022

bu hüküm süresince zamanaşımı süresi işlemiyor olup taraflar arasında uzlaşma sağlanamazsa yapılan yargılamanın kaldığı yerden devamına karar verilecektir.¹³⁶

Bu müessese ile ilgili açıklamalara son vermeden önce kurumun uygulanabilirliği ve buna ait istatistiklere göz atmak gerekirse, Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı'nın 2020 yılına ait yayınladığı istatistiklere göre, yıl içerisinde 513.297 soruşturma dosyası uzlaştırma bürosuna gönderilmiştir. Bunlardan 219.639 tanesinde uzlaşma sağlanmış olup 89.500 tanesinde de hala uzlaştırma işlemleri devam etmektedir.¹³⁷ Müessesenin uygulanması halinde neredeyse yarıdan fazla oranda başarı sağladığı hususu önümüze çıkmaktadır.

Yine Adalet Bakanlığı UYAP istatistikleri tarafından yayınlanan verilere göre,¹³⁸ 31.01.2020 tarihi itibarıyla ceza mahkemelerinde bulunan derdest dava dosyasının 1.833.440 adet olduğu düşünüldüğünde uzlaştırma müessesesinin mahkemeler üzerinden büyük bir iş yükü aldığı gerçeği ortaya çıkmaktadır.

1.6.1.1. Uzlaştırma ile Seri Muhakeme Usulünün Benzer Yönleri

Alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından olan uzlaştırma müessesesi ile seri muhakeme usulü yalnızca sınırlı sayıda “*numerus clausus*” ve kanunda tahdidi olarak sayılan suçlar açısından getirilmiş olup¹³⁹ bu açıdan benzerliğe sahip bulunmaktadır. Seri muhakeme usulü açısından 5271 sayılı CMK'nın 250/1. maddesinde suç tipleri sınırlı sayıda “*numerus clausus*” belirtilmişken, uzlaştırma müessesesi için, aynı kanun 253. maddesinin 1. fıkrasında ilgili suçlar sayılmış ve kapsamının sınırları çizilmiş, 1.fıkranın “c” bendinde ise bu kapsamı suça sürüklenen çocuklar bakımından genişletmiştir.

Suçta sürüklenen çocuklar açısından üst sınırı üç yılı geçmeyen para ve hapis cezaları için de uzlaştırma kurumuna başvurma zorunluluğu öngörülmüştür. Dikkat edilirse kanun koyucu, suça sürüklenen çocuklar açısından pozitif ayrımcılık yapılmıştır.

¹³⁶ Ildırar, s. 51.

¹³⁷ Ceza İşleri Genel Müdürlüğü Alternatif Çözümler Daire Başkanlığının 2020 Yılına Ait İstatistikleri, [https://alternatifcozumler.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/3220211418092020%20Y%C4%B1%C4%B1%20%20\(01.01.2020%20il%C3%A2%2031.12.2020%20Tarihleri%20Aras%C4%B1ndaki\)%20Uzla%C5%9Ft%C4%B1rma%20Verileri.pdf](https://alternatifcozumler.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/3220211418092020%20Y%C4%B1%C4%B1%20%20(01.01.2020%20il%C3%A2%2031.12.2020%20Tarihleri%20Aras%C4%B1ndaki)%20Uzla%C5%9Ft%C4%B1rma%20Verileri.pdf) e.t.: 25.04.2022

¹³⁸ Adalet Bakanlığı UYAP İstatistikleri Sayfası, <https://istatistikler.uyap.gov.tr/> e.t.: 25.04.2022

¹³⁹ Çağlar, s. 40.

Yine her iki kurum açısından da şüphelinin resmi mercilere beyan ettiği adreste bulunmaması, yurt dışında olması ya da başkaca bir nedenle şüpheliye ulaşılamaması hallerinde her iki müessesenin de uygulama alanı bulabilmesi mümkün değildir.¹⁴⁰

Her iki kurumun nasıl ve ne şekilde uygulanabileceği ile olarak kazuistikliğin önüne geçilebilmesi amacıyla ilgili yönetmelikler çıkarılmıştır. Böylece müesseselerin uygulanma şekli, Ceza Muhakemesi Seri Muhakeme Yönetmeliği ve Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliği ile açıklığa kavuşturulmuştur.¹⁴¹

Şüpheli hakkında soruşturma işlemlerinin başlamasından sonra ancak Cumhuriyet Savcısı tarafından kamu dava açmak için yeterli şüpheyeye ulaşması halinde seri muhakeme ya da uzlaştırma kurumu uygulama alanı bulabilecektir. Aksi halde haklarında yeterli şüphe bulunmayan şüpheliler için kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmesi gerekmektedir. Seri muhakeme usulünün aynı gün sonuçlaması hedeflenmekteyken uzlaştırma kurumunun kanunda belirlenen sınırlı süre içerisinde sonuçlanması amaçlanmaktadır.¹⁴²

Seri muhakeme usulünde bulunduğu gibi uzlaştırma müessesesinde de tarafların bilgilendirilmesi ve aydınlatılması gerekmektedir. Seri muhakeme usulünde bilgilendirme bizzat Cumhuriyet Savcısı ya da kolluk görevlileri tarafından yapılabilirken¹⁴³ uzlaştırma kurumunda ise, bilgilendirme Cumhuriyet Savcısının onayı ile uzlaştırma bürosu tarafından görevlendirilen uzlaştırmacı tarafından yapılmaktadır. Böylece her iki kurum açısından da tarafların aydınlatılmaktadır.¹⁴⁴

İlgili Yönetmeliğin 5/4. maddesi uyarınca, seri muhakeme usulünde şüpheli ile uzlaştırma kurumunda taraflar uygulamayı ilk başta kabul etmelerine rağmen daha sonra bundan vazgeçebilirler. Uzlaştırma kurumunda vazgeçme Cumhuriyet Savcısı tarafından iddianamenin düzenlendiği tarihe kadar mümkünken, seri muhakeme usulünde şüpheli hakkında hüküm verilinceye kadar vazgeçme mümkündür.¹⁴⁵

5271 sayılı CMK'nın 253/20. maddesi uyarınca uzlaştırma görüşmeleri sürecinde yapılan açıklamalar ya da beyanlar herhangi bir soruşturma ve kovuşturmada ya da

¹⁴⁰ 5271 sayılı CMK'nın 250/13 ve 253/6. Maddeleri.

¹⁴¹ Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliği, Resmi Gazete, Sayı : 30145 Tarih : 05.09.2017, Ceza Muhakemesinde Seri Muhakeme Yönetmeliği, Resmi Gazete, Sayı : 30995 (4. Kez mükerrer) Tarih : 31.12.2019.

¹⁴² Soylu Ünver/Karaman Engür, s. 122.

¹⁴³ Feridun Yenisey ve Ayşe Nuhoglu, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 10. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022, s. 892.

¹⁴⁴ Soylu Ünver/Karaman Engür, s. 122.

¹⁴⁵ Centel/Zafer, s. 532.

davada delil olarak kullanılamaz¹⁴⁶. Yine aynı kanunun 250/10. maddesi uyarınca da benzer şekilde şüphelinin seri muhakeme usulünü kabul ettiğine dair beyanları ile bu usulün uygulanmasına dair başkaca belgeler süreci takip eden soruşturma ya da kovuşturma işlemlerinde delil olarak kullanılamayacağı ifade edilmiştir.¹⁴⁷

5271 sayılı CMK'nın 174. maddesinde düzenlenen iddianamenin iadesi başlığı altında uzlaştırma işlemleri yapılmaksızın iddianame düzenlendiğinin anlaşılması halinde bu durum iddianamenin iadesi sebebidir. Yine suç vasfının değişmesi ya da başkaca sebeplerle atılı suçun uzlaştırma kapsamında kalması halinde de dava dosyası mahkeme tarafından uzlaştırma bürosuna gönderilebilecektir.

Seri muhakeme usulünde de ilgili kanunda yapılan değişiklik ile suç vasfının bu kapsamda kalması halinde iddianame yine iade edilebilecektir.¹⁴⁸ Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus kamu davası açıldıktan sonra sanık üzerine atılı suçun vasıf değiştirerek ya da başkaca nedenlerle seri muhakeme usulüne tabi suçlardan olması halinde mahkeme tarafından seri muhakeme usulünün uygulanmasına dair bir düzenleme bulunmamaktadır.

Burada değinilmesi gereken başka bir nokta ise her iki kurumun da kesinleşmiş dava dosyalarına olan etkisidir. Ceza kanunlarında lehe yapılan değişiklikler açısından uzlaştırma müessesesi infaz aşamasına geçmiş ve kesinleşmiş dava dosyalarında da uygulanabilmektedir. Nitekim Yargıtay 4. Ceza Dairesi'nin 28.06.2018 tarih, 2017/13124 Esas ve 2018/12846 Karar sayılı ilamında da belirtildiği üzere;

*“..02.12.2016 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak aynı tarihte yürürlüğe giren 6763 sayılı Kanun’un 34. maddesiyle değişik 5271 sayılı CMK’nın 253. maddesi ve maddeye eklenen fıkraya göre uzlaştırma hükümleri yeniden düzenlenmiş ve sanığa isnat edilen TCK’nın 106/1. maddesi kapsamındaki tehdit suçunun uzlaştırma kapsamında bulunduğu; hakaret suçu yönünden ise, uzlaşma önerisinin yapıldığı tarihte 5271 sayılı CMK’nın 253/3. maddesinde engel bulunduğu gözetilerek, yeni düzenleme karşısında bu suç yönünden de uzlaşma önerisinde bulunulması gerektiği anlaşılmış olmakla, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 2 ve 7. maddeleri de gözetilerek, uzlaştırma işlemi uygulanarak sonucuna göre sanığın hukuki durumunun bu kapsamda tekrar değerlendirilip belirlenmesinde zorunluluk bulunması..”*¹⁴⁹

¹⁴⁶ Gökçen ve diğerleri, s. 90.

¹⁴⁷ Gökçen ve diğerleri, s. 95.; Soylu Ünver/Karaman Engür, s. 124.

¹⁴⁸ 5271 sayılı CMK'nın 174/1-c. Maddesi.

¹⁴⁹ Yargıtay 4. Ceza Dairesi'nin 28.06.2018 Tarih, 2017/13124 Esas ve 2018/12846 Karar Sayılı İlamı. <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> e.t.: 25.04.2022

Kanun yolu incelemesinden geçerek kesinleşen ve infazına başlanılan dava dosyaları ile ilgili olarak lehe değişiklikler yapılması halinde tekrardan uzlaştırma müessesesi gündeme gelebiliyorken, alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından bir diğeri olan seri muhakeme usulünde ise ilk zamanlarda, kesinleşmiş ve infaz aşamasına geçmiş dava dosyalarında herhangi bir etkisi görülmemekteydi. Ancak Anayasa Mahkemesi tarafından 21.04.2022 tarihinde verilen iptal kararı ile 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun geçici 5. maddesinin (d) bendinde yer alan “..kovuşturma evresine geçilmiş, hükme bağlanmış..” ibaresinin “..seri muhakeme usulü..” yönünden Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline oy çokluğu ile karar verilmiştir.¹⁵⁰ Bu itibarla seri muhakeme usulü de, uzlaştırma kurumunda kovuşturma evresine geçilen ve infazına başlanılan dava dosyalarının uygulanmasına ilişkin etkisi bakımından benzer bir mahiyet kazanmıştır.

1.6.1.2. Uzlaştırma ile Seri Muhakeme Usulünün Farklı Yönleri

Uzlaştırma kurumun düzenlendiği 5271 sayılı CMK'nın 253. maddesinde sınırları çizilen suçlara göz atıldığında genellikle şüphelinin karşısında mağdur ya da suçtan zarar gören olarak birey (özel kişi) yer almaktadır. Seri muhakeme usulünde ise, genellikle tahdidi olarak sayılan suçları işleyen şüphelinin karşısında mağdur konumunda kamunun yer aldığı dikkat çekmektedir.¹⁵¹ Diğer bir deyişle kanun koyucu, bireye karşı işlenen suçlarda şüpheliyi bireyin affetmesi ya da uzlaşmasını arıyorken seri muhakeme usulünde kamuya karşı işlenen suçlarda Cumhuriyet Savcısı şüpheliye yarı oranda indirimli ceza teklif edebilmektedir.¹⁵²

Seri muhakeme usulünde süreç Cumhuriyet Savcısının aktif rol almasıyla yürütülüyorken uzlaştırma kurumunda ise, uzlaştırmacı eşliğinde taraflar sürece daha aktif katılabilmektedir. Bunun yanı sıra uzlaştırma kurumunda tarafların anlaşarak sulh olmalarını esas alan “*onarıcı adalet*” sisteminin izleri ağır basmaktayken, seri muhakeme usulünde ise, “*cezalandırıcı adalet*” sistemine bağlı kalınarak şüphelinin mahkûm olacağı hapis cezasında yarı oranında indirime gidilerek hüküm tesis edilmektedir.¹⁵³

¹⁵⁰ Anayasa Mahkemesi'nin 21.04.2022 Tarih, 2020/87 Esas ve 2022/44 Karar sayılı ilamı. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/08/20220802-3.pdf> e.t.: 12.08.2022

¹⁵¹ Abdullah Batuhan Baytaz, “Seri Muhakeme Usulü”, *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi*, C. 8, S. 2, İstanbul 2020, s. 238.

¹⁵² 5271 sayılı CMK'nın 250/4. Maddesi.

¹⁵³ Belci, s. 38.

Uzlaştırma kurumunda, birden çok fail tarafından suç işlense ve failer arasında iştirak ilişkisi bulunsa dahi uzlaşan şüpheli uzlaştırma kurumundan faydalanabiliyorken¹⁵⁴ seri muhakeme usulünde ise, durum biraz farklı olarak karşımıza çıkmaktadır. 5271 sayılı CMK'nın 250/11. maddesi uyarınca seri muhakeme usulünde birden fazla şüpheli tarafından iştirak halinde işlenen suçlarda şüphelilerden birisinin bu usulü kabul etmemesi halinde diğer şüpheliler bu usulü kabul etmek isteseler dahi müessese uygulama alanı bulamayacaktır.

Uzlaştırma sürecinde tarafların anlaşarak sulh olması ile sonuçlanması halinde şüpheli ya da şüpheliler hakkında soruşturma evresinde kovuşturmaya yer olmadığı, kovuşturma aşamasında ise düşme kararı veriliyorken, seri muhakeme usulünde ise şüpheli hakkında mahkeme tarafından infaz kabiliyeti mümkün olan bir mahkûmiyet kararı tesis edilmekte, mahkeme tarafından verilen bu mahkûmiyet kararı suç işleyen kimsenin adli siciline işlenmekte olup her iki müessesenin yaptırımları açısından farklılık bulunmaktadır.¹⁵⁵

Seri muhakeme usulü ile uzlaştırma kurumu da kabul iradesinin açıklanması ile gerçekleşebilmektedir. Uzlaştırma kurumunda anlaşmanın sağlanabilmesi için müşteki ya da suçtan zarar gören ile onun karşısında yer alan şüpheli kimselerin kabul yönünde irade açıklamasına ihtiyaç duyuluyorken, seri muhakeme usulünde ise, Cumhuriyet Savcısının teklifi üzerine sadece şüphelinin kabulü yeterlidir.¹⁵⁶

Uzlaştırma kurumunda amaçlanan, şüphelinin işlediği fiilin sorumluluğunun alması ve aynı zamanda mağdurun zararının da giderilmesi olduğundan, şart olmamakla beraber tarafların iradesine uygun olarak hukuka ve ahlaka da aykırı olmamak şartıyla bir edim belirlenebilecektir. Seri muhakeme usulünde ise herhangi bir edim söz konusu olmamakta ve şüpheli hakkında mahkûmiyete karar verilmektedir.¹⁵⁷

Uzlaştırma sonucunda verilen karara karşı 5271 sayılı CMK'nın 253/23. maddesi uyarınca kanunda düzenlenen kanun yollarına başvurulabiliyorken, seri muhakeme usulünde ise, Cumhuriyet Savcısı tarafından iddianame yerine düzenlenen taleplere istinaden verilen ceza ne olursa olsun yine aynı kanunun 250/14. maddesi uyarınca itiraz kanun yolu öngörülmüştür.

¹⁵⁴ 5271 sayılı CMK'nın 255. Maddesi; "*Aralarında iştirak ilişkisi olsun veya olmasın birden çok kişi tarafından işlenen suçlarda, ancak uzlaşan kişi uzlaşmadan yararlanır.*"

¹⁵⁵ Belci, s. 39.

¹⁵⁶ Soylu Ünver/Karaman Engür, s. 122.

¹⁵⁷ Soylu Ünver/Karaman Engür, s. 123.

1.6.2. Önödeme

Alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından bir diğeri ise, 5237 sayılı TCK'nın 75. maddesinde düzenlenen önödeme kurumudur.¹⁵⁸ Önödeme kurumu, ilk kez “1853 Tarihli Saksonya Ceza Muhakemeleri Kanunu”nda düzenlenmiştir. Daha sonrasında “1889 Tarihli İtalyan Zanardelli Kanunu”nun 101. maddesinde yer alan önödeme kurumu, 765 sayılı TCK'nın 119. maddesiyle ilk kez 1926 tarihinde Türk ceza hukukuna girmiştir.¹⁵⁹

Önödeme kurumu, kamu davası açılmadan veya yargılama yapılmadan failin cezalandırılmasına imkan veren bir müessesedir.¹⁶⁰ Önödeme kurumu açısından muhakeme şartı olan nokta, önödeme kapsamında bulunan suçların soruşturulması sırasında önödeme usulünün denenmemiş olmasıdır.¹⁶¹

Bu müessesenin kısaca tanımını yapmak gerekirse, uzlaştırma kapsamında belirtilen suçlar hariç olmak üzere, yalnız adli para cezası gerektiren veyahut kanunda öngörülen hapis cezasının yukarı sınırı altı ayı aşmayan suçlar ile beraber yine aynı kanun maddesinde sınırlı sayıda tahdidi olarak sayılan suçlar yönünden belirli şartlar altında kamu davası açılmasını önleyen bir kurum olarak ifade edilebilir.¹⁶² Başka bir deyişle önödeme, şüpheli veya sanıkla, iddia veya yargılama makamı arasında gerçekleşen bir uzlaşma şeklidir.¹⁶³

Önödeme kurumunun gerek soruşturma evresinde gerekse kovuşturma evresinde uygulama alanı bulabiliyor ve etkisini gösterebiliyor olması sebepleriyle hem ceza usul hukuku hem de maddi ceza hukukuna ilişkin karma nitelikte bir kurum olduğunu ifade edilebilir.¹⁶⁴ Nitekim Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kurulu da verdiği bir kararın da, önödeme konusunda ikili bir ayrıma gidilmiş olup soruşturma evresinde önödeme kurumunun uygulama alanı bulması halinde kovuşturma aşamasına geçilememesi nedeniyle bir muhakeme kurumu olarak; kovuşturma evresinde önödemenin

¹⁵⁸ Gökhan Taneri, **Türk Ceza Kanununda Önödemelik Suçlar**, 1. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara 2017, s. 4.

¹⁵⁹ Yağmur Temiz Gül, **Ceza Hukukunda Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları**, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2021, s. 204.

¹⁶⁰ Bahri Öztürk ve diğerleri, **Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku**, s. 57.

¹⁶¹ Cumhuriyet Şahin ve diğerleri, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 4. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2021, s. 48.

¹⁶² Soylu Ünver/Karaman Engür, s. 126; Ayrıntılı bilgi için, Muharrem Özen/Atacan Köksal, “Önödeme ve Bazı Çözüm Önerileri”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 70 S. 2. Ankara 2021, s. 594., Feridun Yenisey ve Ayşe Nuhoglu, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 10. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022, s. 738., Hukukumuzda dört çeşit önödemenin bulunduğu fikri için, Bahri Öztürk ve diğerleri, **Ana Hatlarıyla Ceza Muhakemesi Hukuku**, s. 44.

¹⁶³ Centel/Zafer, s. 514.

¹⁶⁴ İldırar, s. 53.

gerçekleşmesi halinde devam eden davanın düşmesine sebep olduğu için maddi ceza hukuku kurumu olarak değerlendirilebileceği ifade edilmiştir.¹⁶⁵ Bunun yanı sıra önödeme ayrıca dava şartı olarak karşımıza çıkmaktadır.¹⁶⁶

Başka bir ifadeyle, önödeme kapsamındaki suçlarda, soruşturma evresinde önödeme girişimi olumsuz sonuçlanmadıkça iddianame kabul edilememekte ve kovuşturma evresine geçilememektedir.¹⁶⁷ Önödemenin yerine getirilmesinden sonra ise, şüpheli hakkında hiçbir denetim söz konusu değildir.¹⁶⁸

5237 sayılı TCK'nın 75. maddesinde, “*Uzlaşma kapsamındaki suçlar hariç olmak üzere, yalnız adli para cezasını gerektiren veya kanun maddesinde öngörülen hapis cezasının yukarı sınırı altı ayı aşmayan suçlar..*” hükmü ile genel bir tanım yapıyorken yine aynı maddenin 6. fıkrasında da bir takım katalog suçlar sayılmıştır.

Böylece önödeme kurumunun uygulama alanı bulabileceği suçların çerçevesi çizilmiştir. Ayrıca belirtmek gerekirse önödeme müessesesinin uygulama alanı bulması için atılı suçun uzlaştırma kapsamında kalmaması da gerekmektedir.

Dikkat edilirse kanun koyucu tarafından uzlaştırma müessesesi kapsamında kalan suçlar önödeme kurumu dışında tutulmuştur. “*Uzlaşma kapsamındaki suçlar hariç olmak üzere*” ibaresi yönünden Anayasa'nın 2 ve 10. maddelerine aykırı olduğu iddiasıyla Anayasa Mahkemesi'ne başvurda bulunulmuştur.¹⁶⁹

Ancak Anayasa Mahkemesi tarafından, ilgili maddedeki tasarrufun takdir yetkisinin kanun koyucuya ait olduğu belirtilerek Anayasa'ya herhangi bir aykırılık bulunmadığı belirtilmiştir.¹⁷⁰

Her şeyden evvel seri muhakeme usulü müessesesinde olduğu gibi önödeme kurumunda da şüpheli hakkında atılı suç işlediğine dair Cumhuriyet Savcısının nezdinde yeterli şüphe uyandıracak kadar delil ve emarenin olması gerekmektedir.¹⁷¹ Yeterli şüphenin bulunması iddianamenin düzenlenmesi için gerekli olup aksi takdirde

¹⁶⁵ Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kurulu da 11.04.1983 tarih 1983/2 Esas ve 1983/2 Karar Sayılı İlamı. <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> e.t.: 25.04.2022

¹⁶⁶ Veli Özer Özbek ve diğerleri, **Ceza Muhakemesi Hukuku Temel Bilgiler**, s. 360.

¹⁶⁷ Şahin/Göktürk, **Ceza Muhakemesi Hukuku –I-**, s. 75.

¹⁶⁸ Ayrıntılı bilgi için; Ahmet Caner Yenidünya, “Yargıtay Kararları Işığında Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemi Olarak Önödeme Kurumu”, **Legal Hukuk Dergisi**, C. 11 S. 127, 2013, s.51-74. e.t.: 25.05.2022 <https://legal.com.tr/urun/legal-hukuk-dergisi-yil-2013-sayi-127/362378>

¹⁶⁹ Temiz Gül, s. 215.

¹⁷⁰ Anayasa Mahkemesi'nin 2017/140 Esas, 2017/177 Karar sayılı ve 28.12.2017 tarihli Kararı <https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fnormkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr%2FDosyalar%2FKararlar%2FKararWord%2F2017-177-nrm.docx&wdOrigin=BROWSELINK> e.t.: 25.04.2022

¹⁷¹ Centel/Zafer, s. 518.

şüpheli hakkında yapılan soruşturma neticesinde kovuşturmayaya yer olmadığı kararı¹⁷² verilmelidir.¹⁷³ Yine bunun kovuşturma evresine yansması halinde de sanık hakkında beraat kararı verilebiliyorsa önödeme teklif edilmeyecek ve derhal beraat kararı verilecektir.¹⁷⁴

Cumhuriyet Savcısı tarafından şüpheli hakkında yürütülen soruşturmada yeterli şüpheyeye ulaşılması ve şartlarını taşıması halinde, önödeme kurumuna başvurulması durumunda, belli bir miktar paranın şüpheli tarafından devlet hazinesine ödenmesi gerekmektedir.¹⁷⁵ Şüpheliye ödemeyi yapacağı yer ve miktar hususu önödeme emrinde belirtilir ve on gün içerisinde bu parayı yatırması istenir. Şüpheli tarafından yasal süre olan on gün içerisinde ödemenin yapılması halinde ise, şüpheli hakkında kovuşturmayaya yer olmadığı kararı verilecektir.¹⁷⁶ Şüpheli hakkında on günlük yasal sürenin ise Tebligat Kanunu hükümlerine uygun olarak yapılacak tebligat tarihini izleyen sonra ki gün¹⁷⁷ başlayacağı aşıkardır.¹⁷⁸

Önödeme kurumu da failin kabul iradesine bağlı bir sistem olup ancak failin önödeme teklifini kabul etmesiyle uygulama alanı bulabilir.¹⁷⁹ Usulüne uygun tebligata rağmen failin önödemeyi kabul etmemesi halinde ise hakkında genel hükümler uyarınca soruşturmaya devam edilecektir.

Fail burada on günlük süre içerisinde belirlenmiş olan para miktarının tamamını ödeyebileceği gibi bu miktarın taksitler halinde ödenmesini de talep edebilir. 5237 Sayılı Kanun'un 75/1. maddesi uyarınca failin talep etmesi halinde Cumhuriyet Savcısı tarafından belirtilen miktarın birer ay ara ile üç eşit taksit halinde ödenmesine karar verilir. Ancak taksitlerin süresi içerisinde ödenmemesi halinde önödeme hükümsüz kalacaktır. Bu durumda ise, şüpheli hakkında soruşturmaya yine genel hükümler çerçevesinde devam edilecektir.

Burada dikkat edilmesi gereken başka bir husus ise, aynı uzlaştırma kurumunda olduğu gibi Cumhuriyet Savcısı tarafından önödeme hususu atlanılarak iddianame düzenlenmesi durumunda, iddianamenin değerlendirilmesi aşamasında mahkemenin bunu fark etmesi halinde 5271 sayılı CMK'nın 174/1-c maddesi uyarınca iddianameyi

¹⁷² Yenidünya, s. 9.

¹⁷³ İzzet Özgenç, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 17. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2021, s. 802

¹⁷⁴ Özgenç, s. 803.

¹⁷⁵ 5237 Sayılı TCK'nın 75/1. Maddesi.

¹⁷⁶ Ildırar, s. 54.

¹⁷⁷ Yenidünya, s. 16.

¹⁷⁸ Centel/Zafer, s. 519.

¹⁷⁹ Kocakale, s. 20.

iaade edecektir. Ancak bu husus gözden kaçırılarak iddianamenin kabul edilmesi ve kovuşturma evresinin başlaması halinde ya da suç vasfının değişerek önödeme kapsamında kalması sonucunda mahkemenin önödeme önerisinde bulunması hususu gündeme gelecektir.¹⁸⁰ Bunun sonucunda önödeme önerisinin şüpheli tarafından usulüne uygun bir şekilde ve süresinde yerine getirilmesi halinde ise mahkeme tarafından düşme kararı verilmesi gerekmektedir.¹⁸¹ Dikkat edilirse önödeme kurumu iki farklı evrede de uygulayıcıların karşısına çıkabilmektedir. Bunlardan ilki dava açılmadan önce ortaya çıkan önödeme, diğeri ise, dava açıldıktan sonra davayı düşüren önödemedir.¹⁸²

Önödeme önerisinin şüpheli tarafından yerine getirilmesi halinde ise bu durum 5237 sayılı TCK'nın 75/5. maddesi uyarınca kişisel hakkın istenmesine, müsadereye veyahut malın geri alınmasına engel teşkil edemeyecektir. Bu itibarla önödeme gerçekleşmiş olsa dahi hukuk mahkemesinde dava açılabilir ve kişisel haklar istenilebilecektir.

Önödeme kurumu da uzlaştırmada olduğu gibi “*onarıcı adalet*” sisteminin izlerini taşıyan bir müessesedir.¹⁸³ Böylece şüpheli hakkında kamu davası açılmadan önce işlediği fiilin sorumluluğunu alması hedeflenmektedir.¹⁸⁴

Şüpheli hakkında önödemenin gerçekleşmesi sonucunda kovuşturmaya yer olmadığına kararı verilmesi halinde bu karar buna mahsus bir sisteme kaydedilecektir.¹⁸⁵ 5237 sayılı TCK'nın 75/7. maddesi uyarınca bu kayıtlar sadece bir soruşturma veya kovuşturmayla bağlantılı olması halinde Cumhuriyet Savcısı, Hakim ya da mahkeme tarafından istenmesi halinde, bu maddede belirtilen amaçlar doğrultusunda kullanılabilir.

Ayrıca belirtmek gerekir ki önödeme müessesesi kamu davası ile doğrudan ilgili olup bu sebeple şüpheli hakkında soruşturma aşamasında hemen değil, suçun sübutuna etki edecek tüm gerekli deliller toplandıktan sonra bu delillere göre şüpheli hakkında kamu davası açılması için yeterli şüpheye ulaşıyorsa, önödeme kurumuna başvurulmalıdır.¹⁸⁶

¹⁸⁰ 5237 sayılı TCK'nın 75/3. Maddesi.

¹⁸¹ Soylu Ünver/Karaman Engür, s. 127.

¹⁸² Handan Yokuş Sevük, “Çocuk Yargılamasında Önödeme ve Sulh Hakiminin Ceza Kararnamesi” **TBB Dergisi**, S. 52, Ankara 2004, s. 70.

¹⁸³ Soylu Ünver/Karaman Engür, s. 127.

¹⁸⁴ Soylu Ünver/Karaman Engür, s. 127.

¹⁸⁵ 5237 sayılı TCK'nın 75/7. Maddesi

¹⁸⁶ Ahmet Aslan, **Cumhuriyet Savcısı ve Soruşturma**, 6. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2018, s. 159.

1.6.2.1. Önödeme ile Seri Muhakeme Usulünün Benzer Yönleri

Önödeme müessesesi de aynı seri muhakeme usulü gibi bir alternatif uyuşmazlık çözüm yoludur. Her ikisinin de amacı şüpheli hakkında kamu davası açılmadan evvel hızlı, pratik ve adil bir şekilde soruşturma evresini sona erdirmektir.¹⁸⁷ Her iki kurumun da uygulanması kanun koyucu tarafından zorunlu olarak benimsenmiştir.¹⁸⁸ İddianamenin iadesini düzenleyen 5271 Sayılı Kanun'un 174. maddesinde de bu hususa açıkça yer verilmiştir.

Önödeme kurumunda da seri muhakeme usulünde olduğu gibi kapsamına giren suçların çerçevesi çizilmiş ve daraltılmıştır.¹⁸⁹ Dikkat edilirse her iki müessesede de daha çok şüphelinin karşısında kamunun yer aldığı suçlar olduğu dikkat çekmektedir. Zaten önödeme kurumunda, bireyin karşısında cezalandırma yetkisi elinde bulunan devlet bulunmaktadır.¹⁹⁰ Seri muhakeme usulünde olduğu gibi önödeme kurumunda da uygulama alanı bulabilmesi için, öncelikle şüphelinin kabul yönünde iradesini açıklaması gerekmektedir.¹⁹¹

Her iki kurumda da şüpheli açısından öncelikle tüm deliller toplanmalı ve Cumhuriyet Savcısı nezdinde kamu davası açılması için yeterli şüphenin hasıl olması halinde kamu davası açmak yerine öncelikle bu kurumlara başvurulmalıdır.¹⁹² Aksi halde hakkında yeterli şüphe bulunmayan şüpheli hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilecektir.

1.6.2.2. Önödeme ile Seri Muhakeme Usulünün Farklı Yönleri

Seri muhakeme usulünde Cumhuriyet Savcısının teklifi, şüphelinin bu teklifi müdafii huzurunda kabulü ile düzenlenen talepten itibaren hemen mahkemeye gönderilerek hükmün aynı gün içerisinde tesis edilmesi hedeflenirken önödeme kurumunda ise, şüpheliye bir önödeme emri gönderilip yasal süresi içerisinde bunu ödemesi amaçlanmaktadır. Bu açıdan seri muhakeme usulünün önödeme kurumuna nazaran daha pratik ve hızlı olduğu söylenebilir.

¹⁸⁷ Soylu Ünver/Karaman Engür, s. 130.

¹⁸⁸ 5237 sayılı TCK'nın 75/1 Maddesi ile 5271 sayılı CMK'nın 250/1. Maddesi.

¹⁸⁹ Soylu Ünver/Karaman Engür, s. 131.

¹⁹⁰ Temiz Gül, s. 203.

¹⁹¹ Kocakale, s. 20.

¹⁹² İldırar, s. 53.

Seri muhakeme usulünde, şüpheliye ulaşılamaması durumlarında usulün uygulanmasından vazgeçileceğine dair bir düzenleme yer alıyorken¹⁹³ önödeme kurumunda bu hususa yer verilmemiştir. Önödeme önerisinin tebliği ve sonrasında Tebligat Kanunu'nun uygulama alanı bulacağı açıktır.¹⁹⁴

5271 sayılı CMK'nın 250/11. maddesi uyarınca, seri muhakeme usulü iştirak halinde işlenen suçlar açısından şüphelilerin hepsinin bunu kabul etmesi halinde uygulama alanı bulabiliyorken önödeme kurumunda ise, bu hususta bir düzenleme yer almamaktadır. Dolayısıyla aynı uzlaştırma müessesesinde olduğu gibi önödeme kabul eden şüphelinin bu kurumdaki yararlanabileceği kabul edilmelidir.¹⁹⁵

Önödeme kurumunda hedeflenen amaç şüphelinin meydana getirdiği fiilin sorumluluğunu alması ve aynı zamanda sebep olduğu zararı gidererek devlet ile uzlaşmanın sağlanmasını¹⁹⁶, seri muhakeme usulünde hedeflenen amaç, şüpheli hakkında üzerine atılı suç ile ilgili olarak bir yaptırım belirlenmesi ve infaz kabiliyeti olan bir mahkeme kararı tesis edilmesidir.¹⁹⁷

Seri muhakeme usulüne ilişkin yaş küçüklüğü, akıl hastalığı ile sağır ve dilsizlik hallerinde bu müessesenin uygulama alanı bulamayacağı da özel bir düzenleme yer alıyorken¹⁹⁸ önödeme kurumunda ise, bu gibi durumlarda herhangi bir ayırım yapılmamıştır.¹⁹⁹

Önödeme kurumunun uygulanmasından sonra verilen kararlara karşı başvurulacak kanun yolları özel olarak belirtilmemiştir. 5271 Sayılı Kanun'da düzenlenen kanun yollarına başvurulabileceği gayet açık olup seri muhakeme usulünde verilen kararlara karşı ise, sadece itiraz kanun yolu öngörülmüştür.²⁰⁰

1.6.3. Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi

Ceza muhakemesi, suç işlenip işlenmediğini araştırma, işlenmiş ise yasal neticelerini sonuçlandırma, bu arada suç işleyen kimseleri cezalandırma gibi kamuya ait menfaati korumak için yapılmaktadır. Ceza muhakemesinin yapılabilmesi için zorunlu olan

¹⁹³ 5271 sayılı CMK'nın 250/13. Maddesi; “Resmî mercilere beyan edilmiş olup da soruşturma dosyasında yer alan adreste bulunmama veya yurt dışında olma ya da başka bir nedenle şüpheliye ulaşılamaması hâlinde, seri muhakeme usulü uygulanmaz.”

¹⁹⁴ Soylu Ünver/Karaman Engür, s. 132.

¹⁹⁵ Soylu Ünver/Karaman Engür, s. 132.

¹⁹⁶ Soylu Ünver/Karaman Engür, s. 132.

¹⁹⁷ 5271 sayılı CMK'nın 250/9. Maddesi.

¹⁹⁸ 5271 sayılı CMK'nın 250/1. Maddesi; “Seri muhakeme usulü, yaş küçüklüğü ve akıl hastalığı ile sağır ve dilsizlik hâllerinde uygulanmaz.”

¹⁹⁹ Soylu Ünver/Karaman Engür, s. 133.

²⁰⁰ Soylu Ünver/Karaman Engür, s. 133.

kovuşturma evresi de yine kamu yararına yapılmaktadır. Bu sebeple, kamu davasının açılmasında prensip olarak mecburilik ilkesi uygulanmaktadır.²⁰¹

Ceza muhakemesi hukukunda asıl kural kamu davasının açılması ise de kanun koyucu bazı durumlarda kamu davasının açılması konusunda Cumhuriyet Savcısına takdir yetkisi vermiştir. Söz konusu takdir yetkisi kamu davası açmada mecburilik ilkesinin istisnalarını oluşturmaktadır.

Cumhuriyet Savcısının, cezanın ortadan kaldırılmasını gerektiren şahsi sebep olarak etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasını gerektiren koşulların bulunması ve şahsi cezasızlık sebeplerinin varlığı halinde kamu davası açma konusunda takdir yetkisi bulunmaktadır.²⁰²

Cumhuriyet Savcısının sahip olduğu bu takdir yetkisine ise, maslahata uygunluk ilkesi denir.²⁰³

Günümüz dünyasında sıkça bahsettiğimiz üzere ceza mahkemelerinde günden güne büyüyen iş yükünün azaltılabilmesi amacıyla ve “*onarıcı adalet*” ilkesinin hukuk devletlerinde yansması olan kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu 06.12.2006 tarihli 5560 Sayılı Kanun ile yapılan değişiklik neticesinde 5271 sayılı CMK’nın 171/2. maddesinde düzenlenmiştir.²⁰⁴

5271 sayılı CMK tasarısının ilk metninde yer almayan kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu, ilgili kanunun yürürlüğe girmesinden yaklaşık bir buçuk yıl sonra 06.12.2006 tarihli 5560 Sayılı Kanun ile yapılan değişiklik ile eklenmiştir. TBMM Adalet Komisyonu raporunda ise, yapılan değerlendirmede, AİHS nedeniyle Türkiye’nin ödemek zorunda kaldığı tazminatlara değinilerek bazı hallerde kamu davasının mecburiliği ilkesine bir takım istisnalar getirilebilmesinden bahsedilmiştir.²⁰⁵

Alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından birisi olan kamu davasının açılmasının ertelenmesi müessesesinin tanımını yapmak gerekirse şüpheli hakkında yapılan soruşturma neticesinde hakkında kamu davası açılması için yeterli şüphe bulunuyorsa kanunda belirtilen bir takım subjektif ve objektif şartların aynı anda bulunması²⁰⁶ halinde şüpheli hakkında kamu davası açılmaksızın bir denetim süresi belirlenmektedir. Şüphelinin belirlenen bu denetim süresi içerisinde kasıtlı bir suç işlememesi halinde

²⁰¹ Yenisey/Nuhoğlu, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s. 710.

²⁰² 5237 sayılı TCK’nın 167. Maddesi.

²⁰³ Arif Gümüşay, “Yeni Değişiklikler Işığında Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi”, **Selçuk Üniversitesi Adalet Meslek Yüksek Okulu Dergisi**, C.4, S.1, Konya 2021, s. 116.

²⁰⁴ Ildırar, s. 55.

²⁰⁵ TBMM Adalet Komisyonu Raporu, 06.11.2006 tarih, 2/870 Esas ve 111 Karar, <https://www.tbmm.gov.tr/Yasama/Gecmis-KomisyonRaporlari> e.t.: 25.05.2022

²⁰⁶ Bknz. Subjektif ve objektif koşulların aynı anda bulunması gerektiği görüşü için, Centel/Zafer, s. 510.

ceza verilmesinde vazgeçilmesi şeklinde ifade edilebilir.²⁰⁷ Dikkat edilirse kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu, nispeten hafif olarak bilinen suçlar açısından ceza mahkemelerinin iş yükünün azaltılması ve suç işleyen failin işlediği cezanın olumsuz etkilerinden korunması amaçlarına hizmet etmektedir.²⁰⁸

Burada dikkat edilmesi gereken husus kanunda belirtilen objektif ve subjektif şartların söz konusu somut olayda kümülatif yani aynı anda²⁰⁹ bulunması gerektiğidir.²¹⁰ Objektif şartlara 5271 sayılı CMK'nın 171/2. maddesinde yer verilmiş olup, şüphelinin işlemiş olduğu suçun üst sınırı üç yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektirmesidir. Bununla beraber diğer subjektif şart ise, yine aynı kanunun 171/3. maddesinde belirtilmiştir. İlgili maddede;

“a)Şüphelinin, daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı hapis cezası ile mahkûm olmamış bulunması,

b)Yapılan soruşturmanın, kamu davası açılmasının ertelenmesi halinde şüphelinin suç işlemekten çekineceği kanaatini vermesi,

c)Kamu davası açılmasının ertelenmesinin, şüpheli ve toplum açısından kamu davası açılmasından daha yararlı olması,

d)Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı ve Cumhuriyet Savcısı tarafından tespit edilen zararın, aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi, koşullarının birlikte gerçekleşmesi gerekir.” hükmü ile ifade edilmiştir.

Müessesenin uygulama alanı bulabilmesi için, subjektif olarak sayılan koşullar ile objektif olarak belirlenen koşulun hepsinin aynı anda bulunması gerekmektedir. Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilebilmesi için Cumhuriyet Savcısının belli bir kanaate ulaşması gerekmektedir.²¹¹

Burada bahsedilen tüm şartların aynı anda ve birlikte bulunması halinde Cumhuriyet Savcısı suç işleyen şüpheli hakkında kamu davası açılmasını beş yıl süreyle erteleyebilecektir. Bu karar verildiği takdirde, şüpheli beş yıl süre ile denetime tabi tutulacak ve denetim süresi içerisinde tekrardan kasıtlı bir suç işlememesi halinde hakkında kovuşturmayaya yer olmadığı kararı verilecektir.²¹² 5271 sayılı CMK'nın 171/4. maddesi uyarınca, şüpheli tarafından hakkında belirlenen denetim süresi içerisinde

²⁰⁷ Aynı yönde, Kocakale, s. 22.

²⁰⁸ Kocakale, s. 21.

²⁰⁹ Veli Özer Özbek ve diğerleri, **Ceza Muhakemesi Hukuku Temel Bilgiler**, s. 365-366.

²¹⁰ Aynı yönde, Centel/Zafer, s. 510.

²¹¹ Şahin/Göktürk, **Ceza Muhakemesi Hukuku –I-**, s. 109.

²¹² 5271 sayılı CMK'nın 171/4. Maddesi.

kasıtlı bir suç işlemesi halinde ise, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı kaldırılarak kamu davası açılacaktır. Denetim süresi içerisinde de zamanaşımı süresi işlemeyerek duracaktır.²¹³ Dikkat edilirse kanun koyucu, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilebilmesi için şüphelinin rızasını aramamıştır.²¹⁴

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı şartları oluşuyorsa Cumhuriyet Savcısının takdirinde olup müessesenin uygulanması için herhangi bir zorunluluk bulunmamaktadır. Nitekim 5271 sayılı CMK'nın 171/2. maddesi de “...*karar verebilir.*” şeklinde bitmektedir. Kanun koyucu tarafından bu konuda takdir yetkisi Cumhuriyet Savcısına bırakılmıştır. Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilebilmesi için soruşturmaya konu suçun, şikayete bağlı ya da re'sen soruşturulan suçlardan olmasının herhangi bir önemi bulunmamaktadır.²¹⁵

Cumhuriyet Savcısı tarafından şüpheli hakkında verilen kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı bunlara mahsus olarak belirlenen bir sisteme kaydedilmektedir.²¹⁶ Bu kayıtlar ancak Cumhuriyet Savcısı, Hakim veya mahkeme tarafından bir soruşturma veyahut kovuşturmayla bağlantılı olarak istenilmesi halinde kullanılabilir.²¹⁷

1.6.3.1. Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi ile Seri Muhakeme Usulünün Benzer Yönleri

Her iki alternatif uyuşmazlık çözüm yolunda da hedeflenen amaç bir takım hafif suçlar açısından soruşturma evresinin hızlı bir şekilde tamamlanması ve tam anlamıyla kovuşturma evresine geçilmeden sürecin sona erdirilmesidir. Bu amaçla, ceza mahkemelerinde artan iş yükünün hafifletilmesi ve hak ihlallerinin önlenmesi amaçlanmaktadır.²¹⁸

Her iki kurumda da şüpheli açısından öncelikle tüm deliller toplanmalı ve Cumhuriyet Savcısı nezdinde kamu davası açılması için yeterli şüphenin hasıl olması gerekmektedir. Aksi halde hakkında yeterli şüphe bulunmayan şüpheli hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilecektir.²¹⁹

²¹³ Kocakale, s. 22.

²¹⁴ Yenisey/Nuhoglu, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s. 714.

²¹⁵ Şahin/Göktürk, **Ceza Muhakemesi Hukuku –I-**, s. 109.

²¹⁶ 5271 sayılı CMK'nın 171/5. Maddesi.

²¹⁷ İldırar, s. 56.

²¹⁸ Aynı yönde, Kocakale, s. 21.

²¹⁹ Centel/Zafer, s. 511.

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı her ne kadar Cumhuriyet Savcısının takdirinde olsa da 5237 sayılı TCK'nın 191. maddesinde düzenlenen, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçunda aynı maddenin 2. fıkrasında belirtildiği üzere kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının verilmesinin zorunlu olduğu belirtilmiştir.²²⁰ Bu açıdan seri muhakeme usulü ile benzerlik gösterdiği söylenebilir.

1.6.3.2. Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi ile Seri Muhakeme Usulünün Farklı Yönleri

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının takdiri Cumhuriyet Savcısına bırakılmış olup somut olayda subjektif ve objektif olarak belirlenen şartların gerçekleşmesi halinde bu karar verilebilecektir.²²¹ Ancak 5271 sayılı CMK'nın 250/1. maddesi uyarınca, Cumhuriyet Savcısı tarafından seri muhakeme usulünün şüpheli hakkında uygulanması şarttır.

Seri muhakeme usulünün uygulanabilmesi için şüphelinin müdafî huzurunda kabul yönünde iradesini açıklaması gerekmektedir. Ancak kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumunda ise şartlarının oluşması halinde Cumhuriyet Savcısının bunu takdir etmesi yeterli olup şüphelinin rızasına gerek bulunmamaktadır.²²²

Seri muhakeme usulü kapsamında kalan suçlar kanunda tahdidi yani sınırlı sayıda belirtilmiştir. Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumunda ise, hangi suçların bu kapsamda kaldığı ile ilgili olarak daha geniş bir yelpaze çizilerek kanunda belirtilen hapis cezasının üst sınırı belirtilmiştir.²²³

Buna göre, şüphelinin işlediği suçun kanunda belirtilen üst sınırı 3 yılı geçmiyorsa bu kurum diğer şartların da sağlanması halinde uygulama alanı bulabilecektir.

Ancak 5271 sayılı CMK'nın 171/6. maddesinde bir takım suçlar açısından üst sınırı 3 yıldan az olsa dahi kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilemeyeceği belirtilmiştir.

²²⁰ Gümüştay, s. 126; Şahin/Göktürk, **Ceza Muhakemesi Hukuku –I-**, s. 111.

²²¹ Aynı yönde, Centel/Zafer, s. 510.

²²² Yenisey/Nuhoğlu, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s. 714.

²²³ 5271 sayılı CMK'nın 171/2. Maddesi; *“Uzlaştırma ve önödeme kapsamındaki suçlar hariç olmak üzere, Cumhuriyet savcısı, üst sınırı üç yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlardan dolayı, yeterli şüphelinin varlığına rağmen kamu davasının açılmasının beş yıl süre ile ertelenmesine karar verebilir.”*

5271 sayılı CMK'nın 171/6. maddesi uyarınca; “*Bu madde hükümleri;*

a)Suç işlemek için örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçları ile örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar,

b)Kamu görevlisi tarafından görevi sebebiyle veya kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenen suçlar ile asker kişiler tarafından işlenen askerî suçlar,

c)Cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar, hakkında uygulanmaz.” hükmü ile ifade edilmiştir.

Seri muhakeme usulünün uygulama alanı bulduğu suçlara bakıldığında daha çok failin karşısında kamunun yer aldığı suçların olduğu görülmekteyken kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu için, suçlar tahdidi olarak sayılmamış ve sadece bu kapsama giren suçların hapis cezasının üst sınırı belirtildiğinden daha geniş bir yelpazede uygulama alanı bulabileceği söylenebilir.

1.6.4. Basit Yargılama

Ceza muhakemesini basitleştirilen özel yargılama usulleri ile diğer alternatif uyuşmazlık çözüm yollarına ilişkin olarak yapılan düzenlemeler, genellikle kural olarak, önemsiz ve hafif olma prensibine (*Bagatellprinzip*) dayanmaktadır. Bu düşünce doğrultusunda, kanun koyucu tarafından daha az ceza öngörülen suçlar ile delil durumu açık, sade ve çözümü kolay hukuki uyuşmazlıklarda genel muhakeme usulünden farklı yöntemlerin kabul edilebilmektedir. Zira şüpheli tarafından işlenen suçun haksızlık içeriği itibariyle hafif olduğu olaylar ile işlenen suçun delillerinin ortada olduğu ve bu nedenle çözümü kolay olan uyuşmazlıklarda yargılama usulünün hızlandırılması ve basitleştirilmesi gerekmektedir.²²⁴

Bu düşünceden hareketle, basit yargılama usulü, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda, 7188 Sayılı Kanun ile yapılan değişiklik neticesinde 24.10.2019 tarihinde hukuk sistemimize girerek uygulama alanı bulan ve yargılamayı hızlandıran başka bir enstrümandır. Seri muhakeme usulü ile aynı anda hukukumuza girmiş olan basit yargılama kurumundan da beklenen amaç tıpkı seri muhakeme usulünde olduğu gibi ceza mahkemelerinde günden güne giderek büyüyen ve artan iş yükünün hafiflemesi, böylelikle hakimlerin ellerinde kalan diğer dava dosyalarına daha çok vakit ayırarak uyuşmazlıkları daha sağlıklı ve hızlı bir şekilde çözüme kavuşturabilmesidir.²²⁵

²²⁴ Mahmut Koca, “Ceza Muhakemesinde Basit Yargılama Usulü”, **İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, S. 7, C. 2. İstanbul 2020, s. 177.

²²⁵ Karakehya/İnce Tunçer, s. 109.

Basit yargılama usulünün uygulanmasının sanık tarafından kabul edilmesi halinde sanığın bir çok anayasal hakkından feragat ettiği hususu da kaçınılmaz bir gerçektir.²²⁶ Ancak bir çok demokratik hukuk devletinde de artan iş yükü karşısında bu ve buna benzer alternatif muhakeme sistemleri arayışına gidilerek farklı çözümler aranmaktadır.²²⁷

Basit yargılama usulünde olduğu üzere bu ve buna benzer çözüm arayışlarının kusursuz veya hatasız olduğunu söylemek mümkün değildir. Ancak mahkemelerde gündün güne artan iş yükü karşısında, buna benzer alternatif uyuşmazlık çözüm yollarının zorunluluk arz ettiği de kaçınılmaz bir gerçektir.²²⁸

Nitekim 5271 sayılı CMK'nın sınırlarını çizdiği ceza yargılaması sistemimizde bir tek yargılama usulü öngörülmüştür.²²⁹ Yapılan yargılamalarda bir ay hapis cezası öngören suçlar ile ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası öngören suçlar bakımından ayırım yapılmayarak aynı yargılama usulünün uygulanması kabul edilmiştir.²³⁰ Bu durum ise, zaman zaman ağır ve nitelikli suçların yargılaması yapılırken daha az emek ve vakit ayrılmasına sebebiyet vermektedir.²³¹

Kurum getirilirken 5271 Sayılı Kanun'un Geçici 5. maddesine göre, *"01.01.2020 tarihi itibarıyla kovuşturma evresine geçilmiş, hükme bağlanmış veya kesinleşmiş dosyalarda seri muhakeme usulü ile basit yargılama usulü uygulanmaz."* hükmü, Anayasa'nın 36 ve 38. maddelerine aykırı olduğu iddiası ile Anayasa Mahkemesi'ne götürülmüştür.

Anayasa Mahkemesi yapmış olduğu inceleme sonucunda Anayasa'nın 38. maddesi, AİHS'nin 7. maddesi ve Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmenin 15. maddelerine dikkat çekerek *"..suçun işlendiği sırada uygulanabilir cezadan daha ağır bir ceza verilemez."* ilkesini vurgulamıştır. 5237 sayılı TCK'nın 7/2. maddesi uyarınca da fiil işlendikten sonra kanuna göre fail hakkında daha az veya hafif bir ceza verilebiliyorsa bu hüküm uygulanmalıdır.

Dolayısıyla Anayasa Mahkemesi tarafından yapılan inceleme sonucunda, henüz bir hüküm kurulmamış dava dosyaları açısından, tamamlanmış bir yargılamadan bahsedilemeyeceği gerekçesi ile yeni tarihli kanunun lehe olması halinde uygulanması

²²⁶ Belci, s. 144.

²²⁷ Aynı yönde, Ildırar, s. 3.

²²⁸ Karakehya/İnce Tunçer, s. 110.

²²⁹ Soylu Ünver/Karaman Engür, s. 135.

²³⁰ Soylu Ünver/Karaman Engür, s. 135.

²³¹ Hüsnü Aldemir, **Ceza Yargılamasında Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usulleri**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2019, s. 229.

gerektiği belirtilerek “... kovuşturma evresine geçilmiş...” ibaresini basit yargılama yönünden Anayasa’nın 38. maddesine aykırı olduğu gerekçesiyle iptal edilmiştir.²³²

Basit yargılama kurumu, Cumhuriyet Savcısı tarafından iddianamenin hazırlanması ve mahkeme tarafından iddianamenin kabul edilmesiyle kovuşturma aşamasının başlaması sonrasında, asliye ceza mahkemesinin görev alanına giren ve üst sınırı iki yıl veya daha az süreli hapis cezası gerektiren suçlara ilişkin olarak uygulama alanı bulabilen, itiraz edilmesi durumunda ise duruşma açılarak genel hükümler uyarınca yargılamaya devam edilen bir kurum olarak düzenlenmiştir.²³³ Böylelikle basit yargılama usulü, duruşma yapılmadan evrak üzerinden hüküm kurulmasına olanak sağlayan, genel yargılama kurallarına bir takım istisnalar getiren, yargılama sürecini kısaltan özel bir muhakeme usulü olarak karşımıza çıkmaktadır.²³⁴

Yine burada 5271 sayılı CMK’nın 251/1. maddesi uyarınca basit yargılama açısından madde hükmünde yer alan “*basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verebilir.*” ibaresi, kurumun uygulanmasının zorunlu olmadığını ve mahkeme hakiminin takdirinde olduğunu ifade etmektedir. Basit yargılama usulü, genel hükümlere göre yapılan yargılamalara nazaran bir takım farklılıklar içermektedir.²³⁵

Mahkemenin basit yargılama usulünü uygulayabilmesi için soruşturma aşamasının tamamlanarak iddianamenin düzenlenmiş olması ve bu iddianamenin mahkeme tarafından kabul edilerek kovuşturma evresinin başlamış olması gerekmektedir. Mahkeme basit yargılama usulüne karar verdiği takdirde iddianameyi sanığa, müştekiye veya mağdura tebliğ ederek iddia ve savunmalarını 15 günlük yasal süresi içerisinde sunmalarını ister.²³⁶ Tarafların yazılı olarak savunmalarını ve ifadelerini sunmaması halinde de mahkeme duruşma yapmadan tarafların yokluklarında karar verebileceğini de taraflara bildirir.²³⁷

5271 sayılı CMK’nın 251/3. maddesine göre, mahkeme tarafından usulüne uygun bir şekilde taraflara tebligat yapılması ve yasal süresinin de dolmasının ardından Cumhuriyet Savcısının mütalaası alınmaksızın, 5237 sayılı TCK’nın 61. maddesi de

²³² Anayasa Mahkemesi’nin 2020/16 Esas, 2020/33 Karar sayılı ve 25.06.2020 tarihli Kararı <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/08/20200819-6.pdf> e.t.: 25.04.2022

²³³ Muharrem Özen, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme Usulü” **Ankara Batı Adliyesi Dergisi**, S. 3, Ankara 2020, s. 26.

²³⁴ Osman Yaşar/Cengiz Otacı, **Ceza Muhakemesi Kanunu 2. Cilt**, 10. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2022, s. 2442.

²³⁵ Veli Özer Özbek ve diğerleri, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 14. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2022, s. 883.

²³⁶ 5271 sayılı CMK’nın 251/2. Maddesi.

²³⁷ Belci, s. 28.

göz önünde tutularak 5271 sayılı CMK'nın 223. maddesinde belirtilen hüküm çeşitlerinden birisine hükmedilebilir. Sanığın mahkûmiyetine karar verilmesi halinde ise, sonuç cezasında dörtte bir oranında indirimde gidilir. Yine burada sanık tarafından açıkça karşı çıkılmaması halinde mahkeme tarafından hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına da karar verilebilecektir.²³⁸

5271 sayılı CMK'nın 251/6. maddesi uyarınca ayrıca mahkeme gerekli görmesi halinde, ilk başta basit yargılama usulünün uygulanması şeklinde verdiği kararında hüküm verilinceye kadar dönerek yargılamanın genel hükümler çerçevesinde yapılmasına da karar verebilir.

5271 sayılı CMK'nın 251/7. maddesinde ise, müessesenin uygulama alanına bir takım kısıtlamalar getirilmiş olup, sağır ve dilsizlik, akıl hastalığı, yaş küçüklüğü hallerinin yanı sıra soruşturma veya kovuşturma yapılmasının izin veya talebe bağlı olduğu durumlarda basit yargılama usulü uygulama alanı bulamayacaktır.

5271 sayılı CMK'nın 252/1. maddesi uyarınca basit yargılama usulü uygulanarak verilen mahkeme kararlarına karşı itiraz edilmesi mümkündür. Bu durumda hükmü veren mahkeme tarafından duruşma açılarak genel hükümler uyarınca yargılamaya devam edilecektir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta aynı kanunun 252/2. maddesi uyarınca basit yargılama usulüne itiraz halinde duruşma açılması halinde mahkeme taraflar gelmemiş olsa dahi yokluklarında karar verebiliyor olmasıdır.

Yine aynı kanunun 252/3. maddesine göre genel hükümler uyarınca yargılamanın görülmesi halinde mahkeme basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verdiği hüküm ile bağlı olmaksızın başka bir hüküm de verebilecektir. Basit yargılama usulüne sanık itiraz etmemiş ise, sanık hakkında tekrar mahkûmiyete karar verilmesi halinde onun lehine olan dörtte bir oranında yapılan indirim korunur.

Ayrıca itiraz üzerine verilen kararın sanığın lehine olduğu takdirde uygulanma ihtimali bulunması halinde başkaca sanıkların da dava dosyasında bulunması durumunda mahkeme tarafından verilecek lehe kararlar, ilk karara itiraz etmeyen diğer sanıklara da sirayet edebilecektir.²³⁹ Bu durumun bir başka yansıması ise 5271 sayılı CMK'nın 280/3. maddesinde de görülmektedir. Buna göre, istinaf kanun yoluna başvurmayan sanıklar yönünden, başka sanıklarca başvuru ve haklarında lehe verilen kararların, şartlarının bulunması halinde sirayet edebileceği düzenlenmiştir.

²³⁸ 5271 sayılı CMK'nın 251/4. Maddesi.

²³⁹ 5271 sayılı CMK'nın 252/4. Maddesi.

İtiraz üzerine yapılan yargılama sonucunda mahkeme tarafından verilen hükme karşı 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 252/5. maddesi uyarınca genel hükümlere göre kanun yoluna başvurulabilmektedir. Yine aynı kanunun 252/1. maddesi kapsamında yapılan itirazlarla ilgili olarak mahkeme bu itirazın süresinin geçtiğini ya da itiraz hakkı olmayan kimseler tarafından itiraz edildiğini saptarsa, 5271 sayılı CMK'nın 268/2. maddesi uyarınca yapılan itirazı incelemeye yetkili olan mercie gönderir.²⁴⁰ İtiraz merci bildirilen sebepler yönünden incelemesini yaparak kararını gereği için tekrar mahkemesine yollar.

Sanık, mağdur veya suçtan zarar gören ya da Cumhuriyet Savcısı tarafından itiraz edilmemesi durumunda, sanık hakkında tam olarak bir yargılama yapılmaksızın ve duruşma dahi açılmaksızın infaz kabiliyetine haiz bir mahkeme kararı verilmiş olacaktır. 5271 sayılı CMK'nın 251/1. maddesi uyarınca, basit yargılamanın uygulanması noktasında mahkeme hakimine bir takdir yetkisi verilmiştir. Ancak kanun koyucu tarafından, mahkemenin takdir yetkisi bağlamında herhangi bir ölçüte yer verilmemiştir. Bu ve benzer durumların ise, keyfiyeti beraberinde getirmesi oldukça muhtemeldir.²⁴¹

Dolayısıyla, oluşan kanun boşluğundan ötürü bazı mahkemelerin bu usulü uygulayıp bazı mahkemelerin keyfiyetle birlikte usulü uygulamama tehlikesi bulunmakta olup bu durumun ise çeşitli adaletsizliklere neden olabileceği ifade edilebilir.²⁴²

Yine 5271 sayılı CMK'nın 251/3. maddesinde, basit yargılama kurumu uygulanırken 5237 sayılı TCK'nın 61. maddesinin de dikkate alınabileceği ifade edilmiştir. Ancak ilgili kanun maddesinde belirtilen subjektif hususların²⁴³, duruşma yapılmaksızın tam olarak tespit edilmesi ve sanık hakkında adaletli bir şekilde uygulanması güç bir durumdur.²⁴⁴

Değinilmesi gereken bir başka konu ise, basit yargılama usulüne karar verildikten sonra tarafların itiraz etmesi halinde klasik muhakemeye tekrar dönülerek yargılamaya devam edilmesidir. Ancak dikkat edilirse 5271 sayılı CMK'nın 252/2. maddesinde, tarafların duruşmaya gelmeseler bile yokluklarında da hüküm verilebileceği ifade

²⁴⁰ Belci, s. 29.

²⁴¹ Yenisey/Nuhoğlu, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s. 884.

²⁴² Yılmaz/Apiş, s. 104.

²⁴³ 5237 sayılı TCK'nın 61. Maddesi; "*Hakim, somut olayda; a)Suçun işleniş biçimini, b)Suçun işlenmesinde kullanılan araçları, c)Suçun işlendiği zaman ve yeri, d)Suçun konusunun önem ve değerini, e)Meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığını, f)Failin kast veya taksire dayalı kusurunun ağırlığını, g)Failin güttüğü amaç ve saiki, Göz önünde bulundurarak, işlenen suçun kanuni tanımında öngörülen cezanın alt ve üst sınırı arasında temel cezayı belirler.*"

²⁴⁴ Yılmaz/Apiş, s. 104.

edilmiştir. Diğer bir deyişle, sanığın sorgu hakkı kendisinin inisiyatifine bırakılmıştır.²⁴⁵ Bu durumda mahkeme huzurunda kendisini savunma imkanı bulamayan, delil getiremeyen ve tanık dinletemeyen sanık hakkında infaz kabiliyeti mümkün olan bir hüküm tesis edilecektir.

Nitekim bu duruma benzer bir düzenleme istinaf mahkemelerinin yargılaması ile ilgili olarak 5271 sayılı CMK'nın 281/1. maddesinin ikinci cümlesinde de yer alıyordu.²⁴⁶ İlgili maddede ise, "*Tutuksuz sanığa yapılacak çağrıda kendi başvurusu üzerine açılacak davanın duruşmasına gelmediğinde, davasının reddedileceği ayrıca bildirilir.*" olarak ifade edilmişti. İlgili ibarenin iptali yönünden Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi'nin 17. Ceza Dairesi tarafından Anayasa Mahkemesi'ne başvurulmuştur.

Anayasa Mahkemesi tarafından yapılan incelemede Anayasa'nın 36. maddesine aykırılıklar olduğu gerekçesiyle ilgili 5271 sayılı CMK'nın 281/1. maddesinin ikinci cümlesi iptal edilmiştir.²⁴⁷ Anayasa Mahkemesi tarafından verilen iptal kararı oldukça yerinde olup göz atmak gerekirse;

"İtiraz konusu kural ile kanun koyucu, tutuksuz sanığa yapılacak çağrıda, sanığın istinaf duruşmasına gelmediği takdirde açtığı istinaf davasının reddedileceğinin ihtar edileceğini düzenlemiştir. Bu hüküm uyarınca, davetiye tebliğine rağmen duruşmaya katılmayan tutuksuz sanığın, istinaf başvurusunun reddine karar verilecektir. Bununla birlikte kural, istinaf duruşmasına katılmayan tutuksuz sanığın kendisini bir müdafî vasıtasıyla temsil ettirmesi hâline de özel bir düzenleme öngörmemiştir. Başka bir ifadeyle, istinaf duruşmasına katılmayan sanık, kendisini bir müdafî aracılığıyla o duruşmada temsil ettirse dahi, kural gereği istinaf başvurusu reddedilecektir. Bu sonuç da sanığın savunma hakkı kapsamında müdafî yardımından yararlanma hakkını zedelemektedir. İtiraz konusu kural ile kanun koyucunun ceza muhakemesinin temel amacı olan maddi gerçeğe ulaşma amacı karşısında istinaf yargılamasının hızlandırılması amacına öncelik verdiği anlaşılmaktadır. Ancak yukarıda ifade edildiği üzere bu konudaki tercihin; kişilerin savunma hakkını, bu çerçevede müdafî yardımından yararlanma hakkını kullanılamaz hâle getirmemesi gerekir. Tutuksuz

²⁴⁵ Yenisey/Nuhoglu, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s. 881.

²⁴⁶ Yenisey/Nuhoglu, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s. 881.

²⁴⁷ Anayasa Mahkemesi'nin 14.06.2017 Tarih, 2017/49 Esas ve 2017/113 Karar sayılı ilamı, <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Dosyalar/Kararlar/KararPDF/2015-117-nrm.pdf> e.t.: 25.05.2022

sanığın müdafî yardımından yararlanma hakkını yitirmesine neden olan itiraz konusu kural bu yönüyle, adil yargılanma hakkıyla bağdaşmamaktadır.”

Yukarıda yer verilen Anayasa Mahkemesi kararı ışığında, kanaatimizce bu durumun ise sanık statüsünde bulunan kimseler için oldukça sakıncalı olduğu söylenebilir. Nitekim adil yargılanma hakkının tam olarak gerçekleştiğinin söylenebilmesi için gerekli olan haklardan birisi de sanığın duruşmada hazır bulunma hakkıdır. Sanığın kendisini savunma (AİHS m. 6/3-c) ve bir tercümandan yararlanabilme (AİHS m. 6/3-d) hakkının varlığı da esas itibariyle bu hakkı ifade etmektedir.²⁴⁸

Ceza yargılamalarında iş yükünün günden güne oldukça arttığı kaçınılmaz bir gerçek olup kanun koyucu tarafından basit yargılama ve seri muhakeme usulü gibi gerek soruşturma gerek kovuşturma evresini kısaltan bir takım değişiklikler yapılmıştır.²⁴⁹

Kanun koyucu tarafından, bu ya da benzeri müesseseler getirilirken şüpheli ya da sanık açısından meydana gelebilecek hak kayıpları olabildiğince sıfır noktasına indirgenmelidir. Bu itibarla tüm doktrin ile uygulayıcıların da düşüncelerini titizlikle değerlendirilmelidir.

1.6.4.1.Basit Yargılama ile Seri Muhakeme Usulünün Benzer Yönleri

Basit yargılama kurumu da seri muhakeme usulü gibi 7188 Sayılı Kanunda düzenlenmiş olup her iki müessesenin de amacı mahkemelerde giderek artan iş yükünün bir nebze olsun azaltılmasını sağlayarak bireylerin yargılanmalarını makul sürelerle çekip yargılama sürecini hızlandırmaktır. Bu sayede adil yargılanma hakkının bir görünümü olan makul sürede yargılanma hakkı kapsamında yaşanan hak ihlallerinin önüne geçilmesi hedeflenmektedir.²⁵⁰

5271 sayılı CMK'nın 251/7. maddesine göre, basit yargılama usulü de aynı seri muhakeme usulü gibi şüpheli veya sanığın yaş küçüklüğü, akıl hastalığı ile sağır ve dilsizlik gibi durumlarda uygulama alanı bulamayacaktır. Kanaatimizce, kanun koyucu bu durumda olan ve diğer kimselere nazaran biraz daha korunmaya muhtaç bulunan kimselerin mahkeme huzurunda ve hakim karşısında yargılanması gerektiği düşüncesiyle hareket etmiştir.

²⁴⁸ Veli Özer Özbek ve diğerleri, **Ceza Muhakemesi Hukuku Temel Bilgiler**, 11. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2020, s. 68.

²⁴⁹ 17.10.2019 Kabul Tarihli 7188 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (Resmi gazete, sayı:30928)

²⁵⁰ Aynı yönde, Çağlar, s. 133.

5271 sayılı CMK'nın 251/8. maddesine göre, Basit yargılama kapsamına giren bir suç ile bu kapsama girmeyen bir suç açısından basit yargılama kurumu uygulanmamaktadır. Seri muhakeme usulünde de bu durum ilk etapta gözden kaçırılmış ve gerek uygulayıcılar gerekse doktrin tarafından yoğun eleştirilere maruz kalmıştır.²⁵¹ Ancak 7331 Sayılı Kanun'un 22. maddesi ile bu durum düzeltilmiştir. Değişiklik sonrasında seri muhakeme usulü kapsamına giren bir suç ile bu kapsama girmeyen bir suçun beraber işlenmesi halinde müessese uygulanmayacaktır.²⁵²

1.6.4.2. Basit Yargılama ile Seri Muhakeme Usulünün Farklı Yönleri

Seri muhakeme usulünde bu kapsama giren suçlar tahdidi olarak sınırlı sayıda sayılmışken basit yargılama usulünde ise, sadece bu kapsama giren suçlar açısından hapis cezasının üst sınırına atıf yapılarak kapsamı belirtilmiştir. Dolayısıyla basit yargılama usulünün uygulama alanının seri muhakeme usulüne göre daha geniş kapsamlı kaldığı söylenebilir.

Soruşturmanın sonunda Cumhuriyet Savcısı tarafından seri muhakeme usulünün uygulanması 5271 sayılı CMK'nın 250/1. maddesi uyarınca takdiri değil kanunun emredici hükmüyle, basit yargılama kurumu açısından bu durum aynı kanunun 251/1. maddesi uyarınca, mahkeme hakiminin takdirine bırakılmıştır. Yine burada seri muhakeme usulü bir soruşturma evresi enstrümaniyken basit yargılama usulü ise kovuşturma evresi enstrümanıdır.

5271 sayılı CMK'nın 251/3. maddesine göre, seri muhakeme usulünde Cumhuriyet Savcısı usul hakkında şüpheliyi bilgilendirdikten sonra yarı oranda indirimli ceza teklifini yapmalı, şüpheliyi müdafî huzurunda dinlemeli ve özgür iradesi ile vereceği kararını öğrenmelidir. Basit yargılama usulünde ise hakim in sanığı dinlemesine gerek olmayıp savunmasını yazılı olarak vermesi kanun tarafından yeterli görülmüştür.

Yine seri muhakeme usulünde şüphelinin müdafî bulunmuyorsa barodan müdafî tayin edilmesi zorunluysen, basit yargılama usulünde sanık hakkında barodan müdafî tayini zorunlu değildir.²⁵³

Seri muhakeme usulünde şüpheli hakkında verilecek sonuç cezadan yarı oranında bir indirim yapılmaktadır. Basit yargılama usulünde ise sanık hakkında yapılan indirim oranı dörtte birdir. Seri muhakeme usulünde Cumhuriyet Savcısı şüpheli hakkında

²⁵¹ Eleştiriler için, Yavuz, s. 254; Kocakale, s. 164.

²⁵² 5271 sayılı CMK'nın 250/11. Maddesi.

²⁵³ Belci, s. 31.

yaptırımı belirlediği talepnameyi düzenlerken sadece TCK'nın 61/1. maddesinde belirtilen haller ve şartları bulunması halinde zincirleme suç hükümleri ile sınırlıyken²⁵⁴ basit yargılama usulünde ise, mahkeme hüküm kurarken sadece TCK'nın 61/1. maddesi ile sınırlı olmaksızın diğer tüm husuları da dikkate alabilecektir.²⁵⁵

Seri muhakeme usulü resmi mercilere beyan edilmiş olan adreste bulunmama veya yurt dışında olma ya da başkaca bir nedenle şüpheliye ulaşılamaması hallerinde uygulama alanı bulamıyorken basit yargılama usulünde böyle bir düzenleme söz konusu değildir. Kanaatimizce kanun koyucunun seri muhakeme usulü açısından burada hedeflediği şey, müessesenin sürüncemede kalmaksızın bir an önce sonuçlanmasıdır.

Basit yargılama müessesesi açısından da kanun koyucu tarafından seri muhakeme usulünde olduğu gibi bir düzenleme yapılabilir.

5271 sayılı CMK'nın 251/7. maddesine göre, basit yargılama usulü soruşturma veya kovuşturması izne tabi olan suçlar açısından uygulama alanı bulamıyorken seri muhakeme usulünde bu şekilde bir düzenleme bulunmamakta ve katalog olarak belirtilen suçlar açısından uygulama alanı bulabilmektedir.

Basit yargılama ve seri muhakeme neticesinde verilen kararlar hüküm niteliği taşımaktadır. Ceza muhakemesi sistemimiz hükümlere karşı itiraz kanun yolunu benimsememiştir. Basit yargılama usulünün uygulandığı hükümlere karşı özel bir itiraz yolu getirilerek 5271 sayılı CMK'nın 252. maddesinde bu durum düzenlenmiştir.

Buna göre, itiraz edilmesi halinde açık duruşma yapılarak genel hükümler çerçevesinde hareket edilmektedir. Seri muhakeme usulünde ise, verilen kararlara karşı kanunda düzenlenen genel itiraz yolu yeterli görülmüş ayrıca bir düzenleme getirilmemiştir.²⁵⁶

1.6.5. 1412 Sayılı Kanunda Yer Alan “Sulh Hakiminin Ceza Kararnamesi”

Hazırlık soruşturmasının devrelerinden birisi olan başlangıç soruşturması sonucunda Savcılık makamı, şüpheli hakkında ceza kararnamesi ile ceza verilecek kadar çok kuvvetli bir isnat gerektiren bir durum görürse, diğer bir deyişle, hazırlık soruşturmasında tamamen aydınlatıldığı ve suç unsurlarının tespit edildiği hallerde, işi

²⁵⁴ 5271 sayılı CMK'nın 250/4. Maddesi.

²⁵⁵ Soylu Ünver/Karaman Engür, s. 152.

²⁵⁶ Soylu Ünver/Karaman Engür, s. 153.

mahkemeye götürmeyerek, cezalandırılan kimsenin kabulü şartına bağlı tutulan bir ceza kararı verilmesini Sulh Hakiminden isteyebilmekteydi.

Savcılık makamının talebi üzerine Sulh Hakimi, 1412 sayılı CMUK'nun 386. maddesi uyarınca, sulh mahkemelerinin yetkisine giren suçlar ile ilgili olarak şüpheli hakkında, duruşma yapmaksızın bir kararname ile karar verebilmekteydi. İşte bu kararname ise “*sulh hâkimin ceza kararı*” olarak ifade edilmekteydi.²⁵⁷

1412 sayılı Ceza Muhakemesi Usul Kanunu'nun yürürlükte olduğu dönemde uygulanmakta olan Sulh Hakiminin ceza kararları müessesesi 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ile ortadan kalkmıştır.²⁵⁸ Sulh Hakiminin ceza kararlarının yanı sıra, gıyapta tutuklama, kefaletle salıverme ve şahsi dava gibi kurumlarda 5271 sayılı CMK'da yer almamıştır.²⁵⁹

Sulh Hakiminin ceza kararlarının yürürlükte bulunduğu dönemde, bu müesseseden beklenen amaç, bir takım suçlar açısından hızlı ve seri şekilde sonuçlandırılarak hedefe ulaşılmasıdır.²⁶⁰ Bu itibarla ilk bakışta seri muhakeme usulüne benzediği ifade edilebilir. 1412 sayılı Ceza Muhakemesi Usul Kanunu'nun 386 ve izleyen maddeleri uyarınca Sulh Hakimi, kendi mahkemesinin yetkisine giren bir takım suçlar bakımında duruşma yapmaksızın ceza kararı şeklinde karar verebilmekteydi²⁶¹. Sulh Hakimi tarafından ceza kararı adıyla hüküm kurabileceği yaptırımlar, hafif veya ağır para cezasına ya da nihayet üç aya kadar hafif hapis veya bir meslek ve sanatın icrasının tatiline veya müsaderesine yahut bunlardan birçoğuna veya hepsine şeklinde karşımıza çıkmaktaydı.²⁶²

Sulh Hakimi tarafından verilen ceza kararları de 1412 sayılı CMUK'un 289 vd. maddeleri uyarınca sanığın kabulü şartına bağlanmıştır. Sulh Hakimi tarafından verilen bu karara karşı da itiraz edilebilirdi.²⁶³ Yasal süresi olan 8 gün içerisinde itiraz edilmeyen kararlar kesinleşmekte olup bu kararlara karşı temyiz kanun yoluna başvurmaksızın ancak itiraz edilebilirdi.²⁶⁴

²⁵⁷ Handan Sevik Yokuş, “Çocuk Yargılamasında Önödeme ve Sulh Hakiminin Ceza Kararı” **TBB Dergisi**, S. 52, Ankara 2004, s. 78-79.; Yener Ünver ve Hakan Hakeri, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 13. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2017, s. 6.

²⁵⁸ Kocakale, s. 23.

²⁵⁹ Şahin/Göktürk, **Ceza Muhakemesi Hukuku –I-**, s. 34.

²⁶⁰ Soylu Ünver/Karaman Engür, s. 155.

²⁶¹ Feridun Yenisey, “Ceza Muhakemesi Süjelerinin İradelerinin Ceza Muhakemesinin Yürütüşüne Etkisi Sorunu”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. 19, S. 2. İstanbul 2013, s. 454.

²⁶² Soylu Ünver/Karaman Engür, s. 156.

²⁶³ Soylu Ünver/Karaman Engür, s. 157.

²⁶⁴ Belci, s. 14.

Sulh Hakimi tarafından verilen ceza kararnamelerinin usul ekonomisi açısından sonuca daha hızlı ve pratik bir şekilde ulaştığı gerçeği ortadadır. Ancak zaman zaman AİHM tarafından da adil yargılanma hakkının ihlal edildiği şeklinde kararlar verilmiştir.²⁶⁵ Verilen bu kararlara, Orhan – Türkiye davası²⁶⁶ (Başvuru No:19497/02) ile Akbulut – Türkiye davası²⁶⁷ (Başvuru No:7076/05) örnek olarak gösterilebilir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin ihlal kararlarında da görüldüğü üzere başvuruçular hakkında, bağımsız ve tarafsız mahkemelerde açık yargılamalar yapmak yerine duruşmasız olarak verilen kararlara karşı yapılan itirazlarda da yine mahkeme tarafından duruşma açılmaksızın, başvuruçuların aleni bir şekilde mahkeme huzuruna çıkarılmadan ve kendilerini savunma imkanı tanınmadan kesin sonuçlar doğuracak şekilde mahkûmiyetlerine karar verilmesi, adil yargılanma hakkının ihlali olarak değerlendirilmiştir. Bu düşünceden hareketle, kanun koyucu tarafından 5271 sayılı CMK'da Sulh Hakiminin ceza kararnamesi kurumuna yer verilmemesi oldukça isabetlidir.²⁶⁸

1.6.5.1. “Sulh Hakiminin Ceza Kararnamesi” ile Seri Muhakeme Usulünün Benzer Yönleri

Sulh Hakiminin ceza kararnamesinde de seri muhakeme usulünde olduğu gibi kısaltılmış ve kendine özgü kuralları olan bir muhakeme yöntemi olarak düzenlenmiştir. Her ikisinde de amaç yargılamanın hızlanması ve pratik bir şekilde sonuca varılmasıdır.²⁶⁹ Gerek Sulh Hakiminin ceza kararnamesinde gerek seri muhakeme usulünde delillerin serbestçe tartışıldığı, şüpheli ya da sanıkların delil getirebileceği, tanıklara soru sorabileceği bir kovuşturma evresinin olmaması yönlerinden benzer olduğu da söylenebilir.²⁷⁰ Her iki müessesede de verilen kararlara karşı istinaf ya da temyiz kanun yolu öngörülmemişken itiraz kanun yoluna başvurulabileceği belirtilmiştir. Bunun neticesinde verilen kararların kesinleşmesi

²⁶⁵ Soylu Ünver/Karaman Engür, s. 159.

²⁶⁶ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Erhan Orhan – Türkiye Davası, Başvuru No:19497/02 <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-125781%22%5D%7D> e.t.: 25.04.2022

²⁶⁷ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Akbulut – Türkiye Davası, Başvuru No:7076/05 <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-120477%22%5D%7D> e.t.: 25.04.2022

²⁶⁸ Karşı görüş için bkz. Yenisey/Nuhoğlu, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s. 849.

²⁶⁹ Soylu Ünver/Karaman Engür, s. 164.

²⁷⁰ Aynı yönde, İldırar, s. 12.

halinde ise, genel hükümlere göre yürütülen yargılamalarda verilen kararlarla aynı sonucu doğurmaktadır.²⁷¹

Bunun yanı sıra Sulh Hakiminin ceza kararnamesi kurumunda da yaş küçüklüğü ile sağır ve dilsizlik hallerinde uygulama alanı bulamamaktadır. Seri muhakeme usulünde de akıl hastalığı, sağır ve dilsizlik hali ile yaş küçüklüğü gibi durumların bulunması halinde müessese uygulama alanı bulamamaktadır.²⁷² Bu açıdan 1412 sayılı CMUK (mülga) döneminde uygulanan Sulh Hakiminin ceza kararnamesi ile 5271 sayılı CMK döneminde uygulanan seri muhakeme usulünün benzer yönlerinin bulunduğu ifade edilebilir.²⁷³

1.6.5.2. “Sulh Hakiminin Ceza Kararnamesi” ile Seri Muhakeme Usulünün Farklı Yönleri

Sulh Hakiminin ceza kararnamesi kurumunda, 1412 sayılı CMUK’un 386. maddesi uyarınca müessesenin uygulanıp uygulanmayacağı hakim takdirine bırakılmıştır. Seri muhakeme usulün de ise durum biraz farklıdır. 5271 sayılı CMK’nın 250/1. maddesi uyarınca müessesenin uygulanması Cumhuriyet Savcısının takdirine bırakılmamış ve uygulanması zorunlu olarak düzenlenmiştir.

Yine her iki kurumda da yaptırımın kim tarafından belirlendiği hususları farklılık göstermektedir. Yaptırıma, Sulh Hakiminin ceza kararnamesinde Hakim tarafından karar veriliyorken, seri muhakeme usulünde ise, Cumhuriyet Savcısı tarafından düzenlenen talepten gösterilen ceza esas alınarak mahkeme tarafından hüküm kurulur.²⁷⁴ Ancak hakim, talepten belirtilen yaptırımdan ağır olmamak üzere de hüküm kurulabilir. Seri muhakeme usulü uygulama alanı bulduğu ilk zamanlarda, mahkeme bu talepten değiştirmeksizin ya onaylayabiliyor ya da reddedebiliyordu.

Ancak 08.07.2021 tarihli ve 7331 Sayılı Kanunun 22. maddesiyle, bu fıkrada yer alan “*şartların gerçekleştiği ve eylemin seri muhakeme usulü kapsamında olduğu kanaatine varırsa talepte belirlenen yaptırım doğrultusunda*” ibaresi, “*şartların gerçekleştiği, eylemin seri muhakeme usulü kapsamında olduğu ve dosyadaki mevcut delillere göre mahkûmiyet kararı verilmesi gerektiği kanaatine varırsa talep yazısında belirtilen yaptırımdan daha ağır olmamak üzere dört ila yedinci fıkra hükümleri*

²⁷¹ Soylu Ünver/Karaman Engür, s. 166.

²⁷² Belci, s. 21.

²⁷³ Aynı yönde düşünce için, Belci, s. 21.

²⁷⁴ Feridun Yenisey ve Ayşe Nuhoglu, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 10. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022, s. 894.; Soylu Ünver/Karaman Engür, s. 165.

doğrultusunda” şeklinde değiştirilmiştir. Anlaşıldığı üzere mahkeme, talepten daha ağır olmamak üzere de hüküm kurma cihedine gidebilecektir.

Sulh Hakiminin ceza kararnamesinde hangi suçların bu kapsama girdiği ile ilgili olarak 1412 sayılı CMUK’un 386/2. maddesinde belirtildiği üzere sınırlamanın ceza türleri bakımından yapıldığı öne çıkmaktayken seri muhakeme usulünde ise, 5271 sayılı CMK’nın 250/1-a. maddesi uyarınca bu kapsama giren suçlar tahdidi olarak sayılmış ve müessesenin uygulama alanının çerçevesi çizilmiştir.²⁷⁵

²⁷⁵ Soylu Ünver/Karaman Engür, s. 165.

İKİNCİ BÖLÜM

2. SERİ MUHAKEME USULÜ

2.1. Seri Muhakeme Usulünün Uygulanması İçin Gerekli Koşullar

Seri muhakeme usulünün uygulama alanı bulabilmesi 5271 Sayılı Kanunda bir takım şartlara bağlanmıştır.²⁷⁶ Belirtilen bu şartların kümülatif olarak aynı anda ve hep birlikte bulunması gerekmektedir. İlgili kanunda belirtirtilen şartlardan en az birisinin bile gerçekleşmemesi halinde seri muhakeme usulü uygulama alanı bulamayacaktır.²⁷⁷ Bunun sonucunda, seri muhakeme usulünden vazgeçilerek klasik olarak uygulanan muhakemeye dönülecektir.

Seri muhakeme usulünün uygulanabilmesi için gerekli olan şartlara bakmak gerekirse, şüpheli hakkında adli bir soruşturmanın bulunması, şüpheliye isnat edilen suçun katalog olarak belirlenen suçlardan olması, şüpheli hakkında kamu davası açılması için yeterli şüphe bulunması, şüphelinin kendisine sunulan teklifi müdafii huzurunda kabul etmesi, şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmemiş olması, şüpheliye ulaşılabilmesi ve şüphelinin akıl hastası, çocuk ya da sağır veya dilsiz olmaması şeklinde özetlenebilir.²⁷⁸

Burada sayılan şartlara bakıldığı zaman bir kısmının olumlu (*müspet*) bir kısmının ise, olumsuz (*menfi*) şartlar olduğunu dikkat çekmektedir. Bu şartların kümülatif olarak bir arada bulunması halinde seri muhakeme usulünün Cumhuriyet Savcısı tarafından uygulanması zorunludur.²⁷⁹ Yine bu konuda 5271 sayılı CMK'nın 250/1. maddesi uyarınca “*seri muhakeme usulü uygulanır.*” hükmü emredici bir şekilde düzenlenmiş ve Cumhuriyet Savcısına aynı kanununun 171/2. maddesinde yer alan kamu davasının açılmasının ertelenmesi müessesesinde olduğu gibi takdir yetkisi verilmemiştir.

2.1.1. Bir Soruşturmanın Olması

5271 sayılı CMK'nın 250/1. maddesinde belirtildiği üzere seri muhakeme usulünün uygulanabilmesi için şüpheli hakkında bir soruşturma bulunmalı ve soruşturma

²⁷⁶ Ildırar, s. 125.

²⁷⁷ Çağlar, s. 33.

²⁷⁸ Cumhur Şahin ve Neslihan Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku –II-*, 12. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2021, s. 203.; Çağlar, s. 33.

²⁷⁹ 5271 sayılı CMK'nın 250/1. Maddesi.

evresinin sonuna gelinmiş olması gerekmektedir.²⁸⁰ Diğer bir deyişle şüpheli hakkında kovuşturmayaya yer olmadığı kararı verilebiliyorsa önce bu karar verilecek aksi halde dava açılması için yeterli şüpheyeye ulaşan Cumhuriyet Savcısı, katalog olarak sayılan suçlarla ilgili olarak seri muhakeme usulüne başvuracaktır.

Bilindiği üzere ceza sistemimiz başlıca dört farklı evreden oluşmaktadır. Bunlar, “*soruşturma*”, “*kovuşturma*”, “*kanun yolları*” ve “*cezaların infazı*” safhaları olarak önümüze çıkmaktadır. Soruşturma evresi ise, ceza muhakemesinin ilk bölümünü oluşturmaktadır.²⁸¹ Seri muhakeme usulü ise soruşturma evresinde kullanılan bir enstrüman olarak karşımıza çıkmaktadır.²⁸²

Soruşturma evresi, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 2/1-e maddesinde belirtilmiş olup, “*Soruşturma; Kanuna göre yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen evreyi..*” şeklinde ifade edilmiştir. Bunun yanı sıra, fail tarafından işlenen suçun aydınlatılması amacıyla yürütülen araştırma faaliyetlerinin tamamı ceza yargılamasında soruşturma evresi olarak karşımıza çıkmaktadır.²⁸³ Buna göre, soruşturma suç şüphesinin öğrenilmesi ile başlayan, iddianamenin mahkeme tarafından kabulüne kadar geçen zaman dilimidir. İddianamenin mahkeme tarafından kabul edilmesi halinde ise, soruşturma evresi sona erecek ve artık kovuşturma aşamasına geçilmiş olacaktır.

Yapılan soruşturma neticesinde şüpheli hakkında kamu davası açılması için yeterli şüpheyeye ulaşılması gerekmektedir.²⁸⁴ Aksi halin kabulü halinde, şüpheli tam olarak kovuşturma evresinde olduğu gibi usulüne göre mahkemeye çıkamayacak, delillerini ileri süremeyecek ve kendisini tam anlamıyla savunamayacaktır. Şüpheli hakkında iddianame tanzim edilebilmesi için gereken yeterli şüpheyeye ulaşılmaksızın seri muhakeme usulünün uygulanması halinde, hak ihlalleri oluşabilecektir.²⁸⁵

²⁸⁰ Gökçen ve diğerleri, s. 92.; Belci, s. 49.

²⁸¹ Cüneyd Altıparmak, **100 Başlıkta Soruşturma Evresi**, 14. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2022, s. 21.

²⁸² Aynı yönde, Zahit Yılmaz/Özge Apiş, “Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Düzenlemelerinin Değerlendirilmesi”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. 26, S. 1, İstanbul 2020, s. 64.

²⁸³ Mustafa Arslantürk, **Cumhuriyet Savcısının Soruşturma Temel Kitabı**, 3. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2022, s. 42.

²⁸⁴ Centel/Zafer, s. 506.

²⁸⁵ Aynı yönde, İldırar, s. 79.

Bunun yanı sıra ceza hukukumuzda suçsuzluk karinesi de bulunmaktadır. Suçsuzluk karinesi, mahkûmiyet hükmü kesinleşinceye kadar bireylerin lekelenmemesi ve suçlu muamelesi görmemesi olarak karşımıza çıkmaktadır.²⁸⁶

Bu itibarla Cumhuriyet Savcılarının seri muhakeme usulü kapsamında kalan suçlar bakımından soruşturmayı titizlikle yürütmesi ve yeterli şüpheye ulaştığından emin olması çok önemlidir.²⁸⁷ Nitekim 5271 sayılı CMK'nın 160/2. maddesinde de bu husus, *“Cumhuriyet Savcısı, maddî gerçeğin araştırılması ve adil bir yargılamanın yapılabilmesi için emrindeki adli kolluk görevlileri marifetiyle, şüphelinin lehine ve aleyhine olan delilleri toplayarak muhafaza altına almakla ve şüphelinin haklarını korumakla yükümlüdür.”* emredici hükmü ile ifade edilmiştir.

Yine soruşturma evresinin sonunda şüpheli hakkında 5271 sayılı CMK'nın 171/2. maddesinde düzenlenen kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı da verilmemiş olması gerekmektedir.²⁸⁸ Görüldüğü üzere alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından olan seri muhakeme usulü ile kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumları arasında kanun koyucu tarafından bir öncelik tercihi yapılarak, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumuna öncelik verilmiştir. Daha geniş bir yelpazede uygulama alanı bulabilen kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumunun, seri muhakeme usulü kurumuna göre uygulama önceliğinin bulunması şüphelinin daha lehine bir durum ihtiva etmekte olup isabetli bir düzenlemedir.²⁸⁹

2.1.2. Suçun Katalog Olarak Belirtilen Suçlardan Olması

2.1.2.1. Genel Olarak

Öncelikle belirtmek gerekirse, Seri Muhakeme Yönetmeliği'nin 5/1. maddesi uyarınca, uzlaştırma ve önödeme kapsamındaki suçlar seri muhakeme usulüne tabi değildir. Ayrıca uzlaştırma kapsamına giren suçlar açısından da önödeme hükümleri uygulama alanı bulamamaktadır.

²⁸⁶ İlhan Üzülmez, “Türk Hukukunda Suçsuzluk Karinesi ve Sonuçları”, **TBB Dergisi**, S. 58, Ankara 2005, s. 42.; Ahmet Caner Yenidünya, “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Masumiyet Karinesi”, **Güncel Hukuk Aylık Hukuk Dergisi**, S. 5, Ankara 2004, s.20.; Muharrem Özen ve Atacan Köksal, “Suçsuzluk Karinesi Bağlamında Soruşturma Yapılmasına Yer Olmadığı Kararı”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 68 S. 1. Ankara 2019, s. 269-270.; Yüksel Ertürk Bezzin, **Soruşturmanın Gizliliği İlkesi Kapsamında Lekelenme Hakkı**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2021, s. 38.

²⁸⁷ Aynı yönde, Kocakale, s. 47.

²⁸⁸ 5271 sayılı CMK'nın 250/1. Maddesi.

²⁸⁹ Melike Ezgi Yetimoğlu, “Türk ve Fransız Ceza Muhakemesi Hukuklarında Seri Muhakeme Hukukuna Karşılaştırmalı Bakış” **Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, S. 1, İstanbul 2019, s. 19-20.

Kanaatimizce, kanun koyucunun buradaki iradesinin, alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından birisinin veya en fazla birkaçının uygulanması, uygulanma hali bulamaması durumunda ise, başka bir müesseseye başvurulamaması yönünde olduğu söylenebilir. Nitekim alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından da beklenen amaç, sürecin hızlı bir şekilde ilerlemesi ve kovuşturma aşamasına geçilmemesidir. Aksi halde şüphelinin işlediği suç sürekli olarak sürüncemede kalacak ve müesseselerden beklenen amacın dışına çıkmış olacaktır.²⁹⁰ Seri muhakeme usulü, tüm suçlar için değil, yalnızca ilgili kanunda gösterilen ve sınırlı olarak sayılan “*numerus clausus*” suçlar için uygulama alanı bulabilecektir.²⁹¹

Suç ve ceza içeren normların aksine kural olarak ceza muhakemesi normlarının kıyas yoluyla genişletilmesi mümkün olup bu durumun iki istisnası bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, temel hakları sınırlandırıcı hükümler ve ikincisi ise, istisnai hükümlerdir.²⁹² Bu iki hal dışında ceza muhakemesi hukukunda kıyas mümkündür. 5271 sayılı CMK'nın 250/1. maddesinde sayılan suçlar açısından da tahdidi olarak sayılmış olduğundan genişletme imkanını olmamakta ve kıyas yasağına tabi bulunmaktadır.²⁹³

Müessesenin kapsamına giren suçlarla ilgili olarak ilk bakışta söz konusu suçların, asliye ceza mahkemesinin görev alanına girdiği, suçun mağduru konumunda bireyin değil kamu olarak tüm toplumun bulunduğu, ispatının diğer suçlara nazaran daha kolay olduğu²⁹⁴ ve hapis cezasının üst sınırının yüksek olmadığı²⁹⁵ gibi ortak noktalar dikkat çekmektedir.

Ancak seri muhakeme usulü kapsamına giren tüm suçların mağdurunun kamu olduğu noktasında doktrinde bir takım eleştiriler ileri sürülmüştür.²⁹⁶ Tahdidi olarak sayılan suçlardan 5237 sayılı TCK'nın 154. maddesinde düzenlenen hakkı olmayan yere tecavüz suçunun, 2. fıkrasında belirtilen mağdurun, bütün köy halkı yani köyde oturan herkes olduğu, yine 3. fıkrasında belirtilen mağdurun da özel suların sahibi olan gerçek kişi olduğu ileri sürülmektedir.²⁹⁷

²⁹⁰ Karakehya/İnce Tunçer, s. 26.

²⁹¹ Çağlar, s. 40.

²⁹² Centel/Zafer, s. 50.

²⁹³ Gökçen ve diğerleri, s. 62-63.; Karakehya/İnce Tunçer, s. 28.

²⁹⁴ Hamza Yılmaz, “Seri Muhakeme Üzerine İnceleme”, **Hukuki Haber**, 11.12.2020, <https://www.hukukihaber.net/makale/seri-muhakeme-uzerine-inceleme-h439560.html> e.t.: 25.04.2022

²⁹⁵ İldırar, s. 114-115.

²⁹⁶ Çağlar, s. 43.

²⁹⁷ Çağlar, s. 43.

Bununla birlikte yine bu kapsama dahil edilen ve 5237 sayılı TCK'nın 268. maddesinde düzenlenen, başkasına ait kimlik ve kimlik bilgilerinin kullanılması suçunun mağdurunun da kimliği ve kimlik bilgileri kullanılan gerçek kişi olduğu belirtilmektedir.²⁹⁸ Dolayısıyla seri muhakeme kapsamına giren suçlar, genellikle ve büyük oranda kamuya karşı işlenen suçlar olmakla beraber 5237 sayılı TCK'nın 154/2, 154/3 ve 268. maddeleri için bunun söylenmesi doğru olmayacaktır.

Ayrıca seri muhakeme usulü kapsamına giren suçlar için belirlenen hapis cezalarının genellikle hafif ve az olduğu düşüncesine de doktrinde karşı düşünceler ileri sürülmektedir.²⁹⁹ Buna örnek olarak 5237 sayılı TCK'nın 268. maddesinde düzenlenen, başkasına ait kimlik ve kimlik bilgilerinin kullanılması suçu ileri sürülmektedir. Nitekim 5237 sayılı TCK'nın 268. maddesinin şartları oluşması halinde aynı kanunun 267. maddesinde düzenlenen iftira suçuna atıf yapmakta ve şüpheli ağır cezalarla karşı karşıya kalabilmektedir.

Kanunda kazuistik bir şekilde düzenlenerek sınırlı sayıda sayılarak belirtilen ve seri muhakeme usulünün uygulama alanına giren suçlara göz atmak gerekirse, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda yer alan "*hakki olmayan yere tecavüz*" (madde 154/2-3), "*genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması*" (madde 170), "*trafik güvenliğini tehlikeye sokma*" (madde 179/2-3), "*gürültüye neden olma*" (madde 183), "*parada sahtecilik*" (madde 197/2-3), "*mühür bozma*" (madde 203), "*resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan*" (madde 206), "*kumar oynanması için yer ve imkan sağlama*" (madde 228/1) ve "*başkasına ait kimlik ve kimlik bilgilerinin kullanılması*" (madde 268) suçları karşımıza çıkmakta olup diğer bir kısmı da özel kanunlarda düzenlenen suçlardır.³⁰⁰

Yine özel kanunlarda düzenlenen, 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun'un 13/1-3-5. maddeleri ile 15/1-2-3. maddelerinde belirtilen suçlar, 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 93/1. maddesinde belirtilen suç, 1072 sayılı Rulet, Tilt, Langirt ve Benzeri Oyun Alet ve Makinaları Hakkında Kanun'un 2. maddesinde yapılan atıf ile aynı kanunun 1. maddesinde belirtilen suç ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun ek 2. maddesinin 1. fıkrasının 1 numaralı bendinde belirtilen suçlar da seri muhakeme usulü müessesesinin uygulama alanına girmektedir.

²⁹⁸ Çağlar, s. 43.

²⁹⁹ Çağlar, s. 44.

³⁰⁰ 5271 sayılı CMK'nın 250/1. Maddesi.

Seri muhakeme usulü kapsamı alanına giren suçların işlenmesi ile ilgili olarak değinilmesi gereken bir diğer husus ise, aynı şüpheliler tarafından sürekli aynı suçların işleniyor olması durumudur. Örnek vermek gerekirse, şüphelinin sürekli mühür bozma suçunu işlemesi ve hakkında seri muhakeme usulü uygulanması durumunda yarı oranında indirimden faydalanması halinde toplumda “mahkemeye bile gidilmeksizin savcılıkta yarı oranda indirimli ceza verilen suçlar” algısı oluşturmakta ve bu durum suçun caydırıcı etkisini ortadan kaldırabilmektedir.³⁰¹

Kanaatimizce, bu ve bunun gibi kendisini sürekli olarak tekrarlayan durumlarda 5237 sayılı TCK'nın 58. maddesinde yer alan tekerrür hükümlerinin düzenlendiği yerde olduğu gibi bu düşünceden hareketle, şüphelinin seri muhakeme usulü kapsamına giren bir suçtan faydalanması halinde, daha sonra tekrar aynı suçu işlemesi durumunda, seri muhakeme usulünün o şüpheli hakkında uygulama olanağı bulamaması, suçun caydırıcı etkisini tekrar ortaya çıkaracak ve alternatif uyuşmazlık çözüm yollarının bir kere kullanılması amacına hizmet edecektir. Bu konuda seri muhakeme usulünün düzenlendiği 5271 sayılı CMK'nın 250. maddesinde ya da 5237 TCK'da tekerrür müessesesinin düzenlendiği 58. maddesinde düzenleme yapılabilir.

Burada dikkat edilmesi gereken başka bir nokta ise, fail tarafından seri muhakeme usulü kapsamına giren bir suç ile birlikte bu kapsama girmeyen bir suçun aynı anda işlenmesi durumunda ne şekilde hareket edileceğidir. Müessese ilk olarak uygulandığı zamanlarda kanunda bu gibi durumlarda seri muhakeme usulünün uygulanmayacağını gösteren bir hüküm bulunmamaktaydı.

Bu durum ise gerek uygulayıcılar tarafından gerekse doktrin tarafından yoğun bir şekilde eleştiriliyordu.³⁰² Eleştiriler oldukça haklı olmakla beraber bir örnek vermek gerekirse, ateşli silah ile bir kimseyi kasten öldüren fail hakkında eylemleri tefrik edilerek ateşli silah bulundurması sebebiyle seri muhakeme usulü kapsamında soruşturma yürütülüyor olup kasten insan öldürmesi sebebiyle fail hakkında iddianame tanzim edilerek ağır ceza mahkemesinde yargılanması söz konusu oluyordu.

Bu durumda ise müesseseden beklenen amaca tam olarak ulaşılamamakta ve yargı teşkilatında bulunan iş yükü daha da artmaktaydı.

Ancak bu konuda yapılan yoğun tartışmalar ve eleştiriler, kanun koyucu tarafından dikkate alınarak müessesenin uygulanma hali ile ilgili değişiklik yapılmış ve bu tartışmalar sonlandırılmıştır. Bu itibarla 14.07.2021 tarihli Resmi Gazete'de

³⁰¹ Kocakale, s. 61.

³⁰² Eleştiriler için bkz, Yavuz, s. 254; Kocakale, s. 164.

yayımlanarak yürürlüğe giren 7331 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 22. maddesiyle 5271 sayılı CMK'nın 250/11. maddesine "*Seri muhakeme usulü, bu kapsama giren bir suçun, kapsama girmeyen başka bir suçla birlikte işlenmiş olması hâlinde uygulanmaz.*" emredici hükmü getirilmiştir.

Bu değişiklik ile alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından birisi olan uzlaştırma kurumunda olduğu gibi aynı yönde hareket edilmiştir. Nitekim uzlaştırma müessesesinde de 5271 sayılı CMK'nın 253/3. maddesi uyarınca, uzlaştırma kapsamında olan bir suç ile bu kapsamda olmayan bir suçun aynı mağdura karşı işlenmesi halinde de uzlaştırma hükümleri uygulanamamaktadır.

Seri muhakeme usulünün uygulanmasına ilişkin olarak sorunların giderek azaltılması, müessese ile ilgili olarak gerek uygulayıcılar gerek doktrin tarafından olumlu geri dönüşler alınması, istenen faydanın sağlanması ve yargılama faaliyetlerinin hızlanmasına kayda değer bir katkı sunması halinde, burada sayılan suçların sayısının zamanla kontrollü bir şekilde daha da artacağı ve daha çok suç açısından uygulanabileceği kanaatindeyiz.

2.1.2.2. 5237 sayılı TCK'da Belirtilen Suçlar

2.1.2.2.1. Hakkı Olmayan Yere Tecavüz (TCK m. 154/2-3)

5271 sayılı CMK'nın 250/1-a-1 maddesine göre, 5237 sayılı TCK'nın 154. maddesinin 2 ve 3. fıkralarında düzenlenen hakkı olmayan yere tecavüz suçu, seri muhakeme usulüne tabi olup aynı maddenin 1. fıkrası hakkında ise, seri muhakeme usulü uygulama alanı bulamayacaktır.

TCK'nın 154/2. maddesinde, "*Köy tüzel kişiliğine ait olduğunu veya öteden beri köylünün ortak yararlanmasına terk edilmiş bulunduğunu bilerek mera, harman yeri, yol ve sulak gibi taşınmaz malları kısmen veya tamamen zapt eden, bunlar üzerinde tasarrufta bulunan veya sürüp eken kimse hakkında birinci fıkrada yazılı cezalar uygulanır.*" hükmü yer almaktadır. Bu fıkrada belirtilen suçun işlenmesi halinde aynı maddenin 1. fıkrasına atıf yapılmıştır.

İşlenen suç neticesinde fail hakkında altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ve bin güne kadar adli para cezası verilebilecektir. İlgili suçun takibi ise şikayete tabi değildir.³⁰³

Bu fıkrada belirtilen suçun konusunu, köy tüzel kişiliğine ait olan veya geçmişten beri köylülerin ortak kullanımına bırakılmış olan harman yeri, sulak yerler, mera ve yol gibi taşınmaz mallar oluşturmaktadır. Burada kanun koyucu “gibi” sözcüğünü kullanmış olup ilgili fıkrada sayılmayan ancak köy tüzel kişiliğine ait olan mezar yeri, hayvan toplanma yerleri gibi yerler de bu kapsamda sayılabilecektir.³⁰⁴ Bu fıkrada belirtilen suçun mağduru; köy tüzel kişiliğine ait taşınmazlarla ilgili olarak, köy tüzel kişiliği, köylülerin ortak kullanımında olan mallarla ilgili olarak ise, köy halkıdır.³⁰⁵ Suçun faili konusunda ise özgü bir nitelik taşımamakta ve ilgili suçun faili herkes olabilir.³⁰⁶

Kanun koyucu tarafından bahsedilen taşınmaz mallar ise, arazi, tapu kütüğünün ayrı sayfalarına kaydedilen bağımsız ve sürekli haklar ile kat mülkiyeti kütüğüne kayıtlı bağımsız bölümler olarak karşımıza çıkabilir.³⁰⁷ Burada dikkat edilmesi gereken başka bir nokta ise, özel hukuk alanında uygulama alanı bulabilen taşınmaz malikinin kusursuz sorumluluğu halidir.

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nun 730. maddesinde, “*Bir taşınmaz malikinin, mülkiyet hakkını bu hakkın yasal kısıtlamalarına aykırı kullanması sonucunda zarar gören veya zarar tehlikesi ile karşılaşan kimse, durumun eski hâline getirilmesini, tehlikenin ve uğradığı zararın giderilmesini dava edebilir. Hâkim, yerel âdete uygun ve kaçınılmaz taşkınlıklardan doğan zararların uygun bir bedelle denkleştirilmesine karar verebilir.*” hükmü mevcuttur. Burada bahsedilen durum ise, taşınmaz malikinin özel hukuk anlamında sorumluluğu ifade edilmektedir.

Burada kanun koyucu tarafından, bir taşınmaza malik olan kimsenin, taşınmaz üzerinde bulunan mülkiyet hakkını kullanırken hukuken kendisine tanınan yetkilere uygun hareket etmesini istenmiştir. Taşınmaza sahip olan kimsenin, taşınmaz mülkiyeti ya da başkaca mülkiyet halinin taşkın kullanılması sonucunda komşu taşınmazların,

³⁰³ Aldemir, **Ceza Yargılamasında Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usulleri**, s. 24.

³⁰⁴ Sulhi Dönmezer, **Kişilere ve Mala Karşı Cürümler**, 17. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul 2004, s. 545. Fatih Bölek, “Hakkı Olmayan Yere Tecavüz Suçu”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Medipol Üniversitesi SBE, İstanbul 2019, s. 105-106.

³⁰⁵ Çağlar, s. 43.

³⁰⁶ Bölek, s. 77.

³⁰⁷ Tan Tahsin Zapata, **Medeni Hukuk**, 23. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara 2018, s. 535.

ortaya çıkabilecek tehlikelerden korunması amaçlanmaktadır.³⁰⁸ Dolayısıyla soruşturmaya konu somut olayda, 4721 Sayılı Kanun'un 730. maddesinde düzenlenen özel hukuk hükümleri ışığında, suç oluşup oluşmadığı gözetilerek hareket edilmesi de oldukça önemlidir.

Yine seri muhakeme usulü kapsamında kalan bir diğer suç ise 5237 sayılı TCK'nın 154/3. maddesinde yer alan suç olup, "*Kamuya veya özel kişilere ait suların mecrasını değiştiren kimse hakkında, birinci fıkrada yazılı cezalar uygulanır.*" hükmü ile belirtilmiştir. Bu suçun işlenmesi halinde de 2. fıkrada olduğu gibi aynı maddenin 1. fıkrasına atıf yapılmış ve fail hakkında altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ve bin güne kadar adli para cezası verilebilecektir. Suçun konusunu ise özel kişilere yahut kamuya ait yeraltı suları dahil sular oluşturmaktadır.³⁰⁹ Suçun mağduru, mecrasının değiştirildiği sulardan yararlanan kimselerdir. Bu kimseler ise, karşımıza özel kişi ya da kamu olarak çıkabilir.³¹⁰ Suçun faili ise, herhangi bir özellik göstermeyerek herkes olabilir.³¹¹

2.1.2.2.2. Genel Güvenliğin Kasten Tehlikeye Sokulması (TCK m. 170)

5271 sayılı CMK'nın 250/1-a-2 maddesine göre, 5237 sayılı TCK'nın 170. maddesinde düzenlenen genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçu da seri muhakeme usulü kapsamında olup ilgili maddenin 1. fıkrasında, "*Kişilerin hayatı, sağlığı veya malvarlığı bakımından tehlikeli olacak biçimde ya da kişilerde korku, kaygı veya panik yaratabilecek tarzda; a) Yangın çıkaran, b) Bina çökmesine, toprak kaymasına, çığ düşmesine, sel veya taşkına neden olan, c) Silahla ateş eden veya patlayıcı madde kullanan kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*" hükmü ile belirtilmiştir.

Suç, burada bahsedilen seçimlik hareketlerden birisinin icrası ile gerçekleşebileceğinden, seçimlik hareketli olduğu söylenebilir³¹². Ayrıca seçimlik hareketler mahiyeti itibariyle sınırlandırılmış olduğundan bağlı seçimlik hareketli bir

³⁰⁸ Tan Tahsin Zapata, **Borçlar Hukuku**, 17. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara 2016, s. 282.

³⁰⁹ Bölek, s. 71.

³¹⁰ Necati Meran, **Hırsızlık, Yağma, Karşılıksız Yararlanma ve Malvarlığına Karşı Suçlar**, 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2013, s. 378.

³¹¹ Bölek, s. 77.

³¹² Gülsün Ayhan Aygörmez, "Genel Güvenliğin Kasten Tehlikeye Sokulması Suçları (TCK m. 170, 171)", **Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 3. S.2, Ankara 2021, s. 314-315.

suç olarak karşımıza çıkmaktadır.³¹³ Suçun oluşabilmesi için, fail tarafından gerçekleştirilen eylemler neticesinde kişiler için somut bir tehlikenin doğması gerekmektedir.³¹⁴

Bu suç ile korunan hukuki değer, tek tek kişilerin vücut bütünlüğü, yaşam hakkı ve malvarlığı olmayıp genel olarak tüm toplumun güvenliğidir.³¹⁵ Suçun faili noktasında özgü suçlarda olduğu gibi bir şart bulunmayıp, herkes suçun faili olabilir.³¹⁶ Mağdur konumunda, toplumu oluşturan ve tehlike altında kalan tüm bireyler bulunmaktadır.³¹⁷ Suçun konusunu ise, fail tarafından fiilin işlendiği yerin güvenliği oluşturmaktadır.³¹⁸

Yine aynı maddenin 2. fıkrasında düzenlenen suç da seri muhakeme usulü kapsamında olup, ilgili maddede, “*Yangın, bina çökmesi, toprak kayması, çığ düşmesi, sel veya taşkın tehlikesine neden olan kişi, üç aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.*” hükmü ile belirtilmiştir. Burada sayılan fiiller uyarınca söz konusu suç, soyut bir tehlike suçudur. İşlenen bu suçun faili herkes olabilir.³¹⁹ Suçun mağduru ise, maddede sayılan hareketlerin muhatabı olan kimseler olabilecektir. Suçun konusu da fiilin işlendiği yerin genel güvenliğidir.³²⁰ Yine her iki fıkroda belirtilen suçun takibi için, şikayet şartı aranmaksızın re’sen soruşturma yürütülmektedir.³²¹

2.1.2.2.3. Trafik Güvenliğini Tehlikeye Sokma (TCK m. 179/2-3)

Ceza kanunları, sadece belli kimselerin hukuki yararlarına zarar veren ya da tehlike altına sokan davranışları değil; herkesin, diğer bir deyişle tüm toplumun bir takım hukuki yararlarını tehlikeye atan ya da zarara uğratan filleri de suç olarak düzenleme ihtiyacı duymaktadır.³²²

5271 sayılı CMK’nın 250/1-a-3 maddesine göre, 5237 sayılı TCK’nın 179. maddesinin 2. ve 3. fıkralarında belirtilen trafik güvenliğini tehlikeye sokma suçu da

³¹³ Mehmet Emin Artuk ve diğerleri, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 18. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2019, s. 672.

³¹⁴ İsmail Ercan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 12. Baskı, Kuram Kitap, İstanbul 2016, s. 225.

³¹⁵ Gülsün Ayhan Aygörmez, s. 315., Emine Eylem Aksoy Retonaz, “Genel Güvenliğin Kasten Tehlikeye Sokulması Suçu”, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 11 S.1 İstanbul 2012, s.4.; Alaaddin Egemenoğlu, “Genel Güvenliğin Kasten Tehlikeye Sokulması Suçu”, **Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Medipol Üniversitesi SBE, İstanbul 2017, s. 13.

³¹⁶ Artuk ve diğerleri, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 677.; Aksoy Retonaz, s. 5.

³¹⁷ Artuk ve diğerleri, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 677.; Aksoy Retonaz, s. 5.

³¹⁸ Artuk ve diğerleri, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 677.

³¹⁹ Artuk ve diğerleri, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 680.

³²⁰ Artuk ve diğerleri, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 681.

³²¹ Ercan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 228.

³²² Canan Ruhi/Ahmet Cemal Ruhi, **Taksirle Yaralama ve Öldürme, Trafik Güvenliğini Tehlikeye Sokma Suçu**, Seçkin Yayınevi, 1. Baskı, Ankara 2019, s. 97.

seri muhakeme usulü kapsamındadır. Dikkat edildiği üzere maddenin 1. fıkrasında düzenlenen suç ile ilgili olarak seri muhakeme usulü kapsamında olduğu belirtilmemiştir. Nitekim 5237 sayılı TCK'nın 179/1. maddesinde düzenlenen suçun ceza makas aralığına bakıldığı zaman bir yıldan altı yıla kadar hapis cezası olarak karşımıza çıkmaktadır.

Söz konusu suç ile ilgili olarak hak ihlallerine sebebiyet verilmemesi için, seri muhakeme usulü kapsamına alınmamasının gayet isabetli olduğu söylenebilir.³²³

5237 sayılı TCK'nın 179/2. maddesinde, “*Kara, deniz, hava veya demiryolu ulaşım araçlarını kişilerin hayat, sağlık veya malvarlığı açısından tehlikeli olabilecek şekilde sevk ve idare eden kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*” Burada belirtilen suçun oluşabilmesi için somut bir tehlikenin meydana gelmesi gerekmektedir. Fail tarafından gerçekleştirilen eylemlerin sadece trafik kurallarına aykırı olması yeterli değildir.³²⁴

5237 sayılı TCK'nın 179/3. maddesinde ise, “*Alkol veya uyuşturucu madde etkisiyle ya da başka bir nedenle, emniyetli bir şekilde araç sevk ve idare edemeyecek halde olmasına rağmen araç kullanan kişi, yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır.*” hükmü sabit olup aynı maddenin 2. fıkrasına atıfta bulunulmuştur. Bu maddede de, fail tarafından alkol ve uyuşturucu madde etkisi altında ya da başkaca bir nedenle aracı sevk ve idare edemeyecek halde olmasına rağmen araç kullanması belirtilmiştir. Bu suç fail açısından bir özellik taşımaz ve herkes bu suçun faili olabilir.³²⁵ Doktrinde, TCK m. 179/3 açısından (gerçek) özgü bir suç söz konusu olduğu, zira ancak “alkol veya uyuşturucu madde etkisi” ya da “başka bir nedenle” emniyetli bir şekilde araç sevk ve idare edemeyecek hâlde olan kişinin fail olabileceği de savunulmaktadır³²⁶.

Yine burada bahsedilen her iki suçta da mağdur tüm toplum, diğer bir deyişle kamudur.³²⁷ Şikayet şartı aranmaksızın re'sen soruşturma yürütülür.³²⁸

Ayrıca belirtmek gerekir ki somut olayda başkaca zarar suçlarının meydana gelmesi halinde tehlike suçu olan trafik güvenliğini tehlikeye sokma suçu ortadan kalkacaktır.³²⁹

³²³ Belci, s. 54.

³²⁴ R. Murat Önok, “Trafik Güvenliğini Tehlikeye Sokma Suçu (TCK m. 179)” **TBB Dergisi** S. 121, Ankara 2015, s. 167.; Ercan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 230.

³²⁵ Ercan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 231.

³²⁶ Önok, s. 162.

³²⁷ Sami Narter, **Trafik Kazalarında Hukuki ve Cezai Sorumluluk**, 6. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2021, s. 274.

³²⁸ Ercan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 233.

³²⁹ Türkiye Adalet Akademisi, **Ceza Muhakemesinde Toplanması Gereken Deliller**, 2. Baskı, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, Ankara 2021, s. 640.

Bir başka ifadeyle, trafik güvenliğinin tehlikeye sokulması, ayrıca yaralama yahut ölüm neticelerine de sebebiyet verdiyse, bu durumda içtima hükümlerinin uygulanması yahut asli-tali norm ilişkisi ile sorunun çözülmesi mümkün olabilir³³⁰.

Bir örnek vermek gerekirse, trafik kurallarına aykırı davranılması neticesinde meydana gelen trafik kazasında, ölen ya da yaralanan kimselerin olması durumunda tehlike suçu zarar suçunun içinde eriyerek gündeme gelmeyecektir. Ancak bu durum kusurlu kimseden tazminat talep edilmesine ya da 2918 sayılı KTK uyarınca idari para cezalarının verilmesine engel değildir.³³¹

Dikkat edilirse, ilgili kanun maddesinin her iki fıkrasında da esasen, trafik güvenliği ve kamu güvenliğinin korunmak istendiği, bunun yanı sıra aynı zamanda bireylerin yaşam hakkı, beden bütünlüğünün de korunmasının amaçlandığı söylenebilir.³³²

2.1.2.2.4. Gürültüye Neden Olma (TCK m. 183)

5271 sayılı CMK'nın 250/1-a-4 maddesine göre, 5237 sayılı TCK'nın 183. maddesinde düzenlenen gürültüye neden olma suçu da seri muhakeme usulü kapsamındadır. İlgili maddede, “İlgili kanunlarla belirlenen yükümlülüklere aykırı olarak başka bir kimsenin sağlığının zarar görmesine elverişli bir şekilde gürültüye neden olan kişi iki aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.” hükmü öngörülmüştür.

Burada gürültü kelimesinin anlamına bakmak gerekirse, Türk Dil Kurumu'nun Güncel Türkçe Sözlüğü'nde, “Aralarında uyum bulunmayan düzensiz seslerin bütünü, parıltı, şamata” veyahut “Birçok kişinin karıştığı kavga, karışıklık veya tartışma” olarak ifade edilmiştir.³³³

Gürültüye neden olma suçu ile korunan hukuksal yarar, bireylerin sağlıklı bir çevrede yaşama hakkı şeklinde ifade edilebilir.³³⁴ Doktrinde, bu suç ile Anayasa'nın 56. maddesinde düzenlenen “sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkı” ve Anayasa'nın

³³⁰ Önok, s. 184-185.

³³¹ Sibel Kılıçarslan İsfen, **Alman ve Türk Ceza Hukukunda Trafik Güvenliğini Kasten Tehlikeye Sokma Suçları**, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2013, s. 74.

³³² Canan Ruhi/Ahmet Cemal Ruhi, **Taksirle Yaralama ve Öldürme, Trafik Güvenliğini Tehlikeye Sokma Suçu**, s. 97.

³³³ Türk Dil Kurumu Sözlükleri, <https://sozluk.gov.tr/> e.t.: 25.04.2022

³³⁴ Handan Yokuş Sevik, “Gürültüye Neden Olma Suçu”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi - Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan**, C. 19, S. 2, İstanbul 2013, s. 372.; Mahmut Kaplan ve R. Barış Atladı, “Gürültüye Neden Olma Suçu”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN'a Armağan, C.21, Özel Sayı, İzmir 2019, s. 633.

20. maddesinde düzenlenen “özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkı”nın korunduğunu savunanlar da bulunmaktadır³³⁵.

Suçun faili noktasında özgü bir özellik bulunmayıp herkes suçun faili olabilir.³³⁶ Doktrinde, madde metninde belirtilen “ilgili kanunlarla belirlenen yükümlülükler”, belirli kişilere tahmil edilmişse özgü suçun, diğer durumlarda genel suçun söz konusu olduğu da savunulmaktadır³³⁷.

Gürültüye neden olma suçunun hukuksal konusunu ise, gürültüye maruz kalan çevre oluşturmaktadır.³³⁸ Suçun mağduru konumunda ise gürültü tehlikesi altında bulunan tüm toplum yer almaktadır.³³⁹ İlgili suç şikayete tabi olmayıp re’sen soruşturulmaktadır.

2.1.2.2.5. Parada Sahtecilik (TCK m. 197/2-3)

5271 sayılı CMK’nın 250/1-a-5 maddesine göre, 5237 sayılı TCK’nın 197/2-3. maddesinde düzenlenen parada sahtecilik suçu da seri muhakeme usulü kapsamındadır.

Dikkat edildiği üzere maddenin 1. fıkrasında belirtilen suç, seri muhakeme usulü kapsamında değildir. Nitekim ilgili suçun ceza makas aralığına bakıldığında fail hakkında iki yıldan on iki yıla kadar hapis cezası öngörmekte ve suçun seçimlik hareketlerinde düzenlenen fiillerin ispatı için, yalnızca bilirkişi raporu ile kanıtlanabileceğinden ilgili suçun seri muhakeme usulü kapsamının dışında bırakılması gayet yerinde bir uygulamadır.³⁴⁰

5237 sayılı TCK’nın 197. maddesinin 2 ve 3. fıkralarında, “(2) Sahte parayı bilerek kabul eden kişi bir yıldan üç yıla kadar hapis ve adli para cezası ile cezalandırılır. (3) Sahteliğini bilmeden kabul ettiği parayı bu niteliğini bilerek tedavüle koyan kişi üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.” hükmü öngörülmüştür.

³³⁵ Mehmet Maden, “Bir Tehlike Suçu Olarak “Gürültüye Neden Olma” (TCK, m. 183) ve Tehlike Suçlarına İlişkin Genel Tespitler”, **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 25. S. 1, Ankara 2021, s. 435.

³³⁶ Mahmut Kaplan ve R. Barış Atladı, s. 635.; Aldemir, **Ceza Yargılamasında Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usulleri**, s. 33.

³³⁷ Maden, s. 435- 436.

³³⁸ Yokuş Sevik, “Gürültüye Neden Olma Suçu”, s. 373.

³³⁹ Gökhan Taneri, **Çevreye Karşı Suçlar**, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2021, s. 187.

³⁴⁰ Belci, s. 57.

Öncelikle para kelimesinin anlamına bakmak gerekirse, Türk Dil Kurumu'nun Güncel Türkçe Sözlüğü'nde, “Devletçe bastırılan, üzerinde değeri yazılı kağıt veya metalden ödeme aracı, nakit” olarak ifade edilmiştir.³⁴¹

Bu suçta korunan hukuki değer kamu güvenidir.³⁴² Parada sahtecilik suçunun faili herkes olabilir³⁴³. Suçun mağduru genel ve soyut anlamda toplumu oluşturan bireyler olarak karşımıza çıkmaktadır.³⁴⁴ Suçun konusu ise, para veya paraya denk sayılan tüm değerler olabilir.³⁴⁵

2.1.2.2.6. Mühür Bozma (TCK m. 203)

5271 sayılı CMK'nın 250/1-a-6 maddesine göre, 5237 sayılı TCK'nın 203. maddesinde düzenlenen mühür bozma suçu da seri muhakeme usulü kapsamındadır. İlgili maddede belirtildiği üzere, “Kanun veya yetkili makamların emri uyarınca bir şeyin saklanması veya varlığının aynen korunmasını sağlamak için konulan mührü kaldıran veya konuluş amacına aykırı hareket eden kişi altı aydan üç yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.”

Eski zamanlarda özel bir suç olarak düzenlenmemiş olan mühür bozma suçu, ilk olarak 1789 Fransız İhtilali ile uygulama alanı bulmuştur. Bu dönemde, 1791 Kanunu ile ihtilal muhaliflerinin suç evraklarına konulan mühürlerin bozulması, ihtilale karşı bir suç olarak sayılmıştı. Bu suç vahim hallerde idam, diğer durumlarda ise yirmi dört seneye kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılıyordu.³⁴⁶ Zamanla Sardunya Ceza Kanunu'na oradan İtalyan Ceza Kanunu'na ve oradan da 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'na geçerek uygulama alanı bulmuştur.³⁴⁷

Öncelikle mühür kelimesinin anlamına bakmak gerekirse, Türk Dil Kurumu'nun Güncel Türkçe Sözlüğü'nde, “Bir kimsenin, bir kuruluşun adınan veya ünvanının tersine kazılı bulunduğu, metal, lastik vb.den yapılmış araç, damga, kaşe” ya da “Bu

³⁴¹ Türk Dil Kurumu Sözlükleri, <https://sozluk.gov.tr/> e.t.: 25.04.2022. Ayrıca bkz. Serkan Meraklı, “Parada Sahtecilik Suçu (TCK m. 197)”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. 26 S. 2, İstanbul 2020, s. 732.

³⁴² Gökhan Taneri/Gani Kamışlı, **Dolandırıcılık, Sahtecilik, Güveni Kötüye Kullanma Suçları**, 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2021, s. 538.; Meraklı, s. 729-730.

³⁴³ Meraklı, s. 736.

³⁴⁴ Meraklı, s. 736.; Belci, s. 58.

³⁴⁵ Belci, s. 58.

³⁴⁶ Erol Cihan, “Mühür Bozma (Fekk'i) Suçu”, **İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. 3 S. 4, İstanbul 1969, s. 46-47.; Artuk ve diğerleri, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 695.

³⁴⁷ Artuk ve diğerleri, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 695.

araçla basılan ve imza yerine geçilen ad” olarak tanımlanmaktadır.³⁴⁸ Yine mühür kelimesinin, resmi makamların yaptıkları işlemler ve yazdıkları yazıları belgelemek için kullandıkları kazılı damga gibi anlamları da bulunmaktadır.³⁴⁹

Mühür bozma suçu ile korunan hukuki değer, karma bir nitelik taşımaktadır.³⁵⁰ Öncelikle mührü koyan devletin otoritesinin korunması ve kamusal faaliyetlerin engellenilmesinin önüne geçilmesi amaçlanmaktadır.³⁵¹ Mühür bozma suçu seçimlik hareketlidir. Bu suçun faili özgü bir nitelik taşımaz ve herkes fail olabilir. Suçun mağduru, tüm toplumu oluşturan bireylerdir.³⁵² Bu suç ile yaptırıma bağlanan eylem sadece mühür şeklindeki maddi bir işaretin tahrip edilmesi değildir. Bu işaret ile kamusal olarak koruma altına alınan ve üzerinde değişiklik yapılması engellenmek istenen bir otorite bulunmaktadır. Dolayısıyla buna müdahalede bulunulması ihlal edici bir eylem olarak görülmektedir.³⁵³ Suçun takibi ise, şikayete tabi olmayıp re’sen yürütülmektedir.

2.1.2.2.7. Resmi Belgenin Düzenlenmesinde Yalan Beyan (TCK m. 206)

5271 sayılı CMK’nın 250/1-a-7 maddesine göre, 5237 sayılı TCK’nın 206. maddesinde düzenlenen resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçu da seri muhakeme usulü kapsamındadır. İlgili maddede belirtildiği üzere, “*Bir resmi belgeyi düzenlemek yetkisine sahip olan kamu görevlisine yalan beyanda bulunan kişi üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.*”

Resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçu fail açısından bir özellik arz etmemekte olup herkes tarafından işlenebilmektedir. Suçun mağduru konumunda ise, kamuyu oluşturan tüm toplum bulunmaktadır³⁵⁴.

Burada dikkat edilmesi gereken husus ise şüpheli tarafından ibraz edilen ya da kullanılan söz konusu belgenin aldatma kabiliyetine haiz olması gerektiğidir. Nitekim Yargıtay’ın istikrar kazanan kararları da bu yöndedir.³⁵⁵ Ancak fail tarafından kamu

³⁴⁸ Türk Dil Kurumu Sözlükleri, <https://sozluk.gov.tr/> e.t.: 25.04.2022

³⁴⁹ Selahattin Bağdatlı, **Hukuk Sözlüğü**, 1. Baskı, Derin Yayınları, İstanbul 2021, s. 483.

³⁵⁰ Artuk ve diğerleri, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 696.

³⁵¹ Cihan, s. 46., Artuk ve diğerleri, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 696.

³⁵² Artuk ve diğerleri, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 699-700.

³⁵³ Kamil Barkır, **Mühür Bozma Suçu**, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2021, s. 22.

³⁵⁴ Handan Yokuş Sevik, “Resmi Belgenin Düzenlenmesinde Yalan Beyan Suçu (TCK m.206)”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN’a Armağan, C. 21 Özel Sayı, İzmir 2019, s. 142.

³⁵⁵ Yargıtay 11. Ceza Dairesi’nin 05.05.2015 tarih, 2013/10689 Esas ve 2015/26026 Karar sayılı ilamında, “...belgenin aldatma kabiliyeti olduğunun belirlendiğinin anlaşılması karşısında, belgede sahtecilik suçlarında aldatma yeteneğinin bulunup bulunmadığının takdiri hakime ait olduğu cihetle,

görevlisine ibraz edilen belgenin sahte olduğu, basit bir gözden geçirme ile ilk bakışta anlaşılması durumunda suç oluşmayacaktır.³⁵⁶

Suçun oluşmasına sebebiyet veren fiil, resmi bir belgenin düzenlenmesi sırasında fail tarafından gerçeğe aykırı bir beyanda bulunmaktan ibarettir. Fail tarafından sadece yalan beyanda bulunmuş olması yeterlidir.³⁵⁷ Suçun takibi ise, şikayete tabi olmayıp re'sen yürütülmektedir.

2.1.2.2.8. Kumar Oynanması İçin Yer ve İmkan Sağlama (TCK m. 228/1)

5271 sayılı CMK'nın 250/1-a-8 maddesine göre, 5237 sayılı TCK'nın 228. maddesinin 1. fıkrasında yer alan kumar oynanması için yer ve imkan sağlama suçu da seri muhakeme usulü kapsamında kalan suçlar arasında düzenlenmiştir. İlgili fıkra da belirtildiği üzere, "*Kumar oynanması için yer ve imkan sağlayan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve iki yüz gündün aşığı olmamak üzere adli para cezası ile cezalandırılır.*" hükmü ile ifade edilmiştir. Öncelikle kumar kelimesinin anlamına bakmak gerekirse, Türk Dil Kurumu'nun Güncel Türkçe Sözlüğü'nde, "*Ortaya para konarak oynanan talih oyunu*" olarak ifade edilmektedir.³⁵⁸

Suçta korunan hukuki değer, kumar oynayanın özel ve aile hayatı ile yanı sıra toplumsal genel ahlak olarak karşımıza çıkmaktadır.³⁵⁹

Suçun mağduru ise, suçtan etkilenme tehlikesi altında bulunan tüm bireylerdir. Suçun konusu, kumar oynanması amacıyla sağlanan yer ile imkan olarak değerlendirilen tüm araçlardır.³⁶⁰ Suçun faili noktasında özgü bir durum bulunmayıp herkes bu suçun faili olabilir. Ayrıca suçun takibi şikayete bağlı olmayıp re'sen yürütülmektedir.³⁶¹

mahkûmiyet hükmünün konusunu oluşturan suça konu belgenin ilgili dava dosyasından celp edilip incelenmek suretiyle özelliklerinin duruşma tutanağına yazılması, aldatma kabiliyetinin bulunup bulunmadığının karar yerinde tartışılması, belge aslının denetime olanak verecek şekilde dosya içine konulması ve her iki dosyadaki suça konu belgelerin aynı belge olup olmadığı yönünde samğin beyanı alındıktan sonra hukuki durumunun değerlendirilmesi gerektiği gözetilmeden eksik inceleme ile yazılı şekilde karar verilmesi..." şeklinde ifade edilmiştir.

³⁵⁶ Ercan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 272.

³⁵⁷ Mahmut Koca/İlhan Üzülmöz, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2016, s. 712.

³⁵⁸ Türk Dil Kurumu Sözlükleri, <https://sozluk.gov.tr/> e.t.: 25.04.2022

³⁵⁹ Ayrıntılı bilgi için, Hakan Karakehya, "Kumar Oynanması İçin Yer ve İmkan Sağlanma Suçu", **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi - Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan**, C. 19, S. 2, İstanbul 2013. s. 705.

³⁶⁰ Karakehya, s. 706.

³⁶¹ Aldemir, **Ceza Yargılamasında Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usulleri**, s. 38.

2.1.2.2.9. Başkasına Ait Kimlik ve Kimlik Bilgilerinin Kullanılması (TCK m. 268)

5271 sayılı CMK'nın 250/1-a-9 maddesine göre, 5237 sayılı TCK'nın 268. maddesinde yer alan başkasına ait kimlik ve kimlik bilgilerinin kullanılması suçu da seri muhakeme usulü kapsamında kalan katalog suçlar arasında düzenlenmiştir. İlgili maddede belirtildiği üzere, *“İşlediği suç nedeniyle kendisi hakkında soruşturma ve kovuşturma yapılmasını engellemek amacıyla başkasına ait kimliği veya kimlik bilgilerini kullanan kimse iftira suçuna ilişkin hükümlere göre cezalandırılır.”* hükmü ile ifade edilmiştir.³⁶²

Görüldüğü üzere bu suçun oluşabilmesi için, fail tarafından başkasına ait kimlik ya da kimlik bilgisinin kullanılmasından önce fail tarafından bir suç işlenmiş olması önkoşulu aranmaktadır.³⁶³ 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda, bazı suçlar niteliği itibarıyla birden çok hukuki değeri korumaya özgülenmiştir. 5237 sayılı TCK'nın *“Adliyeye Karşı Suçlar”* bölümünde yer alan suçların çoğu bu niteliktedir.³⁶⁴

Burada suç ile korunan hukuki değer öncelikle adliyenin ve adli makamların korunmasıdır.³⁶⁵ Suçun faili konumunda bulunan kimsenin ise hakkında bir soruşturma ya da kovuşturma bulunması gerekmektedir. Bu suçun mağduru ise, kimliği veya kimlik bilgileri kullanılan kimsedir.

Fakat bu kimsenin gerçek ve hayatta birisi olması, hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılabilecek durumda da bulunması gerekir. Suçtan zarar gören ise adli makamlar olarak karşımıza çıkmakta olup³⁶⁶, fail adli makamların işlemlerini yavaşlatmakta ve maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasına engel olmaktadır.³⁶⁷

İlgili suç aynı kanunun 267. maddesinde düzenlenen iftira suçuna atıfta bulunmaktadır. Bu itibarla fail hakkında iftira suçundan ceza verilecektir. Dikkat etmek gerekirse 267. maddede düzenlenen iftira suçunun nitelikli hallerinin gerçekleşmesi

³⁶² Detaylı bilgi için bkz. Kerim Çakır, “5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Başkasına Ait Kimlik ve Kimlik Bilgilerinin Kullanılması Suçu”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi - Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan*, C. 19, S. 2, İstanbul 2013. s. 1541-1566.

³⁶³ Mustafa İberyay Arıkan, “Başkasına Ait Kimlik veya Kimlik Bilgilerinin Kullanılması Suçu”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 65, S. 4, Ankara 2016, s. 1065.

³⁶⁴ Artuk ve diğerleri, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s. 1133.

³⁶⁵ Artuk ve diğerleri, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s. 1133.

³⁶⁶ Detaylı bilgi için bkz. Mustafa İberyay Arıkan, “Başkasına Ait Kimlik ve Kimlik Bilgilerinin Kullanılması Suçu”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 65 S. 4, Ankara 2016. s.1062; *“Başkasına ait kimlik veya kimlik bilgilerinin kullanılmasının iftira suçunun özel bir işleniş biçimi olarak düzenlenmesi ile korunmak istenen hukuksal değer, özü itibarıyla adliyenin ve kişi haklarının korunmasıdır.”* Ayrıca s.1074; *“Suçun mağduru ise TCK'nın suçu düzenleme yeri ve şekli göz önüne alındığında dar anlamda 'adliye' veya 'adli mekanizma' dır. Zira bu suç 'Adliyeye Karşı Suçlar' başlığı altında düzenlenmiştir. Geniş anlamda mağduru ise fail tarafından işlemiş olduğu suçtan kurtulmak için kimliği veya kimlik bilgileri kullanılan fail dışındaki masum gerçek kişidir.”*

³⁶⁷ Artuk ve diğerleri, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s. 1136.

halinde fail hakkında oldukça yüksek cezalara hükmedilebilecektir. Bu itibarla söz konusu suçun seri muhakeme kapsamına alınması pek isabetli olmamıştır.³⁶⁸

2.1.2.3. 6136 Sayılı Kanun

5271 sayılı CMK'nın 250/1-b maddesine göre, 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun'un 13. maddesinin 1, 3 ve 5. fıkraları ile 15. maddesinin 1, 2 ve 3. fıkralarında belirtilen suçlar hakkında seri muhakeme usulü uygulama alanı bulabilecektir.

6136 Sayılı Kanun'un 13/1. maddesinde belirtildiği üzere, *“Bu Kanun hükümlerine aykırı olarak ateşli silahlarla bunlara ait mermileri satın alan veya taşıyanlar veya bulunduranlar hakkında, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve otuz günden yüz güne kadar adli para cezasına hükmolunur.”* hükmü ile ifade edilmiştir.

Bu düzenleme uyarınca, ateşli silah veya mermilerin ruhsatsız olarak, satın alınması, taşınması veya bulundurulması, suçun oluşabilmesi için yeterlidir.³⁶⁹ Görüldüğü üzere ilgili maddede satın alma, taşıma ya da bulundurma seçimlik hareketleri sayılmıştır. Dolayısıyla bağlı hareketli bir suç olarak karşımıza çıkmaktadır. Yine şüpheli hakkında yürütülen soruşturmada, ele geçirilen silah ya da mermiler ile ilgili kriminal rapor aldırılarak ele geçirilen suç aletlerinin 6136 Sayılı Kanun'a tabi olup olmadığı kesin olarak tespit edilmelidir. Nitekim Yargıtay'ın istikrarlı kararları da bu yöndedir.³⁷⁰

6136 Sayılı Kanun'un 13/3. maddesinde belirtildiği üzere, *“Bu Kanununun 12. maddesinin dördüncü fıkrasında sayılanlar dışındaki ateşli silahın bir adet olması ve mutad sayıdaki mermilerinin ev veya işyerinde bulundurulması halinde verilecek ceza, bir yıldan iki yıla kadar hapis ve yirmibeş günden yüz güne kadar adli para cezasıdır.”* hükmü ile ifade edilmiştir. Burada yapılan düzenleme uyarınca, bir adet olan niteliksiz

³⁶⁸ Aynı yönde, Çağlar, s. 44.

³⁶⁹ Ömrü Yılmaz, **Öğreti ve Uygulamada Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun**, 1. Baskı, Afşar Medya Matbacılık, Ankara 2019, s. 186.

³⁷⁰ Yargıtay 8. Ceza Dairesi'nin 03.07.2013 Tarih, 2013/208 Esas ve 213/616 Karar Sayılı İlamı, *“...polis, kriminal raporu eklenip üretici firmadan gaz ayırıcı parçanın mevcut şekli ile imal edilip edilmediği, izne uygun imalattan sonra gaz ayırıcı parça üzerinde mermi çekirdeği geçişine imkan verecek şekilde tadilat yapıp yapılmadığı sorulup, dosya küll halinde Adli Tıp Kurumu'na gönderilip, silahın üretim izni verilen orijinal haline uygun şekilde bilye geçişine imkan verecek nitelikte gaz ayırıcı parçasının tadil edilip edilmediğine dair alınacak bir rapor ile 6136 Sayılı Kanun kapsamında kalıp kalmadığı hususu kesin olarak saptandıktan sonra sonucuna göre sanığın hukuki durumunun tayin ve takdiri gerektiği gözetilmeden, eksik araştırma ile yazılı biçimde mahkûmiyet kararı verilmesi...”* şeklinde ifade edilmiştir.

silahın taşındığına ilişkin herhangi bir delil yoksa eylemin 6136 Sayılı Kanun'un 13/3. maddesi kapsamında kaldığı kabul edilmelidir.³⁷¹

6136 Sayılı Kanun'un 13/5. maddesinde belirtildiği üzere, “*Kuru sıkı tabir edilen ses veya gaz fişegi ya da benzerlerini atabilen tabancayı teknik özelliklerinde değişiklik yaparak öldürmeye elverişli silah haline dönüştüren kişi bu maddenin birinci fıkrası hükümlerine göre cezalandırılır.*” hükmü ile ifade edilmiş ve aynı maddenin 1. fıkrasına atıfta bulunulmuştur. Bu sayede kuru sıkı diye tabir edilen silahların, sonradan tadil edilerek normal ateşli silahlara benzetilmesi eylemleri cezalandırılmaktadır. Görüldüğü üzere burada fail söz konusu kuru sıkı silahlar üzerinde değişiklik yapan kimsedir. Değişiklik yapılmış silahı taşıyan, satın alan ya da bulunduran kimselerin eylemleri ise, yine aynı maddenin 1 ve 3. fıkrası kapsamında kalacaktır.³⁷²

6136 Sayılı Kanun'un 15. maddesinin 1, 2 ve 3. fıkralarında belirtilen suçlar da seri muhakeme usulü kapsamındadır. Seri muhakeme usulünde 6136 Sayılı Kanunda belirtilen suçlara yer verilmesinin nedeni olarak şekli suçlar olması, söz konusu suçların ispatının diğer suçlara nazaran daha kolay olması ve suçun mağduru konumunda kamunun bulunması söylenebilir.³⁷³ Burada bahsedilen suçlar, fail açısından bir özellik arz etmemektedir. Dolayısıyla herkes tarafından işlenebilen suçlardır.

Kanun koyucu tarafından 6136 Sayılı Kanun'un 13. maddesinin 1, 3 ve 5. fıkraları ile 15. maddesinin 1, 2 ve 3. fıkralarında belirtilen suçların seri muhakeme usulü kapsamına alınması gayet yerinde ve isabetli olmuştur. Nitekim Cumhuriyet Başsavcılıklarınca yürütülen soruşturmaların önemli bir kısmını ilgili suçlar oluşturmaktadır.³⁷⁴ Kanaatimizce, suçun şüpheli tarafından işlendiğinin ispatının kriminal bir inceleme raporu ile yapılabiliyor olması ve işlenen suçun şekli suçlar arasında bulunması hususları da dikkate alındığında seri muhakeme usulü kapsamında bulunması gayet isabetlidir.

2.1.2.4. 6831 Sayılı Kanun

5271 sayılı CMK'nın 250/1-c maddesine göre, 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 93/1. maddesinde belirtilen suçun seri muhakeme usulü kapsamında olduğu belirtilmiştir.

³⁷¹ Yılmaz, Öğreti ve Uygulamada Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun, s. 194.

³⁷² Yılmaz, Öğreti ve Uygulamada Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun, s. 197.

³⁷³ Aynı yönde, Soylu Ünver/Karaman Engür, s. 38.

³⁷⁴ Adalet Bakanlığı UYAP İstatistikleri Sayfası, <https://istatistikler.uyap.gov.tr/> e.t.: 25.04.2022

İlgili kanun maddesinde, “*Bu Kanununun 17. maddesinde yasak edilen fiilleri işleyenler veya izne bağlı işleri izinsiz yapanlar, 91. madde hükümleri saklı kalmak üzere, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılırlar.*” hükmü ile ifade edilmiştir. Dikkat edilmesi gereken husus diğer nitelikli hallerin burada bulunmaması gerektiğidir. Aksi halde suç seri muhakeme usulü kapsamında çıkacaktır.

2.1.2.5. 1072 Sayılı Kanun

5271 sayılı CMK'nın 250/1-d maddesine göre, 1072 sayılı Rulet, Tilt, Langirt ve Benzeri Oyun Alet ve Makinaları Hakkında Kanun'un 2. maddesinde düzenlenen suç da seri muhakeme usulü kapsamındadır. İlgili kanunun 2. maddesi, 1. maddesine atıf yapmakta olup, 1. maddede, “*Türk Ceza Kanunu'nun 228. maddesinin kapsamı dışında kalsa bile umuma mahsus veya umuma açık yerlerde her ne ad altında olursa olsun kazanç kasdiyle oynanmasa dahi rulet, tilt ve benzeri baht ve talihe bağlı veya maharet isteyen, otomatik, yarı otomatik el veya ayakla kullanılan oyun alet veya makinaları ile benzerlerini bulundurmamak veya çalıştırmak veya yurda sokmak yahut imal etmek yasaktır. Bu kanunun uygulanmasında spor kulüpleri, gençlik teşekkülleri ve dernekler umuma açık yer sayılır.*” hükmü ile ifade edilmiştir.

Ancak kanunun adında yer alan “*Langirt*” ibaresi Anayasa Mahkemesi'nin 23.12.2015 tarih, 2015/58 Esas ve 2015/117 Karar sayılı ilamı ile iptal edilmiştir.³⁷⁵ Fail açısından herhangi bir özellik arz etmeyen bu suç herkes tarafından işlenebilir. Ayrıca ilgili kanunun 2. maddesinde aykırılık halinde suçun cezası düzenlenmiştir. Fail hakkında bir yıldan beş yıla kadar hapis ve yüz günden bin güne kadar adli para cezası öngörülmüştür.

2.1.2.6. 1163 Sayılı Kanun

5271 sayılı CMK'nın 250/1-e maddesine göre, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun ek 2. maddesinin 1. fıkrasında düzenlenen suç da seri muhakeme usulü kapsamındadır. İlgili kanun maddesinde, “*8. maddenin 3 ve 4. fıkralarına, 16. maddenin 5. fıkrasına, 24. maddenin 1. fıkrasına, 46. maddenin 2. fıkrasına, 56. maddenin 2 ve 6. fıkralarına, 59. maddenin 4, 6, 7 ve 8. fıkralarına, 62. maddenin 2. fıkrası gereği sorumlulukları altında bulunan para, mal, defter, belge ve diğer*

³⁷⁵ Anayasa Mahkemesi'nin 23.12.2015 tarih, 2015/58 Esas ve 2015/117 Karar sayılı ilamı, <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Dosyalar/Kararlar/KararPDF/2015-117-nrm.pdf> e.t.: 25.04.2022

kooperatif varlıklarını teslim etmeyen ve 90. maddenin 5. fıkrasına aykırı hareket eden kooperatif ve üst kuruluşlarının yönetim kurulu üyeleri ve memurları ile 72. maddenin 4. fıkrasına aykırı hareket eden kooperatif üst kuruluşlarının yönetim kurulu üyeleri, üç aydan iki yıla kadar hapis ve elli günden beşyüz güne kadar adli para cezası ile cezalandırılırlar.” hükmü ile belirtilmiştir. İlgili suç fail açısından bir özellik arz etmemektedir. Herkes bu suçun faili olabilmektedir.

2.1.2.7. Suç Vasfının Değişmesi İhtimali

Seri muhakeme kapsamına giren suçlar, kanunda sınırlı sayıda yani tahdidi olarak sayılmıştır.³⁷⁶ Seri muhakeme kapsamında kalan bir suç hakkında Cumhuriyet Savcısı bunu gözden kaçırarak iddianame tanzim etmesi halinde de iddianame iade edilebilecektir. Nitekim 5271 sayılı CMK'nın 174/1-c. maddesinde bu husus ifade edilerek düzenlenmiştir. Ancak mahkemeye sunulan iddianameyi inceleyen mahkeme hakiminin de bu hususu gözden kaçırarak iddianameyi kabul etmesi ya da kovuşturma evresinde suç vasfının değişerek seri muhakemeye tabi suçlar halinde gelmesi halinde nasıl hareket edileceği sorusu gündeme gelebilir.

Bu gibi durumlarda karşımıza iki farklı yol çıkmaktadır. Bunlardan birincisi, mahkeme tarafından kabul edilen iddianame ile başlayan kovuşturma evresine devam edilerek yargılanmanın sonuçlandırılmasıdır. Ancak bu durumda sanık hakkında soruşturma evresinde kabul etmesi halinde yarı oranda indirimli cezadan faydalanamayacaktır. Bu durumda ise sanık konumunda bulunan kimse, kendinden kaynaklanmayan sebeplerden ötürü yarı oranda indirimli ceza alma imkanını kaçırmış olacaktır.

Diğer ikinci yol ise, aynı uzlaştırma müessesesinde olduğu gibi mahkeme hakiminin kovuşturma aşamasının başlaması ile suç vasfının değişerek seri muhakeme kapsamında kalması halinde dosyayı seri muhakeme usulü bürosuna göndermesidir. Ancak bu konuda da kanunda herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu gibi durumların önüne geçilmesi ve uygulamada oluşabilecek farklılıkların önlenmesi için, aynı uzlaştırma müessesesinde olduğu gibi kanunda değişiklik yapılmasının yerinde olacağı kaçınılmaz bir gerçektir.³⁷⁷

Bunun yanı sıra uygulamada her ne kadar Başsavcılıklar nezdinde bir veya birden fazla Cumhuriyet Savcısı görevlendirilerek seri muhakeme büroları kuruluyor olsa da,

³⁷⁶ Belci, s. 37.

³⁷⁷ Aynı yönde, Belci, s. 75.

gerek kanun gerek ilgili Yönetmelikte bu konuda herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır.

Diğer bir alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olan uzlaştırma müessesesinde ise durum böyle olmayıp gerek kanunda gerek ilgili Yönetmeliklerde bu konuda düzenlemeler yer almaktadır.³⁷⁸ Dolayısıyla kanun koyucu tarafından seri muhakeme bürolarının kurulması ve kullanılması noktasında da kanunlarda ve ilgili yönetmeliklerde değişiklikler yapılması elzemdir.

2.1.3. Yeterli Şüphenin Bulunması

Burada ilk olarak “şüphe” kelimesinin anlamına bakmak gerekirse, Türk Dil Kurumu’nun Güncel Türkçe Sözlüğü’nde, “kuşku” olarak ifade edilmektedir.³⁷⁹ Ceza muhakemesi anlamında ise şüphe kavramı, herhangi bir olaya ilişkin olarak olayın meydana gelip gelmediği, gelmiş ise failin kim ya da kimler olduğu konularında duyulan kuşku veyahut belirsizlik halidir.³⁸⁰

Ceza muhakemesi sistemimizde soruşturma işlemleri “şüphe” üzerine başlamaktadır.³⁸¹ Bu evrede suç isnadı altında bulunan yani fail konumunda bulunan kimse, şüpheli adını alır. Yeterli şüphe üzerine Cumhuriyet Savcısı tarafından iddianame düzenlenmesi ve bunun da mahkeme tarafından kabul edilmesiyle kovuşturma aşamasına geçilmektedir. Kovuşturma evresinin başlaması ile fail ya da şüpheli ise, sanık adını alır.

İddianame düzenlenmesi için, 5271 sayılı CMK’nın 170/2. maddesinde belirtildiği üzere, “Soruşturma evresi sonunda toplanan deliller, suçun işlendiği hususunda yeterli şüphe oluşturuyorsa, Cumhuriyet Savcısı bir iddianame düzenler.” hükmü ile ifade edilmiştir. İnsanlar hakkında kamu davası açılabilmesi için gerekli olan yeterli şüphe kavramının ne olduğunun açıklanması hayati öneme sahiptir. Yeterli şüphe, şüpheli hakkında onun lehine ve aleyhine olan tüm delil ve emarelerin toplanmasından sonra şüpheli hakkında kamu davası açılması halinde mahkûmiyet ihtimalinin beraat

³⁷⁸ 5271 sayılı CMK’nın 253/24. maddesi, “Her Cumhuriyet Başsavcılığı bünyesinde uzlaştırma bürosu kurulur ve yeteri kadar Cumhuriyet Savcısı ile personel görevlendirilir. Uzlaştırmacılar, avukatların veya hukuk öğrenimi görmüş kişilerin yer aldığı, Adalet Bakanlığı tarafından belirlenen uzlaştırmacı listelerinden görevlendirilir. Uzlaştırmacı, hazırladığı raporu, tutanakları ve varsa yazılı anlaşmayı büroya gönderir. Uzlaştırma süreci sonunda soruşturma dosyaları, uzlaştırma bürosunda görevli Cumhuriyet Savcıları tarafından sonuçlandırılır.” Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliği’nin 39/1. maddesi, “Her Cumhuriyet Başsavcılığı bünyesinde uzlaştırma bürosu kurulur ve yeteri kadar Cumhuriyet Savcısı ile personel görevlendirilir.”

³⁷⁹ Türk Dil Kurumu Sözlükleri, <https://sozluk.gov.tr/> e.t.: 25.04.2022

³⁸⁰ Kocakale, s. 51.

³⁸¹ Kocakale, s. 51.

ihtimalinden fazla olmasıdır.³⁸² Kamu davası açılması için gerekli olan yeterli şüphenin takdiri ise Cumhuriyet Savcısının yapacağı değerlendirmeye bağlıdır. Yeterli şüphenin varlığı halinde ise Cumhuriyet Savcısı tarafından kamu davasının açılması zorunludur. Bu mecburiyetin istisnalarının ise kıyas yoluyla genişletilmesi mümkün değildir.³⁸³

Yine bir başka konu ise, 5271 sayılı CMK'nın 158/6. maddesinde düzenlenen soruşturmaya yer olmadığı kararıdır. İlgili maddede, “*İhbar ve şikâyet konusu fiilin suç oluşturmadığının herhangi bir araştırma yapılmasını gerektirmeksizin açıkça anlaşılması veya ihbar ve şikâyetin soyut ve genel nitelikte olması durumunda, soruşturma yapılmasına yer olmadığına karar verilir.*” hükmü ile ifade edilmiştir.

Böylelikle iddia ya da ihbarların soyut nitelikte olması veya herhangi bir araştırma yapılmaksızın suç oluşturmadığının anlaşılması halinde soruşturmaya yer olmadığı kararı verilecektir. Bu sayede masum kimselerin lekelenmelerinin önüne geçilmiş olunacaktır.³⁸⁴

Seri muhakeme usulünün de uygulama alanı bulabilmesi için şüpheli hakkında toplanan deliller ve emareler neticesinde yeterli şüpheyeye ulaşılması gerekmektedir. Aksi halde yeterli şüpheyeye ulaşamayan Cumhuriyet Savcısı tarafından şüpheli hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmelidir.

Bu husus ayrıca ilgili Yönetmeliğin 5/2. maddesinde de düzenlenmiş olup “*Kanununun 250. maddesinin birinci fıkrasında sayılan suçlarda kamu davası açılması için yeterli şüphe oluşturacak delil elde edilmesi üzerine kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilmediği takdirde seri muhakeme usulünün uygulanması zorunludur.*” hükmü ile ifade edilmiştir. İlgili Yönetmeliğin yanı sıra şüpheli hakkında seri muhakeme usulünün uygulanabilmesi için gerekli olan yeterli şüphe ölçütüne seri muhakeme usulünün düzenlendiği kanun maddelerine de konulmaması bir eksiklik olarak kanun koyucunun dikkatinden kaçtığı görülmektedir.

Yeterli şüpheyeye ulaşılması halinde şüpheliye, seri muhakeme usulü teklif edilecektir. Şüpheli tarafından kendisine sunulan teklifin kabul edilmesi halinde ise, talepname düzenlenerek mahkemeye gönderilecektir. Dikkat edilmesi gereken nokta, mahkeme

³⁸² Centel/Zafer, s. 497; Aynı yönde, Bahri Öztürk ve diğerleri, **Ana Hatlarıyla Ceza Muhakemesi Hukuku**, s. 271.

³⁸³ Şahin/Göktürk, **Ceza Muhakemesi Hukuku –I-**, s. 39.

³⁸⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. Hakan Kızıllarslan, “Soruşturma Yapılmasına Yer Olmadığı Kararları (SYOK) ve Bu Kararların Ceza Muhakemesi Sistematiği Açısından İrdelenmesi”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Ankara 2019, S. 144, s. 59-104; Ayrıntılı bilgi için, Ersan Şen, “Soruşturmaya Yer Olmadığı Kararının Önemi ve KYOK ile Mukayesesi”, **Hukuki Haber**, 28.03.2020, <https://www.hukukihaber.net/sorusturmaya-yer-olmadigi-kararinin-onemi-ve-kyok-ile-mukayesesi-makale.7601.html> e.t.: 25.04.2022

hakiminin kendisine gönderilen talepname üzerinde çok sınırlı bir denetim imkanı bulunmasıdır.³⁸⁵ Mahkeme hakimi işin esasına girerek delilleri değerlendiremeyecektir. Böylelikle şüpheli hakkında beraat kararı vermesi de mümkün olmayacaktır. Dolayısıyla Cumhuriyet Savcılarının şüpheli hakkında seri muhakeme usulünü uygularken oldukça titiz ve dikkatli davranması gerekmektedir.

Bunun yanı sıra bilindiği üzere ceza hukukunun en temel ilkelerinden birisi olan şüphe sanığın lehine “*In Dubio Pro Reo*” ilkesi³⁸⁶, kovuşturma aşaması için söz konusudur. Dolayısıyla soruşturma aşamasında şüphenin, şüpheli lehine olduğundan bahsedilemeyecektir. Nitekim ilkede de belirtildiği üzere sanık statüsü kovuşturma evresinde bulunan fail için söz konusu olabilmektedir.

2.1.4. Katalog Suçlarla İlgili Değerlendirme

5271 sayılı CMK'nın 250. maddesinde sınırlı sayıda “*numerus clausus*” sayılarak seri muhakeme usulü kapsamında kaldığı belirtilen suçlarla ilgili olarak ilk dikkat çeken husus söz konusu suçların hemen hemen hepsinin mağdurunun kamu olduğudur.³⁸⁷ Yine söz konusu suçların ispatının diğer suçlara nazaran daha kolay olduğu da söylenebilir.³⁸⁸ Nitekim ilgili suçların çoğu şekli olup tutanakla ya da bilirkişi raporuyla da ispatı mümkün görülmektedir. Kanaatimizce kanun koyucunun seri muhakeme usulü kapsamına giren suçları seçerken bu düşünceyle hareket ettiği düşüncesi öne çıkmaktadır.

³⁸⁵ Asliye ceza mahkemelerinin denetim yetkisinin arttırılması görüşü için bkz. Çağlar, s. 122.

³⁸⁶ Bknz. Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 04.02.2021 tarih, 2016/497 Esas ve 2021/28 Karar Sayılı İlamında, “Öte yandan amacı somut olayda maddi gerçeğe ulaşarak adaleti sağlamak, suç işlediği sabit olan faili cezalandırmak, kamu düzeninin bozulmasını önlemek ve bozulan kamu düzenini yeniden tesis etmek olan ceza muhakemesinin en önemli ve evrensel nitelikteki ilkelerinden birisi de insan haklarına dayalı, demokratik rejimle yönetilen ülkelerin hukuk sistemlerinde bulunması gereken, öğretici ve uygulamada; ‘suçsuzluk’ ya da ‘masumiyet karinesi’ şeklinde, Latince de ise “*in dubio pro reo*” olarak ifade edilen “şüpheden sanık yararlanır” ilkesidir. Bu ilkenin özü, ceza davasında sanığın mahkûmiyetine karar verilebilmesi açısından göz önünde bulundurulması gereken herhangi bir soruna ilişkin şüphenin, mutlak surette sanık yararına değerlendirilmesidir. Oldukça geniş bir uygulama alanı bulunan bu kural, dava konusu suçun işlenip işlenmediği, işlenmişse sanık tarafından işlenip işlenmediği ya da gerçekleştiriliş şekli hususunda herhangi bir şüphe belirmesi hâlinde uygulanabileceği gibi suç niteliğinin belirlenmesi bakımından da geçerlidir. Ceza mahkûmiyeti, toplanan delillerin bir kısmına dayanılıp diğer kısmı göz ardı edilerek ulaşılan kanaate veya herhangi bir ihtimale değil, kesin ve açık bir ispata dayanmalı, bu ispat hiçbir şüphe ya da başka türlü oluşa imkan vermemelidir. Yüksek de olsa bir ihtimale dayanılarak sanığı cezalandırmak, ceza muhakemesinin en önemli amacı olan gerçeğe ulaşmadan hüküm vermek anlamına gelecektir.” şeklinde ifade edilmiştir.

³⁸⁷ Soylu Ünver/Karaman Engür, s. 41.

³⁸⁸ Aynı yönde, Hamza Yılmaz, “Seri Muhakeme Üzerine İnceleme” **Hukuki Haber**, 11.12.2020, <https://www.hukukihaber.net/makale/seri-muhakeme-uzerine-inceleme-h439560.html> e.t.: 25.04.2022

Yine seri muhakeme usulü kapsamında kalan suçların çoğunluğunu soyut tehlike suçları oluşturmaktadır.³⁸⁹ Bunlara örnek olarak uygulamada sık sık karşılaşılan trafik güvenliğini tehlikeye sokma suçu ile 6136 Sayılı Kanuna muhalefet suçları gösterilebilir. Söz konusu suçların ispatı da oldukça kolay olarak karşımıza çıkmaktadır. Trafik güvenliğini tehlikeye sokma suçu için, şüpheliye ait alkol raporunun bulunması, 6136 Sayılı Kanuna muhalefet suçu için ise, söz konusu ateşli silahın şüpheli üzerinde ele geçirildiğine dair tutanak ile kriminal inceleme raporu yeterli görülmektedir.³⁹⁰

5271 sayılı CMK'nın 250. maddesinde düzenlenen suçlarla ilgili olarak yapılan bir başka değerlendirme ise, seri muhakeme usulü kapsamına giren suçların hapis cezalarının az olduğu ve hafif olarak tabir edildiğiyle ilgilidir. İlgili suçların bir çoğu için, bu düşüncenin geçerli olduğu söylenebilir. Ancak 5237 sayılı TCK'nın 268. maddesinde düzenlenen, başkasına ait kimlik veya kimlik bilgilerinin kullanılması suçu için geçerli olamayacaktır.

Nitekim ilgili suçun düzenlendiği kanun maddesi aynı kanununun 267. maddesinde düzenlenen iftira suçuna ilişkin hükümlere göre cezalandırılacağı atfında bulunmaktadır. İlgili kanun maddesinde ise,

“(1)Yetkili makamlara, ihbar veya şikayette bulunarak ya da basın ve yayın yoluyla, işlemediğini bildiği halde, hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını ya da idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamak için bir kimseye hukuka aykırı bir fiil isnat eden kişi bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2)Fiilin maddî eser ve delillerini uydurarak iftirada bulunulması halinde ceza yarı oranında artırılır.

(3)Yüklenen fiili işlemediğinden dolayı hakkında beraat kararı veya kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiş mağdurun aleyhine olarak bu fiil nedeniyle gözaltına alma ve tutuklama dışında başka bir koruma tedbiri uygulanmışsa, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(4)Yüklenen fiili işlemediğinden dolayı hakkında beraat kararı veya kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiş olan mağdurun bu fiil nedeniyle gözaltına alınması veya tutuklanması halinde iftira eden, ayrıca kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçuna ilişkin hükümlere göre dolaylı fail olarak sorumlu tutulur.

³⁸⁹ Belci, s. 72.

³⁹⁰ Aynı yönde, Yargıtay 8. Ceza Dairesi'nin 03.07.2013 Tarih, 2013/208 Esas ve 213/616 Karar Sayılı İlamı,

(5)Mağdurun, ağırlaştırılmış müebbet hapis veya müebbet hapis cezasına mahkûmiyeti halinde, yirmi yıldan otuz yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(6)Mağdurun, mahkûm olduğu hapis cezasının infazına başlanmış ise, beşinci fıkraya göre verilecek ceza yarısı kadar artırılır.

(7)(İptal: Anayasa Mahkemesi'nin 17.11.2011 tarihli ve Esas 2010/115, Karar 2011/154 Sayılı Kararı ile.)

(8)İftira suçundan dolayı dava zamanaşımı, mağdurun fiili işlemediğinin sabit olduğu tarihten başlar.

(9)Basın ve yayın yoluyla işlenen iftira suçundan dolayı verilen mahkûmiyet kararı, aynı veya eşdeğerde basın ve yayın organıyla ilan olunur. İlan masrafı, hükümlüden tahsil edilir” hükmü ile ifade edilmiştir.

Dikkat edilirse iftira suçunun nitelikli hallerinin gerçekleşmesi halinde ise, fail hakkında yirmi yıldan otuz yıla kadar hapis cezası verilebileceği öngörülmüştür. Suçun seri muhakeme usulü kapsamında kalması halinde ise, fail hakkında yarı oranda indirim yapılacaktır. Bu durumda da ceza adaleti tam olarak tesis etmeyecektir.³⁹¹ Kanun koyucunun bu hususu dikkate alarak söz konusu suçun seri muhakeme usulü kapsamında çıkarılması ya da kanunu tekrardan düzenlemesi gerekmektedir.

Katalog suçlarla ilgili olarak yapılan bir diğer eleştiri ise, aynı fail tarafından bu suçların sürekli olarak işlenerek yarı oranda indirimden faydalanmasının hakkaniyete aykırı olacağı ve seri muhakeme usulünün suçun tekrar tekrar işleyen faili teşvik eden bir araca dönüşmesidir.³⁹² Bu kapsamda seri muhakeme usulünde bir düzenleme yapılarak aynı suçla ilişkin olarak suç işleyen kimsenin bu müesseseden bir ya da en fazla iki kere yararlanabilmesi şeklinde olabilir. Bu sayede müessesenin kendi içerisinde de tekerrür hükümleri düzenlenerek yarı oranda indirim alan suçlular yönünden caydırıcı etkiye kavuşturulabilir. Bu konuda 5237 sayılı TCK'da tekerrür hükümlerinin düzenlendiği 58. maddede ya da 5271 sayılı CMK'da seri muhakeme usulünün düzenlendiği 250. maddesinde de kanun koyucu tarafından değişiklikler yapılabilir.

Tüm bunların yanı sıra bir başka konu ise, söz konusu müessesenin kanunlaşarak yürürlüğe girdiği ilk anda seri muhakeme usulü kapsamına giren bir suç ile bu kapsama girmeyen başka bir suçun beraber işlenmesi halinde dosya hakkında ayırma kararı verilerek seri muhakeme usulü ve genel muhakemenin ayrı ayrı yürüyor olması hususudur.

³⁹¹ Kocakale, s. 75.

³⁹² Belci, s. 73.

Bir süre bu durum devam etmiş olup gerek uygulayıcıların gerek doktrinin yoğun eleştirileri³⁹³ üzerine bu durum 7331 Sayılı Kanun'un 22. maddesi ile düzeltilerek ilgili 5271 sayılı CMK'nın 250/11. maddesine "*Seri muhakeme usulü bu kapsama giren bir suçun, kapsama girmeyen başka bir suçla birlikte işlenmiş olması hâlinde uygulanmaz.*" hükmünün eklenmesi ile giderilmiştir.

2.1.5. Şüphelinin Bilgilendirilmesi ve Teklifi Müdafî Huzurunda Kabul Etmesi

5271 Sayılı CMK'nın 250/2. maddesine göre, seri muhakeme usulünün uygulama alanı bulabilmesi için gereken bir diğer şart ise, kendisine suç isnat edilen şüphelinin Cumhuriyet Savcısı ya da kolluk görevlileri tarafından usulüne uygun olarak bilgilendirilmesidir. Şüphelinin, Cumhuriyet Savcısı tarafından kendisine teklif edilen sonuç cezayı müdafî eşliğinde ve özgür iradesi ile kabul etmesi gerekmektedir.³⁹⁴ Şüphelinin bir çok hakkından vazgeçiyor olması nedeniyle bu hususlar kanun koyucu tarafından emredici olarak düzenlenmiştir.

Yine 5271 sayılı CMK'nın 250/2. maddesinde ve ilgili Yönetmeliğin 8/2. maddesinde, seri muhakeme usulü hakkında bilgilendirme koşuluna değinilmiştir. Bunun yanı sıra ilgili Yönetmeliğin 10/1. maddesine göre, asgari bilgilendirmenin neleri içermesi gerektiğinden bahsedilmiştir. Buna göre;

"Cumhuriyet Savcısı seri muhakeme usulünün uygulanmasını teklif etmeden önce şüpheliyi bu usul hakkında bilgilendirir. Bilgilendirme;

a)İsnat edilen eylem, eylemin oluşturduğu suç ile bu suçun seri muhakeme usulü kapsamına girdiği,

b)Kamu davasının açılması için yeterli şüphenin bulunduğu,

c)Özgür iradesiyle ve müdafî huzurunda kabul ettiği takdirde bu usulün uygulanacağı ve belirlenecek temel cezanın yarı oranında indirileceği,

ç)Cumhuriyet Savcısı tarafından teklif edilen yaptırım hakkında talep doğrultusunda mahkemenin hüküm kuracağı, bu hükme karşı itiraz kanun yoluna başvurabileceği,

d)Teklifin kabulünün ancak müdafî huzurunda gerçekleştirilebileceği, seçtiği bir müdafî yoksa istemi aranmaksızın kendisine bir müdafî görevlendirileceği,

e)Mahkeme tarafından hüküm kuruluncaya kadar her aşamada seri muhakeme usulünden vazgeçebileceği,

f)Mahkemece verilen hükmün adli siciline kaydedileceği,

³⁹³ Eleştiriler için, Yavuz, s. 254; Kocakale, s. 164.

³⁹⁴ 5271 Sayılı CMK'nın 250/3. Maddesi.

g)Bu usulün uygulanmasını kabul etmediği takdirde, genel hükümlere göre hakkında iddianame düzenlenerek kamu davası açılacağı,

ğ)Genel hükümlerin uygulanmasına geçilmesi halinde, seri muhakeme usulünü kabul ettiğine ilişkin beyanları ile bu usulün uygulanmasına dair diğer belgelerin, soruşturma ve kovuşturma işlemlerinde delil olarak kullanılamayacağı, hususlarını kapsar.” hükmü ile ifade edilmiştir.

Burada dikkat edileceği üzere ilgili Yönetmeliğin 10/1. maddesinin (ç) bendinde, mahkeme tarafından verilebilecek hükmün Cumhuriyet Savcısı tarafından talep edilen talepname doğrultusunda olabileceği ifade edilmektedir. Bu düzenleme seri muhakeme usulünün uygulandığı ilk zamanlar için geçerliydi.

Ancak 08.07.2021 tarihli ve 7331 Sayılı Kanun’un 22. maddesiyle, bu fıkra da yer alan “şartların gerçekleştiği ve eylemin seri muhakeme usulü kapsamında olduğu kanaatine varırsa talepte belirlenen yaptırım doğrultusunda” ibaresi “şartların gerçekleştiği, eylemin seri muhakeme usulü kapsamında olduğu ve dosyadaki mevcut delillere göre mahkûmiyet kararı verilmesi gerektiği kanaatine varırsa talep yazısında belirtilen yaptırımdan daha ağır olmamak üzere dört ila yedinci fıkra hükümleri doğrultusunda” ibareleri ile değiştirilmiştir.

Anlaşıldığı üzere mahkeme, talepten daha ağır olmamak üzere de hüküm kurma yolunu tercih edebilecektir. Kanun koyucu tarafından yapılan kanuni değişikliklerin, değişiklik konusu tüm yönetmelik hükümleri de dikkate alınarak yapılması gerekmektedir. Bu itibarla ilgili Yönetmeliğin 10/1. maddesinin (ç) bendi, yapılan kanuni değişikliğe uygun olarak tekrar gözden geçirilmesi elzemdir.

Bunun yanı sıra bu bilgilendirme ve teklif işlemleri ilgili Yönetmeliğin 10/11. maddesine göre, SEGBİS ya da istinabe yolu ile de yapılabilecektir. Aynı maddenin 13. fıkrasında, “Şüphelinin müdafî huzurunda teklifi kabul etmesi halinde, istinabe evrakı ekinde yer alan seri muhakeme usulü kabul tutanağı Cumhuriyet Savcısı, şüpheli ve müdafî tarafından imzalanır ve istinabe evrakı soruşturmayı yürüten Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilir.” hükmü ile ifade edilmiştir.

Burada dikkat edilmesi gereken ve zaman zaman uygulamada farklılıkların gözlendiği husus ise, SEGBİS ya da istinabe yolu ile dinlenen şüphelinin bulunduğu yer tarafından müdafî atanması gerektiğidir.³⁹⁵ Aksinin kabulü halinde Cumhuriyet Savcısı ile müdafinin aynı yerde şüphelinin ise farklı bir yerde olduğu durumlarda şüpheli

³⁹⁵ Çağlar, s. 78.

müdafinden gerektiği gibi faydalanamayacak ve kanunun amaçladığı durum tam olarak gerçekleşmeyecektir.

Cumhuriyet Savcısı tarafından bilgilendirme yapılarak ve şüpheliye sonuç cezasını içeren bir teklif yapılacaktır. Burada bilgilendirmenin Cumhuriyet Savcısı ve kolluk tarafından da yapılabileceği belirtilmişken, teklif sadece Cumhuriyet Savcısı tarafından yapılabilecektir.³⁹⁶ Yine yukarıda da bahsedildiği üzere, şüpheliye teklifin müdafî huzurunda yapılması gerektirir.³⁹⁷

Zaman zaman uygulamada şüpheliye teklifin müdafî olmaksızın yapıldığı, teklifin şüpheli tarafından kabul edildiği durumlarda müdafî atanması yapılarak kabul edilen ceza ile şüpheli ve müdafinin hüküm tesisi için mahkemeye gönderildiği görülmektedir. Bu durum oldukça sakıncalı ve kanuna da aykırıdır. Zira teklif aşamasından sonra zaten teklifi kabul edeceğini beyan eden şüpheliye müdafî atanması şekli bir unsur olmaktan öteye geçmeyecektir.³⁹⁸

Şüpheli tarafından seri muhakeme usulünün kabul edilmesi bir ikrar ya da kabul anlamına gelmemelidir.³⁹⁹ Şüphelinin yarı oranda indirimli cezadan faydalanmak istediği kabul edilebilir ancak bu durum ikrar ya da işlediği suçu kabul etme olarak yorumlanmamalıdır. Nitekim Anayasa'nın 38/5. maddesinde de belirtildiği üzere, “*Hiç kimse kendisini ve kanunda gösterilen yakınlarını suçlayan bir beyanda bulunmaya veya bu yolda delil göstermeye zorlanamaz.*” emredici hükmü yer almaktadır. İlgili maddenin temelinde ise, evrensel bir ceza hukuku “*nemo tenetur*” ilkesi yer almaktadır.⁴⁰⁰

Bu evrensel ilkenin bir yansıması olarak 5271 sayılı CMK'nın 250/10. maddesinde de bu ilkeye atıfta bulunmaktadır. Şöyle ki, ilgili madde de, seri muhakeme usulünün herhangi bir nedenle uygulanamaması halinde şüphelinin bu usulü kabul ettiğine dair beyanları ya da tüm bilgi, belge ve evrakların devam eden süreçte şüphelinin lehine veya aleyhine kullanılamayacağını altı çizilmiştir.⁴⁰¹

Yine seri muhakeme usulünün kabulü noktasında şüpheli ile müdafinin iradesinin çeliştiği durumlarda asil olan şüpheliye üstünlük tanınmalıdır.⁴⁰² Bu durumlarda

³⁹⁶ Kocakale, s. 66.

³⁹⁷ Değirmenci, s. 20.

³⁹⁸ Soylu Ünver/Karaman Engür, s. 50.

³⁹⁹ Kaşlı, s. 86.

⁴⁰⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. Rezzan İtişgen, “Kişinin Kendini Suçlamaya Zorlanamaması İlkesi (Nemo Tenetur İlkesi)”, **Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Üniversitesi SBE, İstanbul 2012.

⁴⁰¹ İldırar, s. 137.

⁴⁰² Aldemir, **Ceza Yargılamasında Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usulleri**, s. 57; Mustafa Sincar, “Ceza Yargılamasında İstisnai Bir Yöntem: Seri Muhakeme Usulü Nedir?” **Adalet Biz**,

şüphelinin müdafinin kabul tutanağına şerh ya da çekince koyarak imzalaması pekâlâ mümkündür.⁴⁰³

Şüphelinin müdafî yardımından faydalanmak istememesi halinde de müessese uygulama alanı bulamayacaktır.⁴⁰⁴ Çünkü seri muhakeme usulünün uygulanabilmesi için şüphelinin, kendisine yapılan teklifi müdafî eşliğinde kabul etmesi hali öngörülmüştür. Şüpheli ısrarla müdafî istememesi halinde ise, seri muhakeme usulünü reddetmiş sayılacak ve hakkında genel hükümlere göre soruşturmaya devam edilecektir.⁴⁰⁵

Bir diğer husus ise, şüphelinin Cumhuriyet Savcısı tarafından kendisine sunulan teklifi ne kadar sürede ve ne zaman kabul edeceğidir. İlgili kanunun 250/3. maddesinde şüphelinin müdafî huzurunda teklifi kabul etmesinden bahsedilmiştir. Burada ise, kabulün ne zaman olacağına ilişkin herhangi bir süreye değinilmemiştir.

Bu durumda şüphelinin kendisine sunulan teklifi hemen kabul etmesi gerektiği şeklinde düşünülmemelidir. Nitekim ilgili Yönetmeliğin 10/3. maddesinde “*Şüphelinin, teklifi müdafî huzurunda kabul etmesi hâlinde, seri muhakeme usulü uygulanır. Talebi hâlinde teklifi değerlendirmesi için şüpheliye bir ayı aşmamak üzere makul bir süre verilir.*” hükmü mevcuttur. Şüpheliye özgür iradesi ile makul bir süre düşünme fırsatı verilebileceği düzenlenmiştir.

Seri muhakeme usulünün kabulü için söz konusu süre şüphelinin istemi üzerine verilebilecektir. Bu konuda Cumhuriyet Savcısının herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Ancak sürenin ne kadar olacağını Cumhuriyet Savcısı takdir edecektir. Burada verilecek süre Fransız hukukunda on gün olarak belirlenmişken bizim hukukumuzda herhangi bir süre belirtilmemiştir.⁴⁰⁶

2.1.6. Diğer Müesseselerle Uygulanabilirliği ve Öncelik İlişkisi

Alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından olan önödeme, uzlaştırma ve kamu davasının açılmasının ertelenmesi müesseselerine en son olarak eklenen bir diğer kurum ise, seri muhakeme usulüdür. Yargıda hedef süre ve bireylerin hak ihlaline sebebiyet verilmemesi amacına hizmet eden birbirlerinden farklı etkileri ve sonuçları

21.02.202, <https://www.adaletbiz.com/ceza-yargilamasinda-istisnai-bir-yontem-seri-muhakeme-usulu-nedir-makale,1306.html> e.t.: 25.04.2022

⁴⁰³ Kocakale, s. 67.

⁴⁰⁴ Baytaç, s. 259.

⁴⁰⁵ Gülsün A. Aygörmez/Mehmet Korkmaz, **Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usulleri Stratejileri**, 1. Baskı, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul 2021, s. 20.

⁴⁰⁶ Çağlar, s. 52.

olan müesseselerden hangisinin önce hangisinin sonra uygulanacağı ise, değerlendirilmesi gereken başka bir husustur.

5237 sayılı TCK'nın 75. maddesinde düzenlenen önödeme kurumu ile uzlaştırma kapsamında kalmayan, katalog olarak belirtilen suçlar ile üst sınırı altı ayı geçmeyen veya sadece adli para cezası gerektiren suçlar açısından öngörülmüştür. Böylelikle önödeme, ceza muhakemesi hukuku açısından hem yargılama şartı hem de dava şartıdır.⁴⁰⁷ Nitekim 5271 sayılı CMK'nın 174/1-c maddesinde de önödeme hususunun soruşturma aşamasında gözetilmemiş olması iddianamenin iadesi sebebi olarak belirtilmiştir.

Bir diğer alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olan uzlaştırma kurumu ise, 5271 sayılı CMK'nın 253. maddesinde düzenlenmiştir. Bir takım istisnalar ile şikayete tabi suçların yanı sıra katalog olarak belirtilen suçlar açısından uygulama alanı bulabileceğinden bahsedilmiştir. Yine aynı kanununun 171/2. maddesinde kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumundan bahsedilmiş ve şüpheli hakkında iddianame düzenlenmesi için yeterli şüpheye ulaşan Cumhuriyet Savcısı bir takım koşulların varlığı halinde kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verebilecektir. Dikkat edilirse diğer alternatif uyuşmazlık çözüm yollarının aksine burada Cumhuriyet Savcısının takdir yetkisi bulunmaktadır.

Bu müesseselerin hangilerinin önce hangilerinin daha sonra uygulanacağı ile ilgili olarak tam anlamıyla kanuni bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak yönetmelik maddelerinden hareketle bir takım çıkarımlar yapılmaktadır. Yine Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün 2019 tarihli Seri Muhakeme Usulü sunumuna göre de yürütülen bir soruşturma da öncelikle ve sırasıyla, önödeme, uzlaştırma, kamu davasının açılmasının ertelenmesi ve son olarak seri muhakeme usulü uygulama alanı bulabilecektir.⁴⁰⁸ Uygulamada zaman zaman farklılıkların meydana gelmemesi adına yönetmelik ya da bakanlık sunumlarının yanı sıra alternatif uyuşmazlık çözüm yollarının hangi sıra ile ne şekilde uygulanabileceğine dair kanuni bir düzenlemenin de yapılması gerekmektedir.⁴⁰⁹

⁴⁰⁷ Belci, s. 77-78.

⁴⁰⁸ Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü Seri Muhakeme Usulü Sunumu, 2019. <https://alternatifcozumler.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/212020145115SER%C4%B0%20MUHAKEME%20SUNUM%2001.01.2020.pdf> e.t.: 25.04.2022

⁴⁰⁹ Belci, s. 78.

2.2. Seri Muhakeme Usulünün Uygulanamayacağı Durumlar

Yukarıda açıklandığı üzere seri muhakeme usulünün uygulanabilmesi için bir takım gerekli şartlardan bahsedilmiştir. Bazı durumlarda müessese uygulama alanı bulamayacaktır. İleride ayrıntılı şekilde açıklanacağı üzere kısaca bahsetmek gerekirse bu haller, akıl hastalığı, yaş küçüklüğü ile sağır ve dilsizlik hali, iştirak halinde suç işlenmesi halinde şüphelilerden bazılarının bu usulü kabul etmemesi, şüphelinin reddetmesi veya vazgeçmesi, şüpheliye ulaşılamaması hali ile şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmemiş olması halleridir.⁴¹⁰

2.2.1. Akıl Hastalığı, Yaş Küçüklüğü ile Sağır ve Dilsizlik Hali

Ceza sorumluluğunun gündeme gelebilmesi için insanların belli bir olgunluğa erişmeleri gerektiği düşüncesi eski hukuk sistemlerinden bu yana sürekli olarak kabul edile gelmiştir.⁴¹¹ Ancak, doğru ile yanlış, hak ile haksızlığı, iyi ile kötüyü ayırabilme ve bu anlayışa göre davranabilme yeteneği olarak tanımlanan kusur yeteneğine sahip kişi kusurlu olarak hareket edebilir.⁴¹²

5237 sayılı TCK'nın ceza sorumluluğunu kaldıran veya azaltan haller başlıklı kısmında 31, 32 ve 33. maddelerinde yaş küçüklüğü, akıl hastalığı ve sağır ve dilsizlik halleri düzenlenmiştir. Bu kategoride yer alan failer hakkında bazı durumlarda ceza verilememekte, bazı durumlarda da verilecek ceza belirli oranlarda indirilmektedir. Nitekim, kusur denilen olgu işlenen fiil ile ilgili olarak hukuka aykırılık ve tipiklik tespit edildikten sonra faile meydana gelen haksızlığın isnat edilip edilemeyeceği ile ilgili bir yargıdır.⁴¹³

5271 sayılı CMK'nın 250/12. maddesinde akıl hastalığı, yaş küçüklüğü ile sağır ve dilsizlik hallerinde seri muhakeme usulünün uygulama alanı bulamayacağından bahsedilmiştir. Diğer bir deyişle bu gibi hallere sahip olan failer hakkında soruşturma işlemleri genel hükümler uyarınca yürütülecektir.

Burada bahsedilen hallere sahip olan failer hakkında seri muhakeme usulünün uygulanması ile ilgili olarak Cumhuriyet Savcısının herhangi bir takdir yetkisi de

⁴¹⁰ 5271 sayılı CMK'nın 250. Maddesi.

⁴¹¹ Mehmet Emin Artuk ve diğerleri, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 13. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2019, s. 615.

⁴¹² Artuk ve diğerleri, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 615.

⁴¹³ İldırar, s. 140; Akbulut, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 390.

bulunmamaktadır. Bu husus kanun koyucu tarafından emredici olarak düzenlenmiştir.⁴¹⁴

Fransız ceza hukukunda ise, seri muhakeme usulünün uygulanmadığı durumlar arasında sadece yaş küçüklüğü hali sayılmış olup kapsamının bizim hukukumuzda göre daha dar tutulduğu söylenebilir.⁴¹⁵

Seri muhakeme usulünün uygulama alanı bulabilmesi için, şüphelinin kendi özgür iradesi ile bu uygulamayı kabul etmesi gerekmektedir. Şüphelinin kendi özgür iradesinin oluşumunu etkileyecek hallerin varlığı halinde kanun koyucu bu usulün uygulanmamasını istemiştir. Nitekim bu durumlarda bulunan faillerin kendi hal ve hareketlerini tam olarak özgür bir irade ile yönettiğinden ya da yönlendirdiğinden de bahsedilemez.⁴¹⁶

Seri muhakeme usulünü kabul eden şüpheli, sözlülük, yüzyüzelik, çelişme ve delil gösterme gibi bir takım hukuki güvencelerden feragat etmektedir.⁴¹⁷ Kanaatimizce, kanun koyucu tarafından bu kapsamda bulunan failler hakkında tam olarak özgür bir irade ile hareket edemedikleri düşüncesiyle bu kimseleri kapsam dışında bırakmıştır.

2.2.1.1. Akıl Hastalığı Hali

Günümüzde, birçok uygar toplum tarafından, dünden farklı olarak akıl hastalığına sahip kimselerin, bir takım eylem ve davranışlarında, anlama ve isteme yeteneğinin önemli derecede azaltan ya da ortadan kaldıran bir neden olarak kabul edilmektedir.⁴¹⁸ Bir kişiye işlediği fiil nedeniyle kusur atfedilebilmesi için fiziksel gelişmişliğin yanı sıra akli melekelerin de sağlıklı olması gerekmektedir.⁴¹⁹

İnsan, etkisi altında bulunduğu akıl hastalığı nedeniyle, davranışlarının hukuki anlam ve sonuçlarını kavrayabilme yeteneğinden ya da davranışlarını hukukun icaplarına göre yönlendirme yeteneğinden yoksun kalabilmektedir. Dolayısıyla, etkisi altında bulunduğu akıl hastalığını sebebiyle suç teşkil eden bir fiil işleyen kimsenin kusur yeteneğinin bulunduğu kabul edilemeyecektir.⁴²⁰

⁴¹⁴ 5271 sayılı CMK'nın 250/12. Maddesi.

⁴¹⁵ Çağlar, s. 55.

⁴¹⁶ İldırar, s. 146.

⁴¹⁷ Aynı yönde, İldırar, s. 145.

⁴¹⁸ Zeki Hafizoğulları/Muharrem Özen, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 8. Baskı, US-A Yayıncılık, Ankara 2015, s. 396.

⁴¹⁹ Artuk ve diğerleri, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 627.

⁴²⁰ İzzet Özgenç, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 971.

5237 sayılı TCK'nın 32. maddesinde akıl hastalığı hali düzenlenmiştir. Buna göre, *“Akıl hastalığı nedeniyle, işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli derecede azalmış olan kişiye, ceza verilmez. Ancak bu kişiler hakkında güvenlik tedbirine hükmolunur. Birinci fıkrada yazılı derecede olmamakla birlikte işlediği fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği azalmış olan kişiye ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine yirmibeş yıl, müebbet hapis cezası yerine yirmi yıl hapis cezası verilir. Diğer hallerde verilecek ceza altıda birden fazla olmamak üzere indirilebilir. Mahkûm olunan ceza, süresi aynı olmak koşuluyla, kısmen veya tamamen, akıl hastalarına özgü güvenlik tedbiri olarak da uygulanabilir.”* hükmü yer almaktadır. Dikkat edilirse, yapılan yargılama sonucunda mahkeme tarafından, akıl hastalığına sahip kimse hakkında *“beraat”* kararı değil, *“ceza verilmesine yer olmadığı kararı”* verilmektedir.⁴²¹

Böylelikle akıl hastalığı halinde suç, faile isnat edilebiliyor ancak fail, eylemlerini tam olarak beklendiği gibi yönetememesi sebebiyle kınanamamaktadır. Bu durumda ise, faile ceza verilemiyor ancak hakkında akıl hastalarına özgü güvenlik tedbirleri uygulanabilmektedir.⁴²²

2.2.1.2. Yaş Küçüklüğü Hali

Kusur yeteneği üstünde etkili olan sebeplerin başında yaş küçüklüğü olgusu gelmektedir.⁴²³ Ceza sorumluluğunun söz konusu olabilmesi için, insanların belli bir olgunluğa gelmiş olmaları gerektiği düşüncesi çok eski hukuk sistemlerinden bu yana kabul edile gelmiştir.⁴²⁴ Roma hukukunda 12 levha kanunlarından itibaren ceza sorumluluğu kimsenin ruhi ve fiziki olgunlukta olması anlamına gelen buluğa ermeye bağlı tutulmuştur. Kilise hukukunda ise esas itibarıyla 7 yaşından küçük kimselerin, kastla hareket etmesi mümkün olmayan akıl hastaları gibi değerlendirilmiştir.⁴²⁵ Zira yaşı küçük kimseler, tam ve olgun bir insandan beklendiği gibi doğruyu yanlıştan,

⁴²¹ Veli Özer Özbek/Koray Doğan/Pınar Bacaksız, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 12. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2021, s. 373.

⁴²² Ayıntılı bilgi için; Fatmanur Yağcı “Türk Ceza Hukukunda Akıl Sağlığı”, **Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**, Ankara Üniversitesi SBE, Ankara 2021.

⁴²³ İzzet Özgenç, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 457.

⁴²⁴ Mehmet Emin Artuk ve diğerleri, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 13. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2019, s. 615.

⁴²⁵ Beşir Aslan, **Ceza Hukukunda Yaş Küçüklüğü**, 3. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2014, s. 21.

haklıyı haksızdan, iyiyi kötüden, ayırabilme yeteneğine ya hiç sahip değillerdir ya da bu yetenek tam olarak gelişmemiştir.⁴²⁶

Çağdaş uygarlığın ve toplumun önemli bir unsuru olan çocukların yetişmesi, bedensel, zihinsel, duygusal, sosyal ve ahlaki gelişimi ile ilgili eğitsel önlemlerin alınması, onun toplum içindeki yerini düzenleyen hukuk kurallarına bağlıdır.⁴²⁷

Bu itibarla, 5237 sayılı TCK'nın 31. maddesinde yaş küçüklüğü hali düzenlenmiş ve ilgili maddede üçlü bir ayrıma gidilmiştir. Burada on iki yaşını tamamlamamış olanlar, on iki ile on beş yaş arasında olanlar ile on beş ile on sekiz yaş arasında bulunan kimseler hakkında ceza verilemeyeceği ya da belirli oranlarda indirim ile ceza verilebileceği düzenlenmiştir.

Buna göre, on iki yaşını tamamlamamış kimselerin işlediği suçlar hakkında faillere ceza verilememektedir. Dolayısıyla kanun koyucu tarafından bu yaş aralığında bulunan kimselerin suç işleme ehliyetleri olmadığı kabul edilmiştir. Yine on iki ile on sekiz yaş aralığında bulunan kimseler hakkında ise, henüz hayatın başında olmaları ve ceza ve cezaevi ortamının kişi üzerinde olumsuz etkileri nedeniyle belirli oranlarda indirim yapılarak cezaya hükmedilmektedir.

Değinilmesi gereken bir başka nokta ise, fail tarafından suçun işlendiği tarihin mi yoksa müessesenin uygulanacağı tarihin mi failin yaşı hususunda göz önüne alınacağıdır. Kanaatimizce kanun koyucu bu kapsamda bulunan kimselerin anlama kabiliyetleri önemsemektedir.⁴²⁸ Bu kimselerin fiili işledikleri tarihte değil kendisine teklif edilen indirimli ceza tarihinin esas alınması gerektiğini amaçlamaktadır. Buna göre, Cumhuriyet Savcısı tarafından faile indirimli şekilde ceza teklif edilen tarihin yaş küçüklüğü noktasında hesaba katılmasıdır. Seri muhakeme usulü uygulanırken uygulamada birlik sağlanması için yaş küçüklüğünün hesabında, şüpheliye teklifin yapıldığı tarihin esas alınması gerektiği şeklinde bir kanuni düzenlemenin yapılması faydalı olacaktır.

Bir örnek vermek gerekirse on altı yaşında suç işleyen bir failin olaydan üç yıl sonra yani on dokuz yaşında iken işlediği suçun ortaya çıkması halinde faile seri muhakeme usulü teklif edilebilecektir. Çünkü fail kendisine müessesenin teklif edildiği tarihte on sekiz yaşını tamamlamış ve yaş küçüklüğü hali bulunmamaktadır. Normun getiriliş amacı da soruşturma tarihindeki yaşı hesaba alınması gerektiğidir. Suçu işlediği tarihte

⁴²⁶ Artuk ve diğerleri, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 615.

⁴²⁷ Emine Akyüz, **Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması**, 1. Baskı, Pegem Akademi, Ankara 2010, s. 1.

⁴²⁸ Aynı yönde Çağlar, s. 57; Karakehya/İnce Tunçer, s. 43.

kaç yaşında olursa olsun kendisine sunulan teklifin içeriği fail tarafından kavranabiliyorsa müessesenin uygulanması açısından herhangi bir sorun bulunmamaktadır.⁴²⁹

2.2.1.3. Sağır ve Dilsizlik Hali

Sağır ve dilsizlik hali , patolojik bir durum olup, bu kişilerin yaşama uyum sağlayabilmelerini güçleştirmektedir.⁴³⁰ İnsanın işitme yeteneğine doğuştan itibaren sahip olmaması ya da küçük yaşta bu yeteneğini kaybetmesi nedeniyle, konuşma yeteneği de gelişmez. İşitme yeteneğine hiç sahip olmayan insanların algılama yeteneği de diğer insanlara nazaran yeterince gelişmemektedir.⁴³¹

Bunu öngören kanun koyucu, bu durumdaki kimselerle ilgili olarak bir takım koruyucu kanuni düzenlemeler de yapmıştır.⁴³² Bu kanuni düzenlemelerin belirlenmesinde, failin suçu işlendiği sıradaki yaşı ölçütü dikkate alınmış, sağır ve dilsizlerle ilgili olarak, yaşı küçük olan kimselerin sorumluluk rejimine paralel bir düzenleme yapılmıştır.⁴³³ 5237 sayılı TCK'nın 33. maddesinde ise, sağır ve dilsizlik hali düzenlemiştir. İlgili maddede, *“Bu Kanunun, fiili işlediği sırada on iki yaşını doldurmamış olan çocuklara ilişkin hükümleri, on beş yaşını doldurmamış olan sağır ve dilsizler hakkında; on iki yaşını doldurmuş olup da on beş yaşını doldurmamış olanlara ilişkin hükümleri, on beş yaşını doldurmuş olup da on sekiz yaşını doldurmamış olan sağır ve dilsizler hakkında; on beş yaşını doldurmuş olup da on sekiz yaşını doldurmamış olanlara ilişkin hükümleri, on sekiz yaşını doldurmuş olup da yirmi bir yaşını doldurmamış olan sağır ve dilsizler hakkında da uygulanır.”* hükmü mevcuttur.

Bu durumda bulunan kimseler için, kanun koyucu pozitif bir ayrıma gitmiş durumdadır. İlgili kimselerin haklarında verilecek cezalar açısından belirli oranlarda indirimler öngörmüştür. Burada seri muhakeme açısından dikkat edilmesi gereken nokta tüm sağır ve dilsizler hakkında müessesenin uygulanamıyor olduğu değil, yirmi bir yaşını doldurmamış sağır ve dilsiz kimseler hakkında müessesenin uygulanamıyor

⁴²⁹ Karakehya/İnce Tunçer, s. 43.

⁴³⁰ Artuk ve diğerleri, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 631.

⁴³¹ İzzet Özgenç, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 470.

⁴³² 5271 sayılı CMK'nın 150/2. Maddesi; *“Müdafii bulunmayan şüpheli veya sanık; çocuk, kendisini savunamayacak derecede malul veya sağır ve dilsiz ise, istemi aranmaksızın bir müdafii görevlendirilir.”*

⁴³³ Ali Parlar/Muzaffer Hatipoğlu, **Ceza Sorumluluğunu Kaldıran veya Azaltan Nedenler**, 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2010, s. 318.

oluşudur.⁴³⁴ Nitekim yirmi bir yaşını doldurmuş sağır ve dilsiz bireylerin kusur ehliyetleri tamdır.

Her ne kadar yirmi bir yaşını doldurmuş sağır ve dilsiz kimselerin kusur ehliyetleri tam olsa da seri muhakeme müessesesinde, şüphelinin bu usulü kabul etmesi halinde bir çok anayasal hakkından feragat ettiği kaçınılmaz bir gerçektir. Bu düşünceden hareketle yirmi bir yaşını doldurmuş sağır ve dilsiz olan şüpheliler ile sağır ve dilsiz olmayan diğer yetişkin şüpheliler arasında, seri muhakeme usulünün kabul edilerek sonuçlanması bağlamında tam olarak hakkaniyete uygun bir eşitlik olduğundan bahsedilemez.

Nitekim yirmi bir yaşını doldurmuş sağır ve dilsizlere bu usul hakkında bilgilendirme yapmak ve anlatmak, sonrasında ise bu kimselerin müesseseyi kabul yönünde iradelerine itibar edilerek seri muhakeme usulünün uygulanması zaman zaman hakkaniyete aykırı sonuçlar ortaya çıkarabilecektir. Burada bahsedilen tehlikenin önlenmesi için yirmi bir yaşını doldurmuş sağır ve dilsiz olan şüphelilerin her ne kadar kusur ehliyetleri tam olsa da, bu kimseler hakkında seri muhakeme usulünün uygulanmaması gerektiği yönündeki fikrimizi yineliyoruz.

Bunun yanı sıra değinilmesi gereken başka bir nokta ise, şüpheli tarafından suçun işlendiği tarihin mi yoksa müessesenin uygulanacağı tarihin mi sağır ve dilsizlik bağlamında göz önüne alınacağıdır. Kanaatimizce yukarıda yaş küçüklüğü için yapılan açıklamalar sağır ve dilsizlik hali için de geçerlidir. Buna göre seri muhakeme usulü teklif edildiği anda şüphelinin sağır ve dilsiz olup olmadığına göre hareket edilmelidir. Nitekim bu usulün teklifi anında şüphelinin sağır ve dilsizlik hali bulunmuyorsa, kendisi lehine yarı oranda indirimli ceza alabilmesinin önüne geçilmemelidir. Seri muhakeme usulü uygulanırken uygulamada birlik sağlanması için sağır ve dilsizlik halinin hesabında, şüpheliye teklifin yapıldığı tarihin esas alınması gerektiği şeklinde bir kanuni düzenlemenin yapılması faydalı olacaktır.

2.2.2. İştirak Halinde Suç İşleyen Şüphelilerin Durumu

Öncelikle iştirak kelimesinin anlamına bakmak gerekirse, Türk Dil Kurumu'nun Güncel Türkçe Sözlüğü'nde, "*ortaklık, ortak olma, paydaşlık*" olarak tanımlanmaktadır.⁴³⁵ İştirak haline, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda da yer verilmiş

⁴³⁴ Baytaz, s. 242.

⁴³⁵ Türk Dil Kurumu Sözlükleri, <https://sozluk.gov.tr/> e.t.: 25.04.2022

olup tek bir kişiyle işlenebilen bir suçun somut olayda birden çok kişiyle işlenmesi şeklinde açıklanabilir.⁴³⁶

Suçlar genellikle tek bir kişi tarafından işlenebilir. Kanuni tarifte bir fiilin bir kimse tarafından gerçekleştirilmesi esas alınmaktaysa da, çoğu kez bu fiiller birden fazla kimsenin müşterek katılımlarıyla da işlenebilmektedir.⁴³⁷ Kanunen ve nitelikleri gereği tek bir kişi tarafından işlenebilen suçun, birden fazla kimsenin kendi aralarında yaptıkları anlaşmaya bağlı olarak fiilin oluşumuna illi değeri haiz bir katkıda bulunarak birlikte işlenmesi halinde iştirakin varlığından söz edilebilir.⁴³⁸ Hukukumuzda iştirake ilişkin hükümler kasten işlenebilen suçlarda söz konusudur. Bu nedenle iştirak hükümlerinin taksirle işlenebilen suçlarda uygulanması mümkün değildir.⁴³⁹

İştirak halinde suç işleyen failer hakkında maddi gerçeğe en doğru ve güvenli şekilde ulaşmak için ve usul ekonomisine de uygun olduğu gerekçesiyle birlikte dava açılmakta ve tüm failer birlikte yargılanmaktadır.⁴⁴⁰

Seri muhakeme usulünde iştirak halinde suç işleyen failer hakkında özel bir düzenleme yer almaktadır. Buna göre, 5271 sayılı CMK'nın 250/11. maddesinde, *“Suçun, iştirak hâlinde işlenmesi durumunda şüphelilerden birinin bu usulün uygulanmasını kabul etmemesi hâlinde, seri muhakeme usulü uygulanmaz.”* emredici hükmü ile belirtilmiştir. Yine ilgili Yönetmelikte de iştirak halinde suç işlenmesi halinde tüm failerin seri muhakeme usulünü kabul etmesi gerektiği vurgulanmış aksi halde klasik yargılamaya devam edileceği belirtilmiştir.⁴⁴¹

Suçun iştirak halinde işlenmesinden anlaşılması gereken 5237 sayılı TCK'nın 37 ile 41. maddeleri arasında düzenlenen faillik ve şeriklik halleridir.⁴⁴² Bunlardan birlikte faillik ve şeriklik durumlarında (azmettirme ve yardım etme) tüm şüpheliler hakkında seri muhakeme usulünün uygulama alanı bulabilmesi için, tüm şüphelilerin bu usulün uygulanmasını kabul etmesi gerekmektedir.⁴⁴³

Bu maddenin konuluş amacına değinmek gerekirse, madde hükmünün olmadığını varsaydığımız durumda, fail ya da şeriklerle birisinin seri muhakeme usulünü kabul

⁴³⁶ İsmail Ercan, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 13. Baskı, Kuram Kitap, İstanbul 2017, s. 201.

⁴³⁷ İzzet Özgenç, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 582.

⁴³⁸ Artuk ve diğerleri, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 721, Detaylı bilgi için; Devrim Aydın, “Türk Ceza Hukukunda İştirak”, **Yayımlanmış Doktora Tezi**, Ankara Üniversitesi SBE, Ankara 2008.

⁴³⁹ Mahmut Koca/İlhan Üzülmüş, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 14. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2021, s. 448.

⁴⁴⁰ Aynı yönde, İldrır, s. 138.

⁴⁴¹ Ceza Muhakemesinde Seri Muhakeme Yönetmeliği'nin 7/2. Maddesi.

⁴⁴² Belci, s. 92.

⁴⁴³ Aygörmez/Korkmaz, s. 10.

etmemesi halinde o kimse hakkında yargılama genel hükümlere göre devam edecektir. Diğer bir kısım şüphelilerin ise seri muhakeme usulünü kabul ederek yarı oranda indirimli ceza almaları gündeme gelecektir.

İlk durumda seri muhakeme usulünü kabul etmeyen failin genel hükümlere göre yargılandığı halde beraat etmesi durumunda, diğer iştirak iradesi ile suç işlediği şüpheliler arasında bir uyumsuzluk ortaya çıkacaktır. Bu durumun ise, suça iştirak eden tüm failer arasında ceza adaletinde eşitsizlik yaratmasına ve kamuoyunun adalet duygusunun zedelenmesine yol açabilecektir. Bunu öngören kanun koyucu ilgili madde hükmünü getirmiş ve bu ve benzeri tartışmaların önüne geçmek istemiştir.⁴⁴⁴

Ayrıca seri muhakeme usulünün getiriliş amaçlarından en önemlisi yargıda hızlı bir şekilde karar verilmesi ve biriken iş yükünün önüne geçilmesidir. İştirak halinde suç işleyen failer hakkında bir kısım şüpheliler için, seri muhakeme usulüne göre diğer kısım şüpheliler için ise, genel hükümlere göre devam edilmesi durumunda yargının iş yükü azalmayacak aksine daha da artarak karmaşıklaşabilecektir.⁴⁴⁵ Nitekim kanun maddesinin getiriliş amacı usul ekonomisine de daha uygundur.⁴⁴⁶

Yine bir diğer tartışılması gereken nokta ise, şüpheli kimsenin seri muhakeme usulünü kabul etmesinden sonra suçun iştirak halinde işlenmiş olması halinin ortaya çıkmasıdır. Bu gibi durumlarda seri muhakeme usulünü kabul eden şüpheli hakkında hüküm tesis edilip edilmediğine bakmak gerekmektedir. Eğer müesseseyi kabul eden şüpheli hakkında henüz hüküm verilmemişse diğer şüpheliye de usul teklif edilecektir.

Diğer şüphelinin bu usulü kabul etmemesi halinde her iki şüpheli hakkında da seri muhakeme usulünün uygulanmaması gerekmektedir.⁴⁴⁷

Ancak diğer şüphelinin bu usulü kabul etmesi halinde ise, her iki şüpheli hakkında da seri muhakeme usulü uygulama alanı bulabilecektir.⁴⁴⁸ Şüpheli kimse hakkında seri muhakeme usulünü kabul etmesi nedeniyle verilen hükmün kesinleşmesi durumunda suçun iştirak iradesi ile işlendiğinin gündeme gelmesi ve başkaca failerin ortaya çıkması halinde ise, diğer şüphelilerin usulü kabul edip etmediğine bakılmaksızın ilk

⁴⁴⁴ Çağlar, s. 53.

⁴⁴⁵ Çağlar, s. 52-53.

⁴⁴⁶ Soylu Ünver/Karaman Engür, s. 54.

⁴⁴⁷ Çağlar, s. 53.

⁴⁴⁸ İldırar, s. 139.

olarak müesseseyi kabul eden şüpheli hakkında verilen hüküm ortadan kaldırılmamalıdır.⁴⁴⁹

Ayrıca ilgili Yönetmeliğin 7/2. maddesinde de belirtildiği üzere iştirak iradesi ile beraber suç işleyen faillerden birisinin yaş küçüklüğü, akıl hastalığı ya da sağır ve dilsizlik hallerine sahip olması durumunda da yine tüm şüpheliler hakkında seri muhakeme usulü uygulama alanı bulamayacaktır.

2.2.3. Şüphelinin Reddetmesi veya Vazgeçmesi Hali

Seri muhakeme usulünün uygulama alanı bulabilmesi için, şüphelinin kendi özgür iradesi ile kendisine sunulan teklifi kabul etmesi gerekmektedir.⁴⁵⁰ Şüpheli tarafından teklifin reddedilmesi halinde de seri muhakeme usulü uygulama alanı bulamayacaktır. Ayrıca ilgili Yönetmeliğin 5/4. maddesinde, “*Şüpheli mahkeme tarafından hüküm kuruluncaya kadar seri muhakeme usulünün uygulanmasına yönelik iradesinden vazgeçebilir.*” hükmü mevcuttur. Böylelikle şüpheli hakkında mahkeme tarafından hüküm verilmeye kadar şüphelinin seri muhakeme usulünüden vazgeçebilmesi mümkündür.

İlgili Yönetmeliğin 10/3-4. maddelerine göre, şüpheliye Cumhuriyet Savcısı tarafından yapılan seri muhakeme teklifi sonrasında, şüphelinin istemi üzerine kendisine bir aya kadar makul bir süre verilebilmektedir. Kendisine tayin edilen sürenin sonuna kadar şüphelinin mazeretsiz olarak gelmemesi durumunda şüpheli hakkında soruşturma genel hükümlere göre devam edecektir.

Yine ilgili Yönetmeliğin 13/5. maddesine göre, Cumhuriyet Savcısı tarafından kendisine teklif edilen sonuç cezayı kabul eden şüphelinin, mazeretsiz olarak hakkında hükmün tesisi için, mahkemeye gitmemesi halinde de şüphelinin seri muhakeme usulünün uygulanmasından vazgeçtiği kabul edilecektir.

Burada dikkat edilmesi gereken başka bir nokta ise, mazeretsiz olarak davete uymayan ya da talepten gönderilmesinden sonra mahkemede hazır olmayan şüpheli, Cumhuriyet Başsavcılığınca hakkında iddianame tanzim edilmeden önce yani şüpheli hakkında genel hükümlere göre yargılanmaya başlanmadan evvel hazır olur ve

⁴⁴⁹ Belci, s. 92; Mustafa Ruhan Erdem/Candide ŞENTÜRK, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Yeni Bir Kurum Olarak Seri Muhakeme Yöntemi (CMK m. 250)”, **Ceza Hukuku Dergisi**, C. 14. S. 41, Ankara 2019. s. 588.

⁴⁵⁰ 5271 sayılı CMK'nın 250/3. Maddesi.

seri muhakeme usulünün uygulanmasını kabul ederse, ilgili Yönetmeliğin 5/11. maddesine göre, şüpheli hakkında seri muhakeme usulü uygulanabilecektir.

Nitekim ilgili Yönetmeliğin 5/11. maddesinde bu hususa yer verilmiştir. Burada, “*Şüpheli, iddianamenin düzenlenmesine kadar Cumhuriyet Savcısına başvurarak, hakkında seri muhakeme usulünün uygulanmasını talep edebilir. Bu durumda Cumhuriyet Savcısı tarafından seri muhakeme usulü uygulanır.*” hükmü ile ifade edilmiştir. Dikkat edilirse bu hususta Cumhuriyet Savcısının takdir yetkisi bulunmayıp seri muhakeme usulünün uygulanması emredici olarak düzenlenmiştir.

2.2.4. Şüpheliye Ulaşılamaması Hali

Şüpheli hakkında yürütülen soruşturmada suçu işlediğine dair Cumhuriyet Savcısı nezdinde yeterli şüphenin edinilmesi halinde seri muhakeme usulünü kabul edip etmediğini sormak için, şüpheli adliyeye davet edilir. Burada sözü edilen davet, çağrı kağıdı gönderilerek yapılabileceği gibi telefon, faks, telgraf, elektronik posta vb. iletişim araçları ile de yapılabilir.⁴⁵¹

Şüpheliye yapılan davet şeklinin bu kadar çeşitli olmasının sebebi ise, seri muhakeme usulünden beklenen hızlı bir şekilde sonuca ulaşılması ve soruşturmanın seri olması düşüncesidir. Şüpheliye ulaşılabilmesi halinde bu usulün uygulanmasından vazgeçilecektir. Ancak doktrinde bir kısım yazarlar tarafından şüpheliye adli tebligat dışında yapılan davetlerin, kurumun amacıyla bağdaşmadığı ve bu durumun şüpheli açısından aleyhine sebebiyet verebileceği görüşü savunulmaktadır.⁴⁵²

Diğer davet yöntemlerinin kabulü halinde ise şüpheli hakkında hak kaybı oluşabileceği ileri sürülmektedir.⁴⁵³

Şüpheliye ulaşılabilmesi hali hem 5271 sayılı CMK’da hem de ilgili Yönetmelikte düzenlenmiştir. Buna göre, CMK’nın 250/13. maddesinde “*Resmi mercilere beyan edilmiş olup da soruşturma dosyasında yer alan adreste bulunmama veya yurt dışında olma ya da başkaca bir nedenle şüpheliye ulaşılabilmesi halinde, seri muhakeme uygulanmaz.*” hükmü ile ifade edilmiştir.

Seri muhakeme usulünün uygulanabilmesi için, şüphelinin resmi mercilerde gözükmesi adresinde bulunmaması hali yeterli olmayıp ayrıca şüpheliye ulaşılabilmesi de gerekmektedir. Şüpheliye ulaşılabilmesi halinde seri muhakeme usulüne ilişkin teklif

⁴⁵¹ Ildırar, s. 147.

⁴⁵² Belci, s. 96; Kocakale, s. 89; Soylu Ünver/Karaman Engür, s. 65.

⁴⁵³ Ildırar, s. 147.

yapılamayacaktır. Bu husus ise, tutanağa bağlanarak şüpheli hakkında genel hükümler uyarınca soruşturmaya devam edilecektir.⁴⁵⁴

Ayrıca belirtmek gerekir ki şüpheliye ulaşılamaması halinde şüpheli hakkında zorla getirme ya da yakalama kararı da verilemeyecektir.⁴⁵⁵ Nitekim ilgili Yönetmeliğin 5/7. maddesinde de “*Seri muhakeme usulünün uygulanmasını teklif etmek amacıyla şüpheli hakkında zorla getirme kararı verilemez ve yakalama emri düzenlenemez.*” hükmü mevcuttur.

2.2.5. Kamu Davasının Açılmasını Ertelenmesi Kararı Verilmesi

Alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından birisi olan kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu 5271 sayılı CMK’nın 172/2. maddesinde düzenlenmiş olup şartlarının oluşması halinde müessesenin uygulanması hususu Cumhuriyet Savcısının takdirine bırakılmıştır. İlgili maddede, “*Uzlaştırma ve önödeme kapsamındaki suçlar hariç olmak üzere; Cumhuriyet Savcısı, üst sınırı üç yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlardan dolayı yeterli şüphenin varlığına rağmen kamu davasının açılmasının beş yıl süre ile ertelenmesine karar verebilir.*” hükmü ile ifade edilmiştir.

Eğer şüpheli hakkında yürütülen soruşturma neticesinde yeterli şüpheye ulaşılmaması halinde Cumhuriyet Savcısı tarafından kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmez ise bu kez seri muhakeme usulü gündeme gelecektir.

Nitekim 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 250/1. maddesinde, “*Soruşturma evresi sonunda aşağıdaki suçlarla ilgili olarak kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilmediği takdirde seri muhakeme usulü uygulanır.*” hükmü, emredici bir şekilde ifade edilmiştir.

Dikkat edilirse burada kanun koyucu tarafından bir öncelik sıralaması yapılmıştır. Her iki alternatif uyuşmazlık çözüm yolları arasından kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumunun uygulanmasına seri muhakeme usulüne göre öncelik tanınmıştır. Böyle bir öncelik sırasına gidilerek kamu davasının açılmasının ertelenmesi müessesesine üstünlük tanınması ile şüphelinin de lehine bir durum yaratıldığı söylenebilir.

Buna göre, şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmesi durumunda, şüphelinin 5 yıl boyunca kasıtlı bir suç işlememesi halinde, askıda bulunan soruşturma dosyası ile ilgili olarak şüpheli hakkında kamu adına

⁴⁵⁴ Ceza Muhakemesinde Seri Muhakeme Yönetmeliği’nin 9/2. Maddesi.

⁴⁵⁵ Soylu Ünver/Karaman Engür, s. 57.

kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilecektir. İlgili Yönetmeliğin 10/1-f. maddesine göre seri muhakeme usulünde, şüpheli hakkında yürütülen soruşturmada yeterli şüpheyeye ulaşılmaması halinde alacağı muhtemel cezanın yarısı Cumhuriyet Savcısı tarafından şüpheliye teklif edilmektedir. Şüphelinin kabul etmesi halinde mahkeme tarafından infaz kabiliyeti bulunan ve şüphelinin adli siciline işleyebilecek bir cezaya hükmolunmaktadır.

2.3. Seri Muhakeme Usulünde Sujeler

2.3.1. Cumhuriyet Savcısı

Savcılık kurumu, ilk olarak Batı'da 14. Yüzyılda kralların ve asillerin, hukuk ve ceza davalarındaki mali çıkarlarını korumak amacıyla oluşturulmuş bir müessesedir. Engizisyon dönemi sakıncaları sonucunda Savcılık müessesesinin çağdaş bir yapıya kavuşması sonucu ortaya çıkmıştır.⁴⁵⁶ Bu kurum, Fransa'da ilk olarak 1808 tarihli Napolyon Ceza Usul Kanunu ile düzenlenmiş olup Almanya'da da 1830'lardan itibaren Fransız örnekleri temel alınarak oluşturulmaya başlanmıştır.⁴⁵⁷

Türk hukukunda ise, başlangıçta Savcılık müessesesi öngörülmemiştir. Kural olarak bireyler ceza davalarını kendileri takip etmiştir. Diğer bir deyişle bu süreçte "*itham sistemi*" geçerli olmuştur. 1840'lardan itibaren kurulan nizamiye mahkemelerinde de Savcılık müessesesi yine yer almamış olup ilk defa 1879 tarihli Ulus Yasası'nın 20 ila 25. maddeleri arasında Savcılara ilişkin hükümler düzenlenmiş ve Savcılarının kovuşturma mecburiyeti açıkça ifade edilmiştir.⁴⁵⁸

İddia makamı yani savcılık kurumu, işbirliği esasına dayanan ve kolektif olarak diğer bir deyişle kül halinde yürütülen, ceza muhakemesinin üç makamından birisidir.⁴⁵⁹ Ceza muhakemesinde iddia etmek bireylere değil, devlete ait bir iş olup aynı zamanda kamusal bir görevdir.⁴⁶⁰ Cumhuriyet Başsavcılıkları kamu adına iddia faaliyetlerini yürütmekte ve bu makamın içerisinde bir kül halinde Cumhuriyet Savcılarını görev yapmaktadır. İtham görevi, diğer bir deyişle kamu davası açmak üzere iddianame tanzim etmek görevi Başsavcılık makamına aittir.⁴⁶¹

⁴⁵⁶ Centel/Zafer, s. 108.

⁴⁵⁷ Centel/Zafer, s. 108.

⁴⁵⁸ Centel/Zafer, s. 108.

⁴⁵⁹ Şahin/Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku –I-*, s. 80.

⁴⁶⁰ Bahri Öztürk ve diğerleri, *Ana Hatlarıyla Ceza Muhakemesi Hukuku*, 8. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2021, s. 155.

⁴⁶¹ Feridun Yenisey ve Ayşe Nuhoglu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 9. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2021, s. 163.

Türk ceza hukuku sisteminde Savcılık makamının idari ve adli bir çok görevi bulunmaktadır.⁴⁶² Savcılık makamının adli açıdan en önemli asli görevi, suç işlendiği izlenimi edinmesi halinde kamu davası açılması için yeterli şüpheye ulaşmak amacıyla araştırma yapmaktır.⁴⁶³ Savcılık makamı bu araştırmayı kendisi yapabileceği gibi emri altında bulunan adli kolluk görevlilerine de yaptırabilir.⁴⁶⁴

Savcılık makamı, yaptığı soruşturma neticesinde yeterli şüpheye ulaşamazsa kovuşturmayaya yer olmadığı kararı verirken, yeterli şüpheye ulaşırsa mahkemeye hitaben iddianame düzenler.⁴⁶⁵ Savcılık müessesesi, devlet ve kamu adına, yargılama makamı olan mahkemeye, suça ve suçlulara ilişkin olarak iddia faaliyetinde bulunarak asli görevlerini yerine getirmektedir.⁴⁶⁶

Yine Cumhuriyet Savcılarının, kanun hükümlerine göre yargılama faaliyetlerini izlemek ve Başsavcılığı temsil etmek, bunlara katılmak, gerektiğinde kanun yollarına başvurmak, kesinleşen mahkeme kararlarının yerine getirilmesini sağlamak, infaz ile ilgili işlemleri yerine getirmek ve kanunlarla verilen diğer görevleri yapmak gibi başkaca görevleri de bulunmaktadır.⁴⁶⁷

5271 sayılı CMK'nın 250. maddesinde düzenlenen seri muhakeme usulü ile Cumhuriyet Savcılarında klasik muhakeme usulündeki konumundan çok daha ileri taşıyan bir rol biçilmiştir.⁴⁶⁸ Buna göre, Cumhuriyet Savcısı seri muhakeme usulü kapsamında kalan suçlar ile ilgili olarak şartlarının bulunması halinde mahkeme hükmü karar gibi talepname düzenleyerek, yetkili ve görevli mahkemeye gönderecek ve mahkeme tarafından da uygun bulunması halinde şüpheli hakkında hüküm tesis edilebilecektir.

Seri muhakeme usulü sürecinin olumsuz sonuçlanması halinde klasik muhakeme usulüne dönülecek ve şüpheli hakkında iddianame tanzim edilerek mahkemeye gönderilecektir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, şüpheli tarafından seri muhakeme usulünün reddedilmesi halinde, süreç tamamen sona ermemektedir. Şüpheli hakkında iddianame tanzim edilene kadar şüphelinin istemi halinde Cumhuriyet Savcısı tarafından tekrardan seri muhakeme usulüne başlanabilecektir. Burada Cumhuriyet

⁴⁶² 5235 Sayılı Kanun'un 20/1. Maddesi.

⁴⁶³ Cumhuriyet Şahin, **Ceza Muhakemesi Kanunu Gazi Şerhi**, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2005, s. 525.

⁴⁶⁴ Kocakale, s. 27.

⁴⁶⁵ Mustafa Artuç, **Hüküm Kurma Sanatı**, 10. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2018, s. 1.

⁴⁶⁶ Kocakale, s. 27.

⁴⁶⁷ Hüsnü Aldemir, **Hakimlik ve Savcılık Mesleğinin Temel Esasları**, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2019, s. 106.

⁴⁶⁸ İldırar, s. 97.

Savcısının takdir yetkisi yer almamakta ve böyle bir durumun ortaya çıkması halinde ilgili Yönetmeliğin 5/11. maddesi uyarınca seri muhakeme usulünün uygulanması zorunludur.⁴⁶⁹

Sürecin şüphelinin kabulü ile olumlu sonuçlanması halinde ise, Cumhuriyet Savcısı tarafından 5237 sayılı TCK'nın 61/1. maddesinde belirtilen ölçütlere göre öngörülen cezanın alt ve üst sınırları arasında bir hapis cezası tayin edilecek ve şüpheli seri muhakeme usulünü kabul ettiği için, yarı oranda bir indirim yapılarak sonuç ceza belirlenecektir.

Yine burada şartlarının bulunması halinde Cumhuriyet Savcısı tarafından 5237 Sayılı Kanun uyarınca seçenek yaptırımlara çevrilme, (madde 50) hapis cezasının ertelenmesi (madde 51) ya da 5271 Sayılı Kanun uyarınca hükmün açıklanmasının geri bırakılması (madde 231) kararları da verilebilir.⁴⁷⁰

Cezanın yanı sıra Cumhuriyet Savcısı tarafından güvenlik tedbirlerine ilişkin hükümler de uygulanabilecektir. Bir örnek vermek gerekirse genel güvenliği kasten tehlikeye sokan bir şüphelinin bu suçta kullandığı ateşli silahı, 5237 Sayılı Kanun'un 54. maddesi uyarınca müsadere edilebilecektir.⁴⁷¹

2.3.2. Şüpheli

5271 sayılı CMK'nın 2/1-a maddesinde şüphelinin tanımı yapılmış olup, soruşturma evresinde suç şüphesi altında olan kimse olarak ifade edilmiştir. Başka bir deyişle şüpheli, fail olma ihtimalinin bulunduğu düşünülen ve hakkında işlediği suçla arasında bağlantı görülen kimse veya kimselerdir.⁴⁷² Kovuşturma evresinin başlaması ile şüpheli, sanık sıfatını alır. Kovuşturmanın sonunda sanık hakkında mahkûmiyet hükmü verilmesi ve kesinleşmesi halinde ise hükümlü sıfatını alır.

İddia makamı olan Cumhuriyet Savcısının karşısında hakkında isnatta bulunulan yani iddia edilen olarak şüpheli/sanık ve onun temsili makamında müdafî yer alır. Şüpheli bireysel olarak savunma makamını işgal ederken, onun müdafî ise toplumsal savunma makamı olarak ifade edilir.⁴⁷³

⁴⁶⁹ Ildırar, s. 98.

⁴⁷⁰ 5271 sayılı CMK'nın 250/5-6. Maddesi.

⁴⁷¹ Ildırar, s. 99.

⁴⁷² Centel/Zafer, s. 150.

⁴⁷³ Feridun Yenisey ve Ayşe Nuhoglu, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 9. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2021, s. 192.

Şüpheli veya sanık, ceza muhakemesinin en önemli sujesi olup ceza muhakemesinin varlık sebebidir. Bütün ceza muhakemesi evreleri boyunca, onun suçlu mu ya da suçsuz mu olduğunun tespiti yapılmaya çalışılmaktadır. Bunu yanı sıra, ceza muhakemesinde hemen hemen tüm sujeler değişebiliyorken şüpheli ya da sanık değişmemektedir. Şüpheli ya da sanığın değişmesi demek, ceza muhakemesinin sona ermesi anlamına gelmektedir.⁴⁷⁴

Şüpheli/sanık ya da müdafî de bir muhakeme sujesi olduğundan⁴⁷⁵ 5271 sayılı CMK'da bir takım haklara yer verilmiştir. Şüpheli/sanığa tanınan bu hak ve yetkiler Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Anayasa ve Ceza Muhakemesi Kanunu ile de güvence altına alınmıştır.⁴⁷⁶

Seri muhakeme usulünün uygulanabilmesi de şüphelinin özgür iradesi ile bunu kabul etmesine bağlıdır. Soruşturma evresinin sonunda şüpheli hakkında şartlarının oluşması halinde ilgili Yönetmeliğin 9/1. maddesine göre, seri muhakeme usulü uygulama alanı bulabiliyorsa şüpheli usulü kabul edip etmediğiyle ilgili olarak adliyeye davet edilir. Davet telefon, faks, telgraf veya elektronik posta gibi yollarla da yapılabilir. Şüphelinin mazeretsiz olarak daveti reddetmesi halinde seri muhakeme usulü uygulama alanı bulamayacak ve genel hükümlere göre soruşturmaya devam edilecektir.⁴⁷⁷

İlgili Yönetmeliğin 10/3. maddesine göre, Cumhuriyet Savcısı tarafından bilgilendirmenin yapılması sonrasında şüpheli düşünmek için süre isteyebilir. Bu durumda Cumhuriyet Savcısı tarafından şüpheliye bir ayı geçmeyecek şekilde makul bir süre verilir. Dikkat edilirse bu halde Cumhuriyet Savcısının bir takdir hakkı bulunmayıp şüphelinin istemi halinde makul bir süre verilmesi gerekmektedir. Yine şüphelinin, usulü kabul aşamasında iradesini müdafî eşliğinde açıklaması da kanunen zorunludur.

Uygulamada zaman zaman şüphelinin usulü sadece kabulü halinde müdafî görevlendirilmektedir. Ancak bu durum kanunun lafzına ve ruhuna aykırıdır.⁴⁷⁸ Kanımızca şüpheli, Cumhuriyet Savcısı tarafından kendisine sunulan teklifi müdafî

⁴⁷⁴ Şahin/Göktürk, **Ceza Muhakemesi Hukuku –I-**, s. 137.

⁴⁷⁵ Özge Apiş, “Güncel Yargı Kararları ve Yasa Değişiklikleri Işığında İfade Alma ve Sorgu Sırasında Şüpheli/Sanığın Hakları”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. 25, S. 1, İstanbul 2019, s. 54.

⁴⁷⁶ Kocakale, s. 35.

⁴⁷⁷ İldırar, s. 100.

⁴⁷⁸ İldırar, s. 100.

huzurunda dinlemeli ve müdafinin hukuki desteği ile düşünüp bir karar vererek özgür iradesini açıklamalıdır.⁴⁷⁹

Şüpheli seri muhakeme usulünü kabul ettikten sonra hüküm verilinceye kadar her zaman bu usulden vazgeçebilir.⁴⁸⁰ Bunun yanı sıra şüpheli kabul beyanından sonra da mahkemeye mazeretsiz olarak gitmemesi durumunda da usulü zımni olarak reddetmiş sayılacaktır.⁴⁸¹

Ayrıca şüpheli hakkında hüküm tesis edildikten sonra da şüphelinin bu karara itirazı mümkün olabilmektedir. Böylelikle şüpheliye hükümden sonra dahi kanun yoluna başvurma hakkı saklı tutulmuştur.⁴⁸²

2.3.3. Müdafî

Ceza muhakemesinde sisteminde kuvvetler ayrılığı sistemi geçerlidir. Böylelikle muhakeme hukuku, görevlerinin farklı sujeler tarafından, fakat birbirleri ile etkileşim içerisinde, uyumlu bir biçimde yürütülmesini ifade eder. Savunma görevi de şüpheli veya sanık tarafından bizzat yerine getirilebileceği gibi işlenen her suçtan dolayı toplumunda bir nebze sorumlu olduğu için toplumu ve sanığı savunan müdafilik makamı oluşturulmuştur.⁴⁸³

Yine müdafilik makamına 5271 sayılı CMK'nın 2/1-c maddesinde de yer verilmiş olup⁴⁸⁴ doktrinde, ceza muhakemesinde şüpheli veya sanığa avukatlık yapan, hukuki yardımda bulunan ve bu amaçla müdafilik makamını işgal eden kişi olarak tanımlanmıştır.⁴⁸⁵

Günümüz ceza hukuku sistemlerinde genel olarak ithamda bulunma veya suç isnat etme ile suç delillerini toplama görevi bir devlet organı olan Savcılık makamına verilmiştir. Bunun karşısında yer alan şüpheli veya sanığın tek başına güçsüz ve yalnız

⁴⁷⁹ Aynı yönde, Ildırar, s. 100.

⁴⁸⁰ Ceza Muhakemesinde Seri Muhakeme Yönetmeliği'nin 5/4 Maddesi.

⁴⁸¹ Ildırar, s. 101.

⁴⁸² Ildırar, s. 101.

⁴⁸³ Durmuş Tezcan ve diğerleri, **Ceza Muhakemesi Hukuku Başvuru Kitabı**, 2. Baskı, Bilge Yayınevi, Ankara 2017, s. 36; Ayrıntılı bilgi için bkz. Serhat Sinan Kocaoğlu, **Müdafî**, 3. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2017.

⁴⁸⁴ Bknz. "Müdafî: Şüpheli veya sanığın ceza muhakemesinde savunmasını yapan avukatı."

⁴⁸⁵ Nevzat Toroslu/Metin Feyzioğlu, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 17. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara 2017, s. 137; Centel/Zafer, s. 181: "Klasik, dar anlamda savunma, yetkili organ önünde, suç isnadı altında bulunan kimsenin, üzerine atılı suçu işlemediğini ya da iddia edildiğinden daha az cezayı hak ettiğini ileri süren, eylemin hukuka aykırı olmadığını ya da bazı yasal nedenlerle sanığın cezalandırılmamasını ilersi süren kimse."

kalacağı açıktır.⁴⁸⁶ Bu durum ise, zaman zaman yargılama aşamasında silahların eşitliği ilkesine aykırı durumların ortaya çıkmasına neden olabilir.⁴⁸⁷

Birey ve Devlet diyalektiği içerisinde, iddia makamında olduğu gibi savunmanın da iki çeşidinin bulunması gerekir. Bunlar, bireysel savunma makamı (şüpheli veya sanığın bizzat kendisini savunması) ve toplumsal savunma makamıdır. (müdafidir)⁴⁸⁸

Bu ve benzeri durumlarda ise, şüpheli veya sanığın hukuki bilgi ve tecrübeye sahip bir avukattan yararlanması, adil yargılanma hakkı için gereklidir.⁴⁸⁹ Aksi halde hukuki bilgisi yeterince bulunmayan ve eksik olan şüphelinin tek başına seri muhakeme usulünü kabul etmesi halinde hak kayıpları meydana gelebilecektir.⁴⁹⁰ Bu durum ise, her zaman maddi gerçeğin hedeflendiği ceza hukuku sistemimize aykırılık teşkil edebilecektir. Müdafinin de bir hukukçu olması nedeniyle, iddia makamı ile savunma makamı arasında böylelikle denge sağlanmış olmaktadır.⁴⁹¹

Şüpheli hakkında isnat edilen suçlar bakımından ya da şüphelinin özgürlüğünü kısıtlayıcı bazı tedbirlere başvurulması hallerinde kanun koyucu tarafından zorunlu müdafilik müessesesi öngörülmüştür. Zorunlu müdafilik ile ilgili olarak öngörülen haller 5271 sayılı CMK'nın 150. maddesinde sayılmıştır. Yine aynı maddede, zorunlu müdafilik ile ilgili hususların yönetmelikle düzenleneceği de belirtilmiştir.

Dikkat edilirse, seri muhakeme usulü uygulanırken kanun koyucunun düzenlemesi ile, şüpheliye zorunlu müdafii atanması yapılmamakta, sadece teklifin müdafii huzurunda kabul edilmesi ve mahkeme aşamasında da müdafinin bulunması koşulu aranmaktadır. Dolayısıyla bu konuda meydana gelebilecek uyuşmazlıkları önlemek için kanun koyucunun iradesi, seri muhakeme usulü kapsamında şüpheliye atanan müdafinin zorunlu müdafilik kapsamında olduğu yönünde ise, bu konuda 5271 sayılı CMK'nın 150. maddesine bu yönde ekleme yapılması gerekmektedir.

5271 sayılı CMK'nın 250/3. maddesi uyarınca, Cumhuriyet Savcısı tarafından şüpheliye seri muhakeme usulünün uygulanması teklifinin müdafii eşliğinde kabul edilmesi zorunludur. Yine şüphelinin kabul yönünde iradesini mahkeme huzurunda açıkladığı esnada da müdafinin yanında bulunması gerekmektedir. Seri muhakeme

⁴⁸⁶ Kocakale, s. 32.

⁴⁸⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. Yağmur Fırat, "Ceza Muhakemesi Hukukunda Zorunlu Müdafilik", **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Maltepe Üniversitesi SBE, İstanbul 2018.

⁴⁸⁸ Yenisey/Nuhoğlu, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s. 199.

⁴⁸⁹ Kocakale, s. 32.

⁴⁹⁰ İldırar, s. 105.

⁴⁹¹ Şahin/Göktürk, **Ceza Muhakemesi Hukuku –I-**, s. 200.

usulünün uygulandığı durumlarda şüpheli bir çok hakkından feragat etmekte ve kabulü ile yarı oranda indirim yapılan sonuç cezayı kabul etmektedir.⁴⁹²

Kanaatimizce bunu öngören kanun koyucu hak kayıplarına sebebiyet vermemek için bu durumu gözeterek şüphelinin, kendisine yapılan teklifi kabul açıklamasını bir müdafî eşliğinde yapmasını istemiştir. Dikkat çekmek gerekirse şüpheli bu hakkından feragat dahi edemez. Eğer şüphelinin müdafî istemeyerek seri muhakeme usulünü kabul etmesi halinde dahi kanuna açık aykırılık söz konusu olduğundan kabul açıklaması geçersiz sayılacak ve seri muhakeme usulü uygulama alanı bulamayacaktır.

Dolayısıyla şüphelinin usulün uygulanması teklifini kabul etmesi ve ayrıca mahkeme aşamasında da müdafî eşliğinde temsil edilmesi zorunluluğu bulunmaktadır.⁴⁹³

2.3.4. Hakim

Ceza muhakemesi sistemi sujeleri tez, antitez ve sentez şeklinde örnekleyecek olursak tez yani iddia eden olarak Cumhuriyet Savcısı, onun karşısında antitez üreten şüpheli/sanık ve varsa onun müdafî yer almaktadır. Tez ile antitezin sentezini yapan makamda ise, hakim yer almakta ve muhakemenin karar veren sujesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Hakim, ceza muhakemesinde yargılama faaliyetini yürüten kimsedir. Hakim veya hakimlerden oluşan heyet, yargılama faaliyeti sonunda, mahkeme makamı sıfatıyla hüküm tesis etmektedir.⁴⁹⁴

Yargılama makamları, hakimlik veya mahkeme olmak üzere ikiye ayrılır. Hakimlik makamı, kural olarak kovuşturma evresinde mahkeme adına görev yapmaktadır.⁴⁹⁵ Ancak soruşturma evresinde ise, şüpheli hakkında bir takım tedbirler bakımından sulh ceza hakimlikleri düzenlenmiştir.⁴⁹⁶ Soruşturma evresinin işleyişinden sorumlu Cumhuriyet Savcısı, şüpheli hakkında temel hak ve hürriyetlerini korumak adına tesis edeceği bir takım işlemleri sulh ceza hakimliklerinden isteyerek yerine getirir.⁴⁹⁷

Seri muhakeme usulünde Cumhuriyet Savcısının aktif bir şekilde rol aldığı görülmektedir.⁴⁹⁸ Buna göre, şüpheli tarafından usulün kabulü halinde Cumhuriyet

⁴⁹² Ildırar, s. 145.

⁴⁹³ Kocakale, s. 33.

⁴⁹⁴ Şahin/Göktürk, **Ceza Muhakemesi Hukuku –I-**, s. 215.

⁴⁹⁵ Yenisey/Nuhoglu, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s. 166.

⁴⁹⁶ Ildırar, s. 107; Ayrıntılı bilgi için bkz. Hamza Şahin, **Sulh Ceza Hakimliği Uygulamaları**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2019.

⁴⁹⁷ Ildırar, s. 107.

⁴⁹⁸ Kocakale, s. 160.

Savcısı tarafından hüküm kuruluyor gibi talepname düzenlenecek ve mahkemeye gönderilecektir. Düzenlenen bu talepname mahkeme hakimi tarafından değerlendirilecek ve belirtilen yaptırımdan ağır olmamak kaydıyla hüküm açıklanacaktır.

Uygulamada düzenlenen talepname aynı gün mahkemeye gönderiliyor ve şüphelinin yine aynı gün müdafî eşliğinde mahkeme huzuruna çıkararak hakkında hüküm tesis edilmektedir. Nitekim müesseseden beklenen amaç da bu yöndedir.⁴⁹⁹ İlgili Yönetmeliğin 13/1. maddesinde de, “*Mahkeme, talepten verildiği gün incelemesini derhal yapar, şüpheliyi, müdafî huzurunda seri muhakeme usulü ile ilgili olarak dinler ve usulü sonuçlandırır.*” hükmü mevcuttur.

Talepnameyi inceleyen mahkemenin sınırlı bir denetim yetkisi bulunmaktadır. İlgili Yönetmeliğin 12 ve 13. maddesinde işaret edilen hususlar noktasında değerlendirme yetkisine sahiptir. Burada belirtilen noktalarda eksiklik ya da yanlışlık gören mahkeme bu hususu belirterek talepnameyi tekrar Cumhuriyet Başsavcılığına gönderir. Mahkemenin burada yaptığı denetim dosya üzerinden, oldukça dar ve usuli bir denetim şeklindedir.

Cumhuriyet Savcısı tarafından gönderilen talepname de bir eksiklik yoksa hakim şüpheliyi müdafî huzurunda dinledikten sonra infaz kabiliyeti olan bir hüküm tesis eder. Hakimin bu aşamada klasik muhakeme usulünde olduğu gibi hüküm vermesinden ise tam olarak bahsedilemez.⁵⁰⁰ Diğer bir deyişle mahkeme hakimi maddi olayı çözüme kavuşturmak için duruşma açamamakta ve delillere doğrudan temas ederek klasik yargılamalarda olduğu gibi hareket edememektedir.

Seri muhakemenin uygulama alanı bulunduğu ilk zamanlarda Hakim, Cumhuriyet Savcısı tarafından kendisine gönderilen talepname metni doğrultusunda hüküm kurabiliyordu. Ancak 08.07.2021 tarihli ve 7331 Sayılı Kanunun 22. maddesiyle, “*şartların gerçekleştiği, eylemin seri muhakeme usulü kapsamında olduğu ve dosyadaki mevcut delillere göre mahkûmiyet kararı verilmesi gerektiği kanaatine*

⁴⁹⁹ Aynı yönde, Kocakele, s. 106.

⁵⁰⁰ Kocakale, s. 156: Ayrıca Anayasa Mahkemesi'nin 31.03.2021 tarih, 2020/35 Esas ve 2021/26 Karar sayılı ilamı ile 5271 sayılı CMK'nın 250/9. fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “...*talepte belirlenen yaptırım doğrultusunda...*” ibaresinin, yine 5271 sayılı CMK'nın 250/1-a bendinin (7) numaralı alt bendi yönünden Anayasa'ya aykırı olduğu gerekçesi ile iptaline karar vermiştir. Anayasa Mahkemesi'nin bahsi geçen iptal kararı üzerine 14.07.2021 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 7331 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile CMK'nın 250. maddesinin iptale konu olan 9. fıkrası ve birtakım muhtelif fıkralarında “*şartların gerçekleştiği, eylemin seri muhakeme usulü kapsamında olduğu ve dosyadaki mevcut delillere göre mahkûmiyet kararı verilmesi gerektiği kanaatine varırsa talep yazısında belirtilen yaptırımdan daha ağır olmamak üzere dört ila yedinci fıkra hükümleri doğrultusunda*” şeklinde değişiklikler yapılmıştır.

varırsa talep yazısında belirtilen yaptırımdan daha ağır olmamak üzere dört ila yedinci fıkra hükümleri doğrultusunda” ibareleriyle değiştirilmiştir. Anlaşıldığı üzere mahkeme, talepten daha ağır olmamak üzere de hüküm kurabilecektir. Yapılan bu değişiklik sonucunda mahkeme hakimine, talepten belirtilen yaptırıma karar verilirken kısmi de olsa takdir hakkı tanınmıştır.

Hakim tarafından sadece dosya üzerinde bir inceleme yapılarak yönetmelikte gösterilen denetim yetkisi bağlamında, usuli şartların sağlanıp sağlanmadığı hususu değerlendirilir. Dolayısıyla hakim tarafından Cumhuriyet Savcısının takdir yetkisini denetlemesi de tam anlamıyla gündeme gelemez.⁵⁰¹

2.3.5. Mağdur

Suçun maddi unsurları arasında düzenlenen mağdur kavramı, suç konusunun ait olduğu kimse ya da kimseler olarak ifade edilebilir.⁵⁰² 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nda mağdur veya suçtan zarar kimsenin tam olarak tanımına yer verilmezken⁵⁰³ 63 numaralı Suç Mağdurlarının Desteklenmesine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 2. maddesinde mağdur tanımı, “*suç nedeniyle fiziksel, ruhsal veya ekonomik olarak doğrudan zarar gören gerçek kişi*” olarak ifade edilmiştir. Bunun yanı sıra mağdur, suçun konusunun ait olduğu kimse, suç işlenmek suretiyle haksızlığa uğramış kimsedir (dar anlamda mağdur). Bu anlamda mağdur; dar anlamda suçtan zarar gören, suçun maddi unsuruna muhatap olan ve bu sebeple suç ile korunan hukuki değeri zedelenen kimseyi ifade etmektedir.⁵⁰⁴

Soruşturmanın kamusalılığı ilkesi gereğince soruşturma evresinde araştırma işlemleri Cumhuriyet Savcısı ve onun emrinde bulunan kolluk güçleri tarafından⁵⁰⁵ yerine getirilmektedir.⁵⁰⁶ Mağdurun, bizzat kişi hak ve özgürlüklerine müdahale teşkil eden araştırma faaliyetlerinde bulunması söz konusu değildir.⁵⁰⁷ Ancak 5271 sayılı CMK’da mağdur, katılan veya onların vekiline bir takım hak ve yetkiler de verilmiştir.

Nitekim ceza adaletinin sağlanabilmesi ve kamoyu vicdanının tatmini açısından, suçun mağduru konumunda bulunan kimsenin yargılama sürecinde talebi bulunması

⁵⁰¹ Ildırar, s. 110.

⁵⁰² Berrin Akbulut, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 5. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2018, s. 373; Mahmut Koca/İlhan Üzülmüş, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 14. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2021, s. 116.

⁵⁰³ Kocakale, s. 36.

⁵⁰⁴ Şahin/Göktürk, **Ceza Muhakemesi Hukuku –I-**, s. 122.

⁵⁰⁵ Ersan Şen, “Ceza Yargılaması Süreci”, **TBB Dergisi**, C. 97, Ankara 2011, s. 271.

⁵⁰⁶ 5271 sayılı CMK’nın 160/2. Maddesi.

⁵⁰⁷ Centel/Zafer, s. 143.

halinde⁵⁰⁸ aktif bir şekilde katılabilmesi, soruşturma ve kovuşturma aşamalarında yeterince temsil edilebilmesi, gerektiğinde sosyal devlet anlayışı ile psikolojik, sosyal ve mali yönden desteklenebilmesinde toplumsal fayda bulunmaktadır.⁵⁰⁹

Seri muhakeme usulü kapsamında kalan suçların bir çoğunda mağdur kamu olarak yer alsa da 5237 sayılı TCK'nın 154/2. maddesinde düzenlenen hakkı olmayan yere tecavüz ve 268. maddesinde düzenlenen başkasına ait kimlik veya kimlik bilgilerinin kullanılması suçlarında mağdur konumunda bireyler de yer alabilmektedir.⁵¹⁰ Dolayısıyla bu kimselerin sürece aktif olarak katılmasında hukuki yarar da bulunmaktadır. Nitekim İsviçre Ceza Hukukunda mağdurun seri muhakeme usulünü veto edebilme yetkisi dahi bulunmaktadır.⁵¹¹

Seri muhakeme usulünün düzenlendiği 5271 sayılı CMK'nın 250/8 maddesinde talepten önce bulunması gereken hususlar düzenlenmiştir. Aynı maddede, “*Mağdur veya suçtan zarar görenlerin kimliği ile varsa vekili veya kanuni temsilcisi..*” hükmü yer almaktadır. Yine ilgili Yönetmeliğin 14/2. maddesinde de bu hususa yer verilmiştir. Buna göre, ilgili Yönetmeliğin 14/2. maddesinde, “*Hüküm, varsa mağdur, suçtan zarar gören veya genel hükümlere göre katılma hakkını hâiz olan kişilere tebliğ edilir.*” hükmü ile ifade edilmiştir.

Dolayısıyla kanunda yer verilen ve yönetmelikte düzenlenen bu kimselerinde seri muhakeme usulünün uygulanması halinde mahkeme tarafından verilen kararlarla ilgili olarak itiraz edebilme hakkı tanınması gerekmektedir.⁵¹² Uygulamada farklılıkların meydana gelmemesi ve hak kayıplarının oluşmaması için bu hususta ayrıca kanuni bir düzenlemenin yapılması gerektiği kanaatindeyiz.

2.4. Anayasa Mahkemesi'nin Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Yönünden İptal

Kararları

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'na, 7188 Sayılı Kanun'un 31. maddesi ile ihdas edilen Geçici 5/1-d maddesi uyarınca, “*01.01.2020 tarihi itibarıyla kovuşturma evresine geçilmiş , hükme bağlanmış veya kesinleşmiş dosyalarda, seri muhakeme usulü ile basit yargılama usulü uygulanmaz.*” hükmü yer almaktaydı.

⁵⁰⁸ Kocakale, s. 36.

⁵⁰⁹ Olgun Değirmenci, “Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukukunda Mağdur Hakları”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S. 77, Ankara 2008, s. 35.

⁵¹⁰ Aynı yönde, Çağlar, s. 43.

⁵¹¹ Kocakale, s. 38.

⁵¹² Aynı yönde, İldırar, s. 132.

Seri muhakeme usulü ilk etapta ancak 01.01.2020 tarihi itibariyle henüz kovuşturma aşamasına geçilmemiş olan dosyalarda uygulama alanı bulabilmekteydi. Kanaatimizce, burada konun koyucu tarafından kovuşturma aşamasında bulunan dosyaların mahkemelerce tekrardan Başsavcılıklara gönderilerek yoğun iş yükü ile karşılaşılmasının engellemek istediği fikri öne çıkmaktadır.

Ancak söz konusu madde hakkında Adana 20. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından somut norm denetimi yoluna başvurulmuştur. Yapılan başvuru neticesinde Anayasa Mahkemesi tarafından 5271 sayılı CMK'nın geçici 5/1-d maddesinde yer alan *“kovuşturma aşamasına geçilmiş”* ibaresi basit yargılama usulü yönünden iptal edilmiştir.⁵¹³ Anayasa Mahkemesi tarafından yapılan somut norm başvurusu neticesinde verilen karar ise oldukça kayda değerdir.

Anayasa Mahkemesi tarafından yapılan başvuru hakkında verilen iptal kararının gerekçesinde özetle, kimseye bir suçun işlendiği tarihte, kanun ile yürürlükte yer alan cezadan daha ağır bir cezanın verilemeyeceği, ancak failin lehine olan kanunun uygulanabileceğini vurgulamıştır.⁵¹⁴ Bunun yanı sıra gerekçede, kural olarak ceza muhakemesine ilişkin usul hükümlerinin derhal uygulanabilme imkanının bulunduğu sadece fail hakkında verilecek cezayı doğrudan etkileyerek hafifletebilme imkanının bulunması halinde geçmişe etkili olarak hüküm doğurabileceğinden bahsedilmiştir. Bu durumda ise, değişikliğe konu olan kanun maddesinin Anayasa'nın 38/1. maddesinde yer alan suçta ve cezada kanunilik ilkesine aykırık teşkil ettiği sonucuna varılmıştır.

Anayasa Mahkemesi gerekçeli kararında ayrıca Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin bir kararına atıf yaparak⁵¹⁵ *“..sözleşmenin 7. maddesinin 1. paragrafına ilişkin içtihadında ceza muhakemesi kurallarının derhal uygulanmasının makul olduğu kabul etmekle birlikte cezai yaptırım gerektiren filler için öngörülen cezanın süresine etki eden yargılama usulü kurallarının da sözleşmenin 7. maddesinin 1. paragrafı kapsamında olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda, AİHM'in ceza süresini azaltan yargılama usulü kurallarının failin lehine olması gerektiğine karar vermiştir.”* gerekçeleriyle ifade etmiştir.

Bu itibarla söz konusu kanunun düzenlenme tarihi ile Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararı arasında geçen zaman diliminde hükme bağlanarak kesinleşmiş veya kanun

⁵¹³ Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu'nun 25.06.2020 tarih, 2020/16 Esas ve 2020/33 Karar sayılı İlamı <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/08/20200819-6.pdf> e.t.: 25.04.2022

⁵¹⁴ Belci, s. 84.

⁵¹⁵ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Scoppola / İtalya Başvurusu (no. 2) [Büyük Daire], no. 10249/03 <https://hudoc.echr.coe.int/tur#%7B%22itemid%22:%5B%22002-1334%22%5D%7D> e.t.: 25.04.2022

yoluna başvurulmuş dava dosyalarının da söz konusu değişikliğin failin lehine olduğu gerekçesiyle yeniden alt derece mahkemelere döndüğü, dolayısıyla yargılamaların tekrarlandığı görülmüştür.⁵¹⁶ Ancak Anayasa Mahkemesi tarafından “..kovuşturma aşamasına geçilmiş..” ibaresi ilk etapta yalnızca basit yargılama yönünden iptal edilmiştir. Yüksek mahkeme tarafından gerekçe olarak gösterilen nedenlerin hemen hemen hepsinin seri muhakeme usulü uygulanmaksızın kovuşturma aşamasına geçilmiş dava dosyaları açısından da mevcut olduğu görülmektedir. Doktrin tarafından eğer seri muhakeme usulü açısından da söz konusu başvuru yapılırsa aynı düşünceden hareket ile aynı iptal kararı verilebileceği savunulmaktaydı.⁵¹⁷

Nitekim bu hususta Trabzon Bölge Adliye Mahkemesi 3. Ceza Dairesi ve Nevşehir 1. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından somut norm denetimine başvurulmuştur. Bu başvuruları inceleyen Anayasa Mahkemesi tarafından 02.08.2022 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan iptal kararı ile 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun geçici 5. maddesinin (d) bendinde yer alan “..kovuşturma evresine geçilmiş, hükme bağlanmış..” ibaresinin “..seri muhakeme usulü..” yönünden Anayasa’ya aykırı olduğuna ve iptaline oy çokluğu ile karar verilmiştir.⁵¹⁸

İptal gerekçesi olarak ise Anayasa’nın 38. maddesi ile teminat altına alınan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiği ileri sürülmüştür. Anayasa Mahkemesi’nin iptal kararında, 7188 Sayılı Kanun’un 31. maddesi ile 5271 sayılı CMK’ya eklenen geçici 5. maddesinin 1. fıkrasının (d) bendinde “01.01.2020 tarihi itibarıyla kovuşturma evresine geçilmiş, hükme bağlanmış veya kesinleşmiş dosyalarda seri muhakeme usulü ile basit yargılama usulü uygulanmaz.” hükmünde yer alan, “kovuşturma evresine geçilmiş, hükme bağlanmış” ibarelerinin Anayasa’nın 2 ve 38. maddelerine aykırı olup olmadığı hususlarının seri muhakeme usulü bakımından incelendiği görülmüştür.

İptal istemine konu hüküm uyarınca kovuşturma evresinde bulunan ve hükme bağlanan dosyalar şeklinde ayırımı gidildiği, 5271 sayılı CMK’nın 2. maddesinin 1. fıkrasının (f) bendine göre kovuşturma evresinin, “İddianamenin kabulüyle başlayıp, hükmün kesinleşmesine,” kadar olan süreci kapsadığı, geçici 5. maddenin 1. fıkrasının (d) bendinde kovuşturma evresinin, iddianamenin kabulüyle başlayıp, hükmün kesinleşmesine kadar olan süreç anlamında kullanılmadığı, “hükme bağlanan” şeklinde

⁵¹⁶ Kocakale, s. 85.

⁵¹⁷ Kocakale, s. 85.

⁵¹⁸ Anayasa Mahkemesi’nin 21.04.2022 Tarih, 2020/87 Esas ve 2022/44 Karar sayılı ilamı. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/08/20220802-3.pdf> e.t.: 12.08.2022

ayrı bir ibareye yer verildiği ve bu ibare ile kastedilenin ilk derece mahkemesince hüküm verilip kesinleşmeyen dosyalar olduğu belirtilmiştir.

Seri muhakeme usulünün, 5271 sayılı CMK'nın 250. maddesinde katalog halinde sayılan suçlarla sınırlı "*numerus clausus*" olarak, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmediği takdirde uygulanabileceği, bu usulün uygulanmasının Cumhuriyet Savcısı huzurunda ve müdafî eşliğinde kabul eden şüphelinin cezasında yarı oranında indirim yapılacağına da dikkat çekilmiştir.

İptal istemlerinin gerekçesinde ise özetle, suç işleyen fail lehine düzenlemeler içeren seri muhakeme usulünün, iptali istenen kural nedeniyle geçmişe yönelik olarak uygulanmamasının "*suçta ve cezada kanunilik*" ilkesine aykırılık teşkil ettiği, hukuk devleti ilkesi ile bağdaşmadığı, dolayısıyla Anayasa'nın 2 ve 38. maddelerine aykırı olduğunun ileri sürüldüğü görülmektedir.

Ülkemizin de taraf olduğu İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'nin 7. maddesi, Medeni ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 15. maddesi, Anayasa'nın 13 ve 38. maddeleri, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 2. maddesi ile korunan aleyhe kanunun geçmişe yürümesi yasağının, lehe kanunun geçmişe yürümesini de kapsadığı, aksi düşüncenin hukuk devletinde geçerli "*suçta ve cezada kanunilik*" ilkesi ile bağdaşmayacağına dikkat çekilmiştir.

Dolayısıyla tüm bu açıklamalar ve değerlendirmeler ışığında, 5271 sayılı CMK'nın 250/4. maddesinde yer alan, seri muhakeme usulünde, yaptırımda yarı oranında indirim yapılmasını öngören kuralın, açıkça seri muhakeme usulü kapsamında kalan suçları işleyen failin lehine olduğu, yargılama aşamasında olup kesin hükümle sonuçlanmayan dosyalarda, fail lehine etkisi olan seri muhakeme usulünün, geçmişe uygulanmaması halinde Anayasa'nın 38. maddesine aykırılık teşkil edeceği hususlarına dikkat çekilerek, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanun'unun geçici 5. maddesinin 1. fıkrasının (d) bendinde düzenlenen "*kovuşturma evresine geçilmiş, hükme bağlanmış*" ibaresinin, "*seri muhakeme usulü*" yönünden aykırı olduğuna ve iptaline karar verilmiştir.⁵¹⁹

Böylelikle Anayasa Mahkemesi tarafından 21.04.2022 tarihinde verilen iptal kararı ile seri muhakeme usulünün lehe uygulanabilmesinin önü açılmıştır.⁵²⁰ Anayasa

⁵¹⁹ Ersan Şen, "AYM'nin Seri Muhakeme Usulüne İlişkin İptal Kararı" **Hukuki Haber**, 08.08.2022, <https://www.hukukihaber.net/aym-nin-seri-muhakeme-usulune-iliskin-iptal-karari-makale,10166.html> e.t.: 12.08.2022

⁵²⁰ Anayasa Mahkemesi'nin 21.04.2022 Tarih, 2020/87 Esas ve 2022/44 Karar sayılı ilamı. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/08/20220802-3.pdf> e.t.: 12.08.2022

mahkemesi tarafından verilen bu iptal kararına katılmamakla birlikte, soruşturma evresinin son bulduğu, usul hukuku kurallarında yapılan değişiklikler neticesinde bunun sanığın lehine olması halinde, sanığın lehine olması ölçütünün her koşulda geçmişe yürütülmesi için geçerli bir kriter olmadığı, tüketilmiş ceza usul işlemlerinin tekrardan başlayacağı ve bu müesseseler ile amaçlanan iş yükünün azaltılması amacına hizmet etmeyeceği düşüncelerinden hareketle seri muhakeme usulünün uygulama alanı bulamaması gerektiği fikrimizi yineliyoruz. Bu durumun varlığı ise Anayasa'ya herhangi bir aykırılık teşkil etmeyecektir.⁵²¹ Nitekim Anayasa Mahkemesi tarafından verilen iptal kararının karşı oy gerekçelerinde de işaret ettiğimiz hususlara değinilmiştir.

⁵²¹ Aynı yönde, Çağlar, s. 13.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. SERİ MUHAKEME USULÜ SÜRECİ VE SONUÇLARI

3.1. Teklif Aşaması

3.1.1. Genel Olarak

Seri muhakeme usulünün uygulama alanı bulabilmesi için, ilk olarak ortada bir adli soruşturmanın bulunması gerekmektedir.⁵²² Şüpheli ile ilgili olarak yürütülen soruşturma neticesinde tüm deliller toplanarak kamu davası açılabilmesi için gerekli olan “yeterli şüphe” soruşturma dosyasında hasıl olmalıdır.⁵²³

İlgili Yönetmeliğin 9/1. maddesine göre, yürütülen soruşturma neticesinde yeterli şüphenin hasıl olduğu anlaşılırsa daha sonrasında şüpheli adliyeye davet edilerek seri muhakeme usulünü hakkında bilgilendirilir. Şüpheliye seri muhakeme usulünü kabul edip etmediği, müdafî eşliğinde sorularak, şüphelinin kabul etmesi halinde, şüpheliye teklif edilen yaptırım aynı gün görevli mahkemeye gönderilir.⁵²⁴ Cumhuriyet Savcısı tarafından şüphelinin müdafî huzurunda kabul ettiği yaptırım metnine ise, “*talepname*” adı verilir.⁵²⁵

Düzenlenen talepname mahkeme tarafından değerlendirilerek bir eksiklik olmaması halinde şüpheli hakkında düzenlenen talepnameden ağır olmamak üzere bir hüküm verilir. Burada mahkeme tarafından verilen hüküm infaz kabiliyeti olan bir mahkeme kararı niteliğindedir.⁵²⁶ Cumhuriyet Savcısının teklifi ile başlayan, şüphelinin kabulü ile devam eden, son olarak mahkemenin hüküm vermesi ile biten bu süreçte seri muhakeme usulü uygulama alanı bulmuş olur.

3.1.2. Soruşturmanın Başlaması ve Delillerin Toplanması

Seri muhakeme usulünün uygulama alanı bulabilmesi için, suç isnadı altında bulunan bir şüpheli olmalı ve bu şüpheliye ilişkin olarak soruşturma başlatılmadığı. Yürütülen soruşturmaya ilgili olarak şüpheli hakkında onun lehine ve aleyhine olan

⁵²² Aygörmez/Korkmaz, s. 4; Belci, s. 49.

⁵²³ Soylu Ünver/Karaman Engür, s. 45.

⁵²⁴ Ildırar, s. 163.

⁵²⁵ Ceza Muhakemesinde Seri Muhakeme Yönetmeliği'nin 4/1-ç Maddesi; “*Talepname: Seri muhakeme usulünde Cumhuriyet savcısı tarafından mahkemeye sunulan talep yazısını, ifade eder.*”

⁵²⁶ Yavuz, s. 244.

tüm deliller temin edilerek koruma altına alınmalıdır.⁵²⁷ Yürütülen soruşturmada başkaca yapılacak bir iş ya da toplanacak delil kalmamışsa şüpheli hakkında kamu davası açılabilmesi için yeterli şüphenin bulunup bulunmadığı Cumhuriyet Savcısı tarafından incelenmelidir. Yeterli şüphenin varlığı halinde ise Cumhuriyet Savcısı tarafından kamu davası açılması zorunludur. Bu mecburiyetin istisnalarının ise kıyas yoluyla genişletilmesi mümkün değildir.⁵²⁸

Cumhuriyet Başsavcılıkları tarafından etkin bir soruşturma yürütülmesi, maddî gerçeğin ortaya çıkmasında, yapı taşı unsurlardan birisidir.⁵²⁹ Bu süreçte herhangi bir eksiklik ya da hata, öncelikle maddî gerçeğin ortaya çıkarılarak asıl suç faillerinin cezalandırılmasında yatan kamusal menfaatlerin göz ardı edilmesi ve mağdurlar açısından hak arama özgürlüklerinin kısıtlanması anlamına gelebilecektir.⁵³⁰

Eğer şüpheli hakkında yürütülen soruşturmada yeterli şüphe yoksa kovuşturmayaya yer olmadığı kararı verilecektir.⁵³¹ Nitekim şüphelinin lehine olan durum da bunu gerektirmektedir. Soruşturmaya konu olan suçun seri muhakeme usulü kapsamında kalması maddî gerçeğin ortaya çıkarılması konusundaki yükümlülüğü ortadan kaldırmamalıdır.⁵³²

Yürütülen soruşturmada son ana kadar soruşturmaya yeni bir delilin girmesi halinde Cumhuriyet Savcısı tarafından şüpheli hakkında takipsizlik kararı verilebilecek ya da yeni delil veya deliller ışığında seri muhakeme usulünden vazgeçilerek genel hükümler uygulama alanı bulabilecektir.

Ancak şüpheli hakkında kamu davası açılması için yeterli şüphe mevcut ise kanunda belirtilen şartlar da bulunuyorsa, seri muhakeme usulü uygulama alanı bulabilecektir. İlerleyen süreçte şüphelinin seri muhakeme usulü hakkında bilgilendirilmesi ve usulü kabul edip etmeyeceğinin sorulabilmesi için, şüpheli adliyeye davet edilecektir.

3.1.3. Şüphelinin Seri Muhakeme Usulü İçin Davet Edilmesi

Seri muhakeme usulünün düzenlendiği 5271 sayılı CMK'nın 250. maddesinde müessesenin uygulama alanı bulabilmesi için, şüphelinin nasıl ve ne şekilde davet

⁵²⁷ 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 160/2. Maddesi.

⁵²⁸ Şahin/Göktürk, **Ceza Muhakemesi Hukuku –I-**, s. 39.

⁵²⁹ Aynı yönde, Kocakale, s. 47.

⁵³⁰ Gülsün Aygörmez Uğurlubay/Mehmet Korkmaz/Nuran Haydar, "Seri Muhakeme Usulüne İlişkin Sorunlar", **Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 1, S. 2, İstanbul 2019, s. 260.

⁵³¹ Centel/Zafer, s. 506.

⁵³² Belci, s. 95.

edileceğine ilişkin bir düzenleme yer almamaktadır. Davetin şekli ve usulü ilgili Yönetmeliğin 9. maddesinde düzenlenmiştir.

İlgili Yönetmeliğin 9/1. maddesinde, “*Cumhuriyet Savcısı, şüpheliyi seri muhakeme usulünün uygulanmasını teklif etmek amacıyla en kısa sürede davet eder. Davet; telefon, telgraf, faks, elektronik posta gibi iletişim araçlarından yararlanmak suretiyle de yapılabilir.*” hükmü ile ifade edilmiştir.

Buna göre, seri muhakeme usulünde şüphelinin davetine ilişkin olarak, tam anlamıyla bir şekil koşulunun öngörülmediği anlaşılmaktadır.⁵³³ Başka bir ifadeyle seri muhakeme usulünün uygulanması amacıyla 7201 sayılı Tebligat Kanunu uyarınca tebligat yapılması şartı bulunmamaktadır. Bu durum ise, doktrin tarafından zaman zaman eleştirilere maruz kalmaktadır.⁵³⁴ Seri muhakeme usulü gibi başka bir alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olan uzlaştırma kurumuna bakıldığı zaman şüphelinin bilgilendirilebilmesi için, 7201 Sayılı Kanun hükümleri şart olarak koşulmuştur.⁵³⁵

Bunun yanı sıra Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliği'nin 29/7 maddesinde, “*Uzlaşma teklifinde bulunmak için çağrı; telefon, telgraf, faks, elektronik posta gibi araçlardan yararlanılmak suretiyle de yapılabilir. Ancak bu çağrı uzlaşma teklifi anlamına gelmez.*” hükmü mevcuttur. 7201 sayılı Tebligat Kanunu dışında da başkaca yollarla şüpheliye ulaşılabileceği düzenlenmiş ancak bunların hiçbirisinin tebligat yerine geçmeyeceği belirtilmiştir.

Alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından birisi olan uzlaştırma kurumu gibi ona benzer ve paralel olarak düzenlenen seri muhakeme usulünde de şüphelinin daveti konusunda 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerinin şart olarak düzenlenmesi daha yerinde olurdu.⁵³⁶

Nitekim bireylere Tebligat Kanunu uyarınca yapılan tebligatlarda iki farklı kurucu unsur yer almaktadır. Bunlardan ilki yazılı bildirim, diğeri ise bu bildirim belgelenmesidir.⁵³⁷

Seri muhakeme usulünün uygulanabilmesi için, şüphelinin birden fazla şekilde davet edilebileceği düzenlenmiş ve bunların nasıl ve ne şekilde tutanağa bağlanacağı ve ispat aracı olarak kullanılacağı noktasında tereddütler bulunmaktadır.

⁵³³ Belci, s. 96.

⁵³⁴ Belci, s. 96; Kocakale, s. 89; Soylu Ünver/Karaman Engür, s. 65.

⁵³⁵ Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliği'nin 29/3. Maddesi.

⁵³⁶ Aynı yönde, Ildırar, s. 147; Belci, s. 96; Kocakale, s. 89.

⁵³⁷ Canan Ruhi/Ahmet Cemal Ruhi, **Tebligat Hukuku Bilgisi**, 5. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2019, s. 14.

Yine aynı Yönetmeliğin 9/2. maddesinde, “Şüphelinin mazeretsiz olarak davete icabet etmemesi, resmî mercilere beyan edilmiş olup da soruşturma dosyasında yer alan adreste bulunmaması veya yurt dışında olması ya da başka bir nedenle şüpheliye ulaşulamaması hâlinde, Cumhuriyet Savcısı tarafından bu durum tutanağa bağlanır ve soruşturmaya genel hükümlere göre devam edilir.” hükmü mevcuttur. Yukarıda ifade ettiğimiz eleştiriler bu fıkra hükmü içinde geçerlidir.⁵³⁸

Gerek doktrinde gerek uygulamada da bu husus yoğun bir şekilde eleştirilmektedir.⁵³⁹ Şüpheliye telefon yoluyla bildirimde bulunulması ve şüphelinin davete uymayarak gelmemesi halinde şüpheliye yapılacak ihtarin hukuki geçerliliğinin bulunmadığı ifade edilmektedir.⁵⁴⁰ Bununla beraber bu ve benzeri durumlar sonucunda şüphelinin yarı yarıya indirimli ceza alabilme imkanının da önüne geçilmiş olunacaktır.

İlgili Yönetmeliğin 9/2. maddesine bakıldığı zaman şüphelinin ayrıca ne kadar bir süre içerisinde davete icabet etmesi gerektiği noktasında herhangi bir zaman dilimi belirtilmemiş ve muğlak bir ifade ile geçiştirilmiştir.⁵⁴¹ Uygulanmaması halinde şüpheli açısından hak kayıplarına sebep olabilecek seri muhakeme usulünün, davet şeklinin ve süresinin kanunla ve muğlak ifadelerden kaçınılarak düzenlenmesi daha da yerinde olurdu. Nitekim 5271 sayılı CMK’nın 37/1. maddesinde de ceza yargılamalarında özel hükümler saklı kalmak kaydıyla tebligatın 7201 Sayılı Kanun uyarınca yapılması gerektiği ifade edilmiştir.⁵⁴²

Alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından olan önödeme ve uzlaştırma kurumlarında olduğu gibi seri muhakeme usulünde de davete icabet süresinin kanun koyucu tarafından açık bir şekilde düzenlenmesi, müessesenin hızlı ve pratik olma amaçlarına hiç şüphesiz daha uygun olacaktır.⁵⁴³

Yine ilgili Yönetmeliğin 5/7. maddesinde belirtildiği üzere “Seri muhakeme usulünün uygulanmasını teklif etmek amacıyla, şüpheli hakkında zorla getirme kararı verilemez ve yakalama emri düzenlenemez.” hükmü yer almakta olup düzenlemenin yerinde olduğu ifade edilebilir.⁵⁴⁴ Ancak buna karşın, Cumhuriyet Savcısının bu

⁵³⁸ Aynı yönde, Belci, s. 97.

⁵³⁹ Belci, s. 96; Kocakale, s. 89; İldırar, s. 147

⁵⁴⁰ Soylu Ünver/Karaman Engür, s. 65.

⁵⁴¹ Belci, s. 97.

⁵⁴² Kocakale, s. 87.

⁵⁴³ Yılmaz/Apiş, s. 75.

⁵⁴⁴ Kocakale, s. 90.

aşamada doğrudan kolluk güçleri aracılığıyla şüpheliye ulaşılmada da herhangi bir kanuni engel bulunmamaktadır.⁵⁴⁵

3.1.4. Şüphelinin Seri Muhakeme Usulü Hakkında Bilgilendirilmesi

5271 sayılı CMK'nın 250. maddesinde düzenlenen seri muhakeme usulünde, soruşturma evresinin sonuna gelindiğinde, Cumhuriyet Savcısı toplanmış olan tüm deliller üzerinde takdir yetkisini kullanarak seri muhakeme kapsamına giren bir suç hakkında yeterli şüpheyeye ulaşmışsa, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmez ise şüpheliye seri muhakeme usulünün teklif edilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla seri muhakeme usulünün uygulama alanı bulabilmesi için, şüphelinin bu usulü kabul etmesi gerekmektedir. Ancak Cumhuriyet Savcısı açısından ise bu usulün şartları mevcutsa uygulanması takdire bağlı olmayıp zorunludur.

Müessesenin uygulanabilmesi için, adliyeye davet edilen şüpheliye seri muhakeme usulü hakkında bilgilendirme yapılır. Bilgilendirme, 5271 sayılı CMK'nın 250/2 ve ilgili Yönetmeliğin 8/2. maddesinde belirtildiği üzere Cumhuriyet Savcısı ya da kolluk tarafından yapılabilir. Burada bilgilendirme açısından Cumhuriyet Savcısı ile kolluk arasında bir öncelik ya da sonralık ilişkisini bulunmamaktadır.

Ancak belirtmek gerekir ki bilgilendirme yapabilme yetkisinin Cumhuriyet Savcısı dışında kolluk görevlilerine de verilmesi hukuki açıdan büyük sıkıntılara ve şüpheli açısından hak kayıplarına sebebiyet verebilecektir.⁵⁴⁶ Uygulamada zaman zaman bilgilendirmenin zabıt katipleri tarafından da yapıldığı görülmektedir. Bu durum ise oldukça sakıncalıdır. Kolluk da dahil olmak üzere hukukçu olmayan kimselerce cezai anlamda infaz kabiliyeti olan bir müessese hakkında şüpheliye bilgilendirme yapılması ve şüphelinin süreci anlayabilmesi oldukça zordur.⁵⁴⁷

Nitekim alternatif uyuşmazlık çözüm müesseselerinden bir diğeri olan uzlaştırma kurumunun da ilk uygulanma zamanlarında kolluk tarafından soruşturmaya konu olay oldukça yeni ve sıcakken müşteki ya da mağdura, şüpheli ile uzlaşmak isteyip istemediği sorulmaktaydı. Bunu şikayetten vazgeçme gibi anlayan müşteki ya da mağdur ise uzlaşmak istemediğini söyleyerek teklifi kabul etmemekteydi. Bu durumda ise müesseseden beklenen amaç tam olarak hedefe ulaşamamaktaydı. Bunu fark eden

⁵⁴⁵ Soylu Ünver/Karaman Engür, s. 65.

⁵⁴⁶ Ildırar, s. 151.

⁵⁴⁷ Ildırar, s. 151.

kanun koyucu soruşturmaya konu suç üzerinden belli bir soğuma süresi geçtikten sonra ve uzlaştırma teklifinin uzlaştırımcı tarafından yapılması yoluna gitmiştir.

Bilgilendirme yapılabilmesi için, soruşturmanın tamamlanarak sonuna gelinmiş olması gerekmektedir. Tamamlanan soruşturmada, Cumhuriyet Savcısı kamu davası açılması için yeterli şüpheye ulaşıyorsa seri muhakeme usulü uygulama alanı bulabileceğinden henüz soruşturmanın başında şüpheliye müessese hakkında bilgilendirme yapılmamalıdır.⁵⁴⁸ Yine ilgili Yönetmeliğin 10/11-12-13. maddeleri uyarınca bilgilendirmenin SEGBİS ya da istinabe ile yapılması da mümkündür.

SEGBİS yöntemi ile seri muhakeme usulüne ilişkin işlemler 5271 sayılı CMK'nın 38/A maddesi hükmü uyarınca yerine getirilir. Seri muhakeme usulü uygulamasının istinabe ile yürütülmesi durumunda ise, ilgili Yönetmeliğin 10/13. maddesi düzenlenmiştir. İlgili maddede belirtildiği üzere;

“Soruşturmayı yürüten Cumhuriyet Savcısı istinabe evrakına hazırlamış olduğu seri muhakeme usulü kabul tutanağını da ekler. İstinabe evrakının gönderildiği yer Cumhuriyet Başsavcılığı bu Yönetmelikte belirtilen usule uygun olarak derhal davet işlemlerini yapar ve davete icabet eden şüpheliyi bu usul hakkında bilgilendirir. Şüphelinin, müdafî huzurunda teklifi kabul etmesi halinde istinabe evrakı ekinde yer alan seri muhakeme usulü kabul tutanağı Cumhuriyet Savcısı, şüpheli ve müdafî tarafından imzalanır ve istinabe evrakı soruşturmayı yürüten Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderilir.” hükmü mevcuttur.

Seri muhakeme usulünün uygulanması sonucunda infaz kabiliyeti olan bir mahkûmiyet hükmü alacak olan şüpheliye bu kararın adli siciline kaydedileceği de ayrıca bildirilmeli ve bunun hukuki sonuçlarından bahsedilmedilir.⁵⁴⁹ Şüpheliye müessese hakkında bilgilendirme yapılırken bu husus ayrıca ilgili Yönetmeliğin 10/1-f maddesinde de düzenlenmiştir.

3.1.5. Yaptırımın Belirlenmesi

Davete icabet eden şüpheliye seri muhakeme usulü hakkında usulüne uygun ve yönetmelikte belirtilen noktalara dikkat çekilerek yapılan bilgilendirmeden sonra şüpheli hakkında uygulanacak olan yaptırımın belirlenmesi safhasına geçilir. Burada yaptırım Cumhuriyet Savcısı tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla kanunda yer alan “yaptırım” kelimesi, cezaların mahkeme tarafından hükmedilmesinin şart olması

⁵⁴⁸ Ildırar, s. 152.

⁵⁴⁹ Ceza Muhakemesinde Seri Muhakeme Yönetmeliği'nin 10/1-f. Maddesi.

karşısında isabetli olduğu söylenebilir.⁵⁵⁰ Cumhuriyet Savcısı tarafından hazırlanan bu yaptırım metnine ise, “*talepname*” adı verilir.

Bilgilendirme ve yaptırımın belirlenmesi safhaları birbirini izleyen ve ayrı ayrı süreçler gibi belirtilmiş olsa da uygulamada genellikle bu iki evre birlikte yürütülmektedir. Buna göre, şüpheli usul hakkında bilgilendirilmekte ve usulü kabul etmesi halinde alacağı en fazla sonuç ceza da kendisine söylenmektedir.⁵⁵¹

Daha sonra ise şüphelinin olumlu ya da olumsuz kanaati beklenmektedir. Doktrinde her ne kadar bu safhaların ayrı ayrı yürütülmesi ve şüphelinin usulü kabulü halinde yaptırımın belirlenmesi gerektiği ileri sürülse de⁵⁵², kendi hakkında ne kadar ceza teklif edileceğini bilmeyen şüpheli açısından bu durum sakıncalıdır. Dolayısıyla bilgilendirme ile beraber şüpheliye alacağı sonuç ceza taklif edilerek daha sonrasında şüphelinin iradesine göre hakeret edilmelidir.⁵⁵³

5271 sayılı CMK'nın 250/4. maddesinde, “*Cumhuriyet Savcısı, Türk Ceza Kanunu'nun 61. maddesinin 1. fıkrasında belirtilen hususları göz önünde bulundurarak, suçun kanuni tanımında öngörülen cezanın alt ve üst sınırı arasında tespit edeceği temel cezadan ve koşulları bulunduğu takdirde, zincirleme suça ilişkin hükümler uygulandıktan sonra belirlenen cezadan yarı oranında indirim uygulamak suretiyle yaptırımı belirler.*” hükmü ile ifade edilmiştir.

Yine ilgili Yönetmeliğin 10/5. maddesinde de, “*Cumhuriyet Savcısı, Türk Ceza Kanunu'nun 61. maddesinin 1. fıkrasında belirtilen hususları göz önünde bulundurarak, suçun kanuni tanımında öngörülen cezanın alt ve üst sınırı arasında tespit edeceği temel cezadan yarı oranında indirim uygulamak suretiyle, cezayı ve/veya güvenlik tedbirini belirler.*” hükmü mevcuttur.

Dikkat edilirse burada Cumhuriyet Savcısı tarafından sonuç ceza belirlenirken sadece 5237 sayılı TCK'nın 61/1. maddesinde belirtilen durumlar dikkate alınacak ancak diğer fıkra hükümlerinden ise sadece “*zincirleme suç*”a ilişkin hükümler dikkate alınacaktır. Diğer bir deyişle, şüpheli tarafından işlenen suçun teşebbüs aşamasında kalmış olması, suçun olası kast ile işlenilmiş olması gibi suçun manevi unsuruna ilişkin haller dikkate alınamayacaktır.⁵⁵⁴

⁵⁵⁰ Emre Tulay, “Seri Muhakeme Usulü”, *İzmir Barosu Dergisi*, C. 85 S. 2, İzmir 2020, s. 132.

⁵⁵¹ Ildırar, s. 158.

⁵⁵² Mustafa Ruhan Erdem/Candide Şentürk, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Yeni Bir Kurum Olarak Seri Muhakeme Yöntemi”, *Ceza Hukuku Dergisi*, C. 14, S. 41, Ankara 2019, s. 590.

⁵⁵³ Aynı yönde, Yılmaz/Apış, s. 77., Karakehya/İnce Tunçer, s. 51.

⁵⁵⁴ Karakehya/İnce Tunçer, s. 52-53.

Seri muhakeme usulünde belirtilen suçlarda teşebbüs müessesesinin uygulama alanı bulup bulamayacağı değinilmesi gereken başka bir konudur. Seri muhakeme usulü kapsamında kalan suçlar ilk bakışta tehlike suçları olarak karşımıza çıkmaktadır. Tehlike suçlarının ise teşebbüse elverişli olup olmadığı tartışması gündeme gelebilir. Mantovani ve Petrocelli gibi yazarlara göre, “*tehlikenin tehlikesi bir tehlike değildir.*” düşüncesinden hareketle tehlike suçlarına teşebbüsün mümkün olmadığı ileri sürülmektedir. Doktrindeki bazı görüşlere göre ise tehlike suçları bakımından teşebbüsün elverişli olduğu ifade edilmektedir. Dolayısıyla, icra hareketleri eğer hareketlere bölünebiliyorsa tehlike suçlarına teşebbüs mümkün olmaktadır.⁵⁵⁵

Ayrıca 5237 sayılı TCK'nın 197/2. maddesinde belirtilen parada sahtecilik suçu açısından örnek vermek gerekirse, ilgili fıkrada fiil olan bilerek kabul etme eylemi bakımından, fail konumunda bulunan kimse, kabul etme yönündeki iradesini bulunduğunu dış dünyaya yansıtmasına rağmen elinde olmayan bir takım sebeplerle sahte parayı kabul edememesi durumunda teşebbüs söz konusu olabilir.

Örnek vermek gerekirse, failin sahte olarak imal edilmiş parayı inceleyip parayı tedavüle koyan öteki faile, yanında daha ne kadar sahte para olup olmadığını sorması esnasında yakalanması teşebbüs hükümlerinin uygulanmasını gerektirir.⁵⁵⁶

Bunun yanı sıra, seri muhakeme usulü kapsamında kalan suçlar ilk bakışta her ne kadar teşebbüse elverişli gözükmesede, ilerleyen zamanlarda kanun koyucu tarafından seri muhakeme usulü kapsamına başkaca suçların eklenebilmesi ihtimali ve bu suçların teşebbüse elverişli olabileceği de gözötilmedilir. Bu itibarla Cumhuriyet Savcısı tarafından sonuç cezanın belirlendiği sırada teşebbüs hükümlerinin uygulama alanı bulabilmesi şeklindeki istemimizi yenilemekte fayda görüyoruz.

Bu aşamada seri muhakeme usulü uygulanırken teşebbüs hükümlerinin uygulanmaması zaman zaman adaletsizliklere yol açabilecektir. Kanun koyucu tarafından iyileştirme yapılarak bu konudaki eksiklikler düzeltilmelidir. Her ne kadar müesseseden beklenen amaç yargılamanın hızlanması ise de şüpheli hakkında temel ceza belirlenirken bazı hallerin dikkate alınmaması halinde adil olmayan sonuçlar oluşabilecektir.⁵⁵⁷

⁵⁵⁵ Gürkan Özocak, **Türk Ceza Hukukunda Suça Teşebbüs**, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2018, s. 213.

⁵⁵⁶ Serkan Meraklı, “Parada Sahtecilik Suçu”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. 26 S. 2, İstanbul 2020, s.763

⁵⁵⁷ Aynı yönde, Belci, s. 103; Aygörmez/Korkmaz, s. 23; Tulay, s.133; Yavuz, s.268.

Bunu önlemek için, kanun koyucu tarafından 5237 sayılı TCK'nın 29. maddesi 35. maddesi ve 61. maddesinin diğer fıkralarının da uygulanabilmesinin önü açılmalıdır.⁵⁵⁸ Yürütülen soruşturmada şartlarının bulunması halinde ve şüphelinin kabulü ile hakkında uygulanan seri muhakeme usulünde temel cezanın belirlendiği aşama ayrıca öneme sahiptir. Bu aşamada failin davranışları, mağdur veya başka kimselerin suçun işlenmesindeki rolleri, meydana gelen zarar, sağlanan çıkar, suç mağdurunun yanı sıra başkalarının da etkilenmesi ve fail sayısı gibi hallerde dikkate alınarak temel hapis cezasının belirlenmesi gerekmektedir.⁵⁵⁹

Şüpheli hakkında sonuç ceza belirlenirken uygulanan seri muhakeme usulünde, esin kaynaklarından birisi olan Fransız hukukundaki kurumdan farklılıklar göstermektedir. Cumhuriyet Savcısı tarafından, 5 yıl veya daha az hapis cezası gerektiren suç işleyen ve suçunu ikrar eden şüpheliye bazı yaptırımlar önerilebilmektedir.⁵⁶⁰ Fransa'da ki müessese de ceza, Savcı tarafından genel hükümlere göre belirlenecek ve sonuç ceza temel cezanın yarısını ve her halükarda 3 yılı geçmemektedir.⁵⁶¹

7331 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 5271 sayılı CMK'nın 250/4. maddesinde değişiklikler yapılmıştır. Buna göre, “...ve koşulları bulunduğu takdirde zincirleme suça ilişkin hükümler uygulandıktan sonra belirlenen cezadan yarı oranında indirim uygulamak suretiyle yaptırımı belirler.” ifadesi eklenmiştir. Böylelikle şüpheli hakkında sonuç cezayı belirleyen Cumhuriyet Savcısı, şartları varsa zincirleme suça ilişkin hükümleri de uygulayabilecektir.⁵⁶²

Burada dikkat edilirse 5237 sayılı TCK'nın 61/5. maddesinde zincirleme suç ile birlikte aynı fıkroda, haksız tahrik ve teşebbüs gibi hallerde yer almaktadır. Ancak kanun koyucu tarafından yapılan değişiklik ile sadece zincirleme suça ilişkin durum değiştirilmiş ve diğer belirtilen haller kapsam dışı bırakılmıştır. Kanaatimizce seri muhakeme usulünde Cumhuriyet Savcısı tarafından sonuç ceza belirlenirken 5237 sayılı TCK'nın 61/5. maddesinde belirtilen tüm hallerin de dikkate alınarak sonuç cezanın tayin edilmesi gerekmektedir.⁵⁶³

⁵⁵⁸ Çağlar, s. 71.

⁵⁵⁹ Hüsnü Aldemir, **Ceza Hukuku Genel Hükümler Rehberi**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2019, s. 1592.

⁵⁶⁰ Değirmenci, s. 18.

⁵⁶¹ Çağlar, s. 27; Fransız Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 495/8. Maddesi.

⁵⁶² Çağlar, s. 72.

⁵⁶³ Aynı yönde, Çağlar, s. 71; Belci, s. 103.

Nitekim bu hallerin uygulanması şüphelinin lehine bir durumdur. Bu hallerin uygulanması halinde şüphelinin alacağı sonuç cezada büyük oranda azalmalar meydana gelebilecektir. Cumhuriyet Savcısı tarafından seri muhakeme usulü uygulanırken şüpheli hakkında 5237 sayılı TCK'nın 61/1. maddesine göre soyut cezanın alt ve üst sınırları içerisinde temel ceza tayin edilecek ve bu cezadan da kanunun emredici hükmü gereği yarı oranda indirim yapılacaktır. Burada Cumhuriyet Savcısı tarafından soyut cezanın alt ve üst sınırları belirlenirken bir takdir yetkisi bulunmakta olup yapılan yarı oranda indirim noktasında ise Cumhuriyet Savcısının herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Bu durum 5271 sayılı CMK'nın 250/4. maddesinde emredici olarak düzenlenmiştir.

Cumhuriyet Savcısı şüpheli hakkında sonuç cezaı belirlerken şartları var ise, 5237 sayılı TCK'nın 50. ve 51. maddesi ile 5271 sayılı CMK'nın 231. maddesini de kıyasen uygulayabilecektir. 5271 sayılı CMK'nın 250/5-6 maddesinde bu durum “...koşulları bulunması hâlinde Türk Ceza Kanunu'nun 50. maddesine göre seçenek yaptırımlara çevrilebilir veya 51. maddesine göre ertelenebilir. Bu maddeye göre belirlenen yaptırımlar hakkında, Cumhuriyet Savcısı tarafından, koşulları bulunması hâlinde 231. madde kıyasen uygulanabilir.” hükmü ile ifade edilmiştir.

Seri muhakeme usulüne ilişkin olarak şartları oluşuyorsa şüpheli hakkında her ne kadar 5237 sayılı TCK'nın 50 ve 51. maddesine, 5271 sayılı CMK'nın 231. maddesinden önce yer verilerek tatbik edilebileceği ifade edilmiş ise de burada özellikle bir öncelik sırası şeklinde belirtilmemiştir. Yani öncelikle şüpheli hakkında önce TCK'nın 50 ve 51. maddesi ile daha sonra CMK'nın 231. maddesi uygulanması söz konusu değildir.⁵⁶⁴ Burada şüphelinin en lehine olan durum 5271 sayılı CMK'nın 231. maddesi olup öncelikle bunun şartlarının oluşup oluşmadığına bakılacaktır.⁵⁶⁵ Mümkün olmaması halinde ise diğer haller (5237 sayılı TCK'nın 50. ve 51. maddesi) değerlendirilmez.⁵⁶⁶ Nitekim hangi kurumun sanığın daha lehine olduğu ile ilgili olarak Yargıtay'ın istikrar kazanan kararları da bu yöndedir.⁵⁶⁷

Şüpheli hakkında şartlarının oluşması halinde seri muhakeme usulünün uygulanması halinde cezanın yanı sıra güvenlik tedbirlerine de karar verilebilecektir. Nitekim 5271 sayılı CMK'nın 250/7 maddesinde de, “Bu madde kapsamında yaptırım uygulanması,

⁵⁶⁴ Değirmenci, s. 21.

⁵⁶⁵ Çağlar, s. 75.

⁵⁶⁶ Kocakale, s. 100.

⁵⁶⁷ Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 19.02.2008 Tarih, 2006/6-346 Esas ve 2008/25 Karar Sayılı İlamı. <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> e.t.: 25.04.2022

güvenlik tedbirlerine ilişkin hükümlerin uygulanmasına engel teşkil etmez.” hükmü mevcuttur.

Buna göre, şüpheli hakkında 5237 sayılı TCK'nın 53, (belirli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma) 54, 55, (müsadere) 58 (tekerrür) ve 59. (sınır dışı edilme) maddeleri uygulama alanı bulabilecektir.

Dikkat edilirse yaş küçüklüğü, akıl hastalığı ve sağır ya da dilsizlik halleri bulunması halinde seri muhakeme usulü uygulanamayacağından bunlara ilişkin güvenlik tedbirlerinin de uygulanması söz konusu değildir.⁵⁶⁸

Ayrıca Cumhuriyet Savcısı tarafından yürütülen soruşturma neticesinde seri muhakeme usulünün şartları oluşuyorsa, şüpheli hakkında düzenlenen talepten müsadere kararı da verilebilmektedir. Müsaderesine karar verilen eşyalar açısından genel hükümlere göre yürütülen soruşturma ve kovuşturmalarda olduğu gibi yine Suç Eşyası Yönetmeliğine⁵⁶⁹ göre işlem tesis edilecektir.⁵⁷⁰

Burada eleştirilmesi gereken başka bir nokta ise, 5237 sayılı TCK'nın 61/5. maddesinde, iştirak müessesesinden de bahsedilmekte olup, seri muhakeme usulü kapsamında ise ilgili madde bağlamında sadece “zincirleme suç” hükümlerinin uygulama alanı bulabileceği belirtilmiştir. Bu durum ise oldukça sakıncalı olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim seri muhakeme usulü kapsamında kalan suçlar bağlamında şüpheli kimsenin başkası tarafından azmettirilmesi pek tabii mümkündür. Böyle bir durumun varlığını kabul halinde ise azmettiren hakkında seri muhakeme usulüne göre mi yoksa genel hükümler çerçevesinde mi hareket edileceği sorusu gündeme gelebilir. Dolayısıyla uygulamada farklılıkların meydana gelmemesi adına bu konuda kanun koyucu tarafından değişiklik yapılması elzemdir.

3.1.6. Şüpheliye Seri Muhakeme Usulünün Teklif Edilmesi

Bilgilendirme ve yaptırımın belirlenmesi aşamasından sonra teklif aşaması gelmektedir. Bu aşamaların aynı anda veya arka arkaya yapılması mümkün olduğu gibi bilgilendirmenin kolluk ya da uygulamada görüldüğü üzere zabıt katibi tarafından da yapıldığı görülmektedir. İlgili yönetmeliğin 8/2. maddesi uyarınca bilgilendirme kolluk ya da Cumhuriyet Savcısı tarafından yapılabilir. Görüldüğü üzere zabıt katiplerinin,

⁵⁶⁸ Çağlar, s. 77.

⁵⁶⁹ Suç Eşyası Yönetmeliği'nin 16 ve 17. Maddeleri,

⁵⁷⁰ Onur Utku Sevim, **Adli Emanet İşlemleri ve Denetim**, 1. Baskı, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, Ankara 2020, s. 17.

şüpheliyi seri muhakeme usulü hakkında bilgilendirme yetkileri bulunmamaktadır. Uygulamada zabıt katipleri tarafından bilgilendirme yapılması ise kanun ile yönetmeliğe de aykırıdır. Seri muhakeme usulü teklifinin ise Cumhuriyet Savcısı tarafından yapılması zorunludur.⁵⁷¹ Seri muhakeme usulünü teklif etme yetkisi, hiçbir şekilde devredilemez.⁵⁷²

Seri muhakeme usulünün şartlarının oluşması halinde Cumhuriyet Savcısı tarafından belirlenen yaptırım şüpheliye teklif edilecektir. Dikkat edilirse burada şüpheliye sadece seri muhakeme usulünü kabul edip etmediğinin değil, işlediği suça bağlı olarak hakkında verilecek sonuç ceza ve buna bağlı diğer cezai müeyyideler de teklif edilmektedir.⁵⁷³ Aksinin kabulü halinde şüpheli kendisine teklif edilen ceza ve buna bağlı müeyyidelerin içeriği ile yaptırımını tam olarak bilmeksizin usulü kabul edecek ya da bir takım çekincelerle reddederek hak kaybına uğrayabilecektir.⁵⁷⁴

İlgili Yönetmeliğin 10/2. maddesinde, seri muhakeme usulünün uygulanmasının şüpheliye teklif edileceği ve uygulanacak yaptırımların neler olduğununun açıklanacağı belirtilmiştir. Aynı Yönetmeliğin 10/3. maddesinde ise, şüphelinin müdafii huzurunda teklifi kabul etmesi halinde seri muhakeme usulünün uygulama alanı bulabileceği ifade edilmiştir. Uygulamada ise zaman zaman, sonuç cezasını öğrenmek isteyen şüpheliye sonuç cezası söylenilmekte, şüphelinin bunu müdafii eşliğinde kabul etmesi halinde usul uygulama alanı bulmaktadır.

Bu durum karşısında yönetmeliğin ilgili maddelerinin uygulama sırasının değiştirilmesi yerinde olacaktır. Aksinin kabulünde, şüpheli kendisine teklif edilen ceza ve buna bağlı müeyyidelerin içeriğini tam olarak bilmeden bir takım çekincelerle usulün uygulanmasını reddederek hak kaybına uğrayabilecektir.

İlgili Yönetmeliğin 5/7. maddesine göre şüpheliye seri muhakeme usulünün teklif edilebilmesi için, hakkında yakalama ya da zorla getirme kararı verilemez. Seri muhakeme usulü kurumunun niteliği ve ondan beklenen amaca da bakıldığı zaman şüpheli hakkında yakalama kararı çıkarılması soruşturma dosyasının uzun süre derdest kalmasına neden olacaktır. Bu ve benzeri durumların ise, müesseseden beklenen hedef olduğu söylenilemez.⁵⁷⁵

⁵⁷¹ 5271 sayılı CMK'nın 250/3. Maddesi.

⁵⁷² Ildırar, s. 157.

⁵⁷³ Kocakale, s. 93-94.

⁵⁷⁴ Aynı yönde, Kocakale, s. 94.

⁵⁷⁵ Aygörmez ve Korkmaz, s. 17; Tulay, s.126; Belci, s. 109.

İlgili Yönetmeliğin 10/3. maddesine göre şüphelinin istemi halinde Cumhuriyet Savcısı tarafından bir ayı aşmamak üzere makul bir süre verilir. Bu sürenin verilmesi zorunlu olup ne kadarlık bir süre olacağı ise Cumhuriyet Savcısının takdirindedir.

Burada belirtmek gerekir ki, şüpheli tarafından talep edilmesi durumunda şüphelinin düşünebilmesi için asgari bir süre verilme şartı şeklinde düzenlenmiş olsaydı kanunun ve müessesenin ruhuna daha uygun olurdu.⁵⁷⁶

Kendisine yarı oranda indirim uygulanan sonuç ceza ve buna bağlı yaptırımlar teklif edilen şüpheli, iki şekilde hareket edebilir. Bunlardan ilki, seri muhakeme usulünü kabul eden şüphelinin hakkında düzenlenen talepname ile aynı gün görevli mahkemeye gönderilmesidir.⁵⁷⁷ Bu durumda şüpheli, müdafî eşliğinde ve mahkeme huzurunda da seri muhakeme usulünü kabul ettiğini beyan ederse hakkında infaz kabiliyeti mümkün olan bir mahkeme kararı tesis edilecektir. Şüpheli, hakkında seri muhakeme usulü evresinde düzenlenen talepname uyarınca mahkeme tarafından karar verilene kadar bu usulün uygulanmasından vazgeçebilir.⁵⁷⁸ Bu şekilde bilgilendirme, teklif ve kabul aşamalarından sonra hukuka aykırı bir durumun fark edilmesi halinde geri dönülemez bir şekilde usulün uygulanması engellenmek istenmiştir.⁵⁷⁹

Ayrıca şüphelinin, seri muhakeme usulünde kendisine teklif edilen ceza ve buna bağlı müeyyideleri müdafî eşliğinde kabul etmesi gerekmektedir. Kanun koyucu tarafından, şüphelinin teklifi müdafî eşliğinde kabul etmesi hali zorunlu olarak öngörülmüştür.⁵⁸⁰ Cumhuriyet Savcısı tarafından şüpheliye yapılacak teklifin, müdafî huzurunda yapılması ve seri muhakeme usulünün uygulanması esnasında şüphelinin özgür iradesiyle hareket edip etmediğinin denetlenmesi bakımından oldukça önemlidir.⁵⁸¹ Şüpheli burada, kendisine sunulacak teklife yapacağı açıklama beyanı sırasında müdafî yardımından vazgeçememektedir. Seri muhakeme usulü kapsamında şüphelinin, teklifi müdafî eşliğinde kabul etmesi hali kanunun emredici hükmüdür.⁵⁸²

⁵⁷⁶ Ildırar, s. 100.

⁵⁷⁷ Belci, s. 143-144.

⁵⁷⁸ Ceza Muhakemesinde Seri Muhakeme Yönetmeliği'nin 5/4. Maddesi.

⁵⁷⁹ Ildırar, s. 154.

⁵⁸⁰ Ersan Şen, "Bağlantılı Davalarda Seri Muhakeme Usulünün Tatbiki" **Hukuki Haber**, 01.05.2020, <https://www.hukukihaber.net/baglantili-davalarda-seri-muhakeme-usulunun-tatbiki-makale,7790.html> e.t.: 25.04.2022

⁵⁸¹ Elif Er, "Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usullerinin Özellikleri ve Ceza Muhakemesi Hukuku İlkeleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi", **Yaşar Hukuk Dergisi**, C. 3, S. 1, Ankara 2020, s. 11.

⁵⁸² 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 250/3. Maddesi.

Bir an için, şüphelinin müdafii istemediğinin gündeme gelmesi halinde ise bu durumun şüphelinin seri muhakeme usulünü kabul etmediği şeklinde yorumlanması gerekmektedir.

İkinci durum ise, şüphelinin seri muhakeme usulünü kabul etmemesidir. Bu durumda ise, şüpheli hakkında soruşturma genel hükümlere göre yürütülecektir. Ancak dikkat edilirse şüpheli hakkında iddianame tanzim edilene kadar tekrar bu usulün uygulanmasını isteyebilir.

Nitekim ilgili Yönetmeliğin 5/11. maddesinde de, “*Şüpheli, iddianamenin düzenlenmesine kadar, Cumhuriyet Savcısına başvurarak hakkında seri muhakeme usulünün uygulanmasını talep edebilir. Bu durumda Cumhuriyet Savcısı tarafından, seri muhakeme usulü uygulanır.*” hükmü ile ifade edilmiştir. Görüldüğü üzere bu durumda şüpheli hakkında tekrardan seri muhakeme usulünün uygulanması zorunludur.

3.2. Talepname Düzenlenmesi ve Görevli Mahkemeye Gönderilmesi

Soruşturma evresinin sonunda yeterli şüphenin bulunması, suçun seri muhakeme kapsamında kalması ve şüphelinin de seri muhakeme usulünü kabul etmesinden sonra Cumhuriyet Savcısı tarafından iddianame yerine “*talepname*” adı verilen belge düzenlenecektir. İlgili Yönetmeliğin 4/1-ç. maddesinde talepname, “*Seri muhakeme usulünde, Cumhuriyet Savcısı tarafından mahkemeye sunulan talep yazısını ifade eder.*” hükmü ile ifade edilmiştir. Talepnamede hangi unsurların yer alacağı, iddianame ile de benzerlikler göstermekte olup 5271 sayılı CMK’nın 250/8. maddesinde gösterilmiştir. Buna göre;

“*Cumhuriyet Savcısı, şüpheli hakkında seri muhakeme usulünün uygulanmasını yazılı olarak görevli mahkemeden talep eder. Talep yazısında;*

- a)Şüphelinin kimliği ve müdafii,*
- b)Mağdur veya suçtan zarar görenlerin kimliği ile varsa vekili veya kanuni temsilcisi,*
- c)İsnat olunan suç ve ilgili kanun maddeleri,*
- d)İsnat olunan suçun işlendiği yer, tarih ve zaman dilimi,*
- e)Şüphelinin tutuklu olup olmadığı, tutuklanmış ise, gözaltına alma ve tutuklama tarihleri ile bunların süreleri,*
- f)İsnat olunan suçlu oluşturan olayların özeti,*
- g)Üçüncü fıkrada belirtilen şartların gerçekleştiği,*

h)Belirlenen yaptırım ile beşinci ve altıncı fıkraya uygulanmış ise bunlara ilişkin hususlar ve güvenlik tedbirleri, gösterilir.” hükmü ile ifade edilmiştir.

Talepneme içeriği her ne kadar iddianame ile benzerlikler gösterse de bazı noktalarda farklılıkları dikkat çekmektedir. Yürütülen soruşturma sonucunda şüpheli hakkında iddianame tanzim edilmesi halinde suça ilişkin deliller belirtilerek somut olay ile ilişkilendirilerek açıklanmaktadır.⁵⁸³ Dikkat edilirse talepname için, böyle bir güvence söz konusu olmayıp, isnat edilen suç oluşturulan olayın özetinden bahsedilmektedir. Bu durum ise, önemli bir eksiklik olarak karşımıza çıkmaktadır.⁵⁸⁴

Kanaatimizce şüpheli hakkında yürütülen soruşturma neticesinde iddianame tanzim edilmesi için yeterli şüphe bulunuyorsa, iddianamede yer alması gereken hususların talepname de yer alması gerekmektedir.⁵⁸⁵ 08.07.2021 tarih ve 7331 Sayılı Kanunun 22. maddesiyle yapılan değişiklik uyarınca, mahkeme dosyada bulunan mevcut deliller göre ve anlatım ile bağlı olarak talepname belirtilenden daha ağır olmamak şartıyla mahkûmiyet kararı verebilmektedir. Yüklenen suç ile somut delillerin ilişkilendirilerek açıklanması, hakimin kanaati yönünden büyük önem arz etmektedir.⁵⁸⁶ Nitekim 08.07.2021 tarihli değişiklik ile hakime, düzenlenen talepnameden ağır olmamak kaydıyla hüküm kurma yetkisi verilmiş olup hakime kısmi de olsa takdir hakkı tanınmıştır.

Ancak yine belirtmek gerekir ki her ne kadar ilgili kanunda ve yönetmelikte Cumhuriyet Savcısı tarafından düzenlenen talepname gerekçe belirtilmesi hususu zorunlu kılınmamış ise de gerekçeye yer verilmesine ilişkin herhangi bir engel de bulunmamaktadır.⁵⁸⁷

5271 Sayılı Kanun’un 250/8. ve ilgili Yönetmeliğin 12/1. maddelerine göre, şüpheli hakkında Cumhuriyet Savcısı tarafından düzenlenen talepname görevli ve yetkili mahkemeye gönderilerek şüphelinin cezalandırılması talep edilecektir. Seri muhakeme usulü kapsamında kalan suçlar için öngörülen cezaların alt ve üst sınırlarına bakıldığında görevli mahkemelerin asliye ceza mahkemeleri olacağı noktasında duraksama bulunmamaktadır.⁵⁸⁸

5235 Sayılı Kanun’un 9/5. maddesine göre, Hakimler ve Savcılar Kurulu tarafından, aynı mahkemelerin farklı daireleri arasında; gelen işlerin yoğunluğu ve niteliği de

⁵⁸³ 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 170/4. Maddesi.

⁵⁸⁴ Kocakale, s. 162.

⁵⁸⁵ Çağlar, s. 134.

⁵⁸⁶ Aynı yönde, Çağlar, s. 85.

⁵⁸⁷ Kocakale, s. 109.

⁵⁸⁸ 5235 Sayılı Kanun’un 11. Maddesi.

gözetilerek, ihtisaslaşmanın sağlanması amacıyla farklı tür işlere bakmak üzere görevlendirilebileceğinden bahsedilmiştir.

Bu amaçla Hakimler ve Savcılar Kurulu tarafından 02.01.2020 tarihli ve 1 sayılı karar ile seri muhakame kapsamında kalan işlemlerin yürütülebilmesi için, bazı mahkemeler ihtisas olarak belirlenmiştir.⁵⁸⁹

Buna göre, seri muhakeme kapsamında yürütülen soruşturmalarda, “1 Asliye Ceza Mahkemesi bulunan yerlerde bu Mahkemenin, 2 veya 3 Asliye Ceza Mahkemesi bulunan yerlerde 2 numaralı, 4 veya daha fazla Asliye Ceza Mahkemesi bulunan yerlerde 4 numaralı, 30 veya daha fazla Asliye Ceza Mahkemesi bulunan yerlerde 4 ve 5 numaralı, 50 veya daha fazla Asliye Ceza Mahkemesi bulunan yerlerde ise 4, 5 ve 6 numaralı Asliye Ceza Mahkemelerinin bakmasına..” karar verilmiştir.

3.3. Talepnamenin Değerlendirilmesi

5271 sayılı CMK'nın 250/4-8 maddeleri uyarınca düzenlenen talepnamenin görevli ve yetkili mahkemeye gönderilmesi üzerine, mahkeme tarafından talepnamenin incelenmesine geçilir.⁵⁹⁰

Alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından birisi ve kendine özgü bir kurum olan seri muhakeme usulünde mahkeme tarafından yapılacak incelemenin soruşturma evresi mi yoksa kovuşturma evresi mi olduğu gerek doktrinde gerek uygulamada tartışmalıdır.⁵⁹¹ Ancak doktrinde ve uygulamada baskın görüş mahkeme tarafından yapılan talepname incelemesinin bir soruşturma evresi olduğu yönündedir.⁵⁹²

Nitekim 5271 sayılı CMK'nın 2/1-e maddesinde de soruşturma evresi, “*Soruşturma; Kanuna göre yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen evreyi,*” hükmü ile ifade edilmiştir. Yine aynı kanunun 2/1-f maddesinde de, “*Kovuşturma; İddianamenin kabulüyle başlayıp, hükmün kesinleşmesine kadar geçen evreyi,*” hükmü mevcuttur.

⁵⁸⁹ Hâkimler ve Savcılar Kurulu Birinci Dairesinin 02/01/2020 Tarihli ve 1 Sayılı Kararı, https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/files/02_01_2020%20tarihli%20ve%201%20say%c4%b1%c4%b1%20Okarar.pdf, e.t.: 25.04.2022

⁵⁹⁰ Belci, s. 117.

⁵⁹¹ Ara muhakeme evresi olduğu yönünde, Centel/Zafer, s. 547; Soruşturma evresi olduğu yönünde, Ildırar, s. 194; Yılmaz/Apiş, s. 64, “*Soruşturma evresine ilişkin bir düzenleme olup, iddianamenin düzenlenmesi yerine görevli mahkemeye hitaben seri muhakeme talep yazısının düzenlendiği, Cumhuriyet Savcısının, bu yazıda belirlediği cezai yaptırıma temel aldığı delilleri göstermek zorunda olmadığı, kural olarak hâkimin yetkisinde olan hapis cezasının ertelenmesi, seçenek yaptırımlara çevrilmesi ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumlarının da Cumhuriyet savcısı tarafından belirlendiği “sui generis” bir kurumdur.*”

⁵⁹² Aynı yönde, Ildırar, s. 194; Yılmaz/Apiş, s. 64.

Dikkat edilirse soruşturma ve kovuşturma evrelerini birbirinden ayıran tek durum iddianamenin mahkeme tarafından kabul edilmesidir. Seri muhakeme usulünde ise, Cumhuriyet Savcısı tarafından iddianame değil talepname düzenlenmektedir. Seri muhakeme usulünü hukukumuza kazandıran 7188 Sayılı Kanun ile de 5271 sayılı CMK'nın 2. maddesinde herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Bu itibarla seri muhakeme usulünde Cumhuriyet Savcısı tarafından düzenlenen talepten mahkemeye gönderilmesi ve mahkeme tarafından incelenmesi evresinin de soruşturma evresine dahil olduğu kanaatindeyiz.⁵⁹³

Mahkeme tarafından yapılacak incelemede talepten bir takım yanlışlar ya da eksikler gören mahkeme talepten tekrar Cumhuriyet Başsavcılığına iade edebilecektir. Bu durum ilgili Yönetmeliğin 13/2. maddesinde belirtilmiş olup hangi hallerde mahkeme tarafından iade kararı verilebileceği tek tek sayılarak ifade edilmiştir. Buna göre;

“Mahkeme tarafından eksik veya hatalı noktalar belirtmek suretiyle;

a)12. maddeye aykırı olarak düzenlenen,

b)Belirlenen yaptırımında maddi hata yapılan,

c)Yaptırım hakkında Kanununun 231. veya Türk Ceza Kanunu'nun 50 ve 51. maddelerinin uygulanmasında objektif koşulların gerçekleşmediği anlaşılan,

ç)Teklif edilen cezanın mahiyetine uygun bir güvenlik tedbiri belirtilmeyen,

Talepten eksikliklerin tamamlanması amacıyla Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderilmesine karar verilir.” hükmü ile ifade edilmiştir.

Dikkat edilirse ilgili Yönetmeliğin 13/1. maddesinde şüphelinin dinlenilmesine yer verilmiş ve aynı maddenin 2. fıkrasında ise, talepten iadesi kurumu düzenlenmiştir. Ancak burada önce şüphelinin dinlenilmesi daha sonrasında talepten incelenerek eksik ya da yanlış hususların bulunması halinde talepten iade edilebileceği anlamı çıkmamalıdır.⁵⁹⁴

Talepten iadesi olarak düzenlenen hususlara bakıldığında evrak üzerinden değerlendirilmesi mümkündür. Mahkeme, şüpheli dinlenilmeden de evrak üzerinden talepten reddedebilir.

Nitekim ilgili Yönetmeliğin 13/4. maddesinde de, *“Mahkemece, isnat olunan suçun seri muhakeme usulü kapsamında olmadığı veya kanununun 250. maddesinin üçüncü fıkrasında belirtilen şartların gerçekleşmediği kanaatine varılması hâllerinde talep*

⁵⁹³ Aynı yönde, Belci, s. 118; Yılmaz/Apiş, s. 64; Ildırar, s. 194.

⁵⁹⁴ Belci, s. 119.

reddedilir.” hükmü ile ifade edilmiştir. Görüldüğü üzere ilgili madde de belirtilen hususlar seri muhakeme usulünün uygulama alanı bulabilmesi için gerekli şartlar olup talepname içerisinde yer alması gerekmektedir. Bunların eksikliği halinde şüphelinin mahkeme tarafından dinlenilmesinde herhangi bir hukuki yarar bulunmamaktadır. Böylelikle kurumdan da beklenen amaç bu olup usul ekonomisine de uygun düştüğü söylenebilir. Aksinin kabulü halinde soruşturma evresi gereksiz yere uzamış ve gecikmiş olacaktır.⁵⁹⁵

İncelenmesi gereken bir diğer konu ise, taleptamenin iadesine Cumhuriyet Savcısı tarafından itiraz edilip edilemeyeceğidir. Doktrinde, taleptamenin iadesi hususunun kanunla düzenlenmediği ve yönetmelikte belirtildiği ileri sürülerek iddianamenin iadesine itirazın düzenlendiği kanun maddelerinin kıyas yolu ile taleptamenin iadesine itiraz şeklinde kıyasen uygulanmasının mümkün olmadığı ifade edilmektedir.⁵⁹⁶

5271 sayılı CMK'nın 286. maddesinde, hâkim veya mahkeme kararlarına karşı ancak kanunda öngörülen hallerde itiraz yoluna gidilebileceği belirtilmiştir. Taleptamenin iadesine ilişkin olarak herhangi bir kanuni düzenleme bulunmadığı hususları da birlikte gözetildiğinde, Cumhuriyet Savcısının iade edilen taleptamaya itiraz edemeyeceği sonucu ortaya çıkmaktadır.⁵⁹⁷ Ancak şüphelinin lehine olan seri muhakeme kurumunun uygulanabilmesi için mahkeme tarafından iade edilen taleptamaya itiraz edilebilmesi şeklinde bir düzenleme yapılması yerinde olacaktır.⁵⁹⁸ Kanun koyucu tarafından iddianamenin iadesine itiraz müessesesinde olduğu gibi taleptamenin iadesine itiraz şeklinde benzer bir düzenleme yapılabilir.

İlgili Yönetmeliğin 13/3. maddesinde de, “*Cumhuriyet Savcısı tarafından eksiklikler tamamlandıktan ve hatalı noktalar düzeltildikten sonra talepname yeniden düzenlenerek mahkemeye gönderilir.*” hükmü mevcuttur. Kanaatimizce Cumhuriyet Savcısı seri muhakeme usulü şartlarının oluşmadığı kanaatindeyse şüpheli hakkında talepname düzenlemekten vazgeçerek soruşturmayı genel hükümlere göre yürütebilir.

5271 sayılı CMK'nın 250/9. ve ilgili Yönetmeliğin 13/1. maddeleri uyarınca mahkeme hakimi karar vermeden önce şüpheliyi mutlaka müdafî huzurunda dinlemek zorundadır. Taleptamenin Cumhuriyet Savcısı tarafından düzenlenerek görevli ve yetkili mahkemeye gönderilmesinden sonra taleptamenin incelemesi mahkeme tarafından derhal yapılacaktır. Uygulamada da taleptamenin incelenmesinden sonra

⁵⁹⁵ Aynı yönde, Belci, s. 119; Yavuz, s. 290.

⁵⁹⁶ Belci, s. 119-120; Soylu Ünver/Karaman Engür, s. 85.

⁵⁹⁷ Belci, s. 120.

⁵⁹⁸ Aynı yönde, Kocakale, s. 127.

hemen aynı gün kısa bir süre içerisinde mahkeme tarafından şüpheli dinlenilerek hakkında infaz kabiliyeti mümkün olan ve adli siciline de işleyebilecek bir mahkeme kararı verilmektedir.⁵⁹⁹ Şüphelinin müdafî eşliğinde mahkeme huzurunda dinlenilmesi sırasında sorguya ilişkin kuralların düzenlendiği 5271 sayılı CMK'nın 147 ve 148. maddesi hükümleri kıyasen uygulama alanı bulabilecektir.⁶⁰⁰

Şüphelinin seri muhakeme usulünde mahkeme tarafından dinlenilmesi, doğrudan yetkili ve görevli mahkemeye yüzyüze yapılabileceği gibi ilgili Yönetmeliğin 13/1. maddesinde belirtildiği üzere Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) veya istinabe usullerine başvurularak da yerine getirilebilir.⁶⁰¹ Cumhuriyet Savcısı tarafından düzenlenen taleptenimden yetkili ve görevli mahkemeye gönderilmesi ise mahkeme hakimi tarafından dosya üzerinden bir inceleme yapılacaktır. Şüphelinin müdafî huzurunda da dinlendiği sırada usulü kabul ettiğini beyan etmesi halinde hakim tarafından şüpheli hakkında infaz kabiliyeti mümkün olan bir hüküm verilecektir.

3.4. Hüküm Verilmesi

Cumhuriyet Savcısı tarafından taleptenimden görevli ve yetkili mahkemeye gönderilmesi üzerine hakim tarafından dosya üzerinden ve usuli bir inceleme yapılır.⁶⁰² Mahkeme dosya üzerinden yaptığı inceleme neticesinde taleptenimeyi reddedemiyorsa, şüpheliyi onun müdafî huzurunda dinleyerek taleptenimden daha ağır olmamak şartıyla hüküm kurabilir.⁶⁰³ Böylelikle, mahkemenin uyuşmazlığı sona erdirdiği bu karara hüküm adı verilmektedir.⁶⁰⁴

Bu evrede hakim tarafından taleptenimden incelenmesi ve şüphelinin dinlenilmesi sonucunda verilebilecek üç karar bulunmaktadır. Bunlar, taleptenimden iadesi, taleptenimden kabulü veya taleptenimden reddi kararlarıdır.⁶⁰⁵ 5271 sayılı CMK'nın 250/9 maddesinde, "*Mahkeme, şüpheliyi müdafî huzurunda dinledikten sonra 3. fıkradaki şartların gerçekleştiği, eylemin seri muhakeme usulü kapsamında olduğu ve dosyadaki mevcut delillere göre mahkûmiyet kararı verilmesi gerektiği kanaatine varırsa talep yazısında belirtilen yaptırımdan daha ağır olmamak üzere 4 ila 7. fıkra*

⁵⁹⁹ Ceza Muhakemesinde Seri Muhakeme Yönetmeliği'nin 10/1-f. Maddesi.

⁶⁰⁰ Yılmaz/Apış, s. 82.

⁶⁰¹ Belci, s. 122.

⁶⁰² İldırar, s. 109.

⁶⁰³ 5271 Sayılı CMK'nın 250/9. Maddesi.

⁶⁰⁴ Özlem Yenerer Çakmut, "Ceza Muhakemesi Hukukunda Esas Mahkemesinin Verdiği Hüküm", **Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 11, S. 3-4, Erzincan 2007, s. 30.

⁶⁰⁵ Kocakale, s. 120.

hükümleri doğrultusunda hüküm kurar; aksi takdirde talebi reddeder ve soruşturmanın genel hükümlere göre sonuçlandırılması amacıyla dosyayı Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderir. Mazeretsiz olarak mahkemeye gelmeyen şüpheli, bu usulden vazgeçmiş sayılır.” hükmü mevcuttur.

Yine ilgili Yönetmeliğin 14/1. maddesinde de, “*Mahkeme, eylemin seri muhakeme usulü kapsamında olduğu, bu usulün şüpheliye Kanunda öngörülen koşullar çerçevesinde teklif edildiği ve şüphelinin bu teklifi müdafî huzurunda özgür iradesiyle kabul ettiği kanaatine varırsa talepte belirlenen yaptırım doğrultusunda hüküm kurar.*” hükmü ile ifade edilmiştir.

Ancak çalışmamızın önceki bölümlerinde de ifade ettiğimiz üzere 08.07.2021 tarihli ve 7331 Sayılı Kanunun 22. maddesiyle, bu fıkra da yer alan “*şartların gerçekleştiği ve eylemin seri muhakeme usulü kapsamında olduğu kanaatine varırsa talepte belirlenen yaptırım doğrultusunda*” ibaresi “*şartların gerçekleştiği, eylemin seri muhakeme usulü kapsamında olduğu ve dosyadaki mevcut delillere göre mahkûmiyet kararı verilmesi gerektiği kanaatine varırsa talep yazısında belirtilen yaptırımdan daha ağır olmamak üzere 4 ila 7. fıkra hükümleri doğrultusunda*” ibareleriyle değiştirilmiştir. Uygulamada birlik sağlanması için ilgili Yönetmeliğin de yapılan kanuni değişikliğe uygun hale getirilmesi gerekmektedir.

Kanun ve yönetmelik hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, mahkeme hakimi tarafından yapılan incelemenin yalnızca talepnameye konu suçun ve 5271 sayılı CMK'nın 250/1. maddesinde sayılan suçlardan birisi olup olmadığı, ilgili kanun ve yönetmelikte belirtilen usuller çerçevesinde şüpheliye teklif edilip edilmediği ile şüphelinin bu teklifi özgür iradesi ile müdafî eşliğinde kabul edip etmediği hususları ile sınırlı olduğu görülmektedir.⁶⁰⁶

Belirtmek gerekir ki genel muhakeme usulünde mahkeme, iddianamede belirtilen ve kamu adına talep edilen ceza miktarı ile türü hakkında bağlı değilken seri muhakeme usulünün uygulandığı durumlarda mahkeme hakimi kendisine gönderilen talepnameyi kabul etmesi halinde Cumhuriyet Savcısı tarafından belirlenen yaptırımdan ağır olmamak şartıyla hükme bağlamak zorundadır. Talepnamenin kabulü halinde mahkeme kararında gerekçeye yer verilip verilmeyeceği hususunda doktrinde, mahkeme kararında gerekçenin belirtilmesi gerektiği ifade edilmektedir.⁶⁰⁷ Nitekim Anayasa'nın

⁶⁰⁶ Belci, s. 123., Ildırar, s. 178., Soylu Ünver/Karaman Engür, s. 93.

⁶⁰⁷ Ildırar, s. 179., Soylu Ünver/Karaman Engür, s. 94.

141/3 maddesinde belirtildiği üzere, “*Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.*” hükmü mevcuttur.

Yine 5271 sayılı CMK’nın 34/1. maddesinde de, “*Hâkim ve mahkemelerin her türlü kararı, karşı oy dahil gerekçeli olarak yazılır. Gerekçenin yazımında 230. madde göz önünde bulundurulur. Kararların örneklerinde karşı oylar da gösterilir.*” emredici hükmü bulunmaktadır. Dolayısıyla seri muhakeme usulünün uygulanması sonucunda mahkeme tarafından infaz kabiliyeti mümkün olan bir mahkeme kararı verildiği için mahkûmiyet hükmüne ve yaptırımın belirlenmesine esas olacak hususların gerekçelendirilerek mahkeme kararı tesis edilmesi gerekmektedir.⁶⁰⁸

Hakim tarafından ilgili kanun ve ilgili yönetmelikler çerçevesinde dosya üzerinde yapılan incelemede ya da şüphelinin dinlendiği sırada seri muhakeme usulünü kabul etmemesi gibi hallerde talepten reddine karar verilecektir. Yine şüphelinin mazeretsiz olarak mahkemeye gitmemesi halinde de seri muhakeme usulünün uygulanmasından vazgeçtiği kabul edilmektedir.⁶⁰⁹

Talepten reddi kararı, kabulü kararının aksine hüküm niteliği taşımamaktadır.⁶¹⁰ Mahkeme tarafından talepten reddi halinde soruşturmanın genel hükümlere göre yürütülmesi için, soruşturma dosyası mahkeme tarafından Cumhuriyet Başsavcılığına iade edilecektir. Talepten reddedilmesi halinde Cumhuriyet Savcısının tekrardan talepname düzenleyip düzenleyemeyeceği hususunda ise, eğer reddedilen talepten bulunan eksiklik ya da hata telafi edilebilecek bir konu ise ya da şüpheli hakkında iddianame tanzim edilene kadar şüphelinin seri muhakeme usulünün uygulanması için tekrardan başvurması gibi hallerde Cumhuriyet Savcısı tarafından yeniden talepname düzenlenebilmesi gerekmektedir.⁶¹¹

Bunun yanı sıra değinilmesi gereken bir başka nokta ise, delil değerlendirme yasağı meselesidir. 5271 sayılı CMK’nın 250/10. maddesinde, “*Seri muhakeme usulünün herhangi bir sebeple tamamlanamaması veya soruşturmanın genel hükümlere göre sonuçlandırılması amacıyla Cumhuriyet başsavcılığı’na gönderilmesi hâllerinde, şüphelinin seri muhakeme usulünü kabul ettiğine ilişkin beyanları ile bu usulün uygulanmasına dair diğer belgeler, takip eden soruşturma ve kovuşturma işlemlerinde delil olarak kullanılamaz.*” hükmü yer almaktadır. Buna göre, seri muhakeme

⁶⁰⁸ Aynı yönde, Belci, s. 130.

⁶⁰⁹ 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 250/9. Maddesi.

⁶¹⁰ Belci, s. 130; Yavuz, s. 298.

⁶¹¹ Aynı yönde, Belci, s. 131.

aşamasında şüpheli tarafından yapılan tüm açıklamalar ve ifadeler, suçu kabul ettiği anlamına gelmeyecek ve örtülü ikrar şeklinde dahi kabul edilemeyecektir.

Uzlaştırma kurumunda da buna benzer bir hüküm yer almaktadır.⁶¹² Kanun koyucu tarafından şüphelilerin alternatif uyuşmazlık çözüm müesseselerine ılımlı bir şekilde yaklaşımlarının amaçlandığı söylenebilir.⁶¹³ Benzer düzenleme Fransız hukukunda uygulanan usul bakımından da öngörülmüştür.⁶¹⁴ Böylelikle kişinin yaptığı açıklamalar ile beyanları usulün uygulanması dışında ileri sürülemez. Son olarak mahkeme tarafından hakkında kurulacak hükmün hukuki neticeleri ve adli sicile yansımaları hatırlatılacak olup hüküm kurulmadan önce şüphelinin seri muhakeme usulünün uygulanmasından vazgeçebileceği, hükmün kurulmasından sonra hangi süre içinde nereye ve nasıl bir itiraz hakkının olacağı bildirilir.⁶¹⁵

Şüphelinin müdafii huzurunda süreci doğru anladığı ve kabul ettiğini belirtmesi üzerine müdafine de söz verilip hüküm kurulacaktır. Hazır bulunan şüpheli ve müdafii huzurunda talepname üzerinde yapılan incelemede herhangi bir eksiklik tespit edilememesi halinde mahkeme, hükmü talepnameye belirtilen doğrultudan daha ağır olmamak şartıyla karara bağlayacaktır. Mahkeme tarafından kurulan hüküm, varsa mağdura, suçtan zarar görene veya genel hükümlere göre katılma hakkına hâiz olan kişilere tebliğ edilir.⁶¹⁶

3.5. Kanun Yolları

3.5.1. Genel Olarak

Bilindiği üzere yanılmak insana özgü bir özelliktir ve hakimlerde insan olduğuna göre, yapılan yargılamalar neticesinde hatalı kararlar verilmesi kaçınılmazdır.⁶¹⁷ Dolayısıyla her insan yanılabilmesi için verilen hükümlerin tekrar gözden geçirilebilmesi ve hataların düzeltilmesi olanağı da bulunmalıdır.⁶¹⁸

⁶¹² 5271 sayılı CMK'nın 253/20. Maddesi; “Uzlaştırma müzakereleri sırasında yapılan açıklamalar, herhangi bir soruşturma ve kovuşturmada ya da davada, delil olarak kullanılamaz.”

⁶¹³ 7188 Sayılı Kanun'un 23. Maddesinin Gereği.

⁶¹⁴ Çağlar, s. 113.

⁶¹⁵ Ercan Yaşar, “Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme Usulü”, **Adalet Dergisi**, C.0, S.65, Ankara 2020, s. 26.

⁶¹⁶ Yaşar, s. 26.

⁶¹⁷ Mustafa Ruhan Erdem/Candide Şentürk, **Ceza Muhakemesinde Kanun Yolları**, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2018, s. 17.

⁶¹⁸ Cengiz Apaydın, **Ceza Muhakemesine Egemen İlkeler Işığında Olağan ve Olağanüstü Kanun Yolları**, Seçkin Yayınevi, 1. Baskı, Ankara 2020, s. 95.

Dikkat edilirse sadece yargılama makamının kararlarına karşı kanun yoluna başvurulabilir. Bu itibarla kanun yolu denetimi sadece hakim ya da mahkeme kararları bakımından kabul edilmiştir.⁶¹⁹

Hukukumuzda mahkemeler tarafından verilen çoğu karar kesin olmayıp bu kararlara taraflarca itiraz edilebilmesi mümkündür. Burada bahsedilen taraflar, Cumhuriyet Savcısı, şüpheli/sanık, 5271 sayılı CMK'nın 237 vd. maddelerine göre katılan sıfatını almış olanlar ile katılma kararı isteğe bağlanmamış, reddedilmiş veya katılan sıfatına haiz olabilecek şekilde suçtan zarar görmüş olan kimselerdir.⁶²⁰ Mahkemeler tarafından verilen kararlara karşı tarafların itirazı ile kararların tekrardan incelenebilmesine kanun yolu adı verilmektedir. Kanun yolları, yargılama makamları tarafından verilen ve hukuka aykırı olduğu ileri sürülen kararların, kural olarak, başka bir makam tarafından tekrardan incelenmesini sağlayan yasal yollardır.⁶²¹

Hukukumuzda kanun yolları; olağan kanun yolları ile olağanüstü kanun yolları olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Mahkeme tarafından verilen ve henüz kesinleşmemiş kararlara karşı başvurulabilecek kanun yollarına olağan kanun yolu, kesinleşmiş kararlara karşı başvurulabilecek kanun yollarına ise, olağanüstü kanun yolu adı verilir.⁶²²

Olağan kanun yolları 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nda belirtildiği üzere, itiraz, istinaf ve temyiz kanun yolları şeklinde düzenlenmiştir. Olağanüstü kanun yolları ise, yine aynı kanunda; olağanüstü itiraz, kanun yararına bozma ve yargılamanın yenilenmesi yolları olarak ifade edilmiştir. 5271 sayılı CMK'nın 250/14. maddesine göre seri muhakeme usulü sonucunda verilen mahkeme kararlarına karşı itiraz kanun yoluna başvurulabileceği belirtilmiştir.

3.5.2. Olağan Kanun Yolu: İtiraz

Kural olarak, ilk derece ceza mahkemeleri tarafından verilen kararlara karşı itiraz değil istinaf kanun yoluna başvurulabilmektedir. İtiraz, kural olarak hakim ve yasaların gösterdiği hallerde mahkeme kararının başka bir merci tarafından incelenebilmesini

⁶¹⁹ Cumhuriyet Şahin ve diğerleri, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 4. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2021, s. 269.

⁶²⁰ Veli Özer Özbek ve diğerleri, **Ceza Muhakemesi Hukuku Temel Bilgiler**, s. 500.

⁶²¹ Centel/Zafer, s. 793.

⁶²² Ercan, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s. 361.

sağlayan olağan bir kanun yoludur.⁶²³ Ancak kanunla düzenlenmiş bir takım istisnai durumlarda mahkeme kararlarına karşı itiraz kanun yoluna gidilebilmesi mümkündür.⁶²⁴ Bu istisnai hallerden birisi de seri muhakeme usulünde Cumhuriyet Savcısı tarafından düzenlenen talepname uyarınca mahkemece verilen hükümler oluşturmaktadır. Bu istisnai durum 5271 sayılı CMK'nın 250/14. maddesinde düzenlenmiştir.

Dikkat edilirse seri muhakeme usulü bakımından sadece talepnamenin kabulünün ardından mahkeme tarafından verilen hükümlere karşı 5271 sayılı CMK'nın 250/14. maddesi uyarınca, itiraz kanun yoluna başvurulabilecektir. Diğer bir deyişle, hataların veya eksikliklerin giderilmesi amacıyla talepnamenin tekrardan iade edildiği ya da reddedildiği kararlara ilişkin olarak itiraz kanun yoluna başvurulamayacaktır.⁶²⁵ Ancak bu konuda da kanun koyucu tarafından bir düzenleme yapılmasının yerinde olacağı kanaatindeyiz.

İtiraz kanun yoluna başvurma yetkisi bulunan kimselerle ilgili olarak seri muhakeme usulü bakımından herhangi bir farklılık yaratılmamıştır. 5271 sayılı CMK'nın 260. maddesi uyarınca mahkeme tarafından verilen kararlara karşı şüpheli, müdafî, şüphelinin eşi, Cumhuriyet Savcısı ve katılan sıfatını alabilecek ölçüde suçtan zarar gören kimselerin itiraz edebileceği kabul edilmelidir.⁶²⁶

Şüpheli ve müdafî açısından kararın tefhiminin ardından, Cumhuriyet Savcısı için, dosyanın Cumhuriyet Başsavcılığına tekrar gönderilmesinin ardından ve diğer kimseler açısından tebliğden itibaren yedi gün içerisinde itiraz edilebilmesi mümkündür. İtiraz edilmesi halinde kararı veren mahkeme itirazı yerinde görürse kararını düzeltecektir. Mahkeme yapılan itirazı yerinde görmediği takdirde en geç üç gün içerisinde itirazı incelemeye yetkili mercie gönderir.⁶²⁷

5271 sayılı CMK'nın 268/3-c maddesi uyarınca, seri muhakeme usulünde asliye ceza mahkemeleri tarafından verilen kararlara karşı itiraz, o asliye ceza mahkemesinin bulunduğu yargı çevresinde yer alan ağır ceza mahkemesi tarafından değerlendirilecektir.

5271 sayılı CMK'nın 269. maddesine göre, itiraz kanun yolunda bir karara itiraz edilmesi kural olarak o kararın yerine getirilmesinin engellemektedir. Dolayısıyla

⁶²³ Cumhuriyet Şahin ve diğerleri, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 4. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2021, s. 277.

⁶²⁴ 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 267 vd. Maddeleri,

⁶²⁵ Yılmaz/Apiş, s. 83-84.

⁶²⁶ Belci, s. 133.

⁶²⁷ 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 268 vd. Maddeleri.

itiraz edilen karar hakkında itiraz merciinin kararı beklenmeksizin kararın infazına geçilebilmesi düşünülebilir. Ancak itiraz, henüz kesinleşmemiş olan mahkeme kararlarına karşı başvurulabilen bir kanun yoludur. 5275 sayılı CGTİHK'nın 4. maddesinde, “*Mahkûmiyet hükümleri kesinleşmedikçe infaz olunamaz.*” hükmü yer almaktadır. Dolayısıyla seri muhakeme usulünde verilen infaz kabiliyeti mümkün mahkeme kararlarına karşı itiraz edilmesi durumunda da hükmün infaz edilemeyeceği varsayımı ortaya çıkmaktadır.⁶²⁸

Diğer taraftan, 1412 sayılı CMUK'un uygulandığı dönemlerde seri muhakeme usulüne benzer müessese olan ceza kararnamesi kurumunda 1412 sayılı CMUK'un 390/3. maddesinde, “*Ceza kararnamesiyle hafif veya ağır para cezasına ya da muayyen bir meslek veya sanatın tatiline veya müsadereye yahut bunlardan birkaçına veya hepsine hükmedilmişse itiraz üzerine asliye mahkemesi başkan veya hakimi 301, 302 ve 303. madde hükümlerine göre itirazı inceler. Bu halde itiraz dilekçesinin verilmesi, aleyhine itiraz olunan ceza kararnamesinin icrasını durdurur.*” emredici hükmü bulunmaktaydı.

Kanun koyucu tarafından benzer özel bir düzenlemenin de 5271 sayılı CMK'da yapılarak seri muhakeme usulünde uygulamadan kaynaklanabilecek sorunların da önüne geçilebilecektir.⁶²⁹

Değinilmesi gereken başka bir husus ise, itiraz mercii tarafından yapılan incelemenin kapsamıdır. Doktrinde itiraz mercii tarafından mahkeme tarafından verilen kararı kaldırarak şüphelinin beraatine dahi karar verilebileceği ileri sürülmüştür.⁶³⁰ Ancak dikkat edilirse seri muhakeme usulünde şüpheli hakkında beraat kararı verilememektedir. Bu itibarla itiraz mercii tarafından yapılan incelemede şüpheli hakkında beraat kararı verilebilmesi mümkün görülmemektedir.

İtiraz üzerine itiraz mercii tarafından yapılan incelemede işin esasına girilerek önceki kararın kaldırılması ve yeni bir hüküm verilmesi karar merciinin sahip olmadığı bir yetkinin itiraz merciinin sahip olması anlamına gelecektir.⁶³¹ Bu nedenle, itiraz mercii tarafından yapılacak incelemenin yalnızca seri muhakeme usulünün şartlarının

⁶²⁸ Belci, s. 134.

⁶²⁹ Belci, s. 134.

⁶³⁰ Uğur Ersoy, “Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usullerinde İtiraz Kurumuna İlişkin Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 28, S. 2, Konya 2020, s. 863.

⁶³¹ Soylu Ünver/Karaman Engür, s. 103.

oluşup oluşmadığı hususu ile ilgili olarak sınırlı olması, yürürlükte bulunan hukuk bakımından daha doğru olacaktır.⁶³²

3.5.3. Olağanüstü Kanun Yolları

Kanun yolları olağan kanun yolları ve olağanüstü kanun yolları olarak ikiye ayrılmaktadır. Bu iki yol arasında fark ise kanun yoluna götürülecek hükmün niteliğidir.⁶³³ Olağanüstü kanun yolları, kesinleşmiş mahkeme kararlarına karşı gidilebilen başvuru yollarıdır.⁶³⁴ Bunlar, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın itirazı, Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı'nın itirazı, kanun yararına bozma ve yargılamanın yenilenmesi olarak dörde ayrılmaktadır.

Çalışmamızın bu kısmında seri muhakeme usulü ile ilişkin olduğunu düşündüğümüz kanun yararına bozma ve yargılamanın yenilenmesi olağanüstü kanun yollarını inceleyeceğiz.

3.5.3.1. Kanun Yararına Bozma

Kanun yararına bozma, istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeksizin kesinleşen kararlara karşı başvurulabilen olağanüstü bir kanun yolu olup bu yola başvurulmasını Adalet Bakanlığı, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na yazılı olarak bildireceğinden, uygulamada bu kanun yolu için, “yazılı emir” de denilmektedir.⁶³⁵

Kanun yararına bozma kurumu, kesin hükmün otoritesini etkileyen, ileri sürülen hukuka aykırılıkların saptanması ile sınırlı ve bu aykırılıkların savunma hakkını kısıtlama veya kaldırma sonucunu doğurduğu ya da hükmü etkilediğinin belirlenmesi durumunda hükmün bu nedenlere dayalı olarak bozulmasını gerektiren olağanüstü bir kanun yolu olarak da tanımlanabilir.⁶³⁶ Burada yapılacak denetimde, maddi hukuka ve yargılama hukukuna ilişkin konular söz konusu olabilir. Burada bahsedilen aykırılıklar ise karar ya da hükümlerin verildiği anda bulunması gerekmektedir. Diğer bir deyişle hüküm ya da verilen kararlardan sonra ortaya çıkan, mahkemenin bilgisine sunulmayan nedenlerle kanun yararına bozma yoluna gidilemez.⁶³⁷ Ayrıca bu kanun yolu dar

⁶³² Belci, s. 135.

⁶³³ Veli Özer Özbek ve diğerleri, **Ceza Muhakemesi Hukuku Temel Bilgiler**, s. 537.

⁶³⁴ Detaylı bilgi için, Erhan Günay, **Ceza Muhakemesi Hukukunda Olağanüstü Kanun Yolları**, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019.

⁶³⁵ Centel/Zafer, s. 854.

⁶³⁶ İsmail Ercan, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 13. Baskı, Kuram Kitap, İstanbul 2017, s. 391.

⁶³⁷ Cumhuriyet Şahin ve diğerleri, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s. 297-298.

kapsamlıdır. Dolayısıyla her türlü hukuka aykırılığın öne sürülerek incelenmesine elverişli bir denetim mekanizması olduğu söylenemez.⁶³⁸ 5271 sayılı CMK'nın 309/4. maddesinde kanun yararına bozma yoluna gidilebilmesi için gerekli haller sınırlı bir şekilde sayılmıştır. Bunlar ise;

a)223. maddede tanımlanan ve davanın esasını çözmeyen bir karara ilişkin ise, kararı veren hâkim veya mahkeme, gerekli inceleme ve araştırma sonucunda yeniden karar verir.

b)Mahkûmiyete ilişkin hükmün, davanın esasını çözmeyen yönüne veya savunma hakkını kaldırma veya kısıtlama sonucunu doğuran usul işlemlerine ilişkin ise, kararı veren hâkim veya mahkemece yeniden yapılacak yargılama sonucuna göre gereken hüküm verilir. Bu hüküm önceki hükümle belirlenmiş olan cezadan daha ağır olamaz.

c)Davanın esasını çözüp de mahkûmiyet dışındaki hükümlere ilişkin ise, aleyhte sonuç doğurmaz ve yeniden yargılamayı gerektirmez.

d)Hükümlünün cezasının kaldırılmasını gerektiriyorsa, cezanın kaldırılmasına, daha hafif bir cezanın verilmesini gerektiriyorsa, bu hafif cezaya Yargıtay Ceza Dairesi doğrudan hükmeder.” hükmü ile ifade edilmiştir.

Mahkeme tarafından talebinin kabule değer olduğuna karar verilirse delilleri toplamaya başlar. Delilleri bizzat kendisi toplayacağı gibi naip hakim ya da istinabe olunan yer mahkemesini de görevlendirebilir.⁶³⁹

Çalışma konumuz olan seri muhakeme usulünün düzenlendiği kanun ile yönetmelik maddelerinde olağanüstü kanun yollarından birisi olan kanun yararına bozma yoluna başvurulabilmesini engelleyen herhangi bir hüküm bulunmadığı için taraf ehliyeti bulunan kimseler tarafından kanun yararına bozmaya gidilebilmesi mümkündür.⁶⁴⁰

3.5.3.2. Yargılamanın Yenilenmesi

Mahkemelerce verilen bir takım kararların yanlışlığı, bu kararlar kesinleştikten sonra hatta infaza başladıktan sonra bile anlaşılabilir. Bu durumda ortada kesinleşmiş bir mahkeme kararı ve bu karara bağlı olarak hukuka aykırı durumlar bulunmaktadır. Bunu öngören kanun koyucu, mahkeme tarafından verilen kararların kanun yolundan geçerek

⁶³⁸ Cumhuriyet Şahin ve Neslihan Göktürk, **Ceza Muhakemesi Hukuku –II-**, 12. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2022, s. 303.

⁶³⁹ Eyüp Kara/Ahmet Aslan/Okan Yıldız, **Cumhuriyet Savcıları için Kovuşturma Rehberi**, 1. Baskı, Türkmenler Matbaacılık, İstanbul 2020, s. 137.

⁶⁴⁰ Aynı yönde, İldırar, s. 188; Çağlar, s. 130; Belci, s. 136; Baytaç, s. 268; Yavuz, s. 307-308.

kesinleşmesi halinde bile hukuka aykırılıklar bulunuyorsa bunların düzeltilebilmesi için olağanüstü kanun yollarından birisi olan yargılamanın yenilenmesi kanun yolunu düzenlemiştir.⁶⁴¹

Yargılamanın yenilenmesi kanun yoluna gidilebilmesi için hükmün kesinleşmesi şart ise de, infaz edilmiş ya da infazına başlanılmış olması şart değildir.⁶⁴² Hüküm kesinleştikten, hatta hüküm infaz edildikten sonra dahi verilen hükümde bir hata olduğu anlaşılabilir. Yargılamanın yenilenmesi kanun yolu bu yanlışlığın düzeltilmesine yönelik olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca belirtmek gerekir ki, yargılamanın yenilenmesi “non bis in idem” ilkesini de ihlal etmemektedir. Yargılamanın yenilenmesi sadece talep üzerine gündeme gelebilir. Mahkeme kendiliğinden yargılamanın yenilenmesine karar verememektedir.⁶⁴³

Yargılamanın yenilenmesi kanun yoluna başvurulması kural olarak infazı ertelememektedir. Ancak bu kural her zaman kesin olmayıp mahkeme gerekli görürse henüz başlamamış olan infazın ertelenmesine, infaz aşamasına geçilmişse bunun durdurulmasına karar verebilir. Bu konuda verilecek kararda mahkemenin takdir yetkisi bulunmaktadır.⁶⁴⁴

5271 sayılı CMK'nın 311. maddesinde düzenlenen yargılamanın yenilenmesi kanun yolu için geçerli nedenler sınırlı sayıda belirtilmiştir. Bunlar ise;

- a) *Duruşmada kullanılan ve hükmü etkileyen bir belgenin sahteliği anlaşılırsa,*
- b) *Yemin verilerek dinlenmiş olan bir tanık veya bilirkişinin hükmü etkileyecek biçimde hükümlü aleyhine kasıt veya ihmal ile gerçek dışı tanıklıkta bulunduğu veya oy verdiği anlaşılırsa,*
- c) *Hükme katılmış olan hâkimlerden biri, hükümlünün neden olduğu kusur dışında aleyhine ceza kovuşturmasını veya bir ceza ile mahkûmiyetini gerektirecek biçimde görevlerini yapmada kusur etmiş ise,*
- d) *Ceza hükmü, hukuk mahkemesinin bir hükmüne dayandırılmış olup da bu hüküm kesinleşmiş diğer bir hüküm ile ortadan kaldırılmış ise,*
- e) *Yeni olaylar veya yeni deliller ortaya konulup da bunlar yalnız başına veya önceden sunulan delillerle birlikte göz önüne alındıklarında sanığın beraatini veya*

⁶⁴¹ Centel/Zafer, s. 857.

⁶⁴² Erhan Günay, **Ceza Muhakemesi Hukukunda Olağanüstü Kanun Yolları**, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019, s. 19.

⁶⁴³ Cumhuriyet Şahin ve diğerleri, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s. 299-300.

⁶⁴⁴ Veli Özer Özbek ve diğerleri, **Ceza Muhakemesi Hukuku Temel Bilgiler**, s. 545

daha hafif bir cezayı içeren kanun hükmünün uygulanması ile mahkûm edilmesini gerektirecek nitelikte olursa,

f) Ceza hükmünün, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşme'nin veya eki protokollerin ihlâli suretiyle verildiğinin ve hükmün bu aykırılığa dayandığının, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması veya ceza hükmü aleyhine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne yapılan başvuru hakkında dostane çözüm ya da tek taraflı deklarasyon sonucunda düşme kararı verilmesi. Bu hâlde yargılamanın yenilenmesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararının kesinleştiği tarihten itibaren bir yıl içinde istenebilir.” hükmü ile ifade edilmiştir.

Seri muhakeme usulünde verilen hükümlere karşı yargılamanın yenilenmesi hallerinden birisinin ortaya çıkması ya da verilen hükümden sonra yeni bir delilin ortaya çıkması gibi hallerde olağanüstü kanun yollarından birisi olan yargılamanın yenilenmesi kanun yoluna başvurulması için gerek ilgili kanunda gerek ilgili yönetmelikte herhangi bir engelleyici hüküm bulunmamaktadır.

Dolayısıyla seri muhakeme usulü kapsamında verilen mahkeme kararlarına karşı yargılamanın yenilenmesi kanun yoluna başvurulabilmelidir.⁶⁴⁵ Ancak doktrinde başka bir görüşe göre, delil araştırması yapılmadığı ve geçmişte de yürütülen herhangi bir dava bulunmadığı gerekçesiyle yargılamanın yenilenmesi kanun yoluna başvurulamayacağı ileri sürülmüştür.⁶⁴⁶

Bunun yanı sıra seri muhakeme usulünün uygulandığı durumlarda verilerek kesinleşen mahkeme kararlarına karşı, müessesenin kendi içinde de müsakil bir kanun maddesi ihdas edilerek olağanüstü bir kanun yolu da düzenlenebilir. Böylelikle istinaf ve temyiz incelemesinden geçmeksizin kesinleşen mahkeme kararları neticesinde meydana gelebilecek hak ihlallerinin önüne geçilebilecektir.

3.6. Seri Muhakeme Usulünün Sonuçları

Yürütülen soruşturmanın seri muhakeme usulü kapsamında kalması sonucunda iki ihtimal bulunmaktadır. Bunlar tahmin edileceği üzere seri muhakeme usulünün olumlu veya olumsuz sonuçlanması halleridir.

⁶⁴⁵ Aynı yönde, Çağlar, s. 130; Belci, s. 137.

⁶⁴⁶ Gökhan Taneri, **Seri Muhakeme Usul-Şartlar-Suçlar ve Hüküm ve Basit Yargılama Usulü**, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020, s. 87.

3.6.1. Seri Muhakeme Usulünün Olumlu Sonuçlanması Hali

Şüpheli hakkında yürütülen soruşturma neticesinde yeterli şüpheye ulaşan Cumhuriyet Savcısı, şartlarının bulunması halinde seri muhakeme usulünü uygulaması zorunludur.⁶⁴⁷ Bu usulün sonucunda Cumhuriyet Savcısı tarafından düzenlenen talepname görevli ve yetkili mahkemeye gönderilir. Mahkeme tarafından dosya üzerinde yapılan incelemede kanun ve ilgili Yönetmeliğin işaret ettiği hata ya da eksiklikler bulunmaz ise, şüphelinin de bu usulü kabul ettiğini özgür iradesi ile müdafî eşliğinde açıklaması halinde mahkeme tarafından, taleplemede belirtilen yaptırımdan daha ağır olmamak kaydıyla hüküm açıklanır.

Burada mahkeme tarafından verilen kararın cezai anlamda infaz kabiliyeti bulunmakta ve diğer ceza yargılamalarında yapılan kararlardan herhangi bir farkı da bulunmamaktadır. Sonrasında mahkeme tarafından verilen kararın kesinleşmesi halinde ise, dosya kesinleştirme şerhi ile birlikte hükmün infazı için Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilir. Hükmün kesinleşmesi halinde şüpheli kimse hükümlü sıfatını alacaktır. Yapılan yargılamada hükmedilen ceza da failin adli sicil kaydına işlenecektir.⁶⁴⁸ Seri muhakeme usulü sonucunda şüpheli hakkında 5271 sayılı CMK'nın 231. maddesinde düzenlenen hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilirse bu karar da yine buna mahsus bir sisteme kaydedilir.

Değnilmesi gereken başka bir nokta ise, seri muhakeme usulü sonucunda verilen mahkeme kararlarının tekerrüre esas olup olmayacağı noktasıdır. Doktrinde seri muhakeme usulü kapsamında verilen kararların tekerrüre esas alınmaması halinde müessesenin caydırıcılığından söz edilemeyeceği, bunun sonucunda seri muhakeme usulü sonucunda verilen kararların tekerrüre esas alınması gerektiği ileri sürülmüş⁶⁴⁹ olup bu düşüncenin haklılık payı bulunmaktadır. Ancak 5271 sayılı CMK'nın 272/3. maddesinde istinaf incelemesinden geçmeksizin kesinleşen mahkeme kararlarının tekerrüre esas alınamayacağı belirtilmiştir. Bu kararlar ise;

“a)Hapis cezasından çevrilen adli para cezaları hariç olmak üzere, sonuç olarak belirlenen üçbin Türk Lirası dâhil adli para cezasına mahkûmiyet hükümlerine,

b)Üst sınırı beşyüz günü geçmeyen adli para cezasını gerektiren suçlardan beraat hükümlerine,

⁶⁴⁷ 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 250/3. Maddesi.

⁶⁴⁸ 5352 sayılı Adli Sicil Kanunu'nun 4. Maddesi.

⁶⁴⁹ Ildırar, s. 186.

c) *Kanunlarda kesin olduğu yazılı bulunan hükümlere, Karşı istinaf yoluna başvurulamaz. Bu suretle verilen hükümler tekerrüre esas olmaz.*” hükmü ile ifade edilmiştir.

Buna göre, seri muhakeme usulü kapsamında kesinleşen mahkeme kararlarına karşı istinaf kanun yoluna gidilemeksizin kesinleşmenin gerçekleşiyor olması sonucunda bu kararların tekerrüre esas alınıp alınamayacağı noktasında tereddütler ortaya çıkmaktadır.⁶⁵⁰

Nitekim 1412 sayılı CMUK döneminde de Yargıtay tarafından Sulh Hakiminin ceza kararnamesi ile verdiği mahkûmiyet kararlarının tekerrüre esas alınamayacağına dair kararlar verildiği görülmektedir.⁶⁵¹ Seri muhakeme usulü kapsamında verilen mahkeme kararlarına karşı istinaf değil itiraz kanun yoluna gidilebiliyor olması ise, karışıklık yaratabilecek niteliktedir.⁶⁵²

Ancak dikkat edilirse 5271 sayılı CMK'nın 272/3. maddesinde mahkeme tarafından verilen hangi kararlara karşı istinaf kanun yoluna başvurulamayacağı tahdidi şekilde sayılmıştır. Seri muhakeme kapsamında verilen mahkeme kararları burada belirtilmemiştir. Dolayısıyla seri muhakeme usulü kapsamında verilen mahkeme kararlarına karşı tekerrür hükümlerinin uygulanmayacağı anlamı da çıkmamakta olup bu kararlar tekerrüre esas alınabilecektir.⁶⁵³

Bu nedenle seri muhakeme usulü kapsamında kalan dava dosyaları neticesinde mahkeme tarafından verilen hükümlerin tekerrürüne esas alınıp alınmayacağı noktasında herhangi bir duraksamaya sebebiyet verilmemesi için kanun koyucu tarafından ilgili kanunlarda değişiklik yapılmasının yerinde olacağı kanaatindeyiz.⁶⁵⁴

3.6.2. Seri Muhakeme Usulünün Olumsuz Sonuçlanması Hali

5271 sayılı CMK'nın 250/3 ile ilgili Yönetmeliğin 10/3. maddelerinde belirtildiği üzere seri muhakeme usulünün uygulanabilmesi için, Cumhuriyet Savcısının teklifinin şüpheli tarafından özgür iradesi ile ve müdafî eşliğinde kabul edilmesi gerekmektedir.

⁶⁵⁰ Belci, s. 139.

⁶⁵¹ Yargıtay 2. Ceza Dairesi'nin 27/02/2013 Tarih, 2011/24847 Esas ve 2013/4018 Karar, Yargıtay 2. Ceza Dairesi'nin 26/06/2012 Tarih, 2012/15153 Esas ve 2012/17439 Karar, Yargıtay 2. Ceza Dairesi'nin 27/10/2011 Tarih, 2010/18346 Esas ve 2011/37645 Karar sayılı ilamları örnek olarak gösterilebilir <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> e.t.: 25.04.2022

⁶⁵² Belci, s. 139.

⁶⁵³ Aynı yönde, Belci, s. 140.

⁶⁵⁴ Belci, s. 140.

Şüpheli, teklifi kabul etmediğini bildirirse ya da mazereti olmaksızın teklifi değerlendirmek için, kendisine verilen süre içerisinde başvurmaz ise şüpheli hakkında seri muhakeme usulünden vazgeçilerek genel hükümlere göre soruşturmaya devam edilecektir.⁶⁵⁵ Yine ilgili Yönetmeliğin 5/4. maddesine göre şüpheli, hakkında hüküm kurulana kadar da kabul beyanından vazgeçebilmektedir.

Dikkat edilmesi gereken başka bir nokta ise, seri muhakeme usulünün uygulanabilmesi için, Cumhuriyet Savcısı tarafından şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının verilmemesi halinde müessesenin uygulandığı durumda şüphelinin seri muhakeme usulünü kabul etmemesi durumunda tekrardan Cumhuriyet Savcısı tarafından şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilip verilemeyeceğidir. Seri muhakeme usulünün gerçekleşmemesi halinde şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumunun uygulanması durumunda şüpheli bir haktan iki kere yararlandırılmış olacaktır. Bu durum ise, kanunun ruhu ile bağdaşmamaktadır.

Ayrıca ilk seferde kamu davasının açılmasının ertelenmesi için, bu yönde kanaate sahip olmayan Cumhuriyet Savcısının daha sonradan bu kuruma başvurması ise çelişkili bir durum yaratacaktır. Bu çelişkili durumun önlenmesi için, şüpheli hakkında yürütülen soruşturma genel hükümler çerçevesinde devam etmeli ve hakkında buna göre karar verilmelidir.⁶⁵⁶ Nitekim alternatif uyuşmazlık çözüm müesseselerinden hedeflenen amaçlar da soruşturma evresinin sürüncemede kalmayarak hemen bitmesidir.

Genel olarak, seri muhakeme usulüne ait olumlu ya da olumsuz şartlarının gerçekleşmemesi, şüphelinin bu usulün uygulanmasını kabul etmemesi ya da kabul beyanından sonradan vazgeçmesi halinde yürütülen soruşturmada genel hükümler çerçevesinde hareket edilerek klasik usul ile işlemlere devam edilecektir.

3.7. Seri Muhakeme Usulünün Değerlendirilmesi ve Öneriler

Bilindiği üzere, şüpheliler hakkında yürütülen soruşturmalar sonucunda Cumhuriyet Savcısı tarafından yeterli şüpheyne ulaşılması halinde iddianame düzenlenmektedir. Bu durum seri muhakeme usulünde de herhangi bir farklılık göstermeyip yürütülen soruşturmaya yeterli şüphe bulunuyorsa ve şartları oluşuyorsa seri muhakeme usulü uygulama alanı bulabilmektedir.

⁶⁵⁵ Belci, s. 141.

⁶⁵⁶ Aynı yönde, Belci, s. 141.

Cumhuriyet Savcısı tarafından şüphelinin işlediği suça karşılık gelen ceza yarı oranda indirim yapılarak şüpheliye teklif edilmektedir. Şüphelinin özgür iradesi ile ve müdafî eşliğinde bu teklifi kabul etmesi ile aynı gün mahkemeye çıkarılarak kabul beyanını tekrarlaması halinde hakkında infaz kabiliyeti olan bir mahkeme hükmü tesis edilmektedir. Dikkat edildiği üzere bu usulün uygulanması ile şüpheli bir çok hakkından feragat etmektedir.

Bunların başlıcaları, adil yargılanma hakkı, delil getirme hakkı, tanık dinletme hakkı, getirilen delillerin bağımsız ve tarafsız bir mahkeme huzurunda tartışılması hakkı vb. olduğu söylenebilir. Dolayısıyla bu haklarından vazgeçen şüpheli için seri muhakeme usulü uygulanırken Cumhuriyet Savcılarının çok dikkatli ve titiz olması, şüphelinin lehine ve aleyhine olan tüm delilleri toplayarak soruşturmayı tamamlaması hayati bir öneme sahiptir. Aksinin kabulü halinde iddianame düzenlenmesi için gerekli olan yeterli şüphe bile bulunmaksızın masum kimseler cezalandırılabilir.

Seri muhakeme usulünün uygulanabileceği suçlar 5271 sayılı CMK'nın 250. maddesinde sınırlı sayıda ve tahdidi olarak belirtilmiştir. Sayılan bu suçlara dikkat edildiğinde, mağdurun çoğunlukla kamu olduğu ve işlenen suçların ispatının da diğer suçlara nazaran kolay olduğu öne çıkmaktadır.

Müesseseden beklenen amacın karşılanması sonucunda kanun koyucu tarafından sınırlı sayıda belirtilen suçlara başkaca suçlar da eklenerek müessesenin uygulama alanı genişletilirken yine bu yol ve yöntem doğrultusunda hareket edilmesi bir hayli önemlidir.

Ancak katalog olarak sayılan suçlara bakıldığı zaman 5237 sayılı TCK'nın 268. maddesinde düzenlenen başkasına ait kimlik veya kimlik bilgilerinin kullanılması suçu da karşımıza çıkmaktadır. İlgili kanun maddesi ise, yine aynı kanunun 267. maddesinde düzenlenen iftira suçuna yollama yapmaktadır. Bu itibarla şüpheli hakkında iftira suçundan ceza verilecektir. Dikkat etmek gerekirse 267. maddede düzenlenen iftira suçunun nitelikli hallerinin gerçekleşmesi halinde fail hakkında oldukça yüksek miktarlarda cezalara hükmedilebilecektir.

Bu itibarla söz konusu suçun seri muhakeme usulü kapsamına alınması pek isabetli olmamıştır. Kanuni bir değişiklik ile ispatı bu kadar kolay olmayan ve kabülü halinde yüksek miktarda hapis cezalarına hükmedilebilecek bir suçun seri muhakeme usulü kapsamında kalan katalog suçlar arasından çıkarılması, adil yargılanma hakkı bağlamından hayati bir öneme sahiptir. Kanun koyucu seri muhakeme müessesesinin

uygulama alanını genişletilirken hapis cezası yüksek ve ispatının zor olduğu suçları tercih etmemesi kurumun amacına daha iyi hizmet edecektir.

Seri muhakeme usulü ile ilgili kanun maddeleri 5271 sayılı CMK'nın 250. maddesinin yeniden ihdas edilmesi ile düzenlenmiştir. İlgili kanun maddesi içerisinde mülga olmadan önce başkaca düzenlemeler yer almaktaydı. Dolayısıyla bir çok eserde bu kanun maddesine yollama ya da atıflar yapıldığı kaçınılmazdır. Seri muhakeme usulüne ait hükümlerin 5271 Sayılı Kanun'un mülga 250. maddesi yerine tekrar yeni bir müstakil kanun maddesinde düzenlenerek ihdas edilmesi daha da yerinde olabilirdi. Bu sayede bir çok eserde bu maddeye yapılmış daha önceki atıflar arasındaki karışıklıklar da önlenebilirdi. Ancak kanun koyucu tarafından seri muhakeme usulü kurumu 5271 sayılı CMK'nın 250. maddesine tekrardan ihdas edilerek bu hususun gözden kaçırıldığı söylenebilir.

Seri muhakeme usulü ile basit yargılama usulü, zaman zaman uygulayıcılar tarafından ve hukuk kaynaklarında seri yargılama ya da basit muhakeme şeklinde ifade edilmektedir.⁶⁵⁷ Bu durum ise hatalı olup kavram ve olguların isimleriyle ve olduğu gibi ifade edilmemesinin anlam kargaşası ve başkaca hatalara sebebiyet vermesi muhtemeldir. Dolayısıyla gerek uygulayıcılar gerek doktrin tarafından seri muhakeme ve basit yargılama usullerinin isimlerinin karıştırılmadan ve doğru olarak ifade edilmesi gerekmektedir.⁶⁵⁸

Seri muhakeme usulünde şüpheliye ulaşılabilmesi de oldukça önemlidir. Şüpheliye davet telefon ve başkaca yollar ile yapılmaktadır. Uygulanan bu çağrı yöntemleri ise yeterli görülmektedir. Bu durum diğer bir alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olan uzlaştırma müessesesinde ise farklıdır. Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliği'nin 29/7 maddesinde belirtildiği üzere, *“Uzlaşma teklifinde bulunmak için çağrı: telefon, telgraf, faks, elektronik posta gibi araçlardan yararlanılmak suretiyle de yapılabilir. Ancak bu çağrı uzlaşma teklifi anlamına gelmez.”* hükmü ile ifade edilmiştir.

7201 sayılı Tebligat Kanunu dışında da başkaca yollarla şüpheliye ulaşılacağı düzenlenmiş ancak bunların hiçbirisinin tebligat yerine geçmeyeceği belirtilmiştir. Alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından birisi olan uzlaştırma kurumu gibi ona benzer

⁶⁵⁷ Hakan Kaşka, “Olan ve Olması Gereken Açısından, Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Basit Muhakeme”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S. 153, Ankara 2021, s. 107; Ahmet Kezer, **30 Soru ve Yanıtta Seri Muhakeme Usulü ile Basit Yargılama Usulü**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2019, s. 41.

⁶⁵⁸ Bknz. Hakan Kaşka, “Olan ve Olması Gereken Açısından, Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Basit Muhakeme”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S. 153, Ankara 2021, s. 107.

ve paralel olarak düzenlenen seri muhakeme usulünde de şüphelinin daveti konusunda 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerinin şart olarak düzenlenmesi hak kayıplarının önlenmesi adına daha da yerinde olurdu.

Seri muhakeme usulünde şüpheli bir takım anayasal haklarından vazgeçtiği için, kanun koyucu tarafından usulün uygulanması için şüphelinin teklifi müdafî eşliğinde kabul beyanı ile mahkemede hüküm sırasında yanında müdafî bulunması hali öngörülmüştür. Buna göre, şüpheli kendisine sunulan teklifi kabul iradesini müdafî huzurunda ve özgür iradesi ile açıklaması gerekmektedir. Dikkat edilirse şüpheliye müdafî atanması hali sadece şüphelinin seri muhakeme usulünü kabulü anı ile mahkeme tarafından hüküm verilmesi sırasında öngörülmüştür. Şüphelinin bir çok anayasal hakkından vazgeçtiği de dikkate alındığında sadece kabul iradesini açıkladığı anda değil seri muhakeme usulünün davet ile başladığı ve bilgilendirme ile devam ettiği tüm süreç boyunca müdafiden faydalanması daha da yerinde ve isabetli olacaktır. Bu sayede seri muhakeme usulünü kabul eden şüpheli tam olarak nelerden feragat ettiğini ve teklifi kabul yönünde kararını açıklaması halinde hakkında kurulacak olan infaz kabiliyetine haiz bir mahkeme hükmünün ne anlama geldiğini daha da iyi bilebilecektir.

Seri muhakeme usulünde bilgilendirme safhasının çoğunlukla kolluk veya zabıt katibi tarafından yapıldığı görülmektedir. İlgili kanun ve yönetmelikte de kolluk tarafından bilgilendirme yapılmasına engel bir durum bulunmamaktadır. Kanun koyucu tarafından seri muhakeme usulünde bilgilendirmenin hukukçular tarafından yapılması şeklinde düzenleme getirilmelidir. Bu kimseler arasından hakim ve savcı yardımcılar da sayılabilir. Seri muhakeme usulü gibi şüphelinin bir çok hakkından feragat ederek kabul ettiği bir müessesede hukukçu kimliğine sahip olamayan kimseler tarafından suç isnadı altında olan kimselerin bilgilendirilmesi halinde hak kayıplarına sebebiyet verilmesi oldukça muhtemeldir.

Bilindiği üzere seri muhakeme usulü kapsamında sayılan suçlar genellikle çokça işlenen suçlar arasında yer almaktadır. Örnek vermek gerekirse şüphelilerin sürekli mühür bozma ve alkollü araç kullanarak trafiği tehlikeye sokma suçlarını işlemesi ve haklarında seri muhakeme usulü uygulanması sonucunda yarı oranında indirimden faydalanması halinde toplumda, “*mahkemeye bile gidilmeksizin savcılıkta yarı oranda indirimli ceza verilen suçlar*” algısı oluşturmakta ve bu durum suçun caydırıcı etkisini ortadan kaldırmaktadır.

Bu ve bunun gibi durumlarda 5237 sayılı TCK'nın 58. maddesinde yer alan tekerrür maddesinde olduğu gibi bu düşünceden hareketle, şüphelinin seri muhakeme usulü

kapsamına giren bir suçtan faydalanması halinde daha sonra tekrar aynı suçu işlemesi durumunda seri muhakeme usulünün o şüpheli hakkında uygulama olanağı bulamaması suçun caydırıcı etkisini tekrar ortaya çıkaracak ve alternatif uyuşmazlık çözüm yollarının bir kere kullanılması amacına hizmet edecektir. Başka bir deyişle seri muhakeme usulünün kendi içerisinde de bir tekerrür müessesesi düzenlenebilir.

Seri muhakeme usulü müessesenin uygulama alanı bulması halinde Cumhuriyet Savcısı tarafından düzenlenen taleplerde de iddianelerde olduğu gibi tüm deliller gösterilmeli ve mevcut olay ile ilişkilendirilerek açıklanmalıdır. Yine talepleyi değerlendiren ve kanuna aykırı bir durum olmadığı gören hakim de seri muhakeme usulü neticesinde şüpheli hakkında mahkûmiyet kararı verecek ise, mahkeme tarafından verilen hüküm de gerekçeli olmalıdır.

Gerek talepten önce incelemesi aşamasında gerek mahkeme hükmüne itiraz edilmesi durumunda itirazın incelenmesi aşamasında, dosya üzerinden ve usuli bir denetim yapılmaktadır. Bu durumun önüne geçilebilmesi ve olası hak kayıplarının önlenmesi için Cumhuriyet Savcısı tarafından taleple düzenlenirken aynı iddianenin düzenlenmesinde olduğu gibi deliller ile ilişkilendirilerek olayı özetlemeli, yine mahkeme tarafından verilen hüküm de aynı doğrultuda gerekçeli olmalıdır. Her ne kadar gerekçeli karar yazılması ya da talepten önce iddianame gibi deliller ile ilişkilendirilerek düzenlenmesi noktasından kanunda herhangi bir engel bulunmasa da bu durumun zorunlu olarak düzenlenmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Seri muhakeme usulü kapsamında olmadığı düşünülen bir suç hakkında Cumhuriyet Savcısı tarafından iddianame düzenlenmesi ve sonrasında mahkeme tarafından kabul edilmesi halinde şüphelinin eylemlerine uyan suçun seri muhakeme kapsamında olduğunun anlaşılması ya da suç vasfının değişerek seri muhakeme kapsamına girmesi halinde nasıl hareket edileceğine dair gerek kanun da gerek ilgili Yönetmelikte herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Şüpheli hakkında seri muhakeme usulünün uygulama alanı bulması halinde hapis cezasını yarı oranda indirimli alabileceği ve bu durumun şüphelinin lehine olabileceği de düşünülerek kanun koyucu tarafından ilgili maddelerde düzenleme yapılması ve dosyanın aynı uzlaştırma kurumun da olduğu gibi seri muhakeme usulü bürosuna gönderilebilmesinin önünün açılması şeklinde değişiklik yapılması yerinde olacaktır.

Bunun yanı sıra uygulamada her ne kadar Başsavcılıklar nezdinde bir veya birden fazla Cumhuriyet Savcısı görevlendirilerek seri muhakeme büroları kuruluyor olsa da, gerek kanun gerek ilgili Yönetmelikte bu konuda herhangi bir düzenleme

bulunmamaktadır. Diğer bir alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olan uzlaştırma müessesesinde ise durum böyle olmayıp gerek kanunda gerek ilgili Yönetmeliklerde bu konuda düzenlemeler yer almaktadır.⁶⁵⁹ Dolayısıyla kanun koyucu tarafından seri muhakeme usulü bürolarının kurulması ve kullanılması noktasında da kanunlarda ve ilgili yönetmeliklerde değişiklikler yapılması elzemdir.

Ayrıca seri muhakeme usulü ile ilgili olarak çoğu düzenleme yönetmelikle yapılmıştır. Bilindiği üzere yönetmelikler çoğu zaman idari birer iş niteliğindedirler. Normlar hiyerarşisinin oldukça önemli olduğu ceza hukukunda çoğu konuda yönetmeliklerle düzenleme yapılması yerinde olmamıştır. Dolayısıyla seri muhakeme usulünde muğlak kalan ve başkaca anlama sebebiyet verecek konularda da özellikle kanunla düzenleme yapılması yerinde olacaktır.

Bunun yanı sıra Cumhuriyet Savcısı tarafından düzenlenen iddianamenin iadesine itiraz edebilmesi mümkünken seri muhakeme usulünde bu konuda herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Dolayısıyla kanun koyucu tarafından aynı iddianamenin iadesine itiraz kurumunda olduğu gibi taleptenemin iadesine itiraz kurumunu da düzenlenmesi gerekmektedir.

5271 sayılı CMK'nın 269. maddesine göre, itiraz kanun yolunda bir karara itiraz edilmesi kural olarak o kararın yerine getirilmesinin engellemektedir. Dolayısıyla itiraz edilen karar hakkında itiraz merciinin kararı beklenmeksizin kararın infazına geçilebilmesi düşünülebilir. Ancak itiraz, henüz kesinleşmemiş olan mahkeme kararlarına karşı başvurulabilen bir kanun yolu olup 5275 sayılı CGTİHK'nın 4. maddesinde "*Mahkûmiyet hükümleri kesinleşmedikçe infaz olunamaz.*" emredici hükmü yer almaktadır.

Dolayısıyla seri muhakeme usulünde verilen infaz kabiliyeti mümkün mahkeme kararlarına karşı itiraz edilmesi durumunda da hükmün infaz edilmeyeceği varsayımı ortaya çıkmaktadır.⁶⁶⁰ Diğer taraftan, 1412 sayılı CMUK'un uygulandığı dönemlerde seri muhakeme usulüne benzer bir müessese olan ceza kararnamesi kurumunda 1412 sayılı CMUK'un 390/3. maddesinde, "*Ceza kararnamesiyle hafif veya ağır para*

⁶⁵⁹ 5271 sayılı CMK'nın 253/24. maddesi, "*Her Cumhuriyet Başsavcılığı bünyesinde uzlaştırma bürosu kurulur ve yeteri kadar Cumhuriyet Savcısı ile personel görevlendirilir. Uzlaştırmacılar, avukatların veya hukuk öğrenimi görmüş kişilerin yer aldığı, Adalet Bakanlığı tarafından belirlenen uzlaştırmacı listelerinden görevlendirilir. Uzlaştırmacı, hazırladığı raporu, tutanakları ve varsa yazılı anlaşmayı büroya gönderir. Uzlaştırma süreci sonunda soruşturma dosyaları, uzlaştırma bürosunda görevli Cumhuriyet Savcıları tarafından sonuçlandırılır.*" Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliği'nin 39/1. maddesi, "*Her Cumhuriyet Başsavcılığı bünyesinde uzlaştırma bürosu kurulur ve yeteri kadar Cumhuriyet Savcısı ile personel görevlendirilir.*"

⁶⁶⁰ Belci, s. 134.

cezasına ya da muayyen bir meslek veya sanatın tatiline veya müsadereye yahut bunlardan birkaçına veya hepsine hükmedilmişse itiraz üzerine asliye mahkemesi başkan veya hakimi 301, 302 ve 303. madde hükümlerine göre itirazı inceler. Bu halde itiraz dilekçesinin verilmesi, aleyhine itiraz olunan ceza kararnamesinin icrasını durdurur.” hükmü bulunmaktaydı. Kanun koyucu tarafından benzer özel bir düzenlemenin de 5271 sayılı CMK’da yapılarak seri muhakeme usulünde uygulamadan kaynaklanabilecek sorunların da önüne geçilebilecektir.

Değınilmesi gereken başka bir nokta ise, seri muhakeme usulü sonucunda verilen mahkeme kararlarının tekerrüre esas olup olmayacağı noktasıdır. Doktrinde seri muhakeme usulü kapsamında verilen kararların tekerrüre esas alınmaması halinde müessesenin caydırıcılığında söz edilemeyeceğı, bunun sonucunda seri muhakeme usulü sonucunda verilen kararların tekerrüre esas alınması gerektiğı ileri sürülmüştür.⁶⁶¹ Bu düşüncenin haklılık payı olduğu da söylenebilir. Ancak 5271 sayılı CMK’nın 272/3. maddesinde istinaf incelemesinden geçmeksizin kesinleşen mahkeme kararlarının tekerrüre esas alınamayacağı belirtilmiştir. Bu kararlar arasında ise, seri muhakeme usulü sonucunda verilen mahkeme kararları bulunmamaktadır.

Buna göre, seri muhakeme usulü kapsamında kesinleşen mahkeme kararlarına karşı istinaf kanun yoluna gidilemeksizin kesinleşmenin gerçekleşiyor olması sonucunda bu kararların tekerrüre esas alınıp alınamayacağı noktasında tereddütler ortaya çıkmaktadır.⁶⁶² Seri muhakeme usulü kapsamında verilen mahkeme kararlarına karşı istinaf değil itiraz kanun yoluna gidilebiliyor olması ise, karışıklık yaratabilecek niteliktedir.⁶⁶³

Ancak dikkat edilirse 5271 sayılı CMK’nın 272/3. maddesinde mahkeme tarafından verilen hangi kararlara karşı istinaf kanun yoluna başvurulamayacağı tahdidi şekilde sayılmıştır. Seri muhakeme usulü kapsamında verilen mahkeme kararları burada belirtilmemiştir. Dolayısıyla seri muhakeme usulü kapsamında verilen mahkeme kararlarına karşı tekerrür hükümlerinin uygulanmayacağı anlamı da çıkmamakta olup bu kararlar tekerrüre esas alınabilecektir.⁶⁶⁴ Ancak bu tartışmalı durum ile ilgili olarak kanun koyucu tarafından düzenleme yapılması daha da yerinde olacaktır.

Türk ceza muhakemesi sistemimizde mahkeme tarafından verilen hükümlere karşı istinaf kanun yolu öngörülmüştür. Ancak seri muhakeme usulü kapsamında yürütülen

⁶⁶¹ Ildırar, s. 186.

⁶⁶² Belci, s. 139.

⁶⁶³ Belci, s. 139.

⁶⁶⁴ Aynı yönde, Belci, s. 140.

soruşturmalar neticesinde ise mahkeme tarafından verilen kararlar için itiraz kanun yolu benimsenmiştir. İtiraz kanun yolunda ise, itirazı inceleyen mercii dosya üzerinden sınırlı bir denetim yapmakta olup bu durum zamanla hak kayıplarını beraberinde getirebilecektir.

Bilindiği üzere seri muhakeme usulünün uygulanabilmesi için şüpheli bir çok hakkından feragat etmektedir. Bu durum da dikkate alındığında kanun koyucunun bu konuda bir düzenlemeye gitmesi faydalı olacaktır. Dolayısıyla seri muhakeme kapsamında verilen mahkeme kararlarına karşı itiraz kanun yolundan vazgeçilerek istinaf kanun yolunu benimsemesi daha da isabetli olacaktır.

Değnilmesi gereken başka bir nokta ise, Cumhuriyet Savcısı tarafından sonuç ceza belirlenirken sadece 5237 sayılı TCK'nın 61/1. maddesinde belirtilen durumlar ile yine aynı Kanununun 61/5. maddesinde belirtilen zincirleme suç hükümleri dikkate alınacak ancak diğer fıkra hükümleri ise dikkate alınamayacaktır. Diğer bir deyişle şüpheli tarafından işlenen suçun teşebbüs aşamasında kalmış olması, suçun olası kast ile işlenilmiş olması gibi suçun manevi unsuruna ilişkin haller dikkate alınamayacaktır. Bu durum zaman zaman adaletsizliklere yol açabilecek olup kanun koyucu tarafından iyileştirme yapılarak düzeltilmelidir.

Her ne kadar müesseseden beklenen amaç yargılamanın hızlanması ise de şüpheli hakkında temel ceza belirlenirken bazı hallerin dikkate alınmaması adil olmayan sonuçlar oluşabilecektir.

Muhtemel hak kayıplarını önlemek için kanun koyucu tarafından 5237 sayılı TCK'nın 29. maddesi, 35. maddesi ve 61. maddesinin diğer fıkralarının da uygulanabilmesinin önü açılmalıdır. Yürütülen soruşturmada şartlarının bulunması halinde ve şüphelinin kabulü ile hakkında uygulanan seri muhakeme usulünde temel cezanın belirlendiği aşama ayrıca öneme sahiptir. Bu aşamada failin davranışları, mağdur veya başka kimselerin suçun işlenmesindeki rolleri, meydana gelen zarar, sağlanan çıkar, suç mağdurunun yanı sıra başkalarının da etkilenmesi ve fail sayısı gibi hallerde dikkate alınarak temel hapis cezasının belirlenmesi gerekmektedir.

İlk bakışta seri muhakeme usulü kapsamında kalan suçların bir çoğunda mağdur kamu olarak yer alsa da 5237 sayılı TCK'nın 154/2 ve 268. maddelerinde düzenlenen suçlarında mağdur konumunda gerçek kişiler yer alabilmektedir. Dolayısıyla bu kimselerin de sürece aktif olarak katılmasında hukuki yarar da bulunmaktadır. 5271 sayılı CMK'nın 250/8. maddesinde talepten bulunması gereken hususlar düzenlenmiş olup aynı maddede belirtildiği üzere, "*Mağdur veya suçtan zarar*

görenlerin kimliği ile varsa vekili veya kanuni temsilcisi,” hükmü yer almaktadır. Yine ilgili Yönetmeliğin 12/2. maddesinde de “Hüküm: varsa mağdur, suçtan zarar gören veya genel hükümlere göre katılma hakkını hâiz olan kişilere tebliğ edilir.” hükmü ile ifade edilmiştir.

Dolayısıyla kanunda yer verilen ve yönetmelikte düzenlenen bu kimselerinde seri muhakeme usulünün uygulanması halinde mahkeme tarafından verilen kararlarla ilgili olarak itiraz edebilme hakkı tanınması gerekmektedir. Uygulamada farklılıkların meydana gelmemesi ve hak kayıplarının oluşmaması için bu hususta ayrıca kanuni bir düzenlemenin yapılması gerektiği kanaatindeyiz.

Alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından olan önödeme, uzlaştırma ve kamu davasının açılmasının ertelenmesi müesseselerine en son olarak eklenen bir diğer kurum ise, seri muhakeme usulüdür. Yargıda hedef süre amacına ve bireylerin hak ihlaline sebebiyet verilmemesi amacına hizmet eden birbirlerinden farklı etkileri ve sonuçları olan müesseselerden hangisinin önce, hangisinin sonra uygulanacağı ise değerlendirilmesi gereken başka bir husustur.

Bu müesseselerin hangilerinin önce, hangilerinin daha sonra uygulanacağı ile ilgili olarak tam olarak kanuni bir düzenleme bulunmamakta olup yönetmelik maddelerinden hareketle bir çıkarım yapılmaktadır. Yine Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü’nün 2019 tarihli Seri Muhakeme Usulü sunumuna göre de yürütülen bir soruşturma da öncelikle ve sırasıyla, önödeme, uzlaştırma, kamu davasının açılmasının ertelenmesi ve son olarak seri muhakeme usulü uygulama alanı bulabilecektir. Uygulamada zaman zaman farklılıkların meydana gelmemesi adına yönetmelik ya da bakanlık sunumlarının yanı sıra alternatif uyuşmazlık çözüm yollarının hangi sıra ile ne şekilde uygulanabileceğine dair kanuni bir düzenlemenin de yapılması gerekmektedir.

Türk ceza hukukuna yeni kazandırılan bu müessesenin daha önceden uygulama alanı bulunduğu Kıta Avrupası ülkelerinin hukuk sistemleri de incelenerek hukukumuzda uygun ve benzer olan faydalı hükümler iktibas edilebilir. Tüm bu eleştiri ve öneriler ışığında işaret edilen noktalar dikkate alınarak hukukumuzda kazandırılan bu yeni müessesenin daha da faydalı bir şekilde uygulama alanı bularak zamanla daha da geliştirilebileceği inancımızı tekrardan yineliyoruz.

SONUÇ

Günümüz dünyasına ve buna bağlı olarak tarihin akış serüvenine göz atıldığında, insan nüfusunda meydana gelen ciddi artış, toplumsal ya da iktisadi alanda yaşanan birçok gelişmelerin yanı sıra dijitalleşme ile teknolojinin de artması sonucunda oldukça farklı suçlar ortaya çıkmış ve işlenen suç sayısında da eskiye nazaran ciddi bir artış meydana gelmiştir. Bunu fark eden kanun koyucu yapılan yargılama faaliyetlerinde, adil yargılanma hakkının bir görünümü olan makul sürede yargılanma hakkını gözetebilmek için kaçınılmaz olarak, ağır suçların etkili bir şekilde soruşturulması ve kovuşturulması amacıyla, bir takım hafif nitelikte sayılabilecek suçların muhakemesi yönünden olağan kuralların dışında ve bu kurallar bir nebze olsun esnetilerek bazı özel usüller ile alternatif uyumsuzluk çözüm yollarını üretmek ve uygulamak durumunda kalmıştır.

24.10.2019 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan ve 7188 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile Türk ceza hukukuna kazandırılan seri muhakeme usulü ile bir takım katalog suçlar açısından muhakeme sürecini daha da kısaltarak mümkün olan en kısa zaman zarfı içerisinde hedefe ulaşması amaçlanmaktadır.

Seri muhakeme usulü ile uzun zamandır uygulanagelen klasik muhakeme usulünden farklı bir yöntem tercih edilerek hedefe daha hızlı bir şekilde varılması amaçlanmaktadır. Mahkemelerde günden güne giderek artan iş yükü neticesinde zaman zaman hak ihlalleri gündeme gelebilmektedir. Dolayısıyla seri muhakeme usulü makul sürede yargılanma hakkı açısından da oldukça önemlidir.

Seri muhakeme usulü bünyesinde klasik muhakeme usulünden birçok farklılık barındırmakta olup soruşturma evresini kısa sürede sonuçlandırarak çözüme kavuşturmaktadır. Klasik muhakeme usulünde, şüpheli açısından uygulama alanı bulan delil getirme ve tartışma serbestisi, tanık dinletme hakkı gibi pek çok güvence seri muhakeme usulünde yer almamaktadır. Dolayısıyla birçok güvenceden vazgeçiliyor olması nedeniyle seri muhakeme usulünün kabulü şüphelinin iradesi ile mümkün olabilmektedir.

Bunun yanı sıra kanun koyucu tarafından seri muhakeme usulünde şüphelinin bu usulü kabul yönündeki iradesini kendisine atanan müdafî huzurunda kabul etmesi hali de düzenlenmiştir.

Yürütülen soruşturmada şartlarının bulunması halinde Cumhuriyet Savcısı tarafından seri muhakeme usulünün uygulanması zorunludur. Seri muhakeme usulü uygulanmadan önce soruşturma boyunca şüphelinin lehine ve aleyhine olan tüm deliller Cumhuriyet Savcısı tarafından toplanmalıdır. Aksinin kabulü halinde, tereddütlü ya da muğlak kalan noktalar tam olarak aydınlatılmadan şüpheli hakkında mahkûmiyet kararı tesis edilebilecek olup bu durum ise, hak ihlallerine neden olacaktır.

Seri muhakeme usulü hakkında şüpheli tam olarak bilgilendirilmeli ve aydınlatılmalıdır. Her ne kadar kanun koyucu tarafından sadece şüphelinin teklifi kabul aşamasında, müdafî eşliğinde olması halini öngörülmüş ise de soruşturmanın her aşamasında şüpheli kendisine atanan müdafiden yararlanabilmelidir. Özellikle bilgilendirme aşamasında şüphelinin müdafiden yararlanması ve hukuki açıdan faydalanabilmesi oldukça önemlidir.

Bilgilendirme safhası Cumhuriyet Savcısı ya da kolluk tarafından da yapılabilmektedir. Uygulamada ise, çokça adliyede çalışan katipler tarafından bilgilendirme yapıldığı görülmektedir. Bu durum da oldukça tehlikeli olup bilgilendirme ne surete olursa olsun hukukçular tarafından yapılmalıdır. Bu aşamada adliyelerde staj yapan hakim ve savcı yardımcılarında da faydalanılabileceği kanaatindeyiz.

Toplum arasında da zaman zaman ifade edildiği üzere, “*geciken adalet, adalet değildir.*” şeklinde bir özdeyiş bulunmaktadır. Bu özdeyiş oldukça önemli olup geçmişî roma hukuku ilkelerine kadar dayanmaktadır.⁶⁶⁵ Bu düşünce ışığında yapılan yargılamaların makul sürelerde tamamlanması ve hüküm verilmesi adil yargılanma hakkı bağlamında da oldukça önemlidir.⁶⁶⁶

Yürütülen soruşturmalarda şartlarının bulunması halinde seri muhakeme usulüne zorunlu olarak başvurulacaktır. Cumhuriyet Savcısı tarafından şüpheliye usul hakkında bilgilendirme yapılarak bir teklifte bulunulacaktır. Şüphelinin kabul etmesi halinde işlediği suçun karşılığı olan cezasından yarı oranda indirimine gidilecektir. Şüphelinin özgür iradesi ile kabul yönünde beyanını müdafî eşliğinde açıklamasından sonra içerisinde yaptırım yer alan ve Cumhuriyet Savcısı tarafından düzenlenen bu belgeye ise, talepname adı verilir.

Cumhuriyet Savcısı tarafından düzenlenen talepname mahkemeye gönderilecektir. İlgili kanun ve yönetmelikte belirtilen hususlar ile bağlı olarak mahkeme dosya

⁶⁶⁵ “Iustitiae dilatio est quaedam negatio”

⁶⁶⁶ Kaşlı, s. 83.

üzerinden bir inceleme yapacaktır. İnceleme neticesinde talepname reddedilmiyorsa şüphelinin mahkeme huzurunda da seri muhakeme usulünü kabulü yönünde iradesini beyan etmesi ile hakkında aynı gün hüküm verilecektir. Burada belirtmek gerekirse gerek Cumhuriyet Savcısı tarafından düzenlenen talepname, gerek mahkeme hükmünün de gerekçeli olması hak ihlallerinin önlenmesi açısından oldukça önemlidir.

Mahkeme tarafından verilen hüküm neticesinde ise, kanun koyucu tarafından itiraz kanun yolu öngörülmüştür. Mahkeme tarafından verilen hükümlere karşı genellikle istinaf kanun yoluna başvuruluyorken bu genel uygulamadan vazgeçilerek itiraz kanun yolunun tercih edildiği görülmektedir. Kanun koyucu tarafından istinaf kanun yolu yerine itiraz kanun yolunun tercih edilmesinin sebebi olarak sürecin daha hızlı tamamlanması düşüncesi öne çıkmaktadır.

İtiraz kanun yolunda itiraz merciinin sınırlı bir denetim yetkisi bulunmaktadır. Bu durumda ise, şüpheli hakkında tesis edilen hüküm açısından etkili bir denetim imkanı bulunduğunu söylemek güçtür. Dolayısıyla mahkeme tarafından verilen ve infaz kabiliyeti bulunan bu kararlarına karşı da itiraz kanun yolu yerine istinaf kanun yoluna gidilmesi şeklinde bir düzenleme yapılmasının gerek adil yargılanma hakkı kapsamında gerek daha teminatlı olan üst derece mahkemede yargılanma hakkı kapsamında çokça faydalı olacağı kanaatindeyiz.

Seri muhakeme usulü kapsamında kalan katalog suçlar zamanla kontrollü bir şekilde daha da arttırılabilir. Bu sayede mahkemelerde artan iş yükü zamanla daha da azalacak olup hak ihlallerinin önüne geçilebilecektir. Bu amaçla gerek uygulayıcılar tarafından gerek doktrin tarafından yapılan tüm öneri ve eleştiriler dikkate alınarak müessese daha da iyileştirilebilir. Çalışmamız boyunca incelemiş olduğumuz ve hukukumuz kazandırılan bu yeni müessesenin zamanla daha da iyiye gideceğine inanıyor ve hukukumuz faydalı olmasını tekrardan diliyoruz.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- AKBULUT, Berrin; **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 5. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2018.
- AKBULUT, Berrin/AKSAN, Murat; **Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma**, 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2019.
- AKYÜZ, Emine; **Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması**, 1. Baskı, Pegem Akademi, Ankara 2010.
- ALDEMİR, Hüsnü; **Ceza Yargılamasında Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usulleri**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2019.
- ALDEMİR, Hüsnü; **Ceza Hukuku Genel Hükümler Rehberi**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2019.
- ALDEMİR, Hüsnü; **Hakimlik ve Savcılık Mesleğinin Temel Esasları**, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2019, s. 106.
- ALTIPARMAK, Cüneyd; **100 Başlıkta Soruşturma Evresi**, 14. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2022.
- APAYDIN, Cengiz; **Ceza Muhakemesine Egemen İlkeler Işığında Olağan ve Olağanüstü Kanun Yolları**, Seçkin Yayınevi, 1. Baskı, Ankara 2020.
- ARSLANTÜRK, Mustafa; **Cumhuriyet Savcısının Soruşturma Temel Kitabı**, 3. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2022.
- ARTUÇ, Mustafa; **Hüküm Kurma Sanatı**, 10. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2018.
- ARTUK, Mehmet Emin/Gökçen, Ahmet/ALŞAHİN, M. Emin/ÇAKIR, Kerim; **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 18. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2019.
- ARTUK, Mehmet Emin/Gökçen, Ahmet/ALŞAHİN, M. Emin/ÇAKIR, Kerim; **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 13. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2019.
- ASLAN, Ahmet; **Cumhuriyet Savcısı ve Soruşturma**, 6. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2018.
- ASLAN, Beşir; **Ceza Hukukunda Yaş Küçüklüğü**, 3. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2014.
- AYGÖRMEZ, Gülsün A./KORKMAZ, Mehmet; **Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usulleri Stratejileri**, 1. Baskı, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul 2021.
- BAĞDATLI, Selahattin; **Hukuk Sözlüğü**, 1. Baskı, Derin Yayınları, İstanbul 2021.

- BARKIR, Kamil; **Mühür Bozma Suçu**, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2021.
- BEZGİN, Yüksel Ertürk; **Soruşturmanın Gizliliği İlkesi Kapsamında Lekelenmeme Hakkı**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2021.
- CENTEL, Nur/ZAFER, Haamide; **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 13. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul 2016.
- ÇETİNTÜRK, Ekrem; **Onarıcı Adalet ve Ceza Adalet Sisteminde Uzlaştırma**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2017.
- DÖNMEZER, Sulhi; **Kişilere ve Mala Karşı Cürümler**, 17. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul 2004.
- ERCAN, İsmail; **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 13. Baskı, Kuram Kitap, İstanbul 2017.
- ERCAN, İsmail; **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 12. Baskı, Kuram Kitap, İstanbul 2016.
- ERCAN, İsmail; **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 13. Baskı, Kuram Kitap, İstanbul 2017.
- ERDEM, Mustafa Ruhan/ESER, Ferda/ÖZŞAHİNLİ, Pakize Pelin; **100 Soruda Uzlaştırma – Uzlaştırmacının El Kitabı**, 3. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2017.
- ERDEM, Mustafa Ruhan/ŞENTÜRK, Candide; **Ceza Muhakemesinde Kanun Yolları**, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2018.
- ERTEMÜR, Hazal; **Ceza Muhakemesi Hukukunda Alternatif Bir Çözüm Yolu Olarak Uzlaştırma**, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2021.
- GÖKCEN, Ahmet/BALCI, Murat/ALŞAHİN, M. Emin/ÇAKIR, Kerim; **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 6. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2022.
- GÜNAY, Erhan; **Ceza Muhakemesi Hukukunda Olağanüstü Kanun Yolları**, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019.
- HAFIZOĞULLARI, Zeki/ÖZEN, Muharrem; **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 8. Baskı, US-A Yayıncılık, Ankara 2015.
- KAN, Celal Hakan; **Muhakemesiz Hukukta ve Türk Hukukunda Koşullu Salıverme**, 2. Baskı, Karahan Kitabevi, Adana 2020.
- KARA, Eyüp Kara/ASLAN, Ahmet/YILDIZ, Okan; **Cumhuriyet Savcıları için Kovuşturma Rehberi**, 1. Baskı, Türkmenler Matbaacılık, İstanbul 2020.
- KARAKEHYA, Hakan/İNCE TUNÇER, Asuman; **Türk Ceza Muhakemesinde Seri Muhakeme ve Basit Yargılama**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2021.

- KEZER, Ahmet; **30 Soru ve Yanıtta Seri Muhakeme Usuli ile Basit Yargılama Usulü**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2019.
- KAYMAZ, Seydi/GÖKÇAN, Hasan Tahsin; **Uzlaşma ve Önödeme**, 2. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2007,
- KILIÇARSLAN İSFEN, Sibel; **Alman ve Türk Ceza Hukukunda Trafik Güvenliğini Kasten Tehlikeye Sokma Suçları**, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2013.
- KOCA, Mahmut/ÜZÜLMEZ, İlhan; **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2016.
- KOCA, Mahmut/ÜZÜLMEZ, İlhan; **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 14. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2021.
- KOÇAOĞLU, Serhat Sinan; **Müdafi**, 3. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2017.
- KUNTER, Nurullah/YENİSEY, Feridun; **Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku**, 15. Baskı, Arıkan Yayınevi, İstanbul 2005.
- MERAN, Necati; **Hırsızlık, Yağma, Karşılıksız Yararlanma ve Malvarlığına Karşı Suçlar**, 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2013.
- NARTER, Sami; **Trafik Kazalarında Hukuki ve Cezai Sorumluluk**, 6. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2021.
- ÖZBEK, Veli Özer; **Yeni Ceza Muhakemesi Kanununun Anlamı**, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2005.
- ÖZBEK, Veli Özer/DOĞAN, Koray/BACAKSIZ, Pınar; **Ceza Muhakemesi Hukuku Temel Bilgiler**, 11. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2020.
- ÖZBEK, Veli Özer/DOĞAN, Koray/BACAKSIZ, Pınar; **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 14. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2021.
- ÖZBEK, Veli Özer/DOĞAN, Koray/BACAKSIZ, Pınar; **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 12. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2021.
- ÖZGENÇ, İzzet; **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 17. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2021.
- ÖZOCAK, Gürkan; **Türk Ceza Hukukunda Suça Teşebbüs**, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2018.

- ÖZTÜRK, Bahri/TEZCAN, Durmuş/ERDEM, Mustafa Ruhan/SIRMA, Özge/SAYGILAR, Yasemin/ALAN AKCAN, Esra/ÖZAYDIN, Özdem/ERDEN TÜTÜNCÜ, Efser/ALTINOK VILLEMIN, Derya/TOK, Mehmet Can; **Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku**, 14. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2020.
- ÖZTÜRK, Bahri/TEZCAN, Durmuş/ERDEM, Mustafa Ruhan/SIRMA GEZER, Özge/SAYGILAR KIRIT, Yasemin/ALAN AKCAN/ÖZAYDIN, Özdem/ERDEN TÜTÜNCÜ, Efser/ALTINOK VILLEMIN, Derya/TOK, Mehmet Can; **Ana Hatlarıyla Ceza Muhakemesi Hukuku**, 8. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2021.
- PARLAR, Ali/HATIPOĞLU, Muzaffer; **Ceza Sorumluluğunu Kaldıran veya Azaltan Nedenler**, 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2010.
- PEKCANITEZ, Hakan/ATALAY, Oğuz/SUNGURTEKİM, Meral/ÖZEKES, Muhammet; **İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı**, 4. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2017.
- RUHİ, Canan/RUHİ, Ahmet Cemal; **Tebliğat Hukuku Bilgisi**, 5. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2019.
- RUHİ, Canan/RUHİ, Ahmet Cemal; **Taksirle Yaralama ve Öldürme, Trafik Güvenliğini Tehlikeye Sokma Suçu**, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2019.
- ROUSSEAU, Jean Jacques; **Toplum Sözleşmesi**, 23. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2018.
- SEVİM, Onur Utku; **Adli Emanet İşlemleri ve Denetim**, 1. Baskı, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, Ankara 2020.
- SOYLU ÜNVER, Gülsüm/KARAMAN ENGÜR, Seçil Nergiz; **Seri Muhakeme Usulü**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2020.
- ŞAHİN, Hamza; **Sulh Ceza Hakimliği Uygulamaları**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2019.
- ŞAHİN, Cumhur/GÖKTÜRK, Neslihan; **Ceza Muhakemesi Hukuku –I-**, 12. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2021.
- ŞAHİN, Cumhur/GÖKTÜRK, Neslihan; **Ceza Muhakemesi Hukuku –II-**, 12. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2022.
- ŞAHİN, Cumhur/GÖKTÜRK, Neslihan/BAYTEMİR KONTACI, Burcu/KILIÇ, Ali Şahin/KILIÇPARLAR, Zeliha/PANCAROĞLU, Başar; **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 4. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2021.

- ŞAHİN, Cumhur; **Ceza Muhakemesi Kanunu Gazi Şerhi**, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2005.
- TANERİ, Gökhan; **Çevreye Karşı Suçlar**, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2021.
- TANERİ, Gökhan/KAMIŞLI, Gani; **Dolandırıcılık, Sahtecilik, Güveni Kötüye Kullanma Suçları**, 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2021.
- TANERİ, Gökhan; Taneri, **Seri Muhakeme Usul-Şartlar-Suçlar ve Hüküm ve Basit Yargılama Usulü**, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020.
- TANERİ, Gökhan; **Türk Ceza Kanununda Önödeme Suçları**, 1. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara 2017.
- TEMİZ GÜL, Yağmur; **Ceza Hukukunda Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları**, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2021.
- TEZCAN, Durmuş/ÇULHA, Rifat/DEMİRAĞ, Fahrettin/NUHOĞLU, Ayşe/OKTAR, Salih/ YENİSEY, Feridun; **Ceza Muhakemesi Hukuku Başvuru Kitabı**, Bilge Yayınevi, 2. Baskı Ankara 2017.
- TEZCAN, Durmuş/ERDEM, Mustafa Ruhan/SANCAKDAR, Oğuz/ÖNOK, Rifat Murat; **İnsan Hakları El Kitabı**, 9. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2021.
- TOROSLU, Nevzat/FEYZİOĞLU, Metin; **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 17. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara 2017.
- Türkiye Adalet Akademisi, **Ceza Muhakemesinde Toplanması Gereken Deliller**, 2. Baskı, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, Ankara 2021.
- ÜNVER, Yener/HAKERİ, Hakan; **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 13. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2017.
- YAŞAR, Osman/OTACI, Cengiz; **Ceza Muhakemesi Kanunu 2. Cilt**, 10. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2022.
- YAŞAR, Yusuf; **Ceza Muhakemesi Sisteminde Seri Muhakeme Usulü Üzerine Bir İnceleme**, 1. Baskı, Astana Yayınları, Ankara 2021.
- YAVUZ, Hakan A.; **Ceza Muhakemesinde Kovuşturmaya Alternatif Yöntemler**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2020.
- YENİSEY, Feridun/NUHOĞLU, Ayşe, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 9. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2021.
- YENİSEY, Feridun/NUHOĞLU, Ayşe, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 10. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2022.
- YILDIRIM, Ebubekir; **Türk Hukuk Sisteminde Uzlaştırma Kurumu**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2020.

- YILMAZ, Ömrü; **Öğreti ve Uygulamada Ateşli Slahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun**, 1. Baskı, Afşar Medya Matbacılık, Ankara 2019.
- ZAPATA, Tan Tahsin; **Medeni Hukuk**, 23. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara 2018.
- ZAPATA, Tan Tahsin; **Borçlar Hukuku**, 17. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara 2016.

MAKALELER

- AKBULUT, İlhan; “Ceza Davalarının Uzamasının Sebepleri”, **Yargıtay Dergisi**, C. 20, S. 4, Ankara 1994, s. 444-446. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/95960> Erişim Tarihi: 28.04.2022
- ALAN AKCAN, Esra; “Ceza Hukukunda Mağdurun Korunmasına Yönelik Düzenlemeler”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.18, S.2014, s. 3949-3997. <https://hukuk.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2015/09/ESRA-ALAN-AKCAN.pdf> Erişim Tarihi: 28.04.2022
- APİŞ, Özge; “Güncel Yargı Kararları ve Yasa Değişiklikleri Işığında İfade Alma ve Sorgu Sırasında Şüpheli/Sanığın Hakları”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. 25, S. 1, İstanbul 2019, s. 53-85. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/746649> Erişim Tarihi: 28.04.2022
- ARIKAN, Mustafa İberyay; Başkasına Ait Kimlik ve Kimlik Bilgilerinin Kullanılması Suçu, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 65 S. 4, Ankara 2016. s.1061-1084. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/621506> Erişim Tarihi: 16.07.2022
- ATALAY, Ayşe Özge; “Türk Ceza Muhakemesinde Seri Muhakeme Usulü ve Mukayeseli Hukuktaki Benzer Usuller” **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2020/2, Yayın No:96, s. 653-732. https://www.researchgate.net/publication/348884293_TURK_CEZA_MUHAKEMESINDE_SERI_MUHAKEME_USULU_VE_MUKAYESELİ_HUKUKTA_KI_BENZER_USULLER Erişim Tarihi: 28.04.2022
- AYGÖRMEZ UĞURLUBAY, Gülsün/KORKMAZ, Mehmet/HARDAR, Nuran; “Seri Muhakeme Usulüne İlişkin Sorunlar”, **Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.1, S.2, İstanbul 2019, s. 255-306. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/909215> Erişim Tarihi: 28.04.2022

- AYGÖRMEZ, Gülsün; “Genel Güvenliğin Kasten Tehlikeye Sokulması Suçları (TCK m. 170, 171)”, **Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 3. S.2, Ankara 2021, s. 313-355. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2043416> Erişim Tarihi: 20.10.2022
- BAYTAZ, Abdullah Batuhan; “Seri Muhakeme Usulü” **Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi**, C.8, S.2, s. 227-273. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1414498> Erişim Tarihi: 28.04.2022
- CİHAN, Erol; “Mühür Bozma (Fekk’i) Suçu”, **İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. 3 S. 4, İstanbul 1969, s. 45-59. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/14063> Erişim Tarihi: 20.10.2022,
- ÇAKIR, Kerim; “Uzlaştırmanın Kapsamı ve Şartları”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. 24. S. 1, İstanbul 2018, s. 446-452. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/509572> Erişim Tarihi: 28.04.2022
- ÇAKIR, Kerim; 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Başkasına Ait Kimlik ve Kimlik Bilgilerinin Kullanılması Suçu, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi - Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan**, C. 19, S. 2, İstanbul 2013. s. 1541-1566. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/824027> Erişim Tarihi: 16.07.2022
- ÇELEBİ, Ümit; “Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları Işığında Uzlaştırma”, **Bursa Barosu Dergisi**, C. 42, S. 103, Bursa 2018. s. 64-68. <https://www.bursabarusu.org.tr/Home/KbDownload/bursa-barosu-dergisi-sayi-103> Erişim Tarihi: 28.04.2022
- ÇELİK, Abdullah; “Adil Yargılanma Hakkı Rehberi”, **Anayasa Mahkemesi Yayınları**, Bireysel Başvuru El Kitapları, Ankara 2014. https://www.anayasa.gov.tr/media/3503/adil_yargilanma.pdf Erişim Tarihi: 28.04.2022
- DEĞİRMENCİ, Olgun; “Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme Usulü” **Ankara Batı Adliyesi Dergisi**, S. 3, Ankara 2020, s. 16-22. <https://rayp.adalet.gov.tr/resimler/509/dosya/3sayi22-09-20202-45-pm.pdf> Erişim Tarihi: 28.04.2022

- DEĞİRMENCİ, Olgun; “Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukukunda Mağdur Hakları”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S. 77, Ankara 2008, s. 33-86. <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2008-77-432> Erişim Tarihi: 20.07.2022
- DÖNMEZ, Burcu; “İngiliz Ceza Hukukunun Tarihinin Gelişim Süreci ve Kaynakları”, **Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 8, S. 2, Kayseri 2013. S .287- 317. <https://jurix.com.tr/article/5758> Erişim Tarihi: 28.04.2022
- DURANOĞLU, Yakup; “Türk Ceza Muhakemesi Hukukundaki Soruşturma Evresinin Tarihi Gelişimi”, **Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 8, S. 1, Eskişehir 2022. s. 167-190. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1990538> Erişim Tarihi: 28.04.2022
- ER, Elif; “Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usullerinin Özellikleri ve Ceza Muhakemesi Hukuku İlkeleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi”, **Yaşar Hukuk Dergisi**, C.3, S.1, Ankara 2020, s. 55-111. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1481004> Erişim Tarihi: 28.04.2022
- EREM, Faruk; “Savunma ve Ceza Yargılamasının Temeldeki Kusurları”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, C.1 S.1, Ankara 1988, s. 91-99. <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m1988-19881-1086> Erişim Tarihi: 04.10.2022
- ERDEM, Mustafa Ruhan/ŞENTÜRK, Candide; “Ceza Muhakemesi Hukukunda Yeni Bir Kurum Olarak Seri Muhakeme Yöntemi”, **Ceza Hukuku Dergisi**, C. 14, S. 41, Ankara 2019, s. 573-601. <https://www.jurix.com.tr/article/20136> Erişim Tarihi: 28.04.2022
- ERİŞ, Uğur; “Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma ve Uzlaştırma Eğitimi”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S.137, Ankara 2018, s. 243-271. <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/Dergi/Dergi137/274/> Erişim Tarihi: 28.04.2022
- ERSOY, Uğur; “Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usullerinde İtiraz Kurumuna İlişkin Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 28, S. 2, Konya 2020, s. 857-885. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1193247>

- ESER, Albin; “Ceza Muhakemesi Hukuku İlkelerindeki Değişme: Ceza Muhakemesi Tekrar Özelleşiyor Mu?” Sonderdrucke aus der Albert-Ludwigs-Universität Freiburg, **Marmara Üniversitesi**, Y. 536. s. 19-64. <https://freidok.uni-freiburg.de/fedora/objects/freidok:3552/datastreams/FILE1/content> Erişim Tarihi: 28.04.2022
- GÖKALP, Özge Tuçe; “Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma”, **Hukuku ve İktisat Araştırmaları Dergisi**, C. 5, S. 1, 2013, s. 21-30 <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/85294> Erişim Tarihi: 28.04.2022
- GÜMÜŞAY, Arif; “Yeni Değişiklikler Işığında Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi”, **Selçuk Üniversitesi Adalet Meslek Yüksek Okulu Dergisi**, C.4, S.1, Konya 2021, s. 101-135. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1805745> Erişim Tarihi: 28.04.2022
- GÜNGÖR, Mümin; “Mağduriyetin Giderilmesi Açısından Uzlaştırma Kurumu İle Mağdur Hakları Tasarısının İncelenmesi”, **Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi**, S.2019/2, s. 189-230. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/774990> Erişim Tarihi: 28.04.2022
- İŞİK, Harun; “Victim-Centred Approach To Imprisonment: Restorative Justice”, **Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 23, S. 39, Diyarbakır 2018, s. 317-334. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/595326> Erişim Tarihi: 20.10.2022
- KAPLAN, Mahmut/ATLADI, R. Barış; “Gürültüye Neden Olma Suçu”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN’a Armağan, C.21, Özel Sayı, İzmir 2019, s. 627-654. <https://hukuk.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2019/09/MAHMUT-KAPLAN-BARIS-ATLADI.pdf> Erişim Tarihi: 20.10.2022
- KARAKEHYA, Hakan; “Kumar Oynanması İçin Yer ve İmkan Sağlanma Suçu”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi - Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan**, C.19, S.2, s. 699-713. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/811239> Erişim Tarihi: 28.04.2022
- KAŞKA, Hakan; “Olan ve Olması Gereken Açısından, Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Basit Muhakeme”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S. 153, Ankara 2021, s. 107-167. <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2021-153-1967> Erişim Tarihi: 28.04.2022

- KAŞLI, Enver; “Seri Muhakeme Usulü Teklifini Kabul Etme ve Suç İkrarı İlişkisi”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, S. 50, Ankara 2022, s. 79-92. <https://taad.taa.gov.tr/yuklenenler/dosyalar/dergiler/taad/taad-50/23cecdf5-ec38-4029-8bda-3f79701e3c67-makale-3-1328-enver-kasli-25.03.22.pdf> Erişim Tarihi: 28.04.2022
- KETİZMEZ, Muammer; Yargı Yetkisinin Kullanılması Açısından Seri Muhakeme Usulü – Anayasanın 138. Maddesine Aykırılık Sorunu, **Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.11, S.1, Ankara 2021, s. 229-254. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1655159> Erişim Tarihi: 28.04.2022
- KETİZMEN, Muammer; “Uzlaşmanın Sirayet Etmezliği İlkesinin Sonucu Olarak Mağdurun Yargılanacak Kişiyi Seçebilme Yetkisi”, **Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.2, S.1, Ankara 2010, s. 1-10. <https://app.trdizin.gov.tr/makale/TVRReUIUYzNOdz09/uzlasmanin-sirayet-etmezligi-ilkesinin-sonucu-olarak-magdurun-yargilanacak-kisiyi-secebilme-yetkisi-> Erişim Tarihi: 28.04.2022
- KOÇ, Coşkun; “Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Ceza Muhakemesinde Makul Sürede Yargılanma Hakkı”, **İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 7, S. 1, İstanbul 2020. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1190635> Erişim Tarihi: 28.04.2022
- KOCA, Mahmut; “Ceza Muhakemesinde Basit Yargılama Usulü”, **İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, S. 7, C. 2. İstanbul 2020, s. 173-195. <https://acikerisim.medipol.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12511/9017/Koca-Mahmut-2020.pdf?sequence=1> Erişim Tarihi: 25.05.2022
- KIZILARSLAN, Hakan; “Soruşturma Yapılmasına Yer Olmadığı Kararları (SYOK) ve Bu Kararların Ceza Muhakemesi Sistematiği Açısından İrdelenmesi”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Ankara 2019, S. 144, s. 59-104. <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2019-144-1870> Erişim Tarihi: 28.04.2022
- MADEN, Mehmet; “Bir Tehlike Suçu Olarak “Gürültüye Neden Olma” (TCK, m. 183) ve Tehlike Suçlarına İlişkin Genel Tespitler”, **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 25. S. 1, Ankara 2021, s. 431-470. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1546662> Erişim Tarihi: 20.10.2022

- MERAKLI, Serkan; “Parada Sahtecilik Suçu” **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. 26 S. 2, İstanbul 2020, s. 726-776.
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1263133> Erişim Tarihi: 16.07.2022
- MERCAN, Boran Ali; “Onarıcı Adalet Pratiklerinde Mağdur-Fail Karşılılaşması: Duygusal Temsiller karşısında Hakiki Duygulanımlar”, **Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi**, C. 18, S. 1, İstanbul 2019, s. 103-125.
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/713636> Erişim Tarihi: 20.10.2022
- ÖNOK, Murat; “Trafik Güvenliğini Tehlikeye Sokma Suçu (TCK m. 179)” **TBB Dergisi** S. 121, Ankara 2015, s. 157-202.
<http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2015-121-1528> Erişim Tarihi: 20.10.2022
- ÖZBEK, Mustafa; “Ceza Muhakemesi Kanununda Uzlaştırma”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 54, S. 3. Ankara 2005, s. 295-297.
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/628296> Erişim Tarihi: 28.04.2022
- ÖZBEK, Veli Özer; “Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Kurumunun 6763 Sayılı Kanun Hükümleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi”, **Ceza Hukuku Dergisi**, C. 11, S. 32, Ankara 2016, s. 7-28. <https://jurix.com.tr/article/7437>
Erişim Tarihi: 28.04.2022
- ÖZEN, Muharrem; “Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme Usulü” **Ankara Batı Adliyesi Dergisi**, S. 3, Ankara 2020, s. 24-28.
<https://rayp.adalet.gov.tr/resimler/509/dosya/3sayi22-09-20202-45-pm.pdf>
Erişim Tarihi: 28.04.2022
- ÖZEN, Muharrem/KÖKSAL, Atacan; “Önödeme ve Bazı Çözüm Önerileri”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 70 S. 2. Ankara 2021, s. 589-621.
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1662658> Erişim Tarihi: 28.04.2022
- ÖZEN, Muharrem/KÖKSAL, Atacan; “Suçsuzluk Karinesi Bağlamında Soruşturma Yapılmasına Yer Olmadığı Kararı”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 68 S. 1. Ankara 2019, s. 261-286.
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/695519> Erişim Tarihi: 20.10.2022

- ÖZEN, Mustafa; “Cumhuriyet Savcısının Takdir Yetkisi”, **Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 13. S. 3-4. Erzincan 2009, s. 41-68. <https://acikerisim.kku.edu.tr:8443/xmlui/bitstream/handle/20.500.12587/13679/c958a354-ed0a-4f7d-bf48-e9b006df7f4c.pdf?sequence=1&isAllowed=y> Erişim Tarihi: 28.04.2022
- RETONAZ, Emine Eylem Aksoy; “Genel Güvenliğin Kasten Tehlikeye Sokulması Suçu”, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 11 S.1 İstanbul 2012, s. 3-17. <https://dosya.gsu.edu.tr/Docs/HukukFakultesi/TR/FakulteDergisi/fakulte-dergisi-2012-2-hukuk-fakultesi.pdf> Erişim Tarihi: 20.10.2022
- SHERMAN, Lawrence W./STRANG, Heather, (Çev. Elif Bekar Canpolat); “Delil Temelli Hüküm Olarak Onarıcı Adalet”, **Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi**, C. 2, S. 1-2, İstanbul 2014, s. 281-322. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/14668> Erişim Tarihi: 20.10.2022
- SİNCAR, Mustafa; “Ceza Yargılamasında İstisnai Bir Yöntem: Seri Muhakeme Usulü Nedir?” **Adalet Biz**, 21.02.202, <https://www.adaletbiz.com/ceza-yargilamasinda-istisnai-bir-yontem-seri-muhakeme-usulu-nedir-makale,1306.html> Erişim Tarihi: 28.04.2022
- ŞEN, Ersan; “Bağlantılı Davalarda Seri Muhakeme Usulünün Tatbiki” **Hukuki Haber**, 01.05.2020, <https://www.hukukihaber.net/baglantili-davalarda-seri-muhakeme-usulunun-tatbiki-makale,7790.html> Erişim Tarihi: 28.04.2022
- ŞEN, Ersan; “AYM’nin Seri Muhakeme Usulüne İlişkin İptal Kararı” **Hukuki Haber**, 08.08.2022, <https://www.hukukihaber.net/aym-nin-seri-muhakeme-usulune-iliskin-iptal-karari-makale,10166.html> Erişim Tarihi: 12.08.2022
- ŞEN, Ersan; “Ceza Yargılaması Süreci”, **TBB Dergisi**, C. 97, Ankara 2011, s. 269-300. <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2011-97-1113> Erişim Tarihi: 28.04.2022
- ŞEN, Ersan; “Soruşturmaya Yer Olmadığı Kararının Önemi ve KYOK ile Mukayesesi” **Hukuki Haber**, 28.03.2020, <https://www.hukukihaber.net/sorusturmaya-yer-olmadigi-kararinin-onemi-ve-kyok-ile-mukayesesi-makale,7601.html> Erişim Tarihi: 28.04.2022
- TULAY, Emre; “Seri Muhakeme Usulü”, **İzmir Barosu Dergisi**, C.85, S.2, İzmir 2020, s.117-157. <https://www.izmirbarosu.org.tr/pdfdosya/seri-muhakeme-u2020928103254796.pdf> Erişim Tarihi: 28.04.2022

- UĞUR, Hüsamettin; “Ceza Muhakemesinde Kovuşturma Mecburiyeti İlkesinden Maslahata Uygunluk İlkesine”, **TBB Dergisi**, S. 73, Ankara 2007. s. 256-288. <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2007-73-378> Erişim Tarihi: 28.04.2022
- ÜZÜLMEZ, İlhan; “Türk Hukukunda Suçsuzluk Karinesi ve Sonuçları”, **TBB Dergisi**, S. 58, Ankara 2005, s. 41-72. <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2005-58-134> Erişim Tarihi: 20.10.2022
- YAŞAR, Ercan; “Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme Usulü”, **Adalet Dergisi**, C.0, S.65, s. 255-299. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1467957> Erişim Tarihi: 28.04.2022
- YENERER ÇAKMUT, Özlem; “Ceza Muhakemesi Hukukunda Esas Mahkemesinin Verdiği Hüküm”, **Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 11, S. 3-4, Erzincan 2007, s. 29-61. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1856611> Erişim Tarihi: 28.04.2022
- YENİDÜNYA, Ahmet Caner; “Yargıtay Kararları Işığında Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemi Olarak Önödeme Kurumu” **Legal Hukuk Dergisi**, C. 11 S. 127, 2013, s.51-74. <https://legal.com.tr/urun/legal-hukuk-dergisi-yil-2013-sayi-127/362378> Erişim Tarihi: 25.05.2022
- YENİDÜNYA, Ahmet Caner ; “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Masumiyet Karinesi”, **Güncel Hukuk Aylık Hukuk Dergisi**, S. 5, Ankara 2004, s.20-21. <https://www.yenidunyahukuk.com/dosyalar/masumiyet-karinesi.pdf> Erişim Tarihi: 20.10.2022
- YENİSEY, Feridun; “Ceza Muhakemesi Süjelerinin İradelerinin Ceza Muhakemesinin Yürüyüşüne Etkisi Sorunu”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. 19, S. 2, İstanbul 2013, s. 453-469. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/809868> Erişim Tarihi: 28.04.2022
- YETİMOĞLU, Melike Ezgi; “Türk ve Fransız Ceza Muhakemesi Hukuklarında Seri Muhakeme Hukukuna Karşılaştırmalı Bakış” **Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, S. 1, İstanbul 2020, s. 59-96. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mhfd/issue/61031/906506> Erişim Tarihi: 28.04.2022
- YILMAZ, Hamza; “Seri Muhakeme Üzerine İnceleme” **Hukuki Haber**, 11.12.2020, <https://www.hukukihaber.net/makale/seri-muhakeme-uzerine-inceleme/h439560.html> Erişim Tarihi: 28.04.2022

- YILMAZ, Zahit/APIŞ, Özge; “Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Düzenlemelerinin Değerlendirilmesi”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C.26, S.1, İstanbul 2020, s. 62-106. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1119190> Erişim Tarihi: 28.04.2022
- YOKUŞ SEVÜK, Handan; “Gürültüye Neden Olma Suçu”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi - Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan**, C.19, S.2, s. 363-380. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/809836> Erişim Tarihi: 28.04.2022
- YOKUŞ SEVÜK, Handan; “Çocuk Yargılamasında Önödeme ve Sulh Hakiminin Ceza Kararnamesi” **TBB Dergisi**, S. 52, Ankara 2004, s. 66-88. <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2004-52-18> Erişim Tarihi: 28.04.2022
- YOKUŞ SEVÜK, Handan; “Resmi Belgenin Düzenlenmesinde Yalan Beyan Suçu (TCK m.206)”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN'a Armağan**, C. 21 Özel Sayı, İzmir 2019, s. 139-155. <https://hukuk.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2019/09/HANDAN-YOKUS-SEVUK.pdf> Erişim Tarihi: 20.10.2022

TEZLER

- AYDIN, Devrim; Türk Ceza Hukukunda İştirak, **Yayımlanmış Doktora Tezi**, Ankara Üniversitesi SBE, Ankara 2008. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> Erişim Tarihi: 28.04.2022
- BELCİ, Ozancan; Türk Ceza Hukukunda Seri Muhakeme Usulü, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Dokuz Eylül Üniversitesi SBE, İzmir 2021. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> Erişim Tarihi: 28.04.2022
- BÖLEK, Fatih; Hakkı Olmayan Yere Tecavüz Suçu, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Medipol Üniversitesi SBE, İstanbul 2019. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> Erişim Tarihi: 28.04.2022

- ÇAĞLAR, Seyfettin; Seri Muhakeme Usulü, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara 2021. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> Erişim Tarihi: 28.04.2022
- EGEMENOĞLU, Alaaddin; Genel Güvenliğin Kasten Tehlikeye Sokulması Suçu, **Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Medipol Üniversitesi SBE, İstanbul 2017. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> Erişim Tarihi: 15.07.2022
- FIRAT, Yağmur; “Ceza Muhakemesi Hukukunda Zorunlu Müdafilik, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Maltepe Üniversitesi SBE, İstanbul 2018. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> Erişim Tarihi: 28.04.2022
- ILDIRAR, Elif; Seri Muhakeme Usulü, **Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**, KTO Karatay Üniversitesi SBE, Konya 2020. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> Erişim Tarihi: 28.04.2022
- İTİŞGEN, Rezzan; Kişinin Kendini Suçlamaya Zorlanamaması İlkesi (Nemo Tenetur İlkesi), **Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Üniversitesi SBE, İstanbul 2012. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> Erişim Tarihi: 28.04.2022
- KOCAKALE, Enes; Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme Usulü, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Kırıkkale Üniversitesi SBE, Kırıkkale 2021. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> Erişim Tarihi: 28.04.2022
- TUNÇ, Nazım; Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Bilecik 2010. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> Erişim Tarihi: 28.04.2022
- YAĞCI, Fatmanur; “Türk Ceza Hukukunda Akıl Sağlığı”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Ankara Üniversitesi SBE, Ankara 2021. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> Erişim Tarihi: 28.04.2022

YILMAZ, Yeşim; “Ceza Muhakemesinde Pazarlık Yöntemleri ve Kovuşturmaya Alternatif Bir Yöntem Olarak Seri Muhakeme Usulü”, **Yayımlanmamış Doktora Tezi**, Galatasaray Üniversitesi SBE, İstanbul 2022.
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> Erişim Tarihi: 14.07.2022

İNTERNET KAYNAKLARI

Adalet Bakanlığı, (2020) Ceza İşleri Daire Başkanlığı, Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, 2020 Yılına Ait Adli İstatistikleri
<https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/501202216013122420211449082020H%C4%B0ZMETE%C3%96ZELK%C4%B0TAP.pdf> Erişim Tarihi: 25.04.2022

Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü, Seri Muhakeme Usulü (C.M.K 250) Sunumu,
<https://alternatifcozumler.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/212020145115SER%C4%B0%20MUHAKEME%20SUNUM%2001.01.2020.pdf> Erişim Tarihi: 25.04.2022

Adalet Bakanlığı, Yargı Reformu Strateji Belgesi, Mayıs 2019,
https://sgb.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/23122019162931YRS_TR.pdf Erişim Tarihi: 25.04.2022

Adalet Bakanlığı Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, “Yargıda Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Dönemi Başladı”, 2020,
<https://hhgm.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/yargida-seri-muhakeme-ve-basit-yargilama-donemi-basladi> Erişim Tarihi: 25.04.2022

Adalet Bakanlığı UYAP İstatistikleri Sayfası, <https://istatistikler.uyap.gov.tr/> Erişim Tarihi: 25.04.2022

Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü Seri Muhakeme Usulü Sunumu, 2019.
<https://alternatifcozumler.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/212020145115SER%C4%B0%20MUHAKEME%20SUNUM%2001.01.2020.pdf> Erişim Tarihi: 25.04.2022

TBMM Adalet Komisyonu Raporu, 06.11.2006 tarih, 2/870 Esas ve 111 Karar,
<https://www.tbmm.gov.tr/Yasama/Gecmis-KomisyonRaporlari> Erişim Tarihi: 25.05.2022

- Anadolu Ajansı, ‘‘LöseV’e bağış yaparak yargılanmaktan kurtuldu’’, 2017,
<https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/loseve-bagis-yaparak-yargilanmaktan-kurtuldu/728811> Erişim Tarihi: 25.04.2022
- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 2021 Yılı İstatistikleri ve Değerlendirme Notu
[https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/8022022155326Avrupa%20%C4%B0nsan%20Haklar%C4%B1%20Mahkemesi%20\(A%C4%B0HM\)%202021%20Y%C4%B1%C4%B1%20%C4%B0statistik%20De%C4%9Ferlendirme%20Notu.pdf](https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/8022022155326Avrupa%20%C4%B0nsan%20Haklar%C4%B1%20Mahkemesi%20(A%C4%B0HM)%202021%20Y%C4%B1%C4%B1%20%C4%B0statistik%20De%C4%9Ferlendirme%20Notu.pdf) Erişim Tarihi: 25.04.2022
- Ceza Adaletinin Sadeleştirilmesi Hakkında Üye Devletlere Yönelik R(87) 18 Sayılı Tavsiye Kararı
[https://www.barobirlik.org.tr/dosyalar/duyurular/hsykkunuteklifi/Rec\(87\)18e%20T%C3%BCrk%C3%A7e.pdf](https://www.barobirlik.org.tr/dosyalar/duyurular/hsykkunuteklifi/Rec(87)18e%20T%C3%BCrk%C3%A7e.pdf) Erişim Tarihi: 25.04.2022
- Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliği, Resmi Gazete, Sayı : 30145 Tarih : 05.09.2017, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/08/20170805-4.htm>
Erişim Tarihi: 25.04.2022
- Ceza İşleri Genel Müdürlüğü Alternatif Çözümler Daire Başkanlığının 2020 Yılına Ait İstatistikleri,
[https://alternatifcozumler.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/3220211418092020%20Y%C4%B1%C4%B1%20\(01.01.2020%20il%C3%A2%2031.12.2020%20Tarihleri%20Aras%C4%B1ndaki\)%20Uzla%C5%9Ft%C4%B1rma%20Verileri.pdf](https://alternatifcozumler.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/3220211418092020%20Y%C4%B1%C4%B1%20(01.01.2020%20il%C3%A2%2031.12.2020%20Tarihleri%20Aras%C4%B1ndaki)%20Uzla%C5%9Ft%C4%B1rma%20Verileri.pdf) Erişim Tarihi: 25.04.2022
- Ceza İşleri Genel Müdürlüğü Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı, Uzlaştırma ve Uzlaşma Edimleri
<https://alternatifcozumler.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/7122018114706uzlastirma-ve-uzlasma-edimleri.pdf> Erişim Tarihi: 25.04.2022
- Dergi Park Akademik, <https://dergipark.org.tr/tr/> Erişim Tarihi: 25.04.2022
- Hakimler ve Savcılar Kurulu 2020 Yılı Faaliyet Raporu,
<https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/Dosyalar/85cd220e-566e-4b4f-8350-ced2d6709053.pdf> Erişim Tarihi: 25.04.2022
- Hâkimler ve Savcılar Kurulu Birinci Dairesinin 02/01/2020 Tarihli ve 1 Sayılı Kararı,
https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/files/02_01_2020%20tarihli%20ve%201%20say%C4%B1%C4%B1%20karar.pdf. Erişim Tarihi: 25.04.2022
- Murat Balcı, ‘‘Ceza Muhakemesi Hukukunun Temel İlkeleri Işığında Seri ve Basit Muhakeme Usulü’’ **Ord. Prof. Sulhi Dönmezer 102 Yaşında Panel**

(Tebliğler),

https://www.youtube.com/watch?v=RO1IFCd2WKM&ab_channel=%C4%B0s_mailHakk%C4%B1T%C3%BCrko%C4%9Fullar%C4%B1 Erişim Tarihi: 25.04.2022

Seri Muhakeme ve Basit Yargılama ile 275 bine yakın karar verildi <https://www.trthaber.com/haber/gundem/seri-muhakeme-ve-basit-yargilama-ile-275-bine-yakin-karar-verildi-642824.html> Erişim Tarihi: 25.04.2022

Türk Dil Kurumu Sözlükleri, <https://sozluk.gov.tr/> Erişim Tarihi: 25.04.2022

TBB Dergisi, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/> Erişim Tarihi: 25.04.2022

Türkiye Büyük Millet Meclisi, Adalet Komisyonu Raporu, <https://www5.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss698m.htm> Erişim Tarihi: 25.04.2022

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı, Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi (2/2215) ve Adalet Komisyonu Raporu, Yasama Dönemi 27, Yasama Yılı 3, Sıra Sayısı 105, s. 16, <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem27/yil01/ss105.pdf> Erişim Tarihi: 25.04.2022

Yüksek Öğretim Kurumu Başkanlığı (YÖK), Ulusal Tez Merkezi Arama Web Sayfası <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> Erişim Tarihi: 25.04.2022

MAHKEME KARARLARI

Anayasa Mahkemesi'nin 21.04.2022 Tarih, 2020/87 Esas ve 2022/44 Karar Sayılı İlamı, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/08/20220802-3.pdf> Erişim Tarihi: 12.08.2022

Anayasa Mahkemesi'nin 25.06.2020 Tarih, 2020/16 Esas ve 2020/33 Karar Sayılı İlamı, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/08/20200819-6.pdf> Erişim Tarihi: 25.04.2022

Anayasa Mahkemesi'nin 31.03.2021 Tarih, 2020/35 Esas ve 2021/26 Karar Sayılı İlamı, <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Dosyalar/Kararlar/KararPDF/2021-26-nrm.pdf> Erişim Tarihi: 20.07.2022

Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu'nun 25.06.2020 Tarih, 2020/16 Esas ve 2020/33 Karar sayılı İlamı, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/08/20200819-6.pdf> Erişim Tarihi: 25.04.2022

- Anayasa Mahkemesi'nin 23.12.2015 Tarih, 2015/58 Esas ve 2015/117 Karar Sayılı İlamı, <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Dosyalar/Kararlar/KararPDF/2015-117-nrm.pdf> Erişim Tarihi: 25.04.2022
- Anayasa Mahkemesi'nin 25.06.2020 Tarih, 2020/16 Esas ve 2020/33 Karar Sayılı İlamı, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/08/20200819-6.pdf> Erişim Tarihi: 25.04.2022
- Anayasa Mahkemesi'nin 28.12.2017 Tarih, 2017/140 Esas ve 2017/177 Karar sayılı İlamı, <https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fnormkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr%2FDosyalar%2FKararlar%2FKararWord%2F2017-177-nrm.docx&wdOrigin=BROWSELINK> e.t.: 25.04.2022
- Anayasa Mahkemesi'nin 14.06.2017 Tarih, 2017/49 Esas ve 2017/113 Karar sayılı ilamı, <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Dosyalar/Kararlar/KararPDF/2015-117-nrm.pdf> e.t.: 25.05.2022
- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Erhan Orhan – Türkiye Davası, Başvuru No:19497/02 <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-125781%22%7D>} Erişim Tarihi: 25.04.2022
- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Akbulut – Türkiye Davası, Başvuru No:7076/05 <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-120477%22%7D>} Erişim Tarihi: 25.04.2022
- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Scoppola / İtalya Başvurusu (no. 2) [Büyük Daire], no. 10249/03 <https://hudoc.echr.coe.int/tur#%7B%22itemid%22:%5B%22002-1334%22%7D>} Erişim Tarihi: 25.04.2022
- Yargıtay 2. Ceza Dairesi'nin 27.02.2013 Tarih, 2011/24847 Esas ve 2013/4018 Karar Sayılı İlamı, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> Erişim Tarihi: 25.04.2022
- Yargıtay 2.Ceza Dairesi'nin 26.06.2012 Tarih, 2012/15153 Esas ve 2012/17439 Karar Sayılı İlamı, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> Erişim Tarihi: 25.04.2022

- Yargıtay 2. Ceza Dairesi'nin 27.10.2011 Tarih, 2010/18346 Esas ve 2011/37645 Karar Sayılı İlâmı,
<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> Erişim
Tarihi: 25.04.2022
- Yargıtay 4. Ceza Dairesi'nin 28.06.2018 Tarih, 2017/13124 Esas ve 2018/12846 Karar Sayılı İlâmı.
<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> Erişim
Tarihi: 25.04.2022
- Yargıtay 8. Ceza Dairesi'nin 03.07.2013 Tarih, 2013/208 Esas ve 213/616 Karar Sayılı İlâmı <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>
Erişim Tarihi: 25.04.2022
- Yargıtay 13. Ceza Dairesi'nin 19.12.2016 Tarih, 2015/11926 Esas ve 2016/16661 Karar Sayılı İlâmı, <https://caneryenidunya.medium.com/son-d%C3%BCzenlemeleri%C5%9F%C4%B1%C4%9F%C4%B1nda-uzla%C5%9F%C4%B1rma-kurumu-cmk-m-253-255-flda2e6d5efb> Erişim Tarihi: 25.04.2022
- Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 19.02.2008 Tarih, 2006/6-346 Esas ve 2008/25 Karar Sayılı İlâmı,
<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> Erişim
Tarihi: 25.04.2022
- Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 05.07.2005 Tarih, 2005/10-84 Esas ve 2005/90 Karar Sayılı İlâmı, <https://www.bursabarosu.org.tr/tr/servisler-uzlasma-yargitay-gk-karari.html> Erişim Tarihi: 25.04.2022
- Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 13.12.2018 Tarih, 2018/112 Esas ve 2018/635 Karar Sayılı İlâmı,
<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> Erişim
Tarihi: 09.05.2022
- Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 04.02.2021 Tarih, 2016/497 Esas ve 2021/28 Karar Sayılı İlâmı
<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> Erişim
Tarihi: 09.05.2022

VERİ TABANLARI

www.anayasa.gov.tr/tr/kararlar-bilgi-bankasi/

<https://www.jurix.com.tr/>

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

www.turcademy.com/tr

www.yargitay.gov.tr

EKLER

EK 1. Tez Etik İzin İstek Formu

T.C	
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ	
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	
TEZ / ARAŞTIRMA / ANKET / ÇALIŞMA İZİNİ ETİK KURULU İZİNİ TALEP FORMU VE ONAY TUTANAK FORMU	
ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
T.C. NOSU	-
ADI VE SOYADI	MESUT GÖKKAYA
ÖĞRENCİ NO	2020003004
TEL. NO.	-
E - MAİL ADRESLERİ	-
ANA BİLİM DALI	KAMU HUKUKU
HANGİ AŞAMADA OLDUĞU (DERS / TEZ)	TEZ
İSTEKDE BULUNDUĞU DÖNEME AİT DÖNEMLİK KAYDININ YAPILIP-YAPILMADIĞI	2021/2022 BAHAR DÖNEMİ KAYDINI YENİLEDİM.
ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ BİLGİLER	
TEZİN KONUSU	TÜRK CEZA HUKUKUNDA SERİ MUHAKEME USULÜ
TEZİN AMACI	<p>7188 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 250. maddesine eklenerek getirilen Seri Muhakeme Usulü'nün Türk Ceza Hukukuna getirdiği yenilikleri inceleyerek değerlendirmelerde bulunmak, eksik ya da hatalı görülen noktalara dikkat çekmek ve daha farklı açılardan bakılarak Türk Ceza Hukukuna kazandırılan bu yeni müessesenin iyileştirilmesi ve kullanışlı bir hale getirilerek daha da faydalı olmasını sağlamak.</p> <p>Bu sayede yargılama faaliyetlerinin uzunca yıllar derdest kalarak bir karara bağlanamamasının ya da istinaf ya da temyiz kanun yollarından defalarca bozularak dönen kararların önüne geçilerek bir an önce infaz aşamasına geçilmesi ve adaletin tam zamanında ve tam yerinde tesis etmesinin sağlanması amaçlanmaktadır.</p>
TEZİN TÜRKÇE ÖZETİ	<p>Bu alternatif uyuşmazlık çözüm yollarına en son olarak 24.10.2019 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 7188 Sayılı Kanun ile Ceza Muhakemesi Sistemimize "Seri Muhakeme Usulü" kazandırılmıştır. Bu yeni müessese ile bir takım katalog suçlar açısından Cumhuriyet Savcısının teklifi, bunun şüpheli tarafından müdafî huzurunda kabul edilmesi ve mahkeme tarafından uygun bulunarak hüküm verilmesi ile uzunca süren ve adeta çığ gibi artan yargılama faaliyetlerinin bir nebze olsun hızlandırılması amaçlanmaktadır.</p> <p>Bu yeni müessese ile şüpheli bir takım haklarından feragat etmekte ancak bu sayede alacağı cezası da yarı oranında indirilmektedir. Şüphelinin anayasa ile teminat altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında herhangi bir hak kaybı yaşamaması da oldukça önemlidir. Çalışmamızda, bu yeni müessese olan Seri Muhakeme Usulünün, hukukumuzdaki yeri, amacı, hukuki niteliği, seri muhakeme usulünün uygulanma koşulları ve uygulanamayacağı durumlar ile sonuçları açıklanacaktır. Türk Ceza Hukukumuzda yer alan diğer alternatif uyuşmazlık çözüm yolları ile karşılaştırması yapılarak farklılıklarına değinilecek olup en son olarak müessesenin daha da iyileştirilebilmesi ve geliştirilebilmesi için önerilerde bulunularak Türk Ceza Hukukumuzda fayda sağlanması amaçlanmaktadır.</p>
ARAŞTIRMA YAPILACAK OLAN SEKTÖRLER/ KURUMLARIN ADLARI	
İZİN ALINACAK OLAN KURUMA AİT BİLGİLER (KURUMUN ADI-ŞUBESİ/ MÜDÜRLÜĞÜ - İLİ - İLÇESİ)	
YAPILMAK İSTENEN ÇALIŞMANIN İZİN ALINMAK İSTENEN KURUMUN HANGİ HANGİ KURUMUNA HANGİ BÖLÜMÜNDE HANGİ ALANINA HANGİ KONULARDA HANGİ GRUBA KİMLERE NE UYGULANACAĞI GİBİ AYRINTILI BİLGİLER	
UYGULANACAK OLAN ÇALIŞMAYA AİT ANKETLERİN/ ÖLÇEKLERİN BAŞLIKLARI/ HANGİ ANKETLERİN - ÖLÇEKLERİN UYGULANACAĞI	
EKLER (ANKETLER, ÖLÇEKLER, FORMLAR, EVRAKLARIN İSİMLERİYLE BİRLİKTE BİLGİLER İLE AYRINTILI YAZILACAKTIR)	1) (.....) Sayfa Ölçeği. 2) (.....) Sayfa Anketi. 3) (.....) Sayfa Formları. 4) (.....) Sayfa

ÖĞRENCİNİN ADI - SOYADI: MESUT GÖKKAYA		ÖĞRENCİNİN İMZASI: (Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır.)				
TEZ/ ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ DEĞERLENDİRME SONUCU						
1. Seçilen konu Bilim ve İş Dünyasına katkı sağlayabilecektir.						
2. Anılan konu CEZA VE CEZA MUHAKEMESİ HUKUKU - KAMU HUKUKU ANA BİLİM DALI faaliyet alanı içerisine girmektedir.						
1.TEZ DANIŞMANIN IN ONAYI	2.TEZ DANIŞMANININ ONAYI (VARSA)	ANA BİLİM DALI BAŞKANININ ONAYI			SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜNÜN ONAYI	
ÖZGE APİŞ	Adı - Soyadı:	Adı - Soyadı: M. TEVFİK ODMAN			Adı - Soyadı: MURAT KOÇ	
Unvanı: Dr. Öğr. Üyesi	Unvanı:	Unvanı: Prof. Dr			Unvanı: PROF. DR.	
İmzası: e-posta ile alınmıştır.	İmzası:	İmzası: Evrakın Aslı Enstitü Müdürlüğündendir			İmzası: Evrakın Aslı Enstitü Müdürlüğündendir	
.... / / 20.... / / 20.... / / 20.....		 / / 20...	
ETİK KURULU ASIL ÜYELERİNE AİT BİLGİLER						
Adı - Soyadı: Şehnaz ŞAHİNKARA KAŞ	Adı - Soyadı: Yücel ERTEKİN	Adı - Soyadı: Deniz Aynur GÜLER	Adı - Soyadı: Mustafa BAŞARAN	Adı - Soyadı: Mustafa Tevfik ODMAN	Adı - Soyadı: Hüseyin Mahir FİSUNOĞLU	Adı - Soyadı: Jülide İNÖZÜ
Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı: Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı: Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.
İmzası : Evrak aslı enstitü müdürlüğündedir.	İmzası : Evrak aslı enstitü müdürlüğündedir.	İmzası : Evrak aslı enstitü müdürlüğündedir.	İmzası : Evrak aslı enstitü müdürlüğündedir.	İmzası : Evrak aslı enstitü müdürlüğündedir.	İmzası : Evrak aslı enstitü müdürlüğündedir.	İmzası : Evrak aslı enstitü müdürlüğündedir.
..... / / 20..... / / 20.....	... / / 20..... / / 20.....	... / / 20..... / / 20..... / / 20.....
Etik Kurulu Jüri Başkanı - Asıl Üye	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi
OY BİRLİĞİ İLE	X	Çalışma yapılacak olan tez için uygulayacak olduğu Anketleri/Formları/Ölçekleri Çağ Üniversitesi Etik Kurulu Asıl Jüri Üyelerince İncelenmiş olup, 21.06.2022 – 21.06.2022 tarihleri arasında uygulanmak üzere gerekli iznin verilmesi taraflarımızca uygundur.				
OY ÇOKLUĞU İLE						
AÇIKLAMA: BU FORM ÖĞRENCİLER TARAFINDAN HAZIRLANDIKTAN SONRA ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ SEKRETERLİĞİNE ONAYLAR ALINMAK ÜZERE TESLİM EDİLECEKTİR. AYRICA FORMDAKİ YAZI ON İKİ PUNTO OLACAK ŞEKİLDE YAZILACAKTIR.						

EK 2. Tez Etik İzin İstek Yazısı

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sayı : E-23867972-050.01.04-2200004316

09.06.2022

Konu : Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği
Kurulu Kararı Alınması Hk.

REKTÖRLÜK MAKAMINA

İlgi: 09.03.2021 tarih ve E-81570533-050.01.01-2100001828 sayılı Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu konulu yazınız.

İlgi tarihli yazınız kapsamında Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesindeki Lisansüstü Programlarda halen tez aşamasında kayıtlı olan **Kübra Demirkol, Nazire Demirbilek Kuştepe, Merve Alıç , Onurcan Yılmaz, Mesut Gökkaya** isimli öğrencilerimize ait tez evraklarının "Üniversitemiz Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Onayları" alınmak üzere Ek'te sunulmuş olduğunu arz ederim.

Prof. Dr. Murat KOÇ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Ek : 5 Adet öğrenciye ait tez evrakları listesi.

EK 3. Tez Etik İzin Yazısı

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Sayı : E-81570533-044-2200004720

21.06.2022

Konu : Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği
Kurul İzni Hk.

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

- İlgi : a) 03.06.2022 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2200004121 sayılı yazımız.
b) 06.06.2022 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2200004128 sayılı yazımız.
c) 08.06.2022 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2200004278 sayılı yazımız.
ç) 09.06.2022 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2200004316 sayılı yazımız.
d) 10.06.2022 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2200004345 sayılı yazımız.
e) 10.06.2022 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2200004347 sayılı yazımız.
f) 13.06.2022 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2200004384 sayılı yazımız.
g) 16.06.2022 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2200004548 sayılı yazımız.

İlgi yazılarda söz konusu edilen **Hüseyin Ender Arar, Ahmet Pamuk, Ayşe Yılmaz, Mehmet Kayar, Ayşe Aras, Cem Soyupak, Özge Toraman, Kübra Şahin, Şefika Nilay Onatça, Kübra Demirkol, Nazire Demirbilek Kuştepe, Merve Alç, Onurcan Yılmaz, Mesut Gökkaya, Taner Çulha, Kübra Akbalı ve Kamer Aybüke Özdemir** isimli öğrencilerimizin tez evrakları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunda incelenerek uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Ünal AY
Rektör